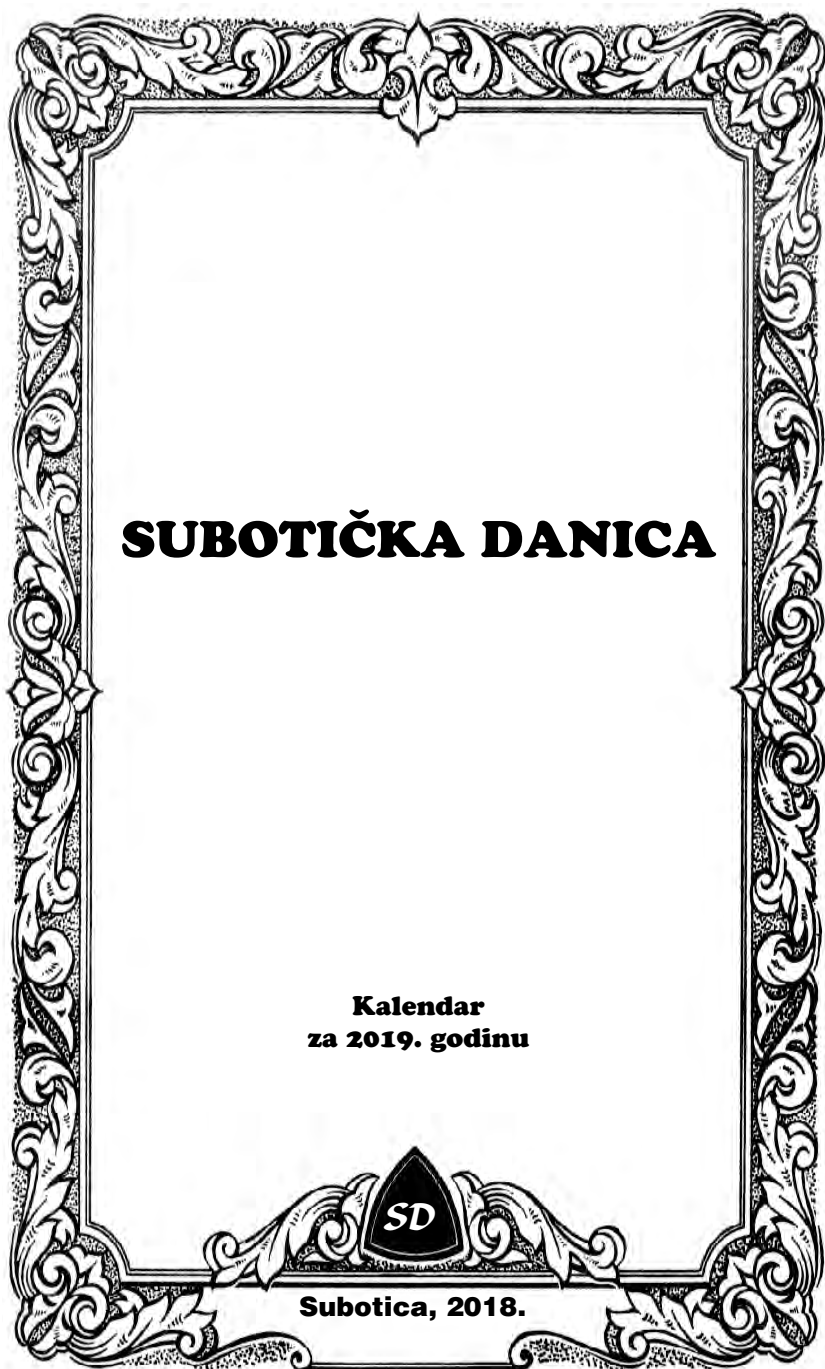

SUBOTIČKA DANICA
kalendar za 2019. godinu
godište XCVIII.

Uredničko vijeće:

Stjepan Beretić, Katarina Čeliković, Larisa Skenderović,
Vesna Huska i Marko Tucakov

Objavljuje:

Katoličko društvo
„Ivan Antunović“, Subotica

Glavni i odgovorni urednik:

Josip Štefković
JNA 3, 21420 Bač

Lektura:

Katarina Čeliković

Korektura:

Dragan Muharem
Katarina Čeliković

Tehnički urednik:

mr. sc. Ervin Čeliković

Tisak:

Štamparija „Printex“
Segedinski put 86, 24000 Subotica

Subotica, 2018.

*Papa Franjo,
poglavar Katoličke Crkve*

Siječanj – Januar

KATOLIČKI

U 1 NOVA GODINA, MARIJA BOGORODICA
S 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
Č 3 Ime Isusovo, Genoveva, Anastazija S.
P 4 Dafroza, Angela F., Borislava
S 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
N 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja), Gašpar ●
P 7 Rajmund P., Rajko, Zoran
U 8 Gospa od brze pomoći, Severin, Teofil
S 9 Julijan, Miodrag, Živko, Alix
Č 10 Agaton, Dobroslov, Grgur X.
P 11 Honorat, Neven, Higin
S 12 Ernest, Tatjana Rimska
N 13 KRŠTENJE GOSPODINOVO, Hilarije, Veronika
P 14 Feliks, Srećko, Veco
U 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija, Stošija
S 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
Č 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
P 18 Margareta Ug., Priska, Premila
S 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
N 20 2.N.K.G., Fabijan, Sebastijan ○
P 21 Agneza, Janja, Neža, Ines
U 22 Vinko đakon, Anastazija, Irena R.
S 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
Č 24 Franjo Saleški, Bogoslav
P 25 OBRAČENJE SV. PAVLA AP., Ananija
S 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
N 27 3. N.K.G., Anđela Merici, Pribislav, Živko (●)
P 28 Toma Akvinski, Tomislav
U 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
S 30 Martina, Gordana, Darinka, Jacinta
Č 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	21
11.	07	35	16	32
21.	07	29	16	45
31.	07	19	16	59

PRAVOSLAVNI

JANUAR 2019. / DECEMBAR 2018. - pravoslavni
U 1 19 Sveti mučenik Bonifatije
S 2 20 Sv. Ignjatije Bogonosac (Pretpaz. Rožd.)
Č 3 21 Sv. m. Julijana, Sv. Petar Kijevski
P 4 22 Sv. velikomučenica Anastasija
S 5 23 Sv. 10 m. Kritskih - Tucindan
N 6 24 32. po D. Svetih Otaca - Badnji dan
P 7 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ
U 8 26 Sabor Presv. Bogorodice
S 9 27 Sv. prvomučenik i arhiđakon Stefan
Č 10 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
P 11 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih
S 12 30 Sv. m. Anisija, Pp. Teodora Kesariska.
N 13 31 33. po D., svetih Bogootaca (Odan. Rožd.)
P 14 1 JAN - Obrez. G. Isusa Hrista. (Nova god.)
U 15 2 Sv. Silvestar (Pretpaz. Bogojavljenja)
S 16 3 Sv. pr. Malahije, Sv. m. Gordije
Č 17 4 Sabor 70 sv. ap., Sv. Jevstatije
P 18 5 Sv. m. Teopempt i Teona - Krstovdan
S 19 6 Bogojavljenje
N 20 7 34. po D., Sabor sv. Jovana Krst. - Jovanjdan
P 21 8 Pp. Georgije Hozevit.
U 22 9 Sv. m. Polievt, Sv. Filip Moskovski
S 23 10 Sv. Grigorije Niski, Pp. Dometijan M.
Č 24 11 Pp. Teodosije Veliki, Pp. Mihailo
P 25 12 Sv. mučenica Tatijana
S 26 13 Sv. m. Ermil i Stratonik (Odan. Bogojav.)
N 27 14 35. po D., Sv. Sava arhiiep. srpski - Savindan
P 28 15 Pp. Pavle, Pp. Gavril Lesnovski
U 29 16 Časne verige sv. ap. Petra
S 30 17 Pp. Antonije Veliki
Č 31 18 Sv. Atanasije Veliki

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h m	
		h	m
Mlađak:	6.	02	28
Prva četvrt:	14.	07	45
Uštap (pun mjes.):	21.	06	16
Posljednja četvrt:	27.	22	10

BILJEŠKE

Siječanj:

Vrijeme: 1. siječnja zaručena zora donša nezgodno vrijeme. Kako je na 2. takav je rujan. Ako je obraćenje Pavlovo vedro, dobra se godina iščekiva.

U siječnju vode – vino nam ode!

/Ove narodne izreke o vremenu uzete su iz Subotičke Danice za 1932. godinu/

Veljača – Februar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Sever, Brigita, Miroslav
 S 2 Prikazanje Gospodinovo, Marin, Marija
 N 3 4. N.K.G., Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko
 P 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
 U 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
 S 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica
 Č 7 Pio IX., Držislav, Rastimir, Rikard
 P 8 Jeronim Emilijani, Jozefina B., Jerko
 S 9 Skolastika, Apolonija, Sunčana
 N 10 5. N.K.G., Alojzije Stepinac
 P 11 Gospa Lurdska, Mirjana
 U 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
 S 13 Katarina Ricci, Božidarka, Kastor
 Č 14 Valentin, Zdravko, Valentina
 P 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa
 S 16 Julijana, Miljenko, Đula
 N 17 6. N.K.G., 7 utemelji, Reda slugu BDM, Donat
 P 18 Bernardica, Šimun, Gizela
 U 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
 S 20 Leon, Lav, Lea
 Č 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir
 P 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko, Izabela
 S 23 Polikarp, Grozdan, Romana
 N 24 7. N.K.G., Montan, Modest, Goran
 P 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje, Darko
 U 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
 S 27 Gabriel od Žalosne Gospe, Tugomil
 Č 28 Roman, Teofil, Radovan, Bogoljub

FEBRUAR / JANUAR - pravoslavni

P 1 19 Pp. Makarije Egipatski, Sv. Marko Efeski
 S 2 20 Pp. Jevtimije Veliki
 N 3 21 36. po D., Pp. Maksim Isp., Sv. m. Neofit
 P 4 22 Sv. ap. Timotej, Ppm. Anastasije
 U 5 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
 S 6 24 Pp. Ksenija Rimljanka
 Č 7 25 Sv. Grigorije Bogoslov
 P 8 26 Pp. Ksenofont i Marija
 S 9 27 Prenos moštiju sv. Jovana Zlatoustu
 N 10 28 37. po Duhovima, Pp. Jefrem Sirin
 P 11 29 Prenos mošt. sv. Ignatija Bogonosca
 U 12 30 Sveta Tri Jerarha
 S 13 31 Sv. besrebrenici Kir i Jovan
 Č 14 1 FEB - Sv. m. Trifun (Pretpraz. Sretenja)
 P 15 2 Sretenje Gospodnje
 S 16 3 Sv. Simeon i Ana, Sv. Jakov arhiep.
 N 17 4 Ned. o Mitaru i Fariseju, Pp. Isidor Pelusiot
 P 18 5 Sv. mučenica Agatija
 U 19 6 Sv. Fotije i Vukol Smirski
 S 20 7 Sv. Partenije Lampsakijski
 Č 21 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II. Arhiep.
 P 22 9 Sv. mučenik Nikifor (Odanije Sretenja)
 S 23 10 Sv. svm. Haralampije
 N 24 11 Ned. o bludnom sinu, Sv. Vasilije
 P 25 12 Sv. Meletije Antiohijski
 U 26 13 Sv. Simeon Mirotočivi
 S 27 14 Pp. Avksentije
 Č 28 15 Sv. ap. Onisim, Pp. Jevseviye

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	18	17	01
10.	07	06	17	14
20.	06	51	17	29
28.	06	37	17	40

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Mlađak:	4.	23	04
Prva četvrt:	12.	22	26
Uštap (pun mjes.):	19.	16	53
Posljednja četvrt:	26.	12	28

BILJEŠKE**Veljača:**

Vrijeme: Kad je Marindan vedar, dugačka će biti zima; ako pada i duše, proljeće se približava. Ako je na 22. – na Katedru sv. Petra hladno, trajat će zima dugo.

U veljači prašina znači: dobra ljetina.

Ožujak – Mart

KATOLIČKI

P 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
 S 2 Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
N 3 8. N.K.G., Marin, Kunigunda, Kamilo, Zvezdan
 P 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
 U 5 Euzebij, Teofil, Vedran, Lucije
 S 6 Čista srijeda - Pepelnica, Marcijan, Viktor ●
 Č 7 Perpetua i Felicita, Tereza
 P 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 S 9 Franciska Rimska, Franjka, Franika
N 10 1. KORIZ. (Čista), Emil, Makarije, Krunoslav
 P 11 Eutimije, Kondid, Firmin, Tvrtko
 U 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard, Budislav
 S 13 Kristina, Rozalija, Modesta (kvatre)
 Č 14 Matilda, Miljana, Borislava)
 P 15 Klement, Veljko, Vjekoslava (kvatre)
 S 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje (kvatre)
N 17 2. KORIZ. (Pačista), Patrik, Domagoj, Gertruda
 P 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
 U 19 JOSIP ZARUČNIK BDM, Joso, Josipa
 S 20 Niceta, Dionizije, Vladislav, Klaudija
 Č 21 Serapion, Vesna, Kristijan ○
 P 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
 S 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
N 24 3. KORIZ. (Bezimeni), Latin, Simeon, Javorka
 P 25 NAVJEŠTENJE GOSPODINOVO
 U 26 Emanuel, Sabina, Montan i Maksima
 S 27 Lidija, Rupert, Lada
 Č 28 Priska, Sonja, Nada, Polion
 P 29 Bertold, Jona, Eustazije
 S 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
N 31 4. KORIZ. (Sedoposna), Benjamin, Amos

Sunce u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 25. III.)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	35	17	42
11.	06	17	17	55
21.	05	58	18	09
31.	06	39	19	22

PRAVOSLAVNI

MART / FEBRUAR - pravoslavni

P 1 16 Sv. m. Pamfil, Porfirije i drugih 12 m.
 S 2 17 Sv. vm. Teodor Tiron - Zadušnice
N 3 18 Ned. mesopusna, Sv. Lav Rim. (Mesne pokl.)
 P 4 19 Sv. ap. Arhip, Filimon i Apfija
 U 5 20 Sv. Lav Katanski
 S 6 21 Pp. Timotej, Sv. Evstatije
 Č 7 22 Sv. mučenici u Evgeniji
 P 8 23 Sv. svm. Polikarp Smirski
 S 9 24 I. i II. obret. glave sv. Jovana Krstitelja
N 10 25 Ned. siropusna, Sv. Tarasije C. (Bele pokl.)
 P 11 26 Sv. Porfirije (Početak posta)
 U 12 27 Pp. Prokopije Dekapolit
 S 13 28 Pp. Vasilije Ispovednik, Pp. Jovan Kasijan
 Č 14 1 MAR - Ppm. Evdokija
 P 15 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
 S 16 3 Sv.m. Evtropije, Kalinik - Teodorova subota
N 17 4 1. posta - Čista - Pravoslavlja, Pp. Gerasim J.
 P 18 5 Sv. m. Konon, Pp. Marko Podvižnik
 U 19 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje
 S 20 7 Sv. 7 svm. Hersonskih
 Č 21 8 Sv. Teofilakt Ispovednik
 P 22 9 Sv. 40 m. Sevastijevskih - Mladenci
 S 23 10 Sv. mučenik Kodrat Korintski
N 24 11 2. posta - Pačista, Sv. Sofronije Jer.
 P 25 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
 U 26 13 Prenos mošt. sv. Nikifora Carigradskog
 S 27 14 Pp. Benedikt Nursijski
 Č 28 15 Sv. mučenik Agapije i drugi s njim
 P 29 16 Sv. ap. Aristovul
 S 30 17 Sv. Aleksije - Čovek Božiji
N 31 18 3. posta - Krstopoklona, Sv. Kiril Jer.

Mjesečeve mijene u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 25. III.)

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	6.	17	04
Prva četvrt:	14.	11	27
Uštap (pun mjes.):	21.	02	43
Posljednja četvrt:	28.	05	10

BILJEŠKE

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Ožujak:

Vrijeme: Ako je na Josipovo vedar dan, plodna se godina obećaje. Kako je vrijeme 10., na 40 mučenika, tako ostaje 40 dana.

Bolje da te majka bije, neg ožujsko sunce grije.

Travanj – April

KATOLIČKI

P 1 Hugo, Teodora, Božica
 U 2 Franjo Paulski, Dragoljub
 S 3 Rikard, Cvijeta, Radojko, Ratko
 Č 4 Izidor, Žiga, Strahimir
 P 5 Vinko Fererski, Berislav, Mira
 S 6 Vilim, Celzo, Rajko, Petar
N 7 5. KORIZ. (Gluha), Ivan de la Salle, Herman
 P 8 Dionizije Korintski, Alemka
 U 9 Marija Kleofina, Demetrije, Zdenko
 S 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica
 Č 11 Stanislav, Stana, Radmila
 P 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
 S 13 Martin I., Ida, Hermenegildo
N 14 CVJETNICA - Nedjelja muke Gospodnje
 P 15 Damjan, Anastazija, Bosiljka
 U 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
 S 17 Rudolf, Robert, Inocent, Šimun
 Č 18 Veliki četvrtak, Hermogen, Eusebije
 P 19 Veliki petak, Konrad, Ema
 S 20 Velika subota, Marcijan, Teotim
N 21 USKRS (VAZAM), Anzelmo, Goran, Fortunat
 P 22 Uskrsni ponedjeljak, Soter i Kajo
 U 23 Juraj, Bela, Đuro, Đurđica, Adalbert
 S 24 Fidelis, Vjera, Vjerko
 Č 25 Marko ev., Ervin, Maroje
 P 26 Kleto i Marcellin, Zorko
 S 27 Ozana Kotorska, Jakov Zadranin
N 28 2. USKRSNA (Bijela), Petar Chanel, Euzebije
 P 29 Katarina Sijenska, Kata
 U 30 Pio V., Josip Benedikt Cottolengo

Sunce u travnju:
 (prema ljetnom računanju)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	39	19	22
10.	06	20	19	35
20.	06	02	19	48
30.	05	45	20	01

PRAVOSLAVNI

APRIL / MART - pravoslavni

P 1 19 Sv. m. Hrizant, Darija i drugi
 U 2 20 Pp. oci pobijeni u manastiru Sv. Save
 S 3 21 Pp. Jakov Ispovednik
 Č 4 22 Sv. svm. Vasilije Ankirski
 P 5 23 Sv. ppm. Nikon i drugi
 S 6 24 Pp. Zaharije (Pretpraz. Blagovesti)
N 7 25 4. posta - Sredoposna - Blagovesti
 P 8 26 Sabor sv. arh. Gavrila (Odan. Blagovesti)
 U 9 27 Pp. Matrona Solunska
 S 10 28 Pp. Ilarion Ispovednik (Prvo bdenije)
 Č 11 29 Pp. Marko Areutski
 P 12 30 Pp. Jovan Lastvičnik (Drugo bdenije)
 S 13 31 Svm. Ipatije Gangrijski
N 14 1 APR - 5. posta - Gluvna, Pp. Marija Egip.
 P 15 2 Pp. Tit Čudotvorac
 U 16 3 Pp. Nikita Ispovednik
 S 17 4 Pp. Josif Himnograf
 Č 18 5 Sv. m. Agatopod i Teodul
 P 19 6 Sv. Evthije Carigradski
 S 20 7 Pp. Georgije Mit. - Lazareva subota - Vbica
N 21 8 6. posta - Cvetna - Ulaz G. Isusa Hr. u Jer.
 P 22 9 Sv. m. Evpsihije
 U 23 10 Sv. m. Terentije, Pompije i dr.
 S 24 11 Sv. svm. Antipa Pergamski
 Č 25 12 Veliki četvrtak (Veliko bdenije)
P 26 13 Veliki petak
 S 27 14 Velika subota
N 28 15 Vaskrenje Gospoda Isusa Hrista - VASKRS
P 29 16 Vaskrsni pon., Sv. m. Agapija, Hionija i Irina
U 30 17 Vaskrsni utorak, Pp. Simeon Persijski

Mjesečeve mijene u travnju:
 (prema ljetnom računanju)

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	5.	10	50
Prva četvrt:	12.	21	06
Uštap (pun mjes.):	19.	13	12
Posljednja četvrt:	27.	00	18

BILJEŠKE

Travanj:

Vrijeme: Ako žabe zapjevaju prije ožujka, štitit će u travnju. Đurđevska kiša donša blagoslov. Kišovit travanj, rodna godina.

Vedri li se travanj noću, škodi vinu ko i voću.

Svibanj – Maj

KATOLIČKI

S 1 Josip radnik, Sigismund, Žiga, Jeremija
 Č 2 Atanazije, Eugen, Boris
 P 3 Filip i Jakov ap., Mladen
 S 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra
N 5 3. USKRSNA, Anđelko, Irena, Maksim, Silvana ●
 P 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
 U 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
 S 8 BDM Posrednica milosti, Bratoljub
 Č 9 Pahomije, Herma, Mirna
 P 10 Ivan Merz, Gospa Trsatska, Antonin
 S 11 Mamerto, Franjo Hieronym
N 12 4. USKRSNA (Dobri pastir), Leopold Mandić ☞
 P 13 BDM Fatimska, Servacije, Ema, Vjerko
 U 14 Matija ap., Matko, Matiša, Bonifacije
 S 15 Izidor, Sofija, Sonja, Jakov
 Č 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
 P 17 Paskal, Paško, Bruno, Sara, Akvilin
 S 18 Ivan I., Venancije, Feliks, Srećko ○
N 19 5. USKRSNA, Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
 P 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan
 U 21 Andrija B., Dubravka
 S 22 Helena, Jagoda, Rita, Eugen
 Č 23 Deziderije, Željko, Željka
 P 24 BDM Pomoćnica, Suzana
 S 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban
N 26 6. USKRSNA, Filip Neri, Zdenko ☞
 P 27 Augustin Canterburyjski, Bruno, Julije
 U 28 German, Vilim, Velimir, Ana Marija P.
 S 29 Ervin, Euzebij, Polion
 Č 30 Uzašašće (Spasovo), Ivana Arška
 P 31 Krunoslava, Vladimir

Sunce u svibnju:
 (prema ljetnom računanju)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	44	20	03
11.	05	30	20	15
21.	05	18	20	27
31.	05	10	20	37

PRAVOSLAVNI

MAJ / APRIL - pravoslavni

S 1 18 Pp. Jovan
 Č 2 19 Pp. Jovan Vethopeščernik
 P 3 20 Pp. Teodor Trihina (Istočni petak)
 S 4 21 Sv. svm. Januarije
N 5 22 2. Vaskrsna - Tomina, Pp. Teodor Sikeot
P 6 23 Sv. vm. Georgije - Đurđevdan (Pobusani pon.)
 U 7 24 Sv. Sava Stratilat
 S 8 25 Sv. ap. i jevandelist Marko - Markovdan
 Č 9 26 Sv. svm. Vasilije Amasijski
 P 10 27 Spaljivanje moštiju Sv. Save na Vračaru
 S 11 28 Sv. ap. Jason i Sosipatr
N 12 29 3. Vaskrsna - Mironosica, Sv. Vasilije Ost. Čud.
 P 13 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
 U 14 1 MAJ - Sveti pr. Jeremija
 S 15 2 Sv. Atanasije Veliki, Sv. Mihail
 Č 16 3 Sv. m. Timotej i Mavra
 P 17 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
 S 18 5 Sv. velikućenica Irina
N 19 6 4. Vaskrsna - Raspljivanje, prenos mošt. Sv. Save
 P 20 7 Pojava časnog Krsta u Jerusolimu
 U 21 8 Sv. ap. i jevandelist Jovan Bogoslov
 S 22 9 Prenos moštiju Sv. Nikole (Prepolovljenje)
 Č 23 10 Sv. ap. Simon Zilot, Pp. Isidora
P 24 11 Sv. Kirilo i Metodije
 S 25 12 Sv. Epifanije, Sv. German
N 26 13 5. Vaskrsna - Samaritanke, Sv. m. Glikerija
 P 27 14 Sv. mučenik Isidor
 U 28 15 Pp. Pahomije Veliki
 S 29 16 Pp. Teodor Osvećeni (Odan. prepolovljenja)
 Č 30 17 Sv. ap. Andronik, Sv. Junija
 P 31 18 Sv. mučenik Teodor Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:
 (prema ljetnom računanju)

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	5.	00	45
Prva četvrt:	12.	03	12
Uštap (pun mjes.):	18.	13	11
Posljednja četvrt:	26.	18	33

BILJEŠKE***Svibanj:***

Vrijeme: Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac, Servac, Bonivad i Urban prođu bez mrzla, Božja je blagodat. Duhovi kišni, ambari puni. Suh svibanj, prazne vreće.

Kad u svibnju mnogo sijeva, zemljodjelac neka pjeva.

Lipanj – Juni

KATOLIČKI

S 1 Justin, Mladen
N 2 7. USKRSNA, Marcellin i Petar, Blandina, Eugen
P 3 Karlo Lwanga i drugovi, Dragutin
U 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat
S 5 Bonifacije, Valerije, Darinka
Č 6 Norbert, Neda, Paulina
P 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
S 8 Medard, Vilim, Žarko
N 9 DUHOVI, Pelagija, Efrem, Ranko
P 10 Marija Majka Crkve, Margareta
U 11 Barnaba ap., Borna, Borko
S 12 Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko (*kvatre*)
Č 13 Antun Padovanski, Tonko, Antonija
P 14 Rikard, Rufin, Elizej (*kvatre*)
S 15 Vid, Jolanka, Ferdinand, Amos (*kvatre*)
N 16 PRESVETO TROJSTVO, Franjo R., Zlatko, Borko
P 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent
U 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir, Grgur
S 19 Romuald, Rajka, Bogdan
Č 20 TJELOVO (Brašančevo), Naum Ohridski, Goran
P 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
S 22 Ivan Fisher, Toma M., Paulin Nol.
N 23 12. N.K.G., Sidonija, Josip C., Sida, Zdenka
P 24 **ROĐENJE IVANA KRSTITELJA**, Krsto
U 25 Vilim, Henrik, Adalbert, Eleonora
S 26 Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran
Č 27 Ladislav Ug., Ćiril Aleks., Ema, Toma
P 28 **PRESVETO SRCE ISUSOVO**, Irenej
S 29 **PETAR I PAVAO AP.**, Srce Marijino
N 30 13. N.K.G., Rimski prvomuč., Ernest Praški

Sunce u lipnju:
(prema ljetnom računanju)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	09	20	38
10.	05	06	20	45
20.	05	05	20	49
30.	05	09	20	49

PRAVOSLAVNI

JUN / MAJ - pravoslavni

S 1 19 Sv. svm. Patrikije
N 2 20 6. Vaskrsna - Slepoga, Sv. m. Talalej
P 3 21 Sv. car Konstantin i carica Jelena
U 4 22 Sv. m. Jovan Vladimir kralj srpski
S 5 23 Pp. Mihailo Ispovednik (Odan. Vaskrsa)
Č 6 24 Vaznesenje Gospodnje - Spasovdan
P 7 25 III. obretenje glave sv. Jovana Krstitelja
S 8 26 Sv. apostoli Karp i Alfej
N 9 27 7. Vaskrsna - Svetih Otaca, Sv. svm. Terapont
P 10 28 Pp. Nikita Ispovednik
U 11 29 Pp. m. Teodosija Tirska
S 12 30 Pp. Isakije Dalmatski
Č 13 31 Sv. ap. Jerma, Sv. m. Ermije
P 14 1 JUN - Sv. m. Justin Filozof (Odan. Vaznesenja)
S 15 2 Sv. Nikifor, Sv. svm. Erazmo Ohr. - **Zadušnice**
N 16 3 DUHOVI - PEDESETNICA - TROJICE
P 17 4 Duhovski ponedjeljak
U 18 5 Duhovski utorak
S 19 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi
Č 20 7 Sv. svm. Teodot Ankirski
P 21 8 Sv. vm. Teodor Stratilat
S 22 9 Sv. Kirilo Aleksandrijski (Odan. Pedeset.)
N 23 10 1 po D. - Svih Svetih (Petrovske poklade)
P 24 11 Sv. ap. Vartolomej i Vamava (Poč. posta)
U 25 12 Pp. Onufrije Veliki i Petar Atonski
S 26 13 Sv. m. Akilina, Sv. Trifilije Levkusijski
Č 27 14 Sv. prorok Jelisej
P 28 15 Sv. vm. car Lazar, svi svm. srpski, Vidovdan
S 29 16 Sv. Tihon Amatuntski - Čudotvorac
N 30 17 2. po D., Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Mjesečeve mijene u lipnju:
(prema ljetnom računanju)

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	3.	12	02
Prva četvrt:	10.	07	59
Uštap (<i>pun mjes.</i>):	17.	10	31
Posljednja četvrt:	25.	11	46

BILJEŠKE***Lipanj:***

Vrijeme: Kiša 8. na Medarda lako ne pristaje. Magla il kiša na sv. Vida štu-ravo će biti žito. Al ni u suši glada, ni u kiši blaga.

Hladan lipanj sve pokunji.

Srpanj – Juli

KATOLIČKI

P 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
 U 2 Pohod BDM, Oton, Matinijan, Višnja ●
 S 3 Toma ap., Tomo, Leon
 Č 4 Elizabeta Port., Elza, Jelica, Neven
 P 5 Ćiril i Metod, Antun M., Zakarija
 S 6 Marija Goretti, Bogomila
 N 7 14. N.K.G., Vilibald, Klaudija, Vilko, Lovre
 P 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
 U 9 Marija Petković, Augustin Zhao Rong ◯
 S 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
 Č 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
 P 12 Mohor, Suzana C., Ivan Gualberto
 S 13 Majka Božja Bistrička, Henrik, Hinko
 N 14 15. N.K.G., Kamilo, Katarina, Miroslav
 P 15 Bonaventura, Vladimir K., Dobriša
 U 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela ○
 S 17 Andrija, Branko, Nadan, Marcela
 Č 18 Fridrik, Jadviga, Natko, Miroslav
 P 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
 S 20 Ilija prorok, Ilijo, Margareta
 N 21 16. N.K.G., Lovro Brindiz., Danijel, Danica
 P 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
 U 23 Brigita Švedska, Apolinar, Ivan Kasijan
 S 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
 Č 25 Jakov st. ap., Kristofor, Krsto ◯
 P 26 Joakim i Ana roditelji BDM, Anica
 S 27 Klement Ohridski i dr., Natalija
 N 28 17. N.K.G., Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
 P 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf
 U 30 Petar Krizolog, Rufin, Anda
 S 31 Ignacije Loyol., Zdenka, Vatroslav

Sunce u srpnju:
 (prema ljetnom računanju)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	09	20	49
11.	05	16	20	45
21.	05	26	20	38
31.	05	37	20	26

PRAVOSLAVNI

JUL / JUN - pravoslavni

P 1 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
 U 2 19 Sv. ap. Juda, Pp. Pajsije Veliki
 S 3 20 Sv. svm. Metodije, Pp. Naum Ohridski
 Č 4 21 Sv. m. Julijan Tarsijski
 P 5 22 Sv. svm. Jevseviye
 S 6 23 Sv. m. Agripina
 N 7 24 3. po D., Rod. sv. Jovana Krstitelja - Ivanjdan
 P 8 25 Sv. ppm. Fevronija
 U 9 26 Pp. David Solunski
 S 10 27 Pp. Sampson Stranoprimec
 Č 11 28 Prenos moštiju sv. Kira i Jovana
 P 12 29 Sv. ap. Petar i Pavle - Petrovdan
 S 13 30 Sabor svetih 12 apostola - Pavlovdan
 N 14 1 JUL - 4. po D., Sv. m. besrebr. Kozma i Danijan
 P 15 2 Polaganje rize Presvete Bogorodice
 U 16 3 Sv. m. Jakint, Pp. Anatolije
 S 17 4 Sv. Andrej Kritski, Pp. Marta
 Č 18 5 Pp. Atanasije Atonski
 P 19 6 Pp. Sisoje Veliki
 S 20 7 Pp. Toma Malein, Sv. m. Nedelja
 N 21 8 5. po D., Sv. vm. Prokopije
 P 22 9 Sv. svm. Pankratije, Sv. Teodor
 U 23 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
 S 24 11 Sv. vm. Evfimija, Blažena Olga
 Č 25 12 Sv. m. Proklo i Ilarije
 P 26 13 Sabor sv. Arhangela Gavriela
 S 27 14 Sv. ap. Akila, Pp. Nikodim
 N 28 15 6. po D., sv. m. Kirik i Julita
 P 29 16 Sv. svm. Atinogen, Sv. m. Julija
 U 30 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
 S 31 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Mjesečeve mijene u srpnju:
 (prema ljetnom računanju)

	Dan:	h	m
Mlađak:	2.	21	16
Prva četvrt:	9.	12	55
Uštap (pun mjes.):	16.	23	38
Posljednja četvrt:	25.	03	18

BILJEŠKE**Srpanj:**

Vrijeme: Kakav je srpanj, takav je siječanj. Srpanj močvaran svačemu je kvaran.

Bijeli oblak pada, bit će kiše, hlada. Crni oblak leti, duga kiša prijeti.

Kolovoz – August

KATOLIČKI

Č 1 Alfons de Liguori, Vjera, Nada
 P 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
 S 3 *Augustin Kažotić*, Lidija, Aspren
 N 4 18. N.K.G., Ivan Marija Vianney, Dominika
 P 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana
 U 6 Preobraženje Gospodinovo, Predrag
 S 7 Siksto II., Kajetan, Donat, Albert
 Č 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda
 P 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
 S 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik, Laura
 N 11 19. N.K.G., Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
 P 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch.
 U 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan
 S 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebij, Alfred
 Č 15 UZNESENJE BDM (Velika Gospa)
 P 16 Rok, Roko, Teodor, Rudolf
 S 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
 N 18 20. N.K.G., Jelena Križarica, Jelka
 P 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat
 U 20 Stjepan kralj, Krunoslav
 S 21 Pio X., Hermogen, Anastazija
 Č 22 BDM Kraljica, Vladislava, Mavro
 P 23 Ruža Limska, Flavije, Zakej, Vuk
 S 24 Bartol ap., Miroslav Bulešić, Emilija
 N 25 21. N.K.G., Ljudevit kralj, Josip Kal., Lajčo
 P 26 Bernard, Branimir, Aleksandar
 U 27 Monika, Honorat, Časlav
 S 28 Augustin, Tin, Gustav, Pelagije, Zlatko
 Č 29 Mučeništvo Ivana Krstitelja
 P 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
 S 31 Josip iz Arimateje, Nikodem, Rajmund

Sunce u kolovozu:
(prema ljetnom računanju)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	37	20	26
11.	05	50	20	11
21.	06	02	19	54
31.	06	15	19	36

PRAVOSLAVNI

AVGUST / JUL - pravoslavni

Č 1 19 Sv. Stefan, Pp. Evgenija
 P 2 20 Sv. prorok Ilija - Ilindan
 S 3 21 Sv. prorok Jezekilj
 N 4 22 7. po D., Sv. Marija Magdalena (Blaga Marija)
 P 5 23 Sv. m. Trofim, Teofil i dr.
 U 6 24 Sv. mučenika Hristina
 S 7 25 Uspenije sv. Ane
 Č 8 26 Ppm. Paraskeva, Sv. Sava Treći arhiep. srpski
 P 9 27 Sv. vm. Pantelejmon
 S 10 28 Sv. ap. Prohor, Nikanor, Timon i Parmen
 N 11 29 8. po D., Sv. m. Kalinik i Serafima
 P 12 30 Sv. svm. Valentin, Pp. Angelina
 U 13 31 Sv. Evdokim, Sv.m. Julita (Gospoj. pokl.)
 S 14 1 AVG - Iz. Čas. Krsta, sum. Makaveji (Poč. posta)
 Č 15 2 Prenos moštiju sv. pm. i arh. Stefana
 P 16 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
 S 17 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
 N 18 5 9. po D., Sv. m. Evisnije (Pret. Preobraženja)
 P 19 6 Preobraženje Gospodnje
 U 20 7 Ppm. Dometije, Pp. Or
 S 21 8 Sv. Emilijan Ispovednik
 Č 22 9 Sv. ap. Matija, Sv. m. Antonije
 P 23 10 Sv. m. arhiđakon Lavrentije
 S 24 11 Sv. m. i arhangel Evplo
 N 25 12 10. po D., Sv. m. Fotije i Anikita i drugi
 P 26 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
 U 27 14 Sv. prorok Mihej (Pretpraz. Uspenija)
 S 28 15 Uspenije Presv. Bogorodice - Vel. Gospojina
 Č 29 16 Sv. Jevstatije, Pp. Roman
 P 30 17 Sv. m. Miron i Patroklo
 S 31 18 Sv. m. Flor, Pp. Jovan Rilski

Mjesečeve mijene u kolovozu:
(prema ljetnom računanju)

	Dan:	h	m
Mlađakt:	1.	05	12
Prva četvrt:	7.	19	31
Uštap (pun mjes.):	15.	14	29
Posljednja četvrt:	23.	16	56
Mlađakt:	30.	12	37

BILJEŠKE

Kolovoz:

Vrijeme: Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga.

Ako kolovoz žeže, žeže i vino.

Rujan – Septembar

KATOLIČKI

N 1 22. N.K.G., Egidije, Branimir, Tamara
 P 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
 U 3 Grgur Veliki, Gordana
 S 4 Ruža Viterpska, Rozalija, Dunja, Ida
 Č 5 *Majka Terezija*, Lovro Just., Borko
 P 6 Zaharija, Boris, Davor
 S 7 *Marko Križevčanin*, Blaženko
N 8 23. N.K.G., Rođenje BDM (Mala Gospa)
 P 9 Petar Claver, Strahimir
 U 10 Nikola Tolentinski, Tara, Pulherija
 S 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
 Č 12 Ime Marijino, Gvido, Dubravko
 P 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
 S 14 Uzvišenje sv. križa, Višeslav
N 15 24. N.K.G., Gospa Žalosna, Melita, Dolores
 P 16 Eufemija, Kornelije i Ciprijan
 U 17 Robert Belarmin, Rane sv. Franje
 S 18 Josip Kupertinski, Sonja, Irena (*kvatre*)
 Č 19 Januarije, Suzana, Emilija
 P 20 Andrija Kim, Pavao Chong (*kvatre*)
 S 21 Matej ap. i ev., Matko, Mato (*kvatre*)
N 22 25. N.K.G., Toma Vilanovski, Mavro, Žarko
 P 23 Pio iz Pietrelcine, Lino, Tekla
 U 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
 S 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
 Č 26 Kuzma i Damjan, Pavao VI., Justina
 P 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
 S 28 Vjenceslav, Večeslav, Veco
N 29 26. N.K.G., Mihael, Gabriel i Rafael, arkandeli
 P 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

Sunce u rujnu:
(prema ljetnom računanju)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	16	19	35
10.	06	27	19	17
20.	06	39	18	58
30.	06	52	18	39

PRAVOSLAVNI

SEPTEMBAR / AVGUST - pravoslavni

N 1 19 11. po D., Sv. m. Andrej Stratilat
 P 2 20 Sv. prorok Samuilo
 U 3 21 Sv. ap. Tadej, Sv. m. Vasa sa decom
 S 4 22 Sv. mučenik Agatonik
 Č 5 23 Sv. svm. Irinej, Sv. m. Lup (Odan. Uspenija)
 P 6 24 Sv. svm. Evthije, Sv. m. Sira
 S 7 25 Sv. ap. Vartolomej
N 8 26 12. po D., Sv. m. Adrijan i Natalija
 P 9 27 Pp. Pimen Veliki
 U 10 28 Pp. Mojsej Murin, Pp. Sava Pskovski
S 11 29 Usekovanje glave sv. Jovana Krstitelja
 Č 12 30 Prenos moštiju sv. Aleksandra Nevskog
 P 13 31 Polaganje pojasa Presvete Bogorodice
 S 14 1 SEP - Pp. Simeon Stolpnik - Crkvena nova g.
N 15 2 13. po D., Sv. m. Mamant, Sv. Jovan Posnik
 P 16 3 Sv. svm. Antim, Sv. Joanikije
 U 17 4 Sv. m. Vavila, Pr. Mojsej Bogovidac
 S 18 5 Sv. pr. Zaharija, Sv. Jelisaveta
 Č 19 6 Čudo sv. arhangela Mihaila
 P 20 7 Sv. m. Sozont (Pret. Rožd. Presv. Bogorodice)
S 21 8 Rožd. Presv. Bogorodice - M. Gospojina
N 22 9 14. po D. - Pred. Vozl., Sv. pravi Joakim i Ana
 P 23 10 Sv. m. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
 U 24 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
 S 25 12 Sv. svm. Avtonom (Odan. Rožd. Presv. Bog.)
 Č 26 13 Sv. svm. Kornilije (Pretpraz. Vozdviženja)
P 27 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
 S 28 15 Sv. vm. Nikita, Sv. Josif Temišvanski
N 29 16 15. po D., Sv. vm. Jefimija, Pp. Dorotej
 P 30 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav i majka im Sofija

Mjesečeve mijene u rujnu:
(prema ljetnom računanju)

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	6.	05	10
Uštap (<i>pun mjes.</i>):	14.	06	33
Posljednja četvrt:	22.	04	41
Mlađak:	28.	20	26

Listopad – Oktobar

KATOLIČKI

U 1 Terezija od Djeteta Isusa
 S 2 Anđeli čuvari, Anđelko, Anđelka
 Č 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard
 P 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
 S 5 Faustina K., Mauro, Placid, Miodrag
N 6 27. N.K.G., Bruno, Fides, Verica, Vjera
 P 7 BDM od Krunice (Ružarija), Rosario
 U 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
 S 9 Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Denis
 Č 10 Franjo Borgia, Daniel, Danko
 P 11 Ivan XXIII., Emilijan, Prob, Milan
 S 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
N 13 28. N.K.G., Eduard, Hugolin, Magdalena
 P 14 Posveta subotičke katedrale, Kalist
 U 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
 S 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
 Č 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
 P 18 Luka ev., Lukša, Svjetlovid
 S 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues
N 20 29. N.K.G., Vendelin, Irena, Miroslava
 P 21 Uršula, Zvezdan, Hilarija
 U 22 Ivan Pavao II., Marija Saloma, Dražen
 S 23 Ivan Kapistran, Borislav, Severin
 Č 24 Antun Marija Claret, Jaroslav
 P 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
 S 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
N 27 30. N.K.G., Sabina Avilska, Gordana
 P 28 Šimun i Juda Tadej ap., Siniša
 U 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
 S 30 Marcel, Marojko, Ferdinand, German
 Č 31 Alfons Rodriguez, Wolfgang, Vuk

Sunce u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 26. X.)

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	53	18	37
11.	07	06	18	18
21.	07	20	18	00
31.	06	34	16	44

PRAVOSLAVNI

OKTOBAR / SEPTEMBAR - pravoslavni

U 1 18 Sv. Evmenije Korint., Sv. m. Ariadna
 S 2 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
 Č 3 20 Sv. vm. Jevstatije
 P 4 21 Sv. ap. Kodrat (Odanije Vozdviženja)
 S 5 22 Sv. svm. Foka, Sv. pr. Jona - Zadušnice
N 6 23 16. po D., Začeće sv. Jovana Krstitelja
 P 7 24 Sv. pm. Tekla
 U 8 25 Pp. Efrasinja, Sv. Sergije Radonješki
 S 9 26 Sv. ap. i jevandelist Jovan Bogoslov
 Č 10 27 Sv. m. Kalistrat
 P 11 28 Pp. Hariton Ispovednik
 S 12 29 Pp. Kirijak Otšelnik - Miholjdan
N 13 30 17. po D., Sv. svm. Grigorije, Sv. Mihail
 P 14 1 OKT - Pokrov presvete Bogorodice
 U 15 2 Sv. svm. Kiprijan
 S 16 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
 Č 17 4 Sv. Stefan, Pp. Jelisaveta (Štiljanović)
 P 18 5 Sv. m. Haritina, Svm. Dionisije
 S 19 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
N 20 7 18. po D., Sv. m. Sergije, Vakh - Srđevdan
 P 21 8 Pp. Pelagija, Pp. Taisa
 U 22 9 Sv. ap. Jakov, Sv. Stefan Slep
 S 23 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija
 Č 24 11 Sv. ap. Filip, Sv. Teofan Načertani
 P 25 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
 S 26 13 Sv. m. Karp, Sv. nm. Zlata Maglenska
N 27 14 19. po D., Pp. mati Paraskeva - sv. Petka
 P 28 15 Sv. svm. Lukijan, Pp. Jevtimije
 U 29 16 Sv. m. Longin Kapetan
 S 30 17 Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski
 Č 31 18 Sv. ap. i jevandelist Luka

Mjesečeve mijene u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 26. X.)

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	5.	18	47
Uštap (pun mjes.):	13.	23	08
Posljednja četvrt:	21.	14	39
Mlađak:	28.	04	38

BILJEŠKE

Listopad:

Vrijeme: Luki kišica, Petru pšenica. Kad listopadom puno magle pane, bit će zimi snijega na sve strane.

Kakvo sjeme, takav plod.

Studeni – Novembar

KATOLIČKI

P 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto
S 2 Dušni dan, Dušica, Duško
N 3 31. N.K.G., Martin P., Hubert, Silvija
P 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
U 5 Emerik, Mirko, Elizabeta, Srijemski mučenici
S 6 Leonard, Sever, Vedran
Č 7 Engelbert, Anđelko
P 8 *Gracija Kotorski*, Bogdan
S 9 *Posveta Lateranske bazilike*, Vitomir, Vito
N 10 32. N.K.G., Leon Vel., Ivan Skot, Lav, Lavoslav
P 11 Martin biskup, Davorin
U 12 Jozafat, Emilijan, Milan
S 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak
Č 14 *Nikola Tavelić*, Ivan Trogirski, Zdenko
P 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
S 16 Margareta Škotska, Gertruda, Otmar
N 17 33. N.K.G., Salomeja Krakovska, Igor, Hilda
P 18 Posveta bazilike sv. Petra i Pavla
U 19 Elizabeta Ug., Krispin, Severin
S 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund, Veco
Č 21 Prikazanje BDM, Gospa od zdravlja
P 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
S 23 Klement, Milivoj, Blagoje
N 24 ISUS KRIST KRALJ SVEGA STVORENJA, Krizogon
P 25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Erazmo
U 26 Konrad, Leonard, Dubravko
S 27 Maksim, Severin, Virgilije
Č 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
P 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
S 30 Andrija ap., Andrijana, Andrea

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	35	16	43
10.	06	48	16	31
20.	07	02	16	20
30.	07	15	16	13

PRAVOSLAVNI

NOVEMBAR / OKTOBAR - pravoslavni

P 1 19 Sv. prorok Joil
S 2 20 Sv. vm. Artemije - Zadušnice
N 3 21 20. po D., Pp. Ilarion Veliki
P 4 22 Sv. ravnoap. Averkije Jerapoljski
U 5 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusalimski
S 6 24 Sv. m. Areta
Č 7 25 Sv. m. Markijan i Martirije
P 8 26 Sv. vm. *Dimitrije - Mitrovdan*
S 9 27 Sv. mučenik Nestor
N 10 28 21. po D., Sv. m. Terentije
P 11 29 Sv. Avramije Zatvornik, Ppm. Anastasija
U 12 30 Sv. kralj Milutin, Pp. Teoktist i Jelena
S 13 31 Sv. ap. Stahije, Alimpije, Urvan i drugi
Č 14 1 NOV - Sv. Kozma i Damjan - Vračevi
P 15 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i drugi
S 16 3 Obnovljenje hrama sv. vm. Georgija - Đurđić
N 17 4 22. po D., Pp. Joanikije V., Sv. svm. Nikandar
P 18 5 Ppm. Galaktion i Epistima
U 19 6 Sv. Pavle Ispovednik
S 20 7 Sv. 33 m. u Melitini, Pp. Lazar
Č 21 8 Sabor sv. arhang. Mihaila - Arandelovdan
P 22 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
S 23 10 Sv. ap. Olimp, Erast, Rodion i drugi
N 24 11 23. po D., Sv. kralj Stefan Dečanski
P 25 12 Sv. Jovan Milostivi
U 26 13 Sv. Jovan Zlatousti (Božićne poklade)
S 27 14 Sv. ap. Filip.
Č 28 15 Sv. m. Gurije, Samon i Aviv (Poč. posta)
P 29 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
S 30 17 Sv. Grigorije Čudotvorac

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	4.	11	23
Uštap (pun mjes.):	12.	14	34
Posljednja četvrt:	19.	22	11
Mlađak:	26.	16	16

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

25

Prosinač – Decembar

KATOLIČKI

N 1 1. N. DOŠAŠČA (Godina A), Elegije, Natalija
P 2 Bibijana, Živka, Blanka, Lara
U 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
S 4 Barbara, Ivan Damašč., Kristijan
Č 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka
P 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
S 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton
N 8 2. N. DOŠAŠČA, BEZGRJEŠNO ZAČEĆE BDM
P 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel
U 10 Gospa Loretska, Judita, Julija
S 11 Damaz, Damir, Sabin (*kvatre*)
Č 12 Ivana Franciska de Chantal, Franjica
P 13 Lucija, Jasna, Svjetlana (*kvatre*)
S 14 Ivan od Križa, Špiro (*kvatre*)
N 15 3. N. DOŠAŠČA - Materice, Drinske mučenice
P 16 Adela, Etela, Zorka
U 17 Lazar, Florijan, Zrinka
S 18 Gracijan, Bosiljko, Dražen
Č 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir
P 20 Amon, Eugen i Makarije
S 21 Petar Kanizije, Snježana
N 22 4. N. DOŠAŠČA - Oci, Honorat, Časlav, Zenon
P 23 Ivan Krakovski, Viktorija, Vita
U 24 Badnjak, Adam i Eva, Irma
S 25 BOŽIC, Anastazija, Božidar
Č 26 Stjepan prvomičeničnik, Krunoslav
P 27 Ivan ap. i ev., Janko, Fabiola
S 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka
N 29 SVETA OBITELJ, Toma B., Davor, David
P 30 Trpimir, Sabin, Liberije
U 31 Silvije I., Silvija, Donata

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	16	16	13
11.	07	25	16	11
21.	07	34	16	13
31.	07	37	16	20

PRAVOSLAVNI

DECEMBAR / NOVEMBAR - pravoslavni

N 1 18 24. po D., Sv. m. Platon, Roman i Varul
P 2 19 Sv. pr. Avdija, Sv. m. Varlaar, Pp. Joasaf
U 3 20 Pp. Grigorije Dekapolit (Prepr. Vavedenja)
S 4 21 Vavedenje Presvete Bogorodice
Č 5 22 Sv. ap. Filimon, Sv. m. Kikilija
P 6 23 Sv. Amfilohije, Sv. Grigorije
S 7 24 Sv. vm. Ekaterina
N 8 25 25. po D., Sv. svm. Kliment (Odan. Vavednja)
P 9 26 Pp. Alimpije Stolpnik
U 10 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac
S 11 28 Ppm. Stefan
Č 12 29 Sv. mučenik Paramon i Filumen
P 13 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
S 14 1 DEC - Sv. prorok Naum, Sv. Filaret Milostivi
N 15 2 26. po D., Sv. car Uroš, Pp. Joanikije D.
P 16 3 Sv. prorok Sofonije, Pp. Jovan Čutljivi
U 17 4 Sv. vm. Varvara, Pp. Jovan Damaskin
S 18 5 Pp. Sava Osvećeni
Č 19 6 Sv. Nikolaj - Nikoljdan
P 20 7 Sv. Amvrosije, Pp. Grigorije Gornjački
S 21 8 Pp. Patapije, Sv. ap. Sosten, Apolos i dr.
N 22 9 27. po D., Začecje sv. Ane (Detinjci)
P 23 10 Sv. m. Mina, Sv. Jovan Despot
U 24 11 Pp. Danilo Stolpnik
S 25 12 Pp. Spiridon Čudotvorac
Č 26 13 Sv. m. Evstratija, Sv. Gavriilo, Pp. Nikodim
P 27 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon Apolonije
S 28 15 Sv. svm. Eleverterije, Pp. Pavle
N 29 16 28. po D. - Materice, Sv. prorok Agej
P 30 17 Sv. pp. Danilo, Sv. ppm. đakon Avakum
U 31 18 Sv. m. Sevastijan, Sv. Modest i dr.

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	4.	07	58
Uštap (<i>pun mjes.</i>):	12.	06	12
Posljednja četvrt:	19.	05	57
Mlađak:	26.	06	13

DECEMBAR - pravoslavni 2019./2020.

S 1 19 Sv. mučenik Bonifatije
Č 2 20 Sv. Ignjatije Bogonosac (Pretp. Rožd.)
P 3 21 Sv. m. Julijana, Sv. Petar Kijevski
S 4 22 Sv. vm. Anastasija
N 5 23 29. po D. - Otaca - Oci, Sv. 10 m. Krit. (Iucindan)
P 6 24 Ppm. Evgenija - Badnji dan
U 7 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ
S 8 26 Sabor Presvete Bogorodice
Č 9 27 Sv. pm. i arhiđakon Stefan
P 10 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
S 11 29 Sv. 14.000 mladenaca Vittejemskih
N 12 30 30. po D. - Svetih Bogootaca, Sv. m. Anisija
P 13 31 Pp. Melanija (Odanije Roždestva)

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODATCI ZA 2019. GODINU

Proljeće počinje 20. ožujka (marta) u 22 sati i 58 minuta; **ljeto** 21. lipnja (juna) u 16 sati i 54 minute; **jesen** 23. rujna (septembra) u 8 sati i 50 minuta; a **zima** počinje 22. prosinca (decembra) u 5 sati i 19 minuta.

/Gustav Kren. Zvezdarnica ZAS, Danica 2019.,
hrvatski katolički kalendar/

KAKVO ĆE VRIJEME BITI U 2019. GODINI

Kakvo će biti vrijeme u 2019. godini? Godina će, prema Stoljetnom kalendaru, biti više suha i hladna nego mokra. Za pojedino godišnje doba Stoljetni kalendar predviđa:

Proljeće: više hladno, s mrazovima, nego toplo.

Ljeto: kišovito.

Jesen: u početku kišovita s ranim mrazom a poslije sušna.

Zima: pojavit će se iznenada i obilovat će snijegom.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj: cijeli mjesec hladan, s oštrom zimom sve do 30., kad će zatopli, pa će vrijeme biti vjetrovito i blago.

Veljača: 1. i 2. oblačno i umjereno hladno, od 3. do 6. snijeg, 8. lijepo, a zatim kiša; od 13. do 16. snijeg, a poslije velika studen do kraja mjeseca.

Ožujak: od 1. do 6 studeno, od 8. do 9. vlažno, od 13. do 15. kiša, od 18 do 20. poledica, 22. topla kiša, od 23. do 26. promjenljivo, 26. se razvedra i postaje toplije sve do 31., kad naglo zahladi.

Travanj: hladno vrijeme sve do 14.; jaka studen s mrazom 16. i 17.; od 18. do 24. promjenljivo, 25. toplo, a sve do 28. lijepo, 28. grmljavina i kiša; od 29. do kraja mjeseca opet toplo.

Svibanj: od 1. do 6. lijepo i toplo, a tada do 9. vjetrovito, zatim od 18. opet lijepo i suho, tako da suša utječe na poljoprivredu; od 19. do 24. promjenljivo; od 25. do 29. lagana kiša, a 30. lijepo.

Lipanj: početak mjeseca lijep je i sunčan, sve do 8.; 9. i 10. trajna kiša, za kojom dolaze jutarnje magle sve do 13.; do 23. vrijeme je promjenljivo s kratkotrajnim kišama, a zatim opet dolazi lijepo vrijeme i traje do kraja mjeseca.

Srpanj: od 1. do 4. velika vrućina, od 5. do 19. promjenljivo s kišom, a poslije lijepo vrijeme do kraja mjeseca.

Kolovoz: 1. i 2. velika vrućina i sparina, od 3. do 5. promjenljivo, a tada do 19. kiša; 20. lijepo i sunčano, ali do kraja mjeseca vrijeme će biti nestalno.

Rujan: do 4. toplo, zatim nagla kiša i grmljavina, a potom, sve do 20. lijepo i toplo; posljednjih deset dana u mjesecu vrijeme će biti nestalno, s povremenom kišom.

Listopad: početak mjeseca je kišovit, sve do 13.; 14. oblačno i mutno, 15. i 16. kišovito, a do 24. lijepo; 25. kišovito, od 26. do 28. lijepo, od 29. do kraja mjeseca maglovito i hladno.

Studeni: početak mjeseca je je lijep, sve do 5.; od 5. do 6. vjetar, od 7. do 10. laka kiša, a tada sve do 16. lijepo, ali jutro su maglovita; od 17. do 25. turobno i hladno vrijeme, a potom do kraja mjeseca kiša.

Prosinac: 1. lijepo, a od 2. do 15. nestalno i vjetrovito, od 16. do 20. studeno, od 21. do 29. sumorno vrijeme sa snijegom, a od tada do kraja godine vrlo hladno.

To su predviđanja „Stoljetnog kalendara“ o vremenu u 2019. godini. Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti. Živi bili pa vidjeli!

Stare jeronimske „Danice“ obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: „Ovakvo *Stoljetni kalendar*, a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci.“

ZAPOVIJEDANI BLAGDANI

Zapovijedani ili zapovjeđeni blagdani su sve nedjelje u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti** i **Božić**. Više nisu zapovijedani blagdani: Sveta tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo (Uzašašće), Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post i nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemrsa** obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvankorizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore ili kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa **do konca života**, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli **60. godinu**. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA FRANJO

Vodi Crkvu od 13. ožujka 2013.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem, papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 325. godine u Niceji. Posljednji opći sabor održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski sabor.

SINODA BISKUPA užu je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji, u kojoj oni združeno obavljaju svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

D r ž a v n i t a j n i k (kardinal Pietro Parolin) najbliži je papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET STOŽERNIČKIH ZBOROVA (KONGREGACIJA)

1. Zbor za nauk vjere; u njegovu sastavu nalaze se Papinsko povjerenstvo „Crkva Božja“, Papinsko biblijsko povjerenstvo, Međunarodno teološko povjerenstvo i Papinsko povjerenstvo za Katekizam Katoličke crkve, a na čelu mu je pročelnik – Luis Francisco Ladaria Ferrer; 2. Zbor za istočne Crkve; 3. Zbor za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Zbor za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Zbor za evangelizaciju naroda; 6. Zbor za klerike; 7. Zbor za redovnike i svjetovne ustanove, 8. Zbor za katolički odgoj; 9. Zbor za biskupe.

PAPINA SUDIŠTA

1. Apostolska pokorničarna; 2. Vrhovno sudište apostolskog potpisa (signatura); 3. Sudište rimskoga kotača (rota).

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, obitelj i život; 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćana; 3. Vijeće za pravdu i mir; 4. Vijeće za karitativnu djelatnost (*Cor unum*); 5. Vijeće za pastoral selitelja i ljudi na putovanju; 6. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika; 7. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona; 8. Vijeće za dijalog među religijama; 9. Vijeće za kulturu; 10. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja; 11. Vijeće za novi navještaj Evandjelja.

URED DOBARA

1. Apostolska zbornica (komora); 2. Vijeće za gospodarstvo; 3. Uprava dobrima Apostolske Stolice; 4. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALA TIJELA I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Vatikanski tajni arhiv; Vatikanska apostolska knjižnica; Vatikanska tiskara; L'Osservatore Romano; Vatikanska izdavačka kuća; Radio Vatikan; Vatikansko televizijsko središte; Prefektura papinske kuće; Služba za papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Varaždinsku, Sisačku i Bjelovarsko-križevačku biskupiju te grkokatoličku Križevačku eparhiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit: kardinal JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. IVAN ŠAŠKO, msgr. MIJO GORSKI, umirovljeni msgr. VALENTIN POZAIĆ. Varaždinski biskup: msgr. JOSIP MRZLJAK. Sisački biskup: msgr. VLADO KOŠIĆ. Bjelovarsko-križevački biskup: msgr. VJEKOSLAV HUZZJAK. Vladika križevački: msgr. NIKOLA KEKIĆ.

ĐAKOVAČKO-OSJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Đakovačko-osječku nadbiskupiju, Srijemsku i Požešku biskupiju. Nadbiskup metropolit đakovačko-osječki: msgr. ĐURO HRANIĆ; nadbiskup u mirovini msgr. MARIN SRAKIĆ. Biskup srijemski: msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda). Biskup požeški: msgr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku-bračku-višku Šibensku i Kotorsku biskupiju. Nadbiskup metropolit splitski: msgr. MARIN BARIŠIĆ. Biskup dubrovački: msgr. MATE UZINIĆ. Biskup hvarsko-brači-viški: msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. TOMISLAV ROGIĆ; biskup u mirovini msgr. ANTE IVAS. Biskup kotorski: msgr. ILIJA JANJIĆ (ujedno i član Međunarodne BK SV. Ćirila i Metoda).

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, te Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup metropolit riječki: msgr. IVAN DEVČIĆ. Biskup krčki: msgr. IVICA PETANJAK; biskup u mirovini msgr. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: msgr. DRAŽEN KUTLEŠA, biskup u mirovini: msgr. IVAN MILOVAN. Biskup gospičko-senjski: msgr. IVAN ZDENKO KRIŽIĆ; biskup u mirovini: msgr. MILE BOGOVIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ, nadbiskup zadarski.

VOJNI ORDINARIJ U RH: msgr. JURE BOGDAN, vojni biskup; biskup u mirovini JURAJ JEZERINAC.

CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku i Skopsko-prizrensku (*ad instar*) biskupiju. Kardinal VINKO PU LJIĆ nadbiskup je i metropolit vrhbosanski; msgr. PERO SUDAR, pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA; msgr. MARKO SEMREN, pomoćni biskup. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski msgr. RATKO PERIĆ. Biskup skopski i egzarch za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. KIRO STOJANOV. Kosovska apostolska administratura: msgr. DODE GJERGJI. Egzarch za katolike istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori: dr. ĐURO DŽUDŽAR.

VOJNI ORDINARIJ U BIH: msgr. TOMO VUKŠIĆ, biskup.

CRKVA U CRNOJ GORI

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ROK GJONLLESHAJ (Rok Donlešaj), nadbiskup barski; nadbiskup u mirovini msgr. ZEF GASHI (Zef Gaši).

KOTORSKA BISKUPIJA: msgr. ILIJA JANJIĆ, biskup kotorski (Splitska metropolija) (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda).

CRKVA U SRBIJI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolit msgr. STANISLAV HOČEVAR SDB.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. JÁNOS PÉNZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: msgr. LADISLAV NÉMET SVD.

Međunarodna biskupska konferencija sv. Ćirila i Metoda (MBK) formirana je 22. prosinca 2004. godine. Ona je naslijedila Biskupsku konferenciju Srbije i Crne Gore – pri čemu joj je tada pridodana i Makedonija – a od 1997., kada je utemeljena, pa do 2003. godine djelovala je pod imenom Biskupska konferencija Savezne Republike Jugoslavije. Sjedište MBK je u Novom sadu.

Predsjednik je msgr. LADISLAV NÉMET SVD, biskup zrenjaninski, a potpredsjednik msgr. ĐURA DŽUDŽAR, egzarh za katolike istočnog obreda u Srbiji. Članovi su joj još: msgr. ROK GJONLLESHAJ (Rok Donlešaj), nadbiskup barski, msgr. STANISLAV HOČEVAR SDB, nadbiskup beogradski, msgr. JÁNOS PÉNZEŠ, biskup subotički; msgr. ILIJA JANJIĆ, biskup kotorski; msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ, biskup srijemski; msgr. KIRO STOJANOV, biskup skopski i egzarh za katolike istočnog obreda u Makedoniji; msgr. DODË GJERGJI, apostolski upravitelj pri-zrenski.

Umirovljeni biskup: msgr. ZEF GASHI (Zef Gaši), umirovljeni nadbiskup barski.

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je dr. TOMISLAV MARKIĆ.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju. Predsjednik je Hrvatske biskupske konferencije msgr. Želimir Puljić, a bosanskohercegovačke msgr. Vinko Puljić.

APOSTOLSKJE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Srbiji i Crnoj Gori: nadbiskup msgr. LUCIANO SURIANI.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup msgr. dr. JOSIP (GIUSEPPE) PINTO.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Republici Crnoj Gori: mons. ALOJZIJE (LUIGI) PEZZUTO.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msgr. NIKOLA ETEROVIĆ, apostolski nuncij u Njemačkoj.

Msgr. PETAR RAJIĆ, apostolski nuncij u Angoli i Svetom Tomi i Principu.

Msgr. BERISLAV GRGIĆ, biskup u Tromsou (Norveška)

Msgr. MARTIN VIDOVIĆ, apostolski nuncij u Bjelorusiji.

Msgr. STANISLAV KARLIĆ, kardinal, umirovljeni nadbiskup grada Parana (Argentina).

Mons. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup Rancague (Čile).

Msgr. EMILIO OGNJENović, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedesu (Argentina).

Msgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup u Rancague (Čile), predsjednik Čileanske biskupske konferencije.

Msgr. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ, biskup Linareske biskupije (Čile).

Msgr. PEDRO OSSANDON BULJEVIĆ, pomoćni biskup nadbiskupije Concepcion (Čile).

Msgr. BLAŽ ĆUPIĆ, biskup u Rapid Cityju, nadbiskup Čikaga (SAD).

Msgr. GERARD ŽERDIN, biskup u Peru.

Msgr. SALVADOR PINERIO-CALDERON NESANOVIĆ, vojni ordinarij države Perua.

Msgr. JORGE CARRION PAVLIĆ, biskup u Punu (Peru, jezero Titicaca).

Msgr. JOSÉ ANTONIO EGUREN BRESANI, nadbiskup grada Piure (Peru).

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA

2019. godina = 5779./5780. židovska godina

Tu Bišvat (Nova godina drveća)	21. I.
Com Ester (Esterin post)	20. III.
Purim (Spomen za izbjavljenje od istrebljenja u Perziji)	21. III.
Pesah (Spomen za izlazak iz egipatskog ropstva)	20. – 27. IV.
Jom hašoa (Dan sjećanja na žrtve holokausta)	2. V.
Šavout (Blagdan sedmica - Pedesetnica)	9. – 10. VI.
Šiva Asar Be Tamuz (Post 17. dana mjeseca Tamuza)	21. VII.
Tiša Beav (Post 9. dana mjeseca Ava)	11. VIII.
Roš Hašana (Nova godina)	30. IX. – 1. X.
Jom Kipur (Dan pomirenja)	9. X.
Sukoth (Blagdan sjenica)	14. X.
Simhat Tora (Radost Tore)	22. X.
Hanuka (Blagdan posvećenja hrama)	22. – 30. XII.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla:	25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénsesa:	18. VI.
Dan o. Gerarda Tome Stantića:	24. VI. (Sombor – karmelićani)
Blagoslov svijeta od groma:	26. VI. (Bač – Sombor)
Dužijanca:	11. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	24. i 25. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	28. i 29. IX.
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.
Sv. Terezija Avilska – zaštitnica katedrale i grada Subotice:	15. X.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI (izbor)

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje dva časopisa:

- DANICA, hrvatski katolički kalendar (godišnjak)
- HKR „MARULIĆ“, dvomjesečnik za književnost i kulturu

Časopisi drugih hrvatskih nakladnika:

- BILTEN PETRA BARBARICA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BOSNA FRANCISCANA, časopis Franjevačke teologije, Sarajevo
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DIACOVENSIA, teološki prilozi, izd. KBF Sveučilišta J. J. Štrosmajer, Đakovo
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, Zagreb
- KATOLIČKI TJEDNIK, Sarajevo
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik „Glasa Koncila“ za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- NADA, informativno-pastoralni list Srijemske biskupije
- NAŠA OGNJIŠTA, katolički mjesečnik, Tomislavgrad
- NOVI SVIJET, mjesečnik Pokreta fokolara
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- OTAC GERARD, glasilo Vicepostulature za upoznavanje SB o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, izd. Hrvatske karmelske provincije sv. oca Josipa u Zagrebu, Sombor
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SVETA CECILIJA, časopis za sakralnu glazbu, izd. Institut za crkvenu glazbu „Albe Vidaković“ KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE I SRIJEMSKE BISKUPIJE, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički list (mjesečnik), Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, liturgijsko-pastoralni list, Zagreb

(Prema: *Danica 2019. – hrvatski katolički kalendar*, str. 43-50)

Msgr. dr. Ivan Péntzes, subotički biskup

Dragi štioče!

Pred Tobom je nova *Subotička Danica*. Ona najavljuje novo ljeto, ljeto Gospodnje 2019. *Danica* je i nova i stara. Prvi joj se broj pojavio još u pretprošlom stoljeću, daleke 1884. godine. Nema među bačkim Hrvatima Bunjevcima i Šokcima našoj *Danici* po starini i tradiciji ravna. Ponosni smo na nju. Uvijek nas ona razveseli i srca nam ogrije. S jednakim uzbuđenjem listamo novu *Danicu*, ali i stara izdanja koja se mogu naći u našim kućama, a odnedavno i na internetu digitalizirana (<http://www.zkvh.org.rs/index.php/digi-periodika/3385-danica>). Mijenjali su se urednici i suradnici, a *Danica* nastavlja istim stilom. Nije ona nezavisna tiskovina. Vjera u Boga, vjernost Crkvi katoličkoj, obiteljske vrijednosti i nacionalna osviještenost ono su što ona propagira. *Danica* je naša i zato je s povjerenjem uzimamo. Neka je vječna hvala svim ranijim generacijama koje su *Danicu* stvarale, ali i onima koji su je čitali i raspačavali.

Od ove godine *Danica* ima novog glavnog urednika. Ima i novih suradnika. Ali je ponosna i na one stare koji već godinama marljivo pišu za nju. Ponosna je na svog prijašnjeg glavnog urednika mons. Stjepana Beretića koji je ustrajno i s ljubavlju *Danicu* uređivao pune 34 godine (1984. – 2017.). Njegove ćete priloge naći i u ovom izdanju. Nastavljamo putem koji su nam predšasnici utrljali. Vjerujemo, dragi štioče, da Ti se u *Danici* ništa neće učiniti nepotrebno drugačijim i novim. *Danica* je čuvarica tradicije, kako to uostalom i priliči ovakvoj vrsti publikacije. To će ona i nadalje biti.

U ovoj nam *Danici* mons. Andrija Anišić donosi poticajne misli pape Franje u rubrici *Papa govori Crkvi i svijetu*. U rubrici *Duhovnost* progovaraju nam i svećenici i đakon i laici, a predstavljena su i dva omiljena nam marijanska svetišta Bunarić i Marija Bistrica. Na savršenost nas potiče sluga Božji otac Gerard, a narodno blago predstavlja đakon Luka Poljak.

Malu Danicu uređuje Katarina Čeliković, stranice za mlade Larisa Skenderović, a one obiteljske Vesna Huska. Ove potonje nam predstavljaju brojnu i vjerski angažiranu obitelj Katice i Pavla Ivankovića kao i 9. izdanje jedne visokim priznanjima odlikovane knjige.

Danica ima i svoj kroničarski dio. Obrađuje knjišku produkciju i bilježi značajnije događaje koji su se zbili protekle godine. Spominje novozaređene đakone i svećenike. Ali ne zaboravlja niti brojne redovničke i svećeničke obljetnice. Ne propušta prisjetiti se milih nam pokojnika, svećenika, redovnika i redovnica, koji nas minule godine napustiše preselivši se u vječnost.

Ima u *Danici* i štiva za trenutke odmora ali i povijesnih tema, koje su ove godine nešto opširnije.

Za ovu je *Danicu* pisalo četrdesetak autora. Gospodin im svima obilno uzvratio za njihov nesebičan volonterski rad. *Danica* je živa. Živom je čine i autori ali i čitatelji čiji je broj četveroznamenkast. Ima *Danica* svoju slavnu prošlost, ali ima čini se i lijepu budućnost.

Dragi štioče, uzmi i čitaj *Danicu*. Preporuči je i drugima. Imaš li, pak, ideju kako iduću *Danicu* sadržajno ili stilski obogatiti, uredništvo će rado poslušati i tvoje prijedloge.

Urednik

Papa govori Crkvi i svijetu

Radujte se i kličite

Priredio: Andrija Anišić

Papa Franjo je 19. ožujka, na blagdan sv. Josipa ove godine potpisao svoju novu Apostolsku pobudnicu pod naslovom „Gaudete et exsultate“ (Radujte se i kličite) s podnaslovom: „O pozivu na svetost u suvremenom svijetu“.

U uvodnom dijelu ove pobudnice papa piše: „*Radujte se i kličite* (Mt 5,12), kaže Isus onima koji su zbog njega progonjeni ili poniženi. Gospodin traži sve i ono što nudi pravi je život, radost zbog koje smo stvoreni. On nas želi svetima i ne očekuje da budemo zadovoljni nekim prosječnim, besplodnim, nedosljednim životom. U stvari, već od prvih stranica Biblije, na više je načina prisutan poziv na svetost. Ovakom ju je Gospodin nudio Adamu: *Mojim hodi putem i neporočan budi* (Post 17,1)“ /br. 1/.

Papa nadalje ističe da ova pobudnica nije traktat o svetosti, s mnogo definicija i razlučivanja, nego je cilj, kako kaže: „da još jednom odjekne poziv na svetost, uz pokušaj da ga utjelovim u sadašnje prilike, s rizicima, izazovima i mogućnostima. Zato jer je Gospodin izabrao svakoga od nas *da budemo sveti i neporočni pred njim u ljubavi* (Ef 1,4)“ /br. 2/.

Pobudnica ima pet poglavlja. Evo naslova poglavlja: Poziv na svetost; Dva istančana neprijatelja svetosti; U Gospodinovu svjetlu; Neke odlike svetosti u suvremenom svijetu te Borba, nadzor i razlučivanje.

U *Subotičkoj Danici* već lijepi niz godina objavljujemo pojedine ulomke iz najnovijih crkvenih dokumenata. Za ovogodišnju *Danicu* iz ove pobudnice izdvojeni su dijelovi iz Petog poglavlja koji govore o stalnoj borbi protiv đavla i njegovih napasti u našem rastu u svetosti (br. 158. – 177.).

Služimo se tekstom koji je objavila izdavačka kuća Veritas, Zagreb, 2018.

Peto poglavlje: Borba, nadzor i razlučivanje

Kršćanski je život trajna borba. Treba snage i hrabrosti kako bi se izdržalo u napastima đavla i naviještalo evanđelje. Ova je borba jako lijepa, jer omogućuje slaviti svaki put kada Gospodin pobijedi u našem životu (br. 158).

Ne radi se samo o borbi sa svijetom i mentalitetom svijeta, koje nas obmanjuje, umrtvljuje i svodi na prosječnost, bez zauzetosti i bez radosti. Također se sve to ne svodi na borbu protiv vlastite slabosti i vlastitih sklonosti (svatko ima svoje: lijenost, požudu, zavist, ljubomoru, i tako redom). To je također stalna borba protiv đavla, koji je knez zla. Sam Isus slavi naše pobjede. Radovao se kada su njegovi učenici uspjeli uznapredovati u naviještanju evanđelja, nadvladavši protivljenje Zloga, te je uskliknuo: *Promatrah Sotonu kako poput munje s neba pade* (Lk 10,18) /br. 159/.

Kako prepoznati da li neka stvar dolazi od Duha Svetoga ili dolazi od duha ovoga svijeta ili od đavlova duha? Jedini način je razlučivanje, koje ne zahtijeva samo sposobnost dobrog rasuđivanja i zdrav razum, već je i dar koji treba izmoliti. Ako ga s povjerenjem tražimo od duha Svetoga, i ako se istovremeno trudimo njegovati ga pomoću molitve, razmatranja, čitanja i dobrog savjeta, sigurno ćemo moći napredovati u ovoj duhovnoj sposobnosti (br. 167).

U današnje vrijeme raspoznavanje duhova je postalo osobito neophodan stav. Naime, današnji život nudi goleme mogućnosti djelovanja i rastresenosti, a svijet to prikazuje kao da je sve to valjano i dobro. Svi su, a osobito mladi, neprekidno izloženi brzim promjenama. Mogu surfati paralelno na

dva i više ekrana, ulaziti interaktivno u virtualni svijet. Ako nemamo vještinu razlučivanja, lako možemo postati lutke na koncu, plijen prolaznih trendova (br. 168).

Ovo je od osobite važnosti kada se pojavi neka novost u našem životu, i stoga treba raspoznati dali se radi o novom vinu koje dolazi od Boga, ili prijevornoj novosti od strane duha ovoga svijeta ili đavlovog duha. U drugim se prilikama događa suprotno, jer sile zla nas potiču na to da ništa ne mijenjamo, da stvari ostavimo onakvima kakve jesu, da izaberemo nepokretnost i nefleksibilnost, i tako sprečavamo lahoru Duha Svetoga da djeluje. Mi smo slobodni i to Isusovom slobodom, no, On nas poziva da ispitujemo ono što je u nama – želje, nevolje, strahove, očekivanja – i ono što se događa oko nas – „znakove vremena“ – kako bismo prepoznali putove prave slobode: *Sve provjeravajte: dobro zadržite* (1 Sol 5,21). /br. 168/.

Razlučivanje je potrebno ne samo u izvanrednim prilikama ili kada treba riješiti teške slučajeve, ili kada pak treba donijeti neku sudbonosnu odluku. To je sredstvo borbe kako bi se bolje slijedio Gospodin. Uvijek nam je potrebno: kako bismo bili sposobni prepoznati Božja vremena i njegovu milost, kako ne bismo propustili Gospodinova nadahnuća, kako ne bismo propustili njegov poziv da rastemo. Mnogo puta se to odigrava u malim stvarima, u nečemu što se čini izlišnim, jer se velikodušnost objavljuje u jednostavnim i svakidašnjim stvarima. Radi se o tome da nemamo ograničenja za velike stvari, za najbolje i najljepše, ali u isto vrijeme treba voditi računa o malim stvarima, o svagdašnjim obvezama. Stoga, molim sve kršćane da ne propuste svakoga dana, u razgovoru s Gospodinom koji nas ljubi, obaviti iskreni ispit savjesti. Istovremeno, razlučivanje nas dovodi do prepoznavanja onih konkretnih sredstava koja nam Gospodin priprema u svom otajstvenom planu ljubavi, kako ne bismo ostali samo na dobrim nakanama (169).

Prigodom prve obljetnice smrti Alekse Kokića

Aleksa oh! Nado naša
a i Bačke sve
u tebe su naše oči
bile uprte.

Ti si bio nježan, vedar,
čedan, nasmijan
ali jao... sad u grobu
leži naš Smiljan.

Već godina duga prođe
od kobnog dana
kad je Tebe izgubila
za uv'jeke nana.

Nanino je srce dobro
mal' ne prepuklo
nanino je grlo slatko
nav'jek promuklo.

S nanom tuži i Tvoj narod
srca ranjena
već godina prođe
rana j' ostala.

S nanom plače Tvoja Bačka
žuti klasovi
plakat će i prestat neće
do dana bolji...

Rukopis, nepoznat autor
17. VIII. 1941.

Duhovnost

Blažena Djevica Marija – Zdravlje bolesnih

Piše: o. Zlatko od sv. Josipa, OCD (Žuvela)

Činjenica trpljenja u svijetu

Pojavom bolesti i patnje ljudski život biva izložen velikoj kušnji. Svatko tko je to osobno iskusio ili možda proživljavao zajedno sa svojim bližnjim dobro zna kako se tada lako osjeća vlastita nemoć, ograničenost i privremenost. Statistike svjetskih organizacija koje prate stanje ljudske zajednice s medicinskog stajališta (OUN, Crveni križ, razne medicinske i humanitarne udruge itd.) donijet će podatke o milijunima hendikepiranih ljudi: gluhonijemih, gubavih, slijepih, nepokretnih, mentalno bolesnih. Svemu tome treba pribrojiti i velik broj zaraženih smrtonosnim virusima, zatim razne ovisnike o drogama, alkoholu i sl. Mnogo ljudi u svijetu, svih dobi i uzrasta, trpi zbog prirodnih katastrofa, ratnih sukoba i zlostavljanja.

Suvremeni industrijski i tehnički razvoj donosi mnoge prednosti u olakšavanju načina života, međutim, tu je i druga strana toga razvitka koji sa sobom povlači brojne probleme u prvom redu ekološke naravi zbog velikog zagađivanja zraka, vode, tla, cjelokupnog čovjekovog životnog prostora. Sve to utječe na slabljenje imuniteta kod ljudi čime se otvara prostor za pojavu i razvoj nekih novih bolesti kojima se ne zna uzrok niti za njih postoje lijekovi. Stanovništvo država koje su siromašnije, manje industrijski razvijene, s druge strane, pati od bolesti koje su davno nadvladane u razvijenijim zemljama. Promatrajući sve ovo ovako globalno, s medicinske strane, uvidamo koliko

je svjetska populacija izložena bolestima i patnjama i kako je pitanje zdravlja jedno od najtežih pitanja ljudskoga života.

Kako će pojedini čovjek reagirati u danoj situaciji stvar je cjelokupnog stanja njegove fizičke, psihičke i duhovne strukture u kojoj veliku ulogu ima čovjekova osobna vjera. Kada biva zahvaćena bolešću, osoba se tada može naći u tjeskobi, u situaciji da se zatvori u sebe, da očajava ili se čak pobuni protiv Boga. Međutim, tako iznenadno stanje može dovesti i do pozitivnih učinaka, veće zrelosti, razlučivanju bitnoga od nebitnoga u životu i do povratka čovjeka svome Stvoritelju. Od davnina su ljudi u takvom stanju tražili olakšanje svojih boli, utjehu i ozdravljenje obraćajući se Bogu, gospodaru života i smrti. O tome imamo puno svjedočanstava u Starom i u Novom Zavjetu.

Bolest i zdravlje u Svetom pismu

Ja sam Gospodin koji dajem zdravlje reći će Bog preko Svetoga pisca u Knjizi Izlaska (Izl 15,26). S tim su izričajem povezana i mnoga druga mjesta Sv. pisma koja govore o odnosu između vjere tj. kulta i čovjekova zdravlja. Tako malo dalje u istoj knjizi stoji zapisano *Iskazujte štovanje Gospodinu, Bogu svome, pa ću blagoslivljati tvoj kruh i tvoju vodu i uklanjati od tebe bolest* (Izl 23,25). U Levitskom zakoniku naći ćemo puno propisa i uputa koje se odnose na postupke u slučajevima raznih bolesti (Lev 13 i 14 poglavlje). Ponovljeni zakon donosi obećanja (Pnz 7,15) i prijetnje u vezi bolesti (Pnz 28,61).

U brojnim psalmima mnogi bolesnici izlijevaju svoju tjeskobu pred Boga moleći za pomoć (osobito u Ps 38; 41; 88; 102), dok u drugima zahvaljuju jer ... *Bog iscjeljuje sve slabosti ljudske*... (usp. Ps 103,3) i jer je Bog Riječ svoju poslao ... *da ih ozdravi i život im spasi od jame grobne* (Ps 107,20).

U remek-djelu mudrosne književnosti knjizi o Jobu posebno je dirljivo opisana njegova nevolja i bolest. Iako pogođen strašnom i odvratnom bolešću Job ostaje vjeran Bogu i za svoju strpljivost biva nagrađen. Knjiga Sirahova jasno će reći o Bogu *Bog je radost srcu i svjetlost očima, on je zdravlje, život i blagoslov* (Sir 34,17), *On daje zdravlje* (Sir 38,9). I proroci su vapili svome Bogu utječući mu se u raznim potrebama; ili u korist naroda ili osobnim. Tako će prorok Izaija reći u molitvi: *Gospodine, za tebe živjet će srce moje i živjet će moj duh. Ti ćeš me izliječiti i vratiti mi život, bolest će mi se pretvoriti u zdravlje* (Iz 38,17), a prorok Jeremija u Tužaljkaма utječe se Bogu da pogleda na njegova stradanja i tjeskobe (Tuž 3,19-21).

Svakako da bismo mogli na još puno mjesta Sv. pisma Staroga zavjeta naći dosta toga vezano uz zdravlje i bolest ali i iz ovoga možemo vidjeti kako

su Izraelci iskustveno doživljavali tajnovitu povezanost bolesti sa zlom, grijehom i krivnjom. Vjernost Bogu u skladu sa zakonom vraća život a Božje je oprostjenje početak ozdravljenja, jer *On liječi svaku bolest* (Iz 33,24).

Pojavila se milost Božja

Dolaskom Isusa Krista očitovala se milost Božja jer je sam *Bog pohodio svoj narod* (Lk 7,16). Njegovi susreti s raznim bolesnicima pokazuju nam čovjekoljublje i dobrotu Božju koja je učinila da ... *Slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se navješćuje evanđelje* (Mt 11,5; Lk 7,22). O Isusu koji liječi stoji zapisano u evanđeljima na mnogo mjesta. *I obilazio je Isus... liječeći svaku bolest i nemoć u narodu* (Mt 4,23-25; 9,35; 12,1.5-16; Mk 1,39), a mnogi ... *nagruše da ga slušaju i da ozdrave od svojih bolesti* (Lk 6,17-19). A zbilja se radilo o svakovrsnim bolesnicima; gubavcima (jedan Mt 5,12-16; Mk 1,40-45; Lk 5,12-16; njih desetorica Lk 17,11-19), opsjednutima (Mt 8,28-34; Mk 1,21; 5,1-20; Lk 4,31-37; 8,26-39), uzetima (Mt 9,1-8; Mk 2,1-12; Lk 5,17.26; Iv 5,1-18), slijepima (Mt 9,27-31; 20,29-34; 21,14; Mk 8,22-26; 10,46-52; Lk 18,35-43; Iv 9,1-41), tu su i žene koje su bile bolesne (Mt 9,18-26; Mk 5,21-43; Lk 8,40-56; 13,10-17; Iv 8,2; 11,38-54), čovjek s usahlom rukom (Mt 12,9-14; Mk 3,1-6; Lk 6,6-11) i jedan s vodenom bolešću (Lk 14,1-6).

Mnogi bolesnici nisu bili sposobni ni zazvati Isusa, neki od njih su bili teško hendikepirani (Mt 9,32; 12,22-30; Mk 7,31-37; Lk 11,14-23) pa su zato to učinili njihovi bližnji: Petar za svoju punicu (Mt 8,14-17; Mk 1,29-34; Lk 4,38-41), satnik za svojega slugu (Mt 8,5-13; Lk 7,1-10), kraljev službenik za svoga sina (Iv 4,43-54), Kanaanka za svoju kćer (Mt 15,21-28; Mk 7,24-30), otac za svoga sina padavičara (Mt 17,14-21; Mk 9,14-29; Lk 9,37-43). Isus je liječio i svoje neprijatelje – zacijelio je uho sluzi velikog svećenika (Lk 22,51). On je imao ne samo vlast nad bolestima nego i nad samom smrću (uskrisio je Jairovu kći Mt 9,18-26; Mk 5,21-43; Lk 8,40-56; sina udovice iz Naina Lk 7,11-17; Lazara Iv 11,38-54).

Imajući na umu kako je pitanje zdravlja jedno od najtežih pitanja čovjekova života, evanđelisti su željeli ovim izvještajima pokazati Božju brigu prema nevoljnim i patnicima. Svaki od njih četvorice poslužio je da se sastavi mozaik koji nam daje da možemo vidjeti pravi lik Bogočovjeka Isusa Krista, Spasitelja i pobjednika nad svakom bolešću. Bolesni koji su za Isusova zemaljskoga života imali priliku susresti se s Njim, mogli su osjetiti njegovu neizrecivu ljubav i milosrđe. Osobito su to iskusili teško bolesni koji u to doba nisu imali nikakve nade za izlječenje. Prepoznavši u

njemu Sina Božjega i *gledajući kako su nijemi progovorili, kljasti ozdravili, hromi prohodali, slijepi progledali, mnoštvo se divilo i slavilo Boga Izraelova* (Mt 15,31).

Isus je liječnik kojega bolesnici trebaju jer je on došao izliječiti čitavog čovjeka njegov duh, dušu i tijelo. To on čini i riječima i djelima, polažući ruke na bolesnike, puštajući da ga dotaknu... *jer je snaga iz njega izlazila i sve ozdravljala* (Lk 6,19).

Bolesne liječite...

Svome djelu ozdravljanja ljudi Isus je pridružio i svoje učenike dajući im vlast da liječe posvuda (Mt 10,1-8; Mk 3,13; 6,13; Lk 9,1-6), a nakon svoga uskrsnuća šalje ih po čitavom svijetu sa nalogom *Bolesne liječite...* (Mk 16,17). Tako su Petar i Ivan izliječili hromoga pred hramskim vratima (Dj 3,1-10) i svjedočili kako je vjera u Isusa vratila tom čovjeku zdravlje (Dj 3,16). Kasnije su bolesnici čekali da samo Petrova sjena padne na njih kako bi ozdravili (Dj 5,12-16). Gospodin je preko Filipa ozdravljao mnoge (Dj 8,4-8), preko Petra ozdravio Eneju (Dj 9,33-34); uskrisio Tabitu (Dj 9,36-42); preko Ananije (Dj 22,12-16) izliječio Savla/Pavla koji je kasnije i sam liječio druge (Dj 14,8-10; 20,7-12; 28,8-9).

Kao i u prva apostolska vremena tako su i kasnije kršćani nastojali olakšati muke svojoj bolesnoj braći i sestrama. Poznajemo iz povijesti kako je skrb za duhovnu i tjelesnu pomoć bolesnicima i nevoljnicima bila u rukama brojnih bratovština, redovnika i crkvenih udruga. Duh Sveti podijelio je mnogim pojedincima darove liječenja kako bi se i na taj način očitovala milost Uskrsnuloga. U 19. st. nastaju posebne redovničke zajednice kojima je prvotni poziv njega bolesnika i napuštenih, a u drugoj polovici 20. st. otvaraju se i crkvena lječilišta. I u naše vrijeme ima muškaraca i žena koji svoj život izlažu za dobro drugih. Najodličniji suvremeni primjer nesebičnog darivanja drugima i služenju bolesnima jest sveta Majka Terezija. Slijedeći Evanđelje, postala je dobri Samaritanac svakome koga je susrela, svakome životu u krizi, patnji i preziru.

Možemo slobodno reći da je Crkva, u tijeku ovih dvije tisuće godina povijesti, uvijek nastojala podupirati napredak u liječenju upravljen sve kvalitetnijom pomoći bolesnima. U raznim prilikama ona je intervenirala svim sredstvima koja su joj bila na raspolaganju kako bi se poštivala prava osobe i uvijek promicalo istinsko dobro čovjeka.

Zagovorna molitva

Briga za bolesne povezana je sa zagovornom molitvom kojom ih se prati. Primjere zagovorne molitve imamo od davnina i poznato nam je kako su se mnogi nevoljni utjecali zagovoru onih koje su prepoznavali kao prijatelje Božje. Tako imamo Mojsijev zagovor za ozdravljenje njegove sestre Mirjam koja je oboljela od gube (Br 12,13) i za ozdravljenje naroda koji je počeo stradavati od ujeda zmija otrovnica (Br 21,7). Kralj David se također moli za narod zahvaćen kugom (2 Sam 24,17), prorok Ilija se moli za udovičinog sina (1 Kr 17,20), a njegov nasljednik Elizej, po Božjoj riječi, ozdravlja vodu (2 Kr 2,19-22), uskršava Šunamkinog sina (2 Kr 4,32-37), ozdravlja od gube aramskog vojskovođu Naamana (2 Kr 5) ali s bolešću kažnjava, zbog pohlepe, svoga slugu Gehazija. Prorok Izaija posreduje kod bolesti kralja Ezekije (2 Kr 20,7) itd.

Na osobit način bolesnici su se kroz čitavu povijest Crkve utjecali moćnom zagovorom blažene Djevice Marije. Ona je odlikovana velikom ulogom i dostojanstvom da bude Majka Božjeg Sina i zato kao premila kći Oca i svetište Duha Svetoga sudjeluje u Kristovom misteriju liječenja i ozdravljanja ljudi. Čitavim svojim životom Blažena Djevica Marija svjedočila je savršenu ljubav prema Bogu i bližnjemu. Savršenu u pravom smislu riječi jer je ona stvorenje izuzeto od ljage istočnoga grijeha i bez ikakvog osobnog grijeha tako da je njezina ljubav uvijek bila bez nedostataka. Sveta ljubav prema svome pravednom zaručniku Josipu s kojim je dijelila tegobe bijega i boravka u stranoj zemlji (Mt 2,13-15), djelotvorna ljubav prema trudnoj rođakinji Elizabeti (Lk 1,39-56), obazriva ljubav prema zaručnicima na svadbi koji su se našli u nevolji zbog nedostatka vina (Iv 2,1-12) i majčinska ljubav prema Gospodinovim učenicima u vremenima kada se Crkva rađala (Dj 1,14). Sudjelujući u otajstvu Otkupljenja Marija je, prema Božjem nadahnuću, stajala pod križem (usp. Iv 19,25), živo je supatila sa svojim Jedinorođencem i materinskim se srcem pridružila njegovoj žrtvi. Ona dobro zna što je to patnja i majčinski, s ljubavlju, može razumjeti sve one koji se nalaze u tjeskobi. Sada u nebeskoj slavi, proslavljena, ne prestaje misliti na one koji se još nalaze u životnim borbama.

Marijanska svetišta

Prepoznavajući brojne milosti koje su vjernici dobivali po Marijinu zagovoru pojavljuju se mnoga marijanska svetišta kao mjesta njezine posebne nazočnosti. Takva svetišta nadaleko sjaje i zrače te privlače ljude iz raznih krajeva svijeta. Brojni hodočasnici prevaljuju velike udaljenosti kako bi se

našli u tim mjestima, pod Marijinim okriljem i tu tražili pomoć i utjehu. Ako i ne dobiju tjelesno zdravlje, zadobivaju strpljivost i snagu, da na križnom putu svoga života mognu izdržati. Strpljivim podnošenjem bolesti oni postaju izvorom posebnog blagoslova sebi, obiteljima, Crkvi i cijelom narodu.

Među najpoznatija svjetska svetišta ubrajaju se Lourdes, Fatima, Czechochowa, Guadalupe, Loreto..., u Hrvatskoj Marija Bistrica, Trsat, Sinj, Remete..., a na području ove biskupije, Bunarić kod Subotice, Doroslovo, itd. Ova će svetišta, nakon 1992. godine, dobiti još više na značenju jer je sveti papa Ivan Pavao II. ustanovio Svjetski dan bolesnika. Želeći pokazati brižljivost Crkve za bolesnike i time potaknuti na veću pozornost prema njima, papa je odredio da se taj dan slavi 11. veljače, na blagdan Gospe Lurdske.

Marijanska svetišta diljem svijeta nemaju samo svoj lokalni značaj u granicama jedne biskupije ili države nego ona zahvaćaju više naroda i više kontinenata. Papa ih je izabrao za proslavu Svjetskog dana bolesnika iz razloga što je uvjeren kako je, „kao na svadbi u Kani, Djevica pozorna na potrebe svakog muškarca i svake žene te je spremna zagovarati za sve kod svoga Sina“. Puna Milosti pritječe u pomoć svojoj djeci koja trpe. Stoga se bolesni često k njoj utječu, dolazeći u njoj posvećena svetišta, da, po njezinu zagovoru, opet prime zdravlje.

Zdravlje bolesnih...

Ovaj dobro poznati zaziv iz lauretanskih litanija i zbirke misa o blaženoj Djevici Mariji upućen je Gospodinovoj Majci s molbom da nas ona zagovara pred Presvetim Trojstvom u svim našim bolestima i patnjama. Bolesni, nevoljni, patnici svake vrste utječu se Mariji a ona uvijek vodi svome Sinu. Drugi vatikanski sabor će to lijepo reći: Marija, koja po svom tijesnom sudjelovanju u povijesti spasenja u sebi na neki način sjedinjuje i odražava najveće istine vjere, i dok se o njoj propovijeda i dok joj se iskazuje štovanje, vjernike zove k svome Sinu, k njegovoj žrtvi, i ljubavi Oca.

A Sin Božji i Marijin, Gospodin naš Isus će, iako poznajući potrebe onoga koji pristupa njemu, upitati: *Što hoćeš da ti učinim?* (Mk 10,51; Lk 18,41). Time Gospodin želi ukazati na potrebu suradnje s njegovom milošću. Već je davno rekao sv. Augustin da nas je Bog stvorio bez nas ali nas ne želi otkupiti bez našeg sudjelovanja. Jednako tako mogli bismo to primijeniti i na pitanje zdravlja. Bog želi da surađujemo s njim radeći oko svog cjelokupnog zdravlja i zdravlja svoje okoline.

Liječeći bolesne Isus je od njih zahtijevao da imaju vjeru i pouzdanje u njega. *Idi, neka ti bude kako si vjerovao!* reći će Isus satniku koji ga je molio da mu ozdravi slugu (Mt 8,13), *Hrabro, kćeri, vjera te tvoja*

spasila, rekao je ženi koja bolovala od krvarenja (Mt 9,22; Mk 5,34; Lk 8,48), *Vjerujete li da mogu to učiniti?*, upitao je slijepce (Mt 9,28), a ženi Kanaanki je odvratio: *O ženo! Velika je vjera tvoja! Neka ti bude kako želiš* (Mt 15, 28). Zdravlje samo po sebi nema vrijednosti ako nije usmjereno krajnjem čovjekovu cilju; zajedništvu s Bogom. Isus će uvijek dati prednosti onome što je duhovno i besmrtno, čovjekovu duhu, ali pored njega ne zanemaruje ni tjelesnu dimenziju, što pokazuje liječeći raznolike bolesti. Njemu je stalo da ljudi imaju pouzdanje u njegovu ljubav koja vodi cjelokupnom zdravlju.

Čovjek u svojoj bolesti počinje shvaćati, razumijevati kako je nepotpun, neostvaren, ovisan o drugima, krhke i ranjive konstitucije. Rastući tako u poniznosti i spoznaji vlastite ograničenosti postaje otvoren da prihvati poruku, Radosnu vijest, koja ga poziva na ostvarenje odnosa sa Presvetim Trojstvom, odnosa koji se zasniva na vjeri, nadi i ljubavi. Taj će odnos voditi čovjeka k svetosti i sjedinjenju s Bogom, životnom uranjanju u otajstva utjelovljenog Krista.

A veliko Božje otajstvo jest Isusova prisutnost u svojoj Crkvi i po svojim sakramentima, po kojima nastavlja i danas, kao nekada davno u Palestini „doticati“ bolesne da bi ih izliječio. Osobito je to djelotvorno u Euharistiji *kruhu koji daje život vječni* (Iv 6,54.58). Na povezanost ovog kruha s tjelesnim zdravljem upućuje i sv. Pavao (1 Kor 11,30). Zbog toga je potrebno ovo otajstvo sve više i bolje upoznati. Zato smo pozvani slaviti ... „Euharistijsku žrtvu onom zauzetošću koju i zaslužuje, pristupajući Kristu prisutnome u Euharistiji, i izvan mise, bogoslužjem klanjanja dostojnim tako velika otajstva“ (sv. Ivan Pavao II.).

Kako bismo mogli biti ljudi euharistijske duhovnosti, potrebno je da za to imamo i uzor, a savršeni uzor je upravo Blažena Djevica koja je „žena euharistije“ u cijelom svom životu. Crkva, koja u Mariji vidi svoj uzor, također je pozvana nju nasljedovati u svome odnosu prema presvetom otajstvu. A prilikom za nasljedovati Mariju imaju svi, bili zdravi ili bolesni, ljubeći Isusa – Euharistiju i hraneći se njime sa svim svojim snagama, srcem, dušom, pameću, voljom.

Puninu zdravlja imat ćemo tek onda kada budemo imali Isusa onako kako ga ima Marija, na rukama, čvrsto zagrljena i zadovoljna zbog ljubavi kojom ga ljubi ona, blagoslovljena među svim ženama. Dok je Crkva u Blaženoj Djevici već došla do savršenosti, po kojoj je bez ljage i nabora, kršćani se još trude da rastu u svetosti i pobjeđujući grijeh; i zato dižu svoje oči k Mariji, koja sja kao uzor kreposti pred svom zajednicom odabranih.

Promicanje „zdravlja za sve“ prvotna je dužnost svakog člana međunarodne zajednice, a za kršćane je to i obveza tijesno vezana uz svjedočenje

njihove vjere. Uvečer svoga života biti ćemo suđeni po ljubavi tako da smo pozvani biti „dobri Samarijanci“ i pristupiti čovjeku koji trpi u svojoj bolesti. Bezgrešna Djevica – Zdravlje bolesnih će nas na to uvijek poticati, pružajući svoju pomoć kako bolesnima tako i onima koji se o njima brinu.

KRILA

Krila su moja
u osmihu blagom.
Krila su moja
u moljitvi ispod križa.

Krila su moja
u čvrstom zagrljaju
u otkucaju Tvoj'ga žarkog srca.

Krila su moja
u biserima Tvojim
svi dobri dila.

Krila su moja
Tvoje riči svi nebeski boja.
Krila su moja u svakom susretu
presvetog soneta Tvoji stihova.

Kata Kovač

Gospa od suza na Bunariću

Piše: Marinko Stantić

Marijansko svetište na Bunariću ove godine obilježava 125. obljetnicu službenog hodočašćenja. Prigoda je da se o ovome svetištu progovori te tako budemo upoznati s našom omiljenom destinacijom čašćenja Gospe.

Ne znamo točan početak štovanja Majke Božje na Bunariću. Sigurna je izgradnja kapelice i križa na kojem piše godina. Sada to slavimo kao Jubilej. Zbog toga što ne znamo povijesni podatak o nastanku svetišta, koristimo izraz „pamtivijek“, čime se želi ukazati da nešto dugo traje a ne zna se točan početak.

Prema usmenoj predaji, u okolnim je salašima živjela djevojka koja je bila hroma. Ona je negdje 1872. ili 1873. godine, usnula da joj je Blažena Djevica Marija rekla da se s vjerom okupa na bunaru/izvoru (ondje gdje je sada katolička kapelica), te da će prohodati. Kada je ona to priopćila roditeljima, nisu shvatili ozbiljno, a djevojka tada nije znala gdje se taj bunar nalazi.

No jednog zimskog dana, otac je svoju kćerku želio provozati saonice po obližnjem kraju. Kada su prošli pored bunara/izvora, djevojka je u stvarnosti vidjela prizor kojega joj je u snu Gospa pokazala. Naravno da se sva oduševljena dala u objašnjenje svome ocu da joj se tu krije mjesto ozdravljenja. Tada je tek otac shvatio da se iza sna krije nešto veliko i ozbiljno. Unatoč snijegu, pomogao je svojoj kćerki da noge opere, te je djevojka i prohodala.

Kako već biva kod ovakvih situacija, narod se počeo okupljati na ovom čudotvornom mjestu, želeći zadobiti uslišanje svojih potreba. Ukoliko vjere u tom činu nije bilo, uzelo se tek nešto vode i pošlo kući. Djevojka je bila kćerka iz mješovitoga braka u kojem je jedan roditelj bio katolik, a drugi pravoslavac, te je ovo mjesto interesantno za vjernike obiju vjeroispovijesti.

Subotički list *Szabadság* piše 1883. godine da je na ovome mjestu bilo nekoliko izvora vode. Dva izvora su smatrana ljekovitima i novinar je predložio da se uredi. Od kraja 19. stoljeća imamo nazive Szentkút, Bunarić i Vodica.

Izvor žive vode je u našoj kapeli. Nekada je ondje voda sama tekla, no danas više ne. Kada se regulirao Palić, onda se morala razina vode spustiti dublje (radi opasnosti miješanja vode). Pravoslavni vjernici imaju odvodnu cijev iz naše kapele (duboko) do njihova bunara. U podu kapele se vidi taj „odvod“.

Križ pred kapelom Majke Božje najstariji je sačuvani sakralni objekt na Bunariću. Križ je podigla crkvena općina u Aleksandrovu. Prilikom velike obnove svetišta križ je obnovljen, a na sjevernoj strani postolja kasnije je postavljena spomen-ploča. Na križu stoji natpis: ISTEN DICSŐSÉGÉRE, EMELTETTE, SÁNDOR KÖZSÉG, KATHOLIKUS KÖZÖNSÉGE, 1893. (Na slavu Božju podigao katolički živalj općine Aleksandrovo, 1893.). Naslutiti nam je da je Crkva te godine dala svoj odgovor za okupljanje naroda na tom mjestu. Podizanje križa znak je da se tu narod poziva na razmišljanje, meditiranje i molitvu.

Povijesni izvorni ne donose nam točne podatke o gradnji ove kapele. Najstariji nama poznati tekst iz *Subotičke Danice* za 1911. donosi nam podatak o već spomenutom križu pred kapelom, dok se za kapelu kaže da je izgrađena tek nakon križa. Po svjedočenju *Subotičke Danice* kalački nadbiskup (u to vrijeme Juraj Császka) protivio se posvećenju kapele. No vjernici su ipak ovo mjesto i dalje pohodili. Sadašnju kapelu zidao je Jakov Milanović iz Šistaka (Verušić). Kapela ima tri zida veličine 4 x 4 m, a dotok vode se nalazi točno ispod oltara kapele. Prednji dio kapele je svod/luk i on je otvoren. Nakon prve slike koja je štovana na Bunariću, ovdje je bio ugrađen reljef Lurdske Gospe uz koji je i stajao natpis na hrvatskom, mađarskom i njemačkom jeziku: „Gospe Lurdska, moli za nas!“.

Biskup Lajčo Budanović je potaknuo razvoj svetišta, a od 1953. mise se služe od svibnja do rujna. Godine 1968. biskup Matiša Zvekanović je dobio od vlč. mr. Lazara Ivana Krmpotića, tadašnjeg župnika u Bačkoj Palanci, kopiju lika *Gospe od suza* (Gospa iz Siracuse, Italija), kojoj je te godine hodočastio. Biskup Zvekanović je taj lik Gospe dao Bunariću na štovanje. Kod „ljubljenja tog lika“ u gužvi se taj gipsani lik oštetio. Ipak, trajao je par godina. Nedugo zatim, vjernici župe Marija Majka Crkve u Subotici hodočastili su u Sirakuzu i donijeli sadašnji lik Gospe. Tamo je blagoslovljen i dodirnut suzama. Ujedno je i uokviren kako se ne bi oštetio. Ubrzo su počeli pristizati mnogi darovi od zlata, pa je onda načinjena kruna i postavljeni darovi koji se svake godine umnažaju. Godine 1968. biskup Zvekanović je imenovao vlč. Andriju Kopilovića upraviteljem župe u Aleksandrovu i (današnjih rječnikom shvaćeno) ravnateljem svetišta na Bunariću. Možemo reći da je njegovom zaslugom počelo sve veće okupljanje vjernika na tom mjestu. Svetište je imalo svoj razvoj, a danas je izraslo u svetište u kome se okupljaju brojni vjernici Subotice i okolice, kao i vjernici iz mnogih krajeva Subotičke biskupije.

Kada je započelo štovanje *Gospe od suza*, u kapeli je postavljen reljef Srca Marijina, kopija iz Siracuse. Misa je tada bila na latinskom jeziku s pjevanjem. Iako su mise služene na latinskom, pjevanje je bilo u 8 sati na mađarskom, a u 10 sati na hrvatskom jeziku. Misa je bila u maloj kapeli, a gdje je danas „trg“ parkirane su bile zaprege. Struje nije bilo. Godine 1971. bio je Međunarodni Mariološki kongres u Zagrebu, a Marijanski u Mariji Bistrici. Sve su biskupije u tadašnjoj državi imale i svoj lokalni Marijanski kongres. Kod nas je to bilo na Bunaričko proštenje. Tada je prvi, improvizirani oltar i podij podignut tamo gdje se i danas nalazi. Podigla ga je obitelj Vaci s ostalim vjernicima. Struja se tada uvela u obližnji salaš, koji je služio kao sakristija. Na tom Kongresu nazočili su biskup Matija Zvekanović, Joakim Herbut, biskup iz Skoplja, te Mijo Škvorc, tadašnji pomoćni zagrebački biskup. Počelo se s bdijenjem u subotu, na kojem je bila i procesija sa svijećama, a trajalo je gotovo do pol noći. To bdijenje sačuvano je i do danas. Na sam dan proštenja bilo je klanjanje, pa mise na slovačkom, njemačkom, mađarskom i hrvatskom jeziku. Popodne je bilo večernje. Danas proštenje ima svoju pripremu u obliku trodnevnice: klanjanje, križni put i bdijenje. Mise se služe samo na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Proštenje je već 1969. godine bilo na narodnom jeziku. Zbog mnoštva vjernika, za proštenje se znao oltar postaviti ondje gdje je sada bijeli Gospin kip. Inače, taj je kip podignut na inicijativu časne sestre Eleonore Merković. Kip je dar supružnika Stipana Brajkov i Ane rođ. Mlinko, a izradio ga je kipar Franjo Mačković. Kip je postavljen 16. srpnja 2014., a blagoslovljen 2. kolo-

voza iste godine. Ogradu na mostu, kojim se potok prelazi iz jednog dijela k drugome, dao je obnoviti Janoš Kolb.

Začetak ideje o hodočasničkoj godini, možemo reći da je bio 1926. godine, kada je uvedena misa na Bunariću mladom subotom od svibnja do rujna. No, tek na 75. godišnjicu Fatimskih ukazanja uvedene su mise za prvu subotu. Mise na marijanske blagdane su uvedene od obnove svetišta 2002./2003. Od 1971. do danas redoviti gosti su biskupi, a domaćin je subotički biskup.

Sadašnji oltarni prostor podizan je tijekom 2002. i 2003. Te je godine, prilikom velike obnove svetišta, kapela u dijelu oltara obložena hrastovinom i ukrašena s dva reljefa, rad subotičkog stolara Stipana Bašića Škarabe, a koji prikazuju hodočasnike. Iste godine prostor ispred kapele dobio je svoju nadstrešnicu i novi oltar. Iza samog svetišta nalazi se prostor za ispovjednike. Novi oltar u svetištu 30. kolovoza 2003. blagoslovio je zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić, koji je tom prilikom svetištu darovao moći bl. Alojzija Stepinca. Novi oltarski prostor građen je u stilu paličke secesije, a uz sam prezbiterij postoje još bočni dijelovi u koje može stati do 300 ljudi. Tijekom godina oltarski prostor je uređivan, pa su postavljene velike slike sv. Majke Tereze i sv. Leopolda Bogdana Mandića, a također su postavljeni i reljefi sv. Ivana Pavla II. Kao zagrljaj svetišta postavljen je i križni put, koje su darovale obitelji vjernika. Godine 2005. na svetištu je izgrađena kapela Presvetog Oltarskog Sakramenta, posvećena Milosrdnom Isusu. Kapelu su podigli i svetištu darovali László Irsai i Edit Pavlovity, a na uspomenu Ivana Pavla II. u spomen euharistijske godine 2004./2005. Beogradski nadbiskup Stanislav Hočevar je 1. svibnja 2011., na dan proglašenja blaženim Ivana Pavla II., blagoslovio kapelu na čast sv. Ivana Pavla II. U kapeli se čuva lik Majke Božje koji je isprva štovan na Bunariću. Prostor je povjeren na uređenje laicima, a trenutni domari su Danica i Marinko Mlinko.

Danas proštenje i hodočašće ima uokvirenu hodočasničku godinu koja započinje Nedjeljom Božanskoga milosrđa (druge vazmene nedjelje), pa sve do 7. listopada, spomena Blažene Djevice Marije, Kraljice krunice. Od podizanja kapele je bilo ovako: na tzv. mladu subotu se otišlo Crnoj Gospi kod franjevaca na ispovijed i misu. Onda se pošlo na Bunarić, uz molitvu i odmor, da bi se vratilo na Večernje u tzv. Staru crkvu – Crnoj Gospi.

Osim svetih misa i trodnevnice za proštenje, mons. Slavko Večerin, rektor svetišta od 2011. do 2016., uveo je praksu i blagoslova vozača i automobila. Dolaskom vlč. dr. Marinka Stantića 2016. godine za rektora svetišta počinje s izlaženjem dva puta godišnje časopis *Bunarić*.

Gosti biskupi na proštenju na Bunariću

Godina	Ime biskupa	Služba	Rektor svetišta
1971.	Mijo Škvorc	Pomoćni zagrebački biskup	Andrija Kopilović
1972.	Pavao Žanić	Koadjutor mostarsko-duvanjski	Andrija Kopilović
1973.	Pavao Žanić	Koadjutor mostarsko-duvanjski	Andrija Kopilović
1974.	Josip Arnerić	Šibenski biskup	Andrija Kopilović
1975.	Tomislav Jablanović	Pomoćni vrhbosanski biskup	Andrija Kopilović
1976.	Frane Franić	Splitsko-makarski nadbiskup	Andrija Kopilović
1977.	Franjo Kuharić	Zagrebački nadbiskup	Andrija Kopilović
1978.	Đuro Kokša	Pomoćni zagrebački biskup	Andrija Kopilović
1979.	Čiril Kos	Đakovačko-srijemski biskup	Andrija Kopilović
1980.	Marijan Oblak	Zadarski nadbiskup	Andrija Kopilović
1981.	Đuro Kokša	Pomoćni zagrebački biskup	Andrija Kopilović
1982.	Marko Jozinović	Vrhbosanski nadbiskup	Andrija Kopilović
1983.	Franjo Kuharić	Zagrebački nadbiskup i kardinal	Andrija Kopilović
1984.	Ivo Gugić	Kotorski biskup	Andrija Kopilović
1985.	Josip Palvišić	Riječko-senjski nadbiskup	Andrija Kopilović
1986.	Josip Palvišić	Riječko-senjski nadbiskup	Andrija Kopilović
1987.	Franc Perko	Beogradski nadbiskup	Andrija Kopilović
1988.	Gabriel Montalvo	Nuncij u SFR Jugoslaviji	Andrija Kopilović
1989.	Anton Tamarut / László Huzsvár	Riječko-senjski nadbiskup/ Zrenjaninski biskup	Andrija Kopilović
1990.	Želimir Puljić	Dubrovački biskup	Andrija Kopilović
1991.	Ivan Prenda	Zadarski nadbiskup	Andrija Kopilović
1992.	Gabriel Montalvo	Nuncij u SR Jugoslaviji	Andrija Kopilović
1993.	Franc Perko	Beogradski nadbiskup	Andrija Kopilović
1994.	Čiril Kos	Đakovačko-srijemski biskup	Andrija Kopilović
1995.	Franc Perko	Beogradski nadbiskup	Andrija Kopilović
1996.	Ilija Janjić	Kotorski biskup	Andrija Kopilović
1997.	Čiril Kos (nije dobio vizu)	Umirovljeni Đakovačko-srijemski biskup	Andrija Kopilović
1998.	Čiril Kos (nije došao zbog zdravlja)	Umirovljeni Đakovačko-srijemski biskup	Andrija Kopilović
1999.	Franjo Kuharić (nije dobio vizu)	Zagrebački kardinal	Andrija Kopilović

2000.	Vinko Puljić / László Huzsvár	Sarajevski kardinal / Zrenjaninski biskup	Andrija Kopilović
2001.	Stanislav Hočevár	Beogradski nadbiskup	Andrija Kopilović
2002.	Franjo Komarica	Banja lučki biskup	Andrija Kopilović
2003.	Josip Bozanić	Zagrebački kardinal	Andrija Kopilović
2004.	Antun Škvorčević	Požeški biskup	Andrija Kopilović
2005.	Valentin Požaić	Pomoćni zagrebački biskup	Andrija Kopilović
2006.	Eugenio Sbarbaro	Nuncij iz Beograda	Andrija Kopilović
2007.	Friedrich Wetter	Kardinal iz Minhena	Andrija Kopilović
2008.	Stanislav Hočevár	Beogradski nadbiskup	Andrija Kopilović
2009.	Đuro Hranić	Pomoćni Đakovačko-osječki biskup	Andrija Kopilović
2010.	Stanislav Hočevár	Beogradski nadbiskup	Andrija Kopilović
2011.	Nikola Eterović / László Németh	Generalni tajnik Sinode biskupa u Rimu / Zrenjan. Bisk.	Andrija Kopilović
2012.	Juraj Jezerinac / László Németh	Vojni ordinarij u R. Hrvatskoj / Zrenjaninski biskup	Slavko Večerin
2013.	Vjekoslav Huzjak / János Székely	Bjelovarsko-križevački biskup/ budimpeštansko-ostrogonski pomoćni biskup	Slavko Večerin
2014.	Đuro Hranić / Bábel Balázs	Đakovačko-osječki nadbiskup/ Kaločko-kečkemetski nadb.	Slavko Večerin
2015.	Vlado Košić / László Varga	Sisački biskup / pomoćni biskup Vaca	Slavko Večerin
2016.	Mijo Gorski / Antal Spányi	Pomoćni zagrebački b./ sekešfehervarski nadbiskup	Marinko Stantić
2017.	Jure Bogdan	Vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj	Marinko Stantić
2018.	Zdenko Kržić	Gospićko-senjski biskup	Marinko Stantić

Majko Božja Bistrička, moli se za nas!

Piše: Željko Šipek

Svake godine posljednje subote u mjesecu rujnu zvona s crkve u Mariji Bistrici u večernjim satima dočekuju hodočasnike iz Bačke koji u svečanoj procesiji ulaze u svetište predvođeni svojim svećenicima i na taj način pozdravljaju Majku Božju Bistričku obučenu u tradicionalnu narodnu nošnju. Dirljiv je to susret. Majka koja nas svake godine dočekuje raširenih ruku i otvorena srca.

Najpoznatije marijansko svetište na području Republike Hrvatske se prvi puta spominje 1209. godine, u povelji kojom tadašnji hrvatsko-ugarski kralj Andrija II. vraća županu Vratislavu njegove zaplijenjene posjede, među kojima je bila i Bistrica. Udaljeno 40-ak kilometara od Zagreba, Marija Bistrica je vjekovno vjerničko središte hrvatskoga naroda, u koje se već stoljećima slijevaju vjernici iz zemlje i inozemstva u nadi da će pronaći duhovni mir. Župa u Bistrici prvi je puta spomenuta u 14. stoljeću (1334. godine) i isprva je bila posvećena sv. Petru i Pavlu, sve do 1731. godine, kada je biskup Branjug novorestauriranu crkvu posvetio Snježnoj Gospi, a samim time mjesto i svetište su dobili naziv Marija Bistrica. U ovom svetištu nalazi se i štuje kip Majke Božje s djetetom u naručju, kao najveća svetinja hrvatskog naroda. Pred njim su tijekom stoljeća milijuni hodočasnika klečali i molili. Kip Majke Božje Bistričke potječe iz 15. stoljeća i nekoć se nalazio u crkvi na Vinskom Vrh. Zbog opasnosti od Turaka, Gospin kip preseljen je u župnu crkvu u Mariji Bistrici, a 1650. godine je zazidan u jedan prozor. Nastojanjem zagrebačkog biskupa Martina Borkovića kip je pronađen 1684. godine i stavljen na sadašnje mjesto te su od tada započela hodočašća u ovo svetište. Veliki zavjetni oltar Hrvatski sabor je podigao 1715. godine i time odobrio štovanje hrvatskoga naroda prema Majci Božjoj Bistričkoj. Papa Pio XI. dodijelio je 4. prosinca 1923. godine svetištu Majke Božje Bistričke naslov Manje Bazilike (Basilica Minor), a 1971. godine je u njoj održan i XIII.

Međunarodni marijanski kongres te su je iste godine biskupi proglasili Hrvatskim nacionalnim svetištem Majke Božje Bistričke. Ono po čemu je specifičan kip Majke Božje koji se štuje u ovom svetištu je činjenica da je crne boje i od drveta. Naime, 15. kolovoza 1880. godine veliki požar je oštetiio čitavu crkvu osim glavnog oltara s kipom Majke Božje Bistričke koji je ostao posve neoštećen, iako je izrađen od drveta. Nakon velikog i razornog požara, arhitekt Hermann Bolle obnovio je i proširio crkvu. Zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer okrunio je 1935. godine čudotvorni kip Marije i Malog Isusa zlatnim krunama i proglasio Mariju kraljicom Hrvata. Biskupska konferencija proglasila je 1971. godine bistričko svetište Nacionalnim prošteništem čitavog hrvatskog naroda, a 1998. godine posjetio ju je i papa Ivan Pavao II. i prilikom svog posjeta proglasio blaženim zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca.

Čašćenje Blažene Djevice Marije preživjelo je i velike ratove i opasnosti u miru poput nasrtanja različitih moćnika i partija. Tako je i u državi čije je prve godine obilježio progon Crkve i u kojoj nikada nije bilo poželjno uopće kročiti u crkvu, zahvaljujući snazi vjere i povezanosti hrvatskog naroda sa svojom nebeskom Kraljicom, Crkva uspjela očuvati hodočašća u Mariju Bistricu i organizirati velike manifestacije kao iskaz čvrste vjere. Među tim manifestacijama ističu se dvije održane u Mariji Bistrici. Među-

narodni marijanski kongres na kojem su sudjelovala 4 kardinala, 40 biskupa i oko 200.000 vjernika održan je 1971. godine, a 1984. je održan Nacionalni euharistijski kongres na kojem se u sklopu završnog dijela proslave Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata i na spomen 300. obljetnice našašća čudotvornog kipa okupilo oko 500.000 vjernika. Na tom kongresu bili su prisuti i vjernici Subotičke biskupije predvođeni biskupom msgr. Matišom Zvekanovićem.

Još je davne 1781. godine Andrija Palković iz Sombora hodočastio u Mariju Bistricu i svoj zavjet upisao u hodočasničku knjigu: „Blaženoj Divici Mariji u Kipu Bistričkom svega života moga s poniznim prikazanjem evo zavit želim ovi iz Bačke daleke prikazat zemlje.“ I upravo potaknuti ovim divnim zavjetom naši svećenici već su sedamdesetih godina 20. stoljeća počeli organizirati hodočašća u Mariju Bistricu. Pamti se da je bilo i po 10 autobusa na ovom hodočašću. Ratnih devedesetih godina bilo je perioda da se organizirano u Mariju Bistricu nije moglo ići. Međutim, mnogi bački Hrvati su ipak i dalje posljednje subote rujna došli u svetište kako se hodočašće ne bi prekidalo.

Kada se danas pogleda cjelokupna situacija, s posljedicama rata, nei-maštine, migracije, sretni smo da ipak svake godine hodočastimo. Doduše, ne u velikom broju. Ali naše vjerničko srce rado se vraća majci u zagrljaj. Majko Božja Bistrička, moli za nas!

ŠANDORSKO PROŠTENJE

Sitim se kadgod kad sam bio deran,
Dove su, Šandorsko proštenje,
zova mriši, idem sokakom,
vrataca, pendžeri okićeni, ta sva lipota,
dica graje, a majke posidale na klupice stare.

Jopet idem u crkvu, Dove su, radost velika,
sve mriši, punim dahom, al štogot mi fali,
pogledi stari majki u sefir odiveni,
a da ne kažem dide koji su igrali filka il duraka,
na poznatim mistima.

Jevo, danas idem jopet u crkvu, al nema više
moje prošlosti, nema stari Šandorčana, marama,
šešira, veliki brkova, ruva od cica, sve nikako nestaje,
ostaju stare uspomene na ditinstvo moje.

Zova i sad mriši, al ne ko kadgod,
digod po koja kuća okićena procvalom zovom
podsića na prošla vrimena, koja su ostala u mojim sićanju,
jedino što je isto, to je nediljna sveta misa naša.

Ivan Tumbas

Sv. Elizabeta od Presvetog Trojstva

Srce koje gori i troši se za Crkvu

Piše: o. Mato Miloš, OCD

Upoznati se s događajima u Crkvi i svijetu

U ozračju šutnje i samoće Karmela u Dijonu, Elizabeta se upoznavała s događajima života Crkve u Francuskoj i Rimu. Neko vrijeme bila je vratarica samostana u čiju su govornicu ulazile različite osobe, mama, sestra, prijateljice i duhovne osobe. Preko tih osoba Elizabeta je bila informirana o događajima Crkve u Francuskoj i izvan Francuske.

Godine potkraj 19. i s početka 20. stoljeća bile su potresne za Crkvu u Francuskoj. Masonske vlasti progonile su crkvene institucije. Godine 1899. na snazi je odredba protiv crkvenih vjerskih ustanova. Godine 1900. vodi se proces protiv Asumpcionista. Godine 1901. počinju napadi na slobodu poučavanja vjerskih ustanova u školama koje traju od 1902. a kulminiraju 1903. s odredbama izbacivanja na ulicu 12.000 redovnika i redovnica. Godine 1904. protjerane su redovnice koje su radile po bolnicama, izbacivani su križevi iz škola. Godine 1905. izglasani su laički zakoni koji oduzimaju crkveno vlasništvo, a sljedeće godine i ostali zakoni protiv Crkve.

Sve ove žalosne događaje za Crkvu Elizabeta proživljava i indirektno spominje u jednom pismu svoje mame: *Iz opreznosti pripremamo se za možebitno napuštanje naše drage klauzure* (pismo 125, str. 230). Na razini Katoličke Crkve, dogodili su se sljedeći događaji: Sveta godina 1900. – 1901.; beatifikacija svetih karmelićana Dionizija i Redempta, koji su podnijeli mučeništvo na Sumatri (Indonezija); 25. jubilej pontifikata pape Lava XIII. (1902.); smrt ovog velikog pape 20. srpnja 1903.; izbor novog pape Pija X. (20. kolovoza 1903.); jubilara godina proglašenja dogme o Bezgrešnom Za-

čecu BDM (1904.); beatifikacija Ivana Vianeja, Arškog župnika. Elizabeta se osobito sjeća Svete godine 1900. i beatifikacije 16 karmelićanskih mučenica iz Compigne, iz vremena francuske revolucije (pismo 55, str. 135; pismo 276, str. 488).

Na razini biskupije, Elizabeta spominje izbor novog biskupa i njegovog srdačnog nastupnog govora (pismo 25, str. 95; Dnevnik str. 556). Spominje propovijedi za vrijeme Misija koje su održali redovnici Redemptoristi (1899.) koje su ostavile snažni dojam u Elizabetinoj duši (pismo 20, str. 87). Svi navedeni događaji daju nam naslutiti kako je Elizabeta živjela duhovnost Crkve u tim dramatičnim godinama. Kontemplativka otajstva Presvetog Trojstva, slijedeći duh svoje obnoviteljice reda sv. Terezije od Isusa koja se izjasnila: *Kćerka sam Crkve*, kao i njezine suvremenice sv. Male Terezije, koja želi biti *Srce Crkve* u otajstvenom Tijelu Kristovu, Elizabeta želi biti *srce koje gori i troši se* za Crkvu.

Kratki i vrijedni Elizabetini spisi o otajstvu Crkve

Vrijednih spisa sv. Elizabete od Presvetog Trojstva o otajstvu Crkve nema mnogo, ali su oni kratki i jasni. Pet mjeseci prije svoje smrti piše kanoniku Angelsu da se osjeća „zatvorenicom“ ljubavi božanskog Učitelja koji joj se daruje i misli da ne može drugo nego o njemu razmišljati i ljubiti: *Čini mi se da postupa tako sa mnom da se darujem njemu za Crkvu i za sve njegove interese, da sve bude njemu na čast, kako to piše sv. Majka Terezija. Od mene traži mogu li biti „žrtva ljubavi“* (pismo 240, str 420). Iz ovoga izvi-re ljubav prema Crkvi koja je djelotvorna i dinamična, ljubav prema Kristu za kojega strašno trpi bolest sve do smrti. Sve to odijeva njezinu

jednostavnu ljudskost koja ju preobražava i uzvisuje do mjere da se može darovati kao dar njezinom Učitelju na slavu Kristove Crkve. Elizabeta prihvaća dar božanske ljubavi i dariva se Kristu u njegovoj božanskoj i ljudskoj osobi. Ta ju ljubav pobožanstvenjuje i obogaćuje novom ljudskom žrtvom za čitavo čovječanstvo.

Pišući svojoj priorici majci Germani, s kraja listopada 1906., Elizabeta nastavlja: *Odlazeći s ovoga svijeta predajem svoju baštinu zvanja u utrobi vojujuće Crkve koja će se zamalo ispuniti u nebeskoj Crkvi blaženog gledanja, Laudem Gloriam, Presvetog Trojstva* (posljednje pismo majci Germani od Isusa, str. 665.). To je Elizabetina svijest životne povezanosti sa zajednicom Kristovih vjernika. Ovdje se međusobno isprepliću otajstvo Trojstva, trojstvene objave s vremenitošću i onostranošću, gdje se otajstvo i karizme međusobno miješaju, a trojstvena milost veliča. Elizabetina duša postaje *oganj ljubavi koje se izliva na sve članove Kristova Tijela koje je Crkva* (pismo 220, str. 389).

Osvrćući se na Pavlovu poslanicu (Kol 1, 24), Elizabeta tvrdi da ju je Isus povezao s njegovim mjestom na križu, da *nadopunja ono što nedostaje mukama Kristovim* (Djela: Posljednje duhovne vježbe, str. 642). Kleriku Chevignardu predlaže posvetu *u mjeri u kojoj posjedujemo božanski život, u kojemu možemo komunicirati i kušati ga u velikom organizmu Crkve* (pismo 186, str. 329). Prigodom spomendana sv. Marte, Elizabeta piše drugi spis u kojemu se njezina ljubav suobličuje Kristovoj žrtvi, zaborava na sebe, prihvaćanje Krista, apostolat, proglašavanje božanskih veličina, boreći se za Kraljevstvo i potporu svetoj Crkvi (Pjesme, Djela, str. 762).

Poistovječenje Rasketome za Crkvu

Elizabeta posjeduje iskustvo stvarne prisutnosti Krista sa željom da se ta prisutnost konkretno očituje u njezinoj osobnosti, tako da u samoj sebi poistovjećuje Krista Rasketoga, najveću vječnu žrtvu na slavu Presvetog Trojstva. Stoga predlaže vrijeme i djelovanje poistovjećivanja s Mučnikom Golgote.

U svjetlu nauke sv. Pavla (Rim 8,29) o izboru i predodređenju, Elizabeta se osjeća izabranom i sretnom što je predodređena da bude *preobražena u Isusa Krista, sve dok moj život ne bude božanstven i ljudski i da Otac svrne svoj pogled na mene i prepozna u meni sliku svoga ljubljenog Sina u kojemu je sva milina* (Duhovne vježbe, Djela, str. 614). Elizabetina volja postaje molba i čežnja Presvetom Trojstvu: *O, moj ljubljene Kriste, rasketi iz ljubavi, molim te obuci me u samoga sebe, da se stopi moja duša sa svim pokretima tvoje duše... Nastani se u meni sve dok moj život ne postane središte zračenja*

tvojega života (Uzdignuće Presvetom Trojstvu, str. 605). Elizabeta želi poput Isusa *bez prestanka upirati oči k Ocu* (posljednje duhovne vježbe, str. 675).

Na dan svojih redovničkih zavjeta Elizabeta se osvrće na događaj zaručništva s Raspetim: *Bit ću zaručnica... raspeta i slična tebi* (Dnevnik, str. 580). Bolest koja će nadoći bit će kušnja snage ljubavi raspete zaručnice (usp. Pisma: 274, str. 484; 272, str. 480; 266, str. 466; 257, str. 450; 248, str. 433). U svim ovim navodima iz pisama primjećuje se postupni napredak govora u kojemu Elizabeta upire svoj pogled u Raspetoga, za pronalaženje snage u svojim poteškoćama (usp. pismo 132, str. 240), svjesna da kao karmelićanka može kontemplirati Raspetoga (usp. pismo 112, str. 210). Ostaje *na nogama pod križem, nepokretna i šutljiva kod božanskog Raspetoga, slušajući i ulažeći u sve njegove tajne* (pismo 51, str. 130).

Elizabeta želi biti konkretna u svojem vlastitom suobličenju s Raspetim: *Jer Krist Zaručnik želi da budem za njega Očeva slava, kako bih trčala u susret potrebama njegove Crkve* (pismo 261, str. 457). Ona na neki način želi zgusnuti u sebi čitavo otajstveno Tijelo, Crkvu svoga Zaručnika. Želi se zamijeniti na križu kao žrtva za svakoga čovjeka, prihvaćajući i prolijevanje vlastite krvi, za spas čovječanstva (usp. Posljednje duhovne vježbe, str. 645).

Suobličiti se Kristu za Elizabetu znači podijeliti revnost za spasenje ljudi. S tom željom se povjerava svojim prijateljima. U svome Dnevniku 12. ožujka 1899. piše svojim: *Suze mi naviru na oči, puna sam suosjećanja, misleći na spasenje duša. Elizabeta želi privući Kristu mnoge duše i pokazati im svoju ljubav* (Dnevnik, str. 522). Želi biti prepuna Njega da *mu daruje duše* (pismo 129, str. 235). Želi biti *žrtva prinosnica Ocu za duše sve dok one ne budu poništene u jedinstvu s Ocem* (pismo 102, str. 198).

S 19. godina života Elizabeta moli: *O, Isuse ljubavi moja... prihvaćam sve grijehе svijeta... Ja sam tvoja žrtva, kao tvoja zaručnica i povjerenica tvoga Srca. Hvala, Isuse, za ovaj lijepi dio kojeg si mi udijelio* (Dnevnik, str. 521). Na Božić 1905. nastavlja o istoj temi: *Postanimo mi sami prinos, sjedinjeni s Kristom, Svećenikom i Žrtvom, njegovim poslanjem intimno sudjelujući za spasenje svijeta* (Pjesme, str. 769). Svećenika Shevignarda potiče da se kod svoje mlade mise sjeti nje, da bude opijena ljubavlju i prinosom Ocu skupa s božanskim Anđelom, Isusom. Elizabeta je svjesna svoga dvostrukog zvanja karmelićanke, biti *djevice i majka*. Djevica zaručena Kristu u vjeri, majka koja spašava duše, umnožavajući posinjenju djecu Očevu i baštynike Isusa Krista, (usp. pismo 166, str. 299).

Elizabetina svijest i nastojanje da bude poput Krista, mjesto spasenja čovječanstva, nije uvjetovana progonom otajstvenog Tijela Crkve u Francuskoj, niti od pozitivnih događaja Katoličke Crkve u domovini i svijetu, već od žrtve na Kalvariji, gdje Krist visi između neba i zemlje za spasenje svijeta. Elizabeta se osjeća suradnicom s Kristovim svećenicima. Moli za župnike

smatrajući se duhovnom suradnicom, a svoju mamu moli da se moli za dobroga župnika Rollanda (usp. pismo 103, str. 227). Duhovno sjedinjena sa svećenikom Shevignardom moli za biskupiju, za cijelu Crkvu (usp. Djela, str. 27). *Bit ćeš sretan spoznati pojedinosti svoga novog života. Znaj dobro koliko me interesira tvoje svećeničko služenje* (pismo 216, str. 380).

Razmišljajući o vlastitom pozivu i idealima karmelićanke i suradnice Kristove u zajedništvu sa svećenicima, Elizabeta piše svećeniku Beaubisu: *Puno molim za vas da vam Bog u dušu utisne božansku snagu... Želim biti apostol s vama, želim raditi za slavu Božju, a zato je potrebno da budem sva ispunjena Njime i tada ću postati apostol, karmelićanka, što je jedno te isto* (pismo 171, str. 506).

Uranjanje u Trojstveno otajstvo za Crkvu

U svojoj želji za poistovjećivanjem Raspetom Kristu, Elizabeta zadobiva apostolsku crkvenu dimenziju i revnost za spasenje duša: *Kristovom pomoću i razmatrajući njegovo svjetlo, trebam svaku stvar gledati s potpunim predanjem Njemu* (pismo, 109, str. 206). Put križa i Isusove žrtve na Golgoti sve ju više privlači središtu božanskog plana spasenja svijeta. Elizabeta se želi *pokopati i u dubini duše predati se Trojstvu koji stanuje u njoj, da bude preobražena u Njega* (pismo 153, str. 279). Na taj način njezin ideal apostola i karmelićanke opravdat će njezino ime, Elizabeta od Presvetog Trojstva.

U posvemašnjoj šutnji, u nedostatku novosti izvana, u tihoj kontemplaciji otajstva Trojstva, Elizabeta otkriva bezdan u kojemu će se potpuno izgubiti (usp. Pismo 56, str. 134). Želi stanovati u bezdanu trojstvenog otajstva i u njemu završiti svoj život na zemlji (usp. Pisma: 228, str. 401; 234, str. 409; 113, str. 212). U dubini otajstva Trojstva nalazi svoje *nebo na zemlji* (usp. Pismo 115, str. 216). Svojoj sestri piše da je to mjesto gdje se nalazi potpuna trojstvena aktivnost. Nebeski Otac stvara samoću i šutnju prekrivajući oblakom koji stoji između Elizabete i zemaljskih stvari, oživljava i daje joj ljubavnu snagu. Utjelovljena Riječ utiskuje u njezinu dušu sliku vlastite ljepote. Duh Sveti preobražava njezinu dušu u glazbenu liru za uzvišenu pjesmu ljubavi (usp. Pismo, 228, str. 401).

Elizabeta to naziva otajstvom, dubinom, bezdanom, stanovanjem, kućom, nebom, osjećajem duše koja ju čini stabilnom, nepokretnom i mirnom. (usp. Duhovne vježbe 1, str. 609). To je dio njezine duše u kojemu nalazi počinak (usp. Posljednje duhovne vježbe, str. 654). Elizabeta se obraća molitvom Presvetom Trojstvu. *Pokopajte se u meni da ja budem pokopana u vama, u iščekivanju motrenja vaše veličine* (Uzdignuće Presvetom Trojstvu, str. 605).

U vlastitom iščekivanju stvarnosti božanskog i ljudskog sustanovanja, Elizabeta doživljava iskustvo trojstvenog sjedinjenja i darovanja za spasenje braće ljudi. Doživljava vrhunac apostolske, misionarske i svećeničke svijesti u iskustvu zajedništva s Presvetim Trojstvom. U pismu grofici De Sourdona piše: *Čitavo Trojstvo je upregnuto, djeluje, daruje se* (pismo 219, str. 386). U Elizabetinoj svijesti i kontemplaciji Kristova života u kojega se želi potpuno asimilirati, nalazimo teološki princip, u kojemu se u svim njezinim trenucima života Tri Božanske Osobe daruju čovječanstvu i nastavljaju isto darivanje u otajstvenom tijelu Crkve, u svakom živom biću.

U ekonomiji spasenja samo Presveto Trojstvo je na djelu u stvaranju svijeta i povijesti čovječanstva prema svojoj božanskoj zamisli. U punini vremena očituje se neposrednom i božanskom djelatnom prisutnošću u svakoj ljudskoj duši posredstvom Isusa Krista. Na putu prema Paruziji, u kojoj će nastati nova nebesa i nova zemlja, ovaj spasonosni Božji plan spasenja postaje sve intenzivniji djelovanjem Duha Svetoga, kojega Otac i Sin neprestano udahnjuju.

Elizabeta suradnica Božjega milosrđa za spasenje svijeta

Elizabetino *utopiti se* putem ljubavne kontemplacije vjere u Trojstvo i njezino prihvaćanje Trojstva u žrtvi vlastite svijesti, sudjelovanje je u planu spasenja koje se ostvaruje u zajedništvu Kristovih vjernika. Njezino sudjelovanje na očinstvu, bratstvu i božanskim zarukama prikladno je mjesto u razmjeni tih odnosa. Elizabeta je kontemplativno uvučena u otajstvo Trojstva koje djeluje u njezinoj ljudskoj stvarnosti. Ona je svjesna djelovanja Presvetog Trojstva u Crkvi. Dok kuša ovo trojstveno djelovanje u njezinoj duši, u isto vrijeme sudjeluje kao suradnica Božjega milosrđa koji želi spasiti sve ljude. Zato je Bog poslao svoga utjelovljenoga Sina na svijet da bude vječni molitelj kod Oca, vječno strpljiv u svome otajstvenom tijelu Crkvi, za spasenje svijeta. Duh Sveti, koji izlazi od Oca i Sina, mijenja Elizabetu kao i sve članove kršćanske zajednice, Crkvu, u žive instrumente nebeske melodije, kao najviše uzdignuće čovjeka na zemlji.

Elizabeta dragovoljno prihvaća trpljenje, zadovoljštinu, žrtvu, mučeništvo, koje se temelji na Kristovoj, Marijinoj i žrtvi Svih Svetih, kao najvišu vrednotu Pohvale Trojstvu za spasenje ljudi. U pismu svoje mame piše da je trpljenje najbolja stvar jer se daruje Bogu (usp. pismo 263, str. 436). Bog joj je dao shvatiti da je trpljenje i najveća bol zalag ljubavi koju ona može dati za spasenje ljudi. Vrhunac svoga zemaljskog trpljenja Elizabeta dostiže u rujnu 1906. kada moli majku prioricu Germanu od Isusa da joj pomogne popeti se

na Kalvariju, na kojoj motri nazočnost Trojstva. U pismu svojoj mami piše: *Mama, osjećam tako blizu mene moju Trojicu i u najvišem sam teretu radosti, nego li boli* (dopisnica, str. 599).

Elizabeta je uvjerena da je Krist sam bio napadnut, u vrijeme napada na Crkvu u Francuskoj (usp. Pismo 127, str. 233), da je morao toliko trpjeti (usp. Pismo 161, str. 291). Dobri Bog ima puno posla na *uskrisavanju drage Francuske* (pismo, 161, str. 291). Njezina ljubav prema Trojici i prema spasenju svijeta privlači ju prema želji mučeništva da pomiješa svoju krv sa svetom Žrtvom, za postignuće beskrajne vrijednosti Slave Ocu (usp. Posljednje duhovne vježbe, str. 645). Elizabeta je svjesna da je Crkva sakrament Trojstva u otajstvu spasenja svijeta. Želi biti mučenica, sva utopljena u Krista, sa željom biti s Njim kao žrtva sveopćeg spasenja svijeta. Želi biti preobražena u Tri Božanske Osobe, potpuno na raspolaganju „*Laudem Gloriae*“, u spašavanju duša koje vojuju u Crkvi na zemlji.

Vrijednost Elizabetina života molitve i apostolata za Crkvu danas

Elizabetin život u Karmelu, utemeljen na molitvi i apostolatu Crkve i danas ima svoju vrijednost. Ulazak u Karmel, odreknuće same sebe, molitva, samoća, šutnja, klauzura, oskudne informacije o događajima u svijetu, svjedočanstvo su njezina specifičnog apostolata karmelićanke. Mi danas želimo biti o svemu informirani, sve znati i čuti što se zbiva u svijetu i Crkvi. Trčimo, često puta i bolesno za informacijama, a zaboravljamo da je Krist naša najuzvišenija informacija. Ne možemo živjeti bez informacija što se zbiva u svijetu i Crkvi. I tu trebamo biti umjereni, jer nisu sve informacije koje dolaze do nas sto posto istinite. Svim informacijama pristupimo trijezno, *cum grano salis*. Svoj kršćanski život usmjerimo na Isusa, njegovo evanđelje, osobnu i obiteljsku molitvu, euharistiju i sakramente Crkve. Nastojimo i mi, poput sv. Elizabete od Presvetog Trojstva, biti svjesni svoje pripadnosti otajstvenom Tijelu Crkve, zauzimati se za dobro svakog čovjeka, svojim životom i djelovanjem svjedočiti vrednote stanovanja Presvetog Trojstva u našim dušama po sakramentu svetog krštenja i drugim sakramentima. Svakog dana otkrivajmo „nebo“ u našoj duši po stanovanju Presvetog Trojstva u nama. Budimo i mi *srece koje gori i troši se* za Crkvu.

U mjesecu listopadu 2018. godine, u Vatikanu je trajala Biskupska Sinoda, koja je raspravljala o mjestu mladih u Crkvi i njihovoj zauzetosti za sve vrste apostolata. Pozvani su na Sinodu mladi iz različitih zemalja, kao i iz naše domovine. Oni nisu pozvani da budu samo promatrači na Sinodi, nego da se sami uključe u raspravu o njihovu aktivnom sudjelovanju u životu Cr-

kve. Pojedini mladi dali su na Sinodi svoj konstruktivni udio u prijedlozima, sugestijama i planovima unaprjeđenja mladih u aktivnosti Crkve. Sinodalni Oci su pomno slušali njihova razmišljanja i konstruktivne prijedloge. U završnom dokumentu Sinode biskupa, što se može čitati u katoličkim tiskovinama, mladima se otvaraju velike mogućnosti sudjelovanja u poslanju Crkve, prema njihovu životnom izboru zvanja. Biskupskom Sinodom mladima je otvoren pristup aktivnom sudjelovanju u životu Crkve, na liturgijskom, sakramentalnom, molitvenom, evangelizatorskom, karitativnom i misijskom poslanju Crkve. Sveta Elizabeta od Presvetog Trojstva, mlada redovnica, koja je u Karmelu živjela samo 26 godina zemaljskog života, molitvom, žrtvom i potpunim predanjem Kristu i njegovu otajstvenom Tijelu, Crkvi, kako je u ovom razmišljanju navedeno, primjer je mladim kršćanima svih dobi kako se aktivno sudjeluje u širenju evanđelja u svojem vlastitom životu, u svojoj obitelji i društvu. U subotu, 27. listopada 2018. papa Franjo je u završnoj riječi Biskupske sinode poručio mladima da se vrate svojim kućama i obiteljima, da se najprije u svojoj obitelji, a onda i šire, zauzimaju za siromašne, odbačene, one na rubu društva i tako pokažu svoje konkretno evanđeosko poslanje u Crkvi i svijetu. Biskupska sinoda o mladim kršćanima u Crkvi poziva sve mlade da budu danas i u budućnosti *srce koje gori i troši se za Crkvu*.

Oživljavanje čašćenja sv. Eugena u Futogu

Piše: Antun Kopilović

U vrijeme austrougarske kolonizacije Južne Bačke, grof Hadik, kao čovjek velikog ugleda u društvenom i crkvenom životu, imao je široke poglede i planove za budućnost opustošene i oslobođene Južne Bačke. Osim koloniziranja stanovništva slovačke, njemačke i mađarske narodnosti, on se pobrinuo da župa Futog dobije jedan duhovni i kulturni stimulans.

Preko osobnog poznanstva s kardinalom Viscontijem, koji je bio prefekt Kongregacije Apostolskog Sakrarija u Rimu, nabavio je relikviju svetog Eugena rimskog mučenika, da bude privlačna meta za okupljanje vjernika iz

Fotografija: Miloš Pavkov

Futoga i okolnih mjesta u kompaktniju vjersku zajednicu, jer je stanovništvo sakupljeno s raznih strana Austro-Ugarske i teško se uklapalo u jednu cjelinu.

U župnoj spomenici „Historia Domus“, stoji: „Ova reliquija je darovana od Svete Stolice 1777. g. grofu Hadiku, posredstvom kardinala Viscontija, prefekta Apostolskog Sakrarija, s nakanom da bude izložena u novosagrađenoj futoškoj crkvi, vjernicima na svečano čašćenje“.

Darovnicu je odobrio i potpisao sv. otac Pio VI. dana 3. srpnja 1777. g., a sama relikvija sv. Eugena je dopremljena brodom od Beča do Futoga i ovamo prispjela 2. listopada 1779. godine. Svečani prijenos relikvije je proslavljen 18. listopada iste godine. Kompletan kostur sv. Eugena mučenika je ekshumiran iz katakombi sv. Cyriaka, a sv. Kongregacija za Sakramente i Indulgencije ga je svečano opremila u plemićku odoru i sa staklenim kaležom njegove krvi, položila u staklen-bakarni sarkofag i tako dopremila u Futog.

U vrijeme II. svjetskog rata, odlaskom velike većine župljana Nijemaca (njih oko 5.000) i mnogih muškaraca Mađara, župa je ostala na samo 500 vjernika iz triju narodnosti: Mađari, Hrvati, Nijemci, jer je još u tijeku rata 1942. jedna veća grupa Mađara iz Bosne kolonizirana u filijalu Veternik. Poslije rata od 1946. do 1958. godine su u Futog polako počeli dolaziti Hrvati iz Bosne kao sezonski radnici i tu se trajno nastanili. Svi ovi kolonizirani vjernici nisu bili upoznati s vjerskom tradicijom župe Futog, niti su bili upoznati s relikvijom sv. Eugena, tako da je on postao „sveti ratnik, koga je Dunav izbacio“ ili mumija, ili jednostavno „nepoznati svetac“!

Naime, u narodu se još u to vrijeme proširila iskrivljena legenda: „Jednom su futoški ribari na Dunavu primijetili da nešto pliva, da nešto svjetluca. Doplovili su brodićem bliže i otkrili jedan ljudski kostur, koji mirno pluta po vodi, tako da su ga lako izvukli na obalu. Htjeli su ga odvesti na drugu stranu Dunava, u Čerević, misleći da je možda s te strane dopluta; ali kada su ga tamo otpremili, on je sljedećeg dana bio ponovno na futoškoj obali. Onda su ga donijeli u crkvu. Tako su pričali stari ljudi!“ (Johann Helfrich, u brošuri, *100 Jahre Heimatkirche in Futak an der Donau*, 2008. g.).

Oživljavanje čašćenja relikvije sv. Eugena počinje u Jubilarnoj godini spasenja 2000., kada su biskupi širom Europe dali privilegije crkvama s relikvijama mučenika i svetaca. Relikvija je polako počela izlaziti na vidjelo kao „stimulans vjerskog života župe“, ponajprije kao spomendan, a tek 2013. godine u okviru godine vjere, ponovno je uzdignuta na rang „lokalne svetkovine sv. Eugena mučenika“. Tijekom ovih posljednjih godina, sv. Eugen je zaista postao duhovni stimulans vjerskog života u župi, jer osim mnogih utjecanja u njegov zagovor, što je upisano u spomenicu, također su počela i hodočašća s raznih strana, ne samo Europe nego i svijeta.

Hodočašća – osim pojedinačnih posjetitelja, prva veća grupa su bili sudionici međunarodnog skupa *old-timera*, koji su se pomolili i kod sv. Eugena. Njihov zapis glasi: „Vera je najveće bogatstvo! Bez vere nema života“! Druga veća skupina bili su vjeroučenci iz mađarskih župa naše biskupije s 2 autobusa i njihovim vjeroučiteljima. Najveća grupa su hodočasnici iz Požeške biskupije, s 5 autobusa. Dugo su se zadržali i uputili molitve sv. Eugenu za zagovor.

Molitve

– Sveti Eugene, daj da postanem dobar čovek i zaštititi mene i moju porodicu od zla! – Robert

– Prvi put sam u ovoj crkvi. Iznenadena sam lepotom ove crkve i moštima sv. Eugena mučenika. Molila sam za oprost i zahvaljujem za uslišanje.
– Nevena

– Sveti Eugene, hvala ti što sam na čudan način saznala gde ti je večno počivalište. Od Boga sam počašćena za ovako prelepo iznenađenje! – Emilija

– Sveti Eugene mučenice, moli za nas grešnike da se obratimo i da se tako susretnemo s tobom u nebu! – Aniko, vjeroučiteljica

– Sveti Eugene, hvala ti za uslišane molitve. Hvala za uspješan završetak prve godine moga sina u Sjemeništu. Molim, također, za njegov daljnji životni put u Božjoj volji! – Katica

Svjedočenja

– Sveti Eugene, hvala ti za tvoj zagovor i zaštitu moje porodice. Moju unučad sam posvetila Tvom zagovoru, a juče popodne si mi zaštitio malu unuku od saobraćajnog udesa; mene od minskih polja, a kćerku od saobraćajne nesreće prilikom otkazivanja kočnica. Sve ovo sam shvatila kao znak Božje prisutnosti u mojoj porodici i znak tvoga zagovora. Molim te, čuvaj i brani odabrano potomstvo Isusa Krista. – 2. 05. 2009., Katica

– Hvala Ti, Gospodine, za oživljeno štovanje relikvije svetog Eugena, za brojnije okupljanje vjernika na blagdan ovog sveca i za mnoga anonimna uslišanja, a posebno za dva ozdravljenja! – župnik, 2. 05. 2009.

– S velikom radošću sam posjetio ovu crkvu, uljepšanu relikvijom sv. Eugena mučenika, kojemu povjeravam svoj život – kao svećenika i biskupa,

sve do trenutka našeg susreta u nebu... Sv. Eugene, zaštiti i blagoslovi sve vjernike ove župe, a posebno molim milost i blagoslov za marljivog župnika i njegove oduševljene suradnike! – 18. 05. 2009., Eugenio Sbarbaro – apostolski nuncij u Srbiji.

– Mene, koji sam bio grešnik, i koji sam pre par godina opljačkao ovu crkvu, Bog je oslobodio od narkomanije. Dao mi je novi život; oprostio mi sve moje grehe i pozvao me u svoju službu. Predao sam svoj život Bogu i osećam se bolje nego ikada u životu! Oče Nebeski, molim Te da silno blagosloviš ovu crkvu i ljude koji Ti u njoj služe! U ime Isusa Hrista! Amin! – 6. 5. 2010., Nenad T.

Po ovim molitvama i svjedočenjima, sam sveti Eugen svjedoči da je njegov zagovor u ovoj crkvi donio procvat vjerskog života, a jedna čestica njegovog kaži-prsta je ugrađena i u novoposvećeni oltar 30. svibnja 2008. godine.

MAGLA

Laje ker digod daleko
uspomena prikrivena maglom
sve je tako mekano
samo da se ne probudim naglo
da san ne pobigne ko magla.
Ušuškana sam u duboku prošlost
uvijena oblacima mirisa
uljuljana u paperje kao mili gost.
A nekad bila sam tamo.
I sve je bilo moje.
Sad mi ostala samo magla
koja nestaje med prstima
par fotografija
žutih savijenih čoškova
od salaša, konja, njiva,
onog silnog blaga
što nam podari Gospodin na čuvanje.

Lucia Knezy

Vjerski život Nenadićana

Piše: Alojzije Firanj

Sa sigurnošću možemo reći da je Katolička Crkva uvijek bila uz svoj narod. Ona je bila sa svojim narodom i u dobru i u zlu, u žalosti i radosti, u tjeskobama i stradanjima. Crkva je dvorila svoj narod, kako to volimo isticati, ne samo duhovnim darovima nego i svime što je važno za ljudski život.

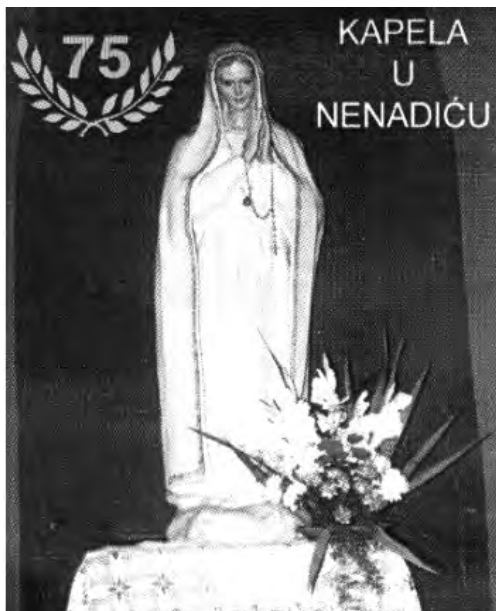
Blagdani su važni u ljudskim životima, otrgnu čovjeka iz svakodnevnih poslova, briga i stremljenja, te nam ukažu na važnije stvari. Podsjećaju nas na prave životne vrijednosti. Bunjevački Hrvati stoljećima su poznati po lijepim i raznolikim narodnim običajima. Ti su običaji vezani za katoličke blagdane, ili pak, uz poljodjelske radove, primjerice, žetvu ili berbu. Neki su običaji karakteristični za godišnja doba, među kojima je dominantna zima kao najpogodnije vrijeme za razne oblike druženja i zabava, a u čijem je središtu Božić, s nizom događaja od kojih su nastali brojni crkveno-svjetovalni običaji.

Žitelji Nenadića, većinom Hrvati, oduvijek su bili dobri vjernici, poštjeni i vrijedni paori i miroljubivi susjedi. Poštivali su sve svetkovine i blagdane koje je Crkva obilježavala, a i spomendane pojedinih svetaca rado su štovali. Na misna su slavlja odlazili u somborske crkve. Među najznačajnijima za Nenadićane je crkva Presvetog Trojstva („Stara crkva“) koja im je bila i župa te je vodila matične knjige, a kod karmelićana su rado dolazili na propovijedi i čašćenje Karmelske Gospe te u raznim drugim prigodama.

Mještani su Nenadića 1929. godine sazidali i posvetili kapelu Imena Marijina čiji se blagdan slavi 12. rujna.

Uz kapelu se nalazi zvonu i zvonarev stan, sjećamo se: Antuna Raića, Paje Fratrića i Antuna Fiole, koji je bio posljednji zvonar. Podignuta je kao zavjetna kapela nakon strašnog nevremena tijekom kojega je tuča uništila sve usjeve. Zemljište je darivao Karlo Logo, a gradnju su pomogli i Đ. Gluvić, te Josip Jozić i supruga mu Manda, kao i ostali mještani – svatko unutar svojih mogućnosti.

U kapelici se danas održavaju nedjeljne svete mise kao i katoličke pobožnosti kao što su, svibanjske molitve vjernika, vjeronauk i dr. Najznačajni-

Kip Gospe u Kapeli

kapele i pomognu joj da dočeka stoti rođendan. Radovi su završeni i danas ovaj prostor lijepo izgleda.

ja je proslava blagdana Imena Marijina – tj. „proštenje“, koje se održava prve nedjelje poslije 12. rujna. Od 1985. godine sveta se misa slavi svake nedjelje prijepodne u 11.30 sati.

Zbog ruiniranog stanja kapele i pomoćnih prostorija, kao i drvenog zvonika, bilo je potrebno renovirati i uljepšati crkvicu. Uoči proslave 75 godina postojanja kapele, župnik, prečasni Josip Pekanović, pozvao je vjernike salaša i šire da se dobrovoljnim priložima u novcu, građevinskom materijalu, kao i dobrovoljnim radom, uključe u uređenje

Molitveni prostor u Nenadiću

U salašima Nenadića oduvijek se molila krunica u obiteljima, ali su bila i tri službena vijenca krunice, koje je vodila jedna od starijih pobožnih žena. U vrijeme nakon Drugoga svjetskog rata, tri vijenca do svoje je smrti održavala Manda Jozić, rođena Raič, a nakon nje, sve do 80-ih godina prošlog stoljeća, Marija Jozić, rođena Firanj. Nažalost, danas postoji samo jedan vijenac krunice koju vodi Katarina Firanj, rođena Pletikosić.

Kada bi žensko dijete primilo prvu pričest, odmah je učilo moliti krunicu te su tako na svibanjskim pobožnostima, u kapelici s majkama, molile i djevojčice. U mnogim se obiteljima svaku večer molila krunica, a osobito u adventsko i korizmeno vrijeme.

U Kočkim salašima bilo je puno mladih djevojaka pa su im u korizmeno vrijeme, a dok ne počnu ozbiljni poslovi u polju, momci dolazili na divan, da bi se, nakon što padne mrak, svi zajedno vraćali kućama i naglas molili krunicu.

Kapelica u Nenadiću

Doletila golubica
Da ulipša one dane,
Dobri ljudi pomogli joj
Gnizdo sviti, da ostane.

Zasadili i kestanje
da joj liti pravi lada
I zaštititi od vitrova
Kad naiđu iznenada.

Kapelica ta je mala,
Naselju i srce dala,
Da okupi dobre ljude
Da se štuju, da se ljube.

Kip Blažene u kapeli
Utišiti svakog želi.
Ko zaište, ko je moli
Pomoći će u nevolji.

Slušala je molbi šapat
I sušila vlažne oči,
A vrime je prolazilo
Sminjivalo dane, noći.

Govorilo staro zvono
Kad je jutro, podne, večer.
I zvonilo na oblake
Da zaštititi rod od tuče.

Godinama tu je bilo
Okupljanje mnogih ljudi
Slaveć Ime Marijino
Znajući da ih ona ljubi.

Godine su stigle zrile
Vršnjaci poumirali
Kip Blažene u samoći
Provodi dane i noći.

Na stubama zvono stoji
Samo po kad ga vitar klata.
Nit u nebo više gleda,
Nit govori koliko j' sati.

Katarina Firanj

Duhovna suhoća

Piše: Nataša M. Firanj

O terminu „Duhovna suhoća“ svatko ponaosob ima svoj stav. O svojoj duhovnoj suhoći i ja promišljam.

Kao vjernik pokušavam ispuniti zadatak i poslanje na koje me je pozvao sam Isus Krist. Počevši od sudjelovanja u svakoj nedjeljnoj misi, pa do ispunjavanja osnovnih poslanja, a to je biti supruge i majka kršćanka i ona koja je uvijek tu za svoje bližnje, prijatelje, roditelje i sve one koji pokazu potrebu za razgovor ili pomoć. Kroz život mnogi su mi duhovni razgovori pomogli. Pokušavam ispuniti zadatak koji mi je povjerio jedan svećenik, a to je sat vremena molitve svaki dan. Obično ujutro odlazim u svoj kutak koji smatram svetim dijelom svoje kuće, ljubim križ, molim pokajanje i onda na dalje slijede molitve Duhu Svetom, Anđelu čuvaru, Blaženoj Djevici. Tu su sve vrste krunica koje imam i mali kip svete Marije, sveti Augustin, i mali praški Isus, kao kruna svega Sveto pismo. Tako moj dan počinje potpunim predanjem u Božju providnost.

A onda neka situacija poremeti moj red i mir. Pa tako prođe jedan dan, dva pa i više uz samo usputnu kratku jutarnju molitvu. Onda polako i to postaje čisto polusvjesno nabranje tj. recitiranje molitve. Poslijepodne i navečer liježem umorna zaboravljajući na Boga. Tada već osjećam da sam duhovno prazna, jer meni nije dovoljna samo nedjeljna misa. Ali ništa ne činim, ne mogu se pokrenuti i uspostaviti kontakt s Bogom. Zatim obično dolazi kriza, neki obiteljski problem, gubitak samopouzdanja, tuga, besmisao... tada to više nisam ja. Mogla bih reći da hodam kroz život polusvjesna, obavljam sve rutinski uz mnogo napora, razdražljiva, neraspoložena. Moja duša čezne za Bogom, sanjam o miru duše, o onom stanju potpune suradnje s Bogom. Ali ništa ne činim, trpim. Obično tada netko zatraži da se pomolim za njega iz nekog razloga pa čak i oni koji ne idu u Crkvu vjeruju da Bog uslišava moje molitve i svjedoče kako su baš tada izašli iz problema, riješili velike probleme. To je vrijeme kada počinjem osjećati još i grižu savjesti jer mi je teško moliti za drugoga. Tada zaključujem da sam upala u potpunu duhovnu suhoću, za mene je to užasno stanje. Počinjem prekoravati sebe, osjećam se

napušteno od Boga. Dane provodim samo ponavljajući Isusove riječi „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio“. Ponekad to pjevam u sebi.

Onda prvo svjetlo koje razbija duhovnu suhoću, koje će je zasigurno prekinuti – iznova shvaćam da sam dragocjena Bogu i da on jedini može suhoću izliječiti, jer on je izvor žive vode. Tada milost Božja šalje rečenicu u moju svijest: „Dođite svi vi koji ste umorni i ja ću vas odmoriti“. Milosno svjetlo tada prodire u moju nutrinu, a izvor žive vode prekida duhovnu suhoću. Moja duša više nije žedna Boga. Ponovno osjećam njegovu blizinu. Više molitva nije napor već radost. Situacije nisu još riješene, ali se ja ne bojim. Ja vjerujem Bogu. Ponovno sam živa. Opet odvajam vrijeme za Boga. Moje molitve jedna po jedna bivaju uslišane. Moj život postaje podnošljiv. Ljudi se zahvaljuju što sam molila za njih. Njihove zahvale prenosim Bogu i slavim ga svim srcem i dušom, jer vidim da sam se opet približila ne samo Ocu svemogućem, već i Sinu, koji je rekao „Ja sam put, istina i život“ i Majci koja nije samo njegova majka, već i moja majka. Tada primam sve više milosti.

Ovo je dakle primjer moje duhovne suhoće. Priča o tome kako jedna obična žena živi tu suhoću i kako milošću Božjom izlazi iz tog stanja. Možda neka rečenica bude od pomoći onome tko trpi u suhoći, a ne vidi izlaz. To će opet biti velika milost Oca koji je otac svakom čovjeku. Neka Gospodin vodi svoj narod da uvijek što prije može izaći iz toga razarajućeg stanja duše.

PLATNO DA JE SVIMA NAMA BITI!

Biti platno omotano oko tijela mrtva,
teške nevjere i izdaje ljudske žrtva,
čisto, bijelo za nebesko što je gorjelo.

Biti mi je platno čvrstih niti, nove jaslje.
života iskre u smrtnom hropcu uskrslje,
slikom muke opećaćeno.

Katarina Čeliković

Slovačka ima novu blaženicu: Annu Kolesárovu

Priredila: Kristina Ralbovski

Nema ni godinu dana od beatifikacije mučenika za duhovna zvanja don Zemana Titusa, svećenika salezijanca, a Slovačka je 1. rujna 2018. dobila novu blaženicu. Anna Kolesárová prva je Slovakinja laikinja proglašena blaženom. Ubijena je u dobi od šesnaest godina zato što je branila svoju čistoću. Euharistijsko slavlje beatifikacije na stadionu Lokomotive u Košicama predvodio je kardinal Giovanni Angelo Becciu, novi pročelnik Zbora za proglašenje svetih.

Na ovom događaju sudjelovala je jedna grupa mladih iz Selenče i Sonte zajedno s vlč. Dominikom Ralbovskim, s. Kristinom Ralbovski i s. Mihajilom Vorotnjak SSBDM iz Kucure.

Anna Kolesárová rođena je 14. srpnja 1928. godine u selu Vysoka nad Uhom, na istoku Slovačke, nedaleko od ukrajinske granice. Njena je obitelj bila duboko ukorijenjena u vjeri, a malenu su Annu krstili isti dan kada je rođena. Svakodnevno je prisustvovala svetoj misi, a kada je imala 10 godina primila je prvu svetu pričest, a potom i krizmu. Nakon majčine smrti Annin se život korjenito promijenio. Preuzela je brigu o kućanstvu u kojem je živjela s ocem i starijim bratom.

Bilo je vrijeme II. svjetskog rata. Kada su 22. studenog 1944. godine u Annino selo ušli Rusi, Anna se zajedno sa svojima sakrila u podrum, no pronašao ih je jedan vojnik Crvene armije. Otac je Annu poslao da pripremi nešto za jelo vojniku kako bi ga odobrovoljio. Iako je bila odjevena u crno – kao sve žene u selu, upravo kako ne bi privlačile nedoličnu pozornost – vojnik ju je upitao želi li s njim leći. Vojnik joj se pokušao približiti, a kada ga je odbila, zaprijetio joj je da će je ubiti. Nakon što ga je ponovno odbila, dozvolio joj je da se kratko obrati ocu i potom ju ustrijelio. „Mlada je Anna svojim mučeništvom posvjedočila kako je moguće dobrom se suprotstaviti zlu, nasilju i nepravdi“, rekao je kardinal Becciu u propovijedi.

Zbog teške situacije Anna je pokopana odmah, a sprovodni su obredi održani tjedan dana kasnije u tajnosti. Lokalni je župnik s još jednim svećenikom započeo istraživati okolnosti njene smrti i zapisivati svjedočanstva koja su kasnije bila od neprocjenjive važnosti za očuvanje sjećanja na blaženicu. Padom komunističkog režima moglo se otvoreno govoriti o Anni i njejoj herojskoj smrti, a slovačka je mladež počela odlaziti na njen grob kako bi tamo molili. Na nadgrobnom su spomeniku uklesane riječi sv. Dominika Savija: „Radije smrt nego grijeh!“

Glas o svetosti Anne Kolesárove – ili Anke – kako su je zvali njeni najbliži, duboko je usađen u srce generacija slovačke mladeži koje su je uzimale za uzor, a sjećanje na nju izdržalo je i izazov mračnih godina komunističkog režima. Ljubav i štovanje slovačkog naroda prema njihovoj Mariji Goretti nikada se nisu ugasili. „Blažena Anna pronašla je blago i za njega je prodala sve što je imala – vlastiti život“ — rekao je u propovijedi kardinal Giovanni Angelo Becciu, i nastavio: „najdragocjenije dobro koje možemo imati je naš odnos s Bogom“.

Papa Pavao VI.

– branitelj dostojanstva ljudske osobe

Piše: Daniel Katačić

Na svečanom euharistijskom slavlju u Vatikanu 14. listopada 2018. godine papa Franjo proglasio je šest novih svetaca. Među njima je i papa Pavao VI.

Kratki životopis

Giovanni Battista Montini, kasniji papa Pavao VI., rodio se u Concesiju (Brescia) 26. rujna 1897. Bio je isusovački učenik i pohađao Oratorij svetog Filipa Nerija u Bresciji. Odlučio se odazvati Božjem pozivu i krenuti putem svećeništva. Za svećenika je zaređen 29. svibnja 1920. Završio je i studij filozofije i građanskog prava u Rimu te kanonskog prava u Milanu. Bio je na važnim funkcijama u vatikanskoj diplomaciji. Godine 1954. papa Pio XII. imenovao ga je milanskim nadbiskupom, a 1958. godine papa Ivan XXIII. uvrstio u kardinalski zbor. Kao nadbiskup Milana borio se protiv marksističke ideologije i pomagao sve većem broju doseljenika u inkulturaciji.

Bio je aktivni sudionik Drugog vatikanskog sabora. Nakon smrti pape Ivana XXIII. na konklavama 21. lipnja 1963. godine izabran je za njegovog nasljednika te uzima ime Pavao VI. Tijekom njegovog pontifikata zaključen je Drugi vatikanski sabor.

Kao i kod svakog pape i njegov pontifikat obilježen je uspjesima i neuspjesima. Dok je s jedne strane bio spreman suočiti se s onima koji su već u ono vrijeme obezvrjeđivali ljudski život, s druge strane bio je neodlučan i manje čvrste ruke glede nekih drugih stvari. Kardinal Sarah piše kako se Pavao VI. „morao suočiti s neizmjereno teškim metežima. Mijene u svijetu bile su iznimno brze, a Koncil nije uspio zahvatiti duboko koliko se očekivalo. Progresistička hermeneutika vukla je čak i vjernike u bezizlaznost. Mnogi svećenici su napustili svećeništvo. Samostani su se praznili. (...) Papa je zbog toga strahovito trpio.“¹

Pokrenuo je praksu apostolskih putovanja i putovao na sve kontinente, počevši sa Svetom zemljom. Ustanovio Svjetski dan mira. Bio je veliki što-vatelj Presvete Euharistije i Djevice Marije.

Kao papa napisao je nekoliko enciklika. Najznačajnije su enciklike *Mysterium fidei* o euharistiji (1965.); *Mense Maio* (Mjesec svibanj) (1965.) te *Matri Christi* o Majci Kristovoj (1966.) u kojoj upućuje Gospi prošnju za mir u svijetu; *Populorum progressio* o razvoju narodâ (1967.). Enciklike *Sacerdotalis caelibatus* o svećeničkom celibatu (1967.) gdje potvrđuje obvezatnost crkvene discipline glede svećeničkog celibata i *Humanae vitae* o ženidbi i regulaciji poroda (1968.) od iznimne su važnosti za Crkvu.

Za naš hrvatski narod značajan je jer 1968. godine zagrebačkog nadbiskupa, kardinala Franju Šepera imenovao pročelnikom Kongregacije za nauk vjere. Kardinal Šeper tako je postao najviše rangirani crkveni velikodostojnik našega naroda. Papa Pavao VI. darovao nam je i prvog hrvatskog svetca – svetog Nikolu Tavelića koji je bio hrabri svjedok vjere i za ime Kristovo položio svoj život u Svetoj Zemlji.

Papa Pavao VI. iznenada umire u papinskom ljetnikovcu nedaleko od Rima 6. kolovoza 1978. godine od posljedica srčanog udara.

Branitelj dostojanstva ljudske osobe

Veliki doprinos u zaštiti ljudskog života papa Pavao VI. dao je enciklikom o ispravnoj regulaciji poroda *Humanae vitae*.² Ovu encikliku napisao je 1968. godine i stoga nam se čini važnim u godini kada ona slavi pola stoljeća svoga objavljivanja prikazati aktualnost njezine poruke i u današnjem vremenu.

¹ Robert Sarah, Bog ili ništa, Zagreb, 2016., 117-118.

² Pavao VI., *Humanae vitae*: Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda, Zagreb, 2008.

a) Kontekst nastanka enciklike

Na početku enciklike papa piše o kontekstu njezinog nastanka. U svijetu se u to vrijeme događaju velike promjene. Dolazi do naglog porasta pučanstva te vlada strah kako će nestati zalihe živežnih namirnica, a uvjeti rada i stanovanja počinju otežavati odgoj većeg broja djece. Kao treći problem papa ističe promjene u gledanju na osobu žene i na njezino mjesto u društvu. Tehnički napredak biva sve veći i nastoji se primijeniti i na ljudski život. Glede ovih problema, u svijetu, pa i u Crkvi, javlja se želja za reguliranjem broja poroda kako bi se svijet „spasio“ od borbe za preživljavanjem (usp. br. 2 i 3).

Papa dalje piše kako je crkveno Učiteljstvo moralo dati odgovor glede ovih pitanja u skladu s Božjim zakonom jer je Učiteljstvo na čelu s papom čuvar moralnog zakona Crkve (usp. br. 4). Glede ove problematike u Crkvi su teolozi razgovarajući s bračnim parovima proveli istraživanje tražeći naj-prikladniji odgovor na novonastalu situaciju. Zaključci istraživanja nisu bili zadovoljavajući jer su liberalne struje teologa pokušale u Crkvu unijeti duh svijeta te među njima dolazi do moralne nesloge i nesigurnosti. Papa njihove zaključke odbija u cijelosti jer odstupaju od crkvenog nauka o bračnom životu i sam ispituje cjelokupnu problematiku. Rezultate tog istraživanja papa objavljuje u ovoj enciklici koja postaje jedino ispravno tumačenje o problematici reguliranja poroda (usp. br. 5 i 6).

„Unatoč osporavanjima, papa se nije dao uvući u logiku rasprave koju je anarhistička misao izopačila. Pavao VI. je objavio svoj tekst, a potom nastavio šutjeti, podnoseći sve teškoće u molitvi. Sve do smrti, 6. kolovoza 1978., nije više pisao enciklika.“³

b) Sadržaj enciklike: doktrinarna i pastoralna načela

Papa Pavao VI. u razlaganju ove teme ističe kako pitanja glede ljudskog života ne smijemo promatrati samo s jednog stajališta nego u svjetlu cjelovitog gledanja na čovjeka. Želeći progurati tehničku kontrolu rađanja uz pomoć pilula ili nekih drugih kontracepcijskih pomagala, mnogi se pozivaju na zahtjeve bračne ljubavi i odgovornog roditeljstva. Papa ističe kako nam se „prava narav bračne ljubavi otkriva ponajviše ako je gledamo u njezinom vrhovnom izvoru – Bogu koji je Ljubav, Otac od koga svako očinstvo na nebesima i na zemlji ima ime“ (br. 8). Iz toga proizlazi kako brak nije djelo slučaja ili neki tzv. plod razvitka prirodnih sila nego je to mudra ustanova Stvoritelja. Ta bračna ljubav, ističe papa, ima četiri važna obilježja. Ona je prije svega potpuno ljudska ljubav, a to znači kako ona nije neki puki nagon za razmnožavanje ili ispunjavanje seksualnih težnji nego da uz tjelesnu ima

³ Robert Sarah, *Bog ili ništa*, Zagreb, 2016., 122.

i svoju duhovnu dimenziju. Ta bračna ljubav čin je slobodne volje kojom bračni drugovi postižu savršenstvo postajući jedno srce i jedna duša. Na drugom mjestu papa ističe kako je ljudska ljubav posvemašnja ljubav tj. ljubav u kojoj se bračni drugovi potpuno daruju jedno drugome. Ljubav je to koja je vjerna i isključiva, ističe papa na trećem mjestu. Vjernost zna biti teška ali nije nemoguća. Iz apsolutne vjernosti bračnom partneru istječe duboka i trajna sreća. Na četvrtom mjestu papa ističe kako je bračna ljubav plodna ljubav koja je otvorena rađanju potomstva jer su djeca najdragocjeniji dar braka. Sve ove četiri kategorije moraju biti zastupljene kako bi bračna ljubav bila autentična (usp. br. 8 i 9).

Kada je u pitanju odgovorno roditeljstvo na koje se pozivaju pobornici reguliranja poroda tehničkim metodama, papa donosi nekoliko temeljnih kriterija koji pomažu ispravno shvatiti odgovornost. U odnosu na biološke procese odgovorno roditeljstvo znači poštivanje i poznavanje djelovanja tih tokova uz pomoć ljudskog razuma. Glede urođenih nagona odgovorno roditeljstvo znači naučiti upravljati njima. Što se tiče gospodarske uvjetovanosti odgovorno roditeljstvo vrše i oni koji se razboritom odlukom odluče prihvatiti veći broj djece i oni koji jedno vrijeme odluče ne roditi novo dijete. Sve ovo zahtijeva vezu s božanskim zakonom i objektivnim moralnim redom.

Ključna točka u odgovornom roditeljstvu je poštivanje naravi i svrhe bračnog čina. Papa piše kako su bračni čini između muškarca i žene časni i dostojni, ali samo onda kada je bračni čin po sebi usmjeren na prenošenje ljudskog života. Zakoniti bračni čin ima dvojaki smisao: sjedinjenje i rađanje. „Tu je povezanost Bog ustanovio i čovjek je ne smije svojevóljno raskinuti. Po svojoj najdubljoj razložnosti, bračni čin, dok najuže sjedinjuje bračne drugove, ujedno ih osposobljuje za rađanje novog života, po zakonima koji su upisani u samu narav muškarca i žene. Ako se čuvaju oba ova bitna vida – vid sjedinjenja i vid rađanja – bračni čin u cijelosti zadržava smisao uzajamne i istinske ljubavi“ (br. 12). Papa ističe kako je ovaj ideal bračnoga života moguće ostvariti samo i jedino uz pomoć vjere. Ideal vjere najvažniji je u regulaciji poroda (Usp. br. 10-13).

Kao nedopuštene načine regulacije poroda papa Pavao VI. ističe tri zabranjena načina. Na prvom mjestu apsolutno je zabranjen „izravan prekid već započetog procesa rađanja, a naročito izravan pobačaj, pa makar to bilo iz razloga liječenja“ (br. 14). Na drugom mjestu papa ističe kako je zabranjeno izravno obesplodivanje bilo kojeg bračnog druga na bilo koji način. Na treće mjesto papa kao zabranu stavlja bilo kakav zahvat koji bi u predviđanju ili u samom vršenju bračnog čina mogao onemogućiti rađanje novog života. Papa ističe kako se „za opravdanje bračnih čina namjerno lišenih plodnosti ne smiju, kao valjani dokazi, navoditi: načelo da treba izabrati zlo koje izgleda manje. (...) Nikada nije dopušteno činiti zlo da bi iz njega proizišlo dobro“ (br. 14).

Jedina mogućnost kojom katolik, a tako i svaki drugi čovjek, smije regulirati porod je ciklus plodnih i neplodnih dana. Ako postoje opravdani razlozi da bračni drugovi porođaje učine rjeđima, „Crkva uči da je tada dopušteno voditi računa o prirodnim mijenama, koje su imanentne moćima rađanja, te imati ženidbeni odnošaj samo u neplodnim razdobljima, i na taj način regulirati broj porođaja, da se ne povrijede moralna načela“ (br. 16).

Crkva ovim zakonom može izgledati kao ona koja je rigidna i ne izlazi u susret čovjeku. No Crkva kao dobra učiteljica i majka gleda uvijek korak ispred te svjesna negativnih posljedica umjetnog reguliranja poroda tj. korištenja kontracepcijskih sredstava upozorava svoju djecu. Prije svega uz umjetna sredstva lakše dolazi do nevjere i srozavanja čudoređa u bračnome životu. Kontracepcija je protivna dostojanstvu žene jer lako postaje pukim oruđem nečije požude. Crkva nije začetnica toga zakona, zaštita života jest božanski zakon i zato ga Crkva nema ovlasti samovoljno mijenjati. Braneći dostojanstvo bračnog morala Crkva pridonosi boljoj civilizaciji i osigurava dostojanstvo bračnih drugova (usp. br. 16-17). Na koncu enciklike papa zaključuje kako „čovjek ne može naći istinsku sreću – za kojom teži svim svojim bićem – osim poštujući zakone što ih je Bog upisao u njegovu narav i koje on mudro i s ljubavlju mora opsluživati“ (br. 31).

Umjesto zaključka

Kako bismo pokazali da i danas ova enciklika ima jednaku važnost kao i u vrijeme objavljivanja, donosimo nekoliko misli iz poruke⁴ pape Benedikta XVI. povodom 40. obljetnice njezinog objavljivanja. „Svaki oblik ljubavi teži širenju punine od koje živi, a bračna ljubav ima svoj osobiti način prenošenja: rađanjem djece. Isključiti tu dimenziju prenošenja putem djelovanja koje želi spriječiti prokreaciju, znači zaniijekati duboku istinu bračne ljubavi kojom se prenosi božanski dar. Četrdeset godina nakon objavljivanja enciklike *Humanae vitae* možemo, dakle, shvatiti da djeca nisu više svrha ljudskoga nacrt, nego ih se prepoznaje kao istinski dar koji valja prihvatiti odgovornom velikodušnošću prema Bogu, glavnome izvoru ljudskoga života. Taj veliki ‘da’ ljepoti ljubavi obuhvaća zahvalnost roditelja u primanju dara djeteta, kao i zahvalnost samoga djeteta, zbog toga što zna da njegov život potječe od tako velike ljubavi.“

Papa je istaknuo kako se današnjemu svijetu tehničko rješenje često čini najlakšim, ali ono u stvari skriva glavno pitanje koje se odnosi na smi-

⁴ Izvor: http://www.archivioradiovaticana.va/storico/2008/10/03/papa_benedikt_xvi_-_bra%C4%8Dna_ljubav_u_ra%C4%91anju_djece_sudjeluje_u_bo%C5%BEjoj/cro-235285 (17.11.2018.).

sao ljudske seksualnosti i potrebe odgovornoga vladanja. „Tehnika ne može zamijeniti sazrijevanje slobode. Kada je u igri ljubav, ni razum nije dostatan, potrebno je gledati srcem. Samo oči srca mogu uočiti svojstvene potrebe velike ljubavi, sposobne obuhvatiti cjelovitost ljudskoga bića.“ Benedikt XVI. također je potvrdio važnost poznavanja prirodnog ciklusa plodnih i neplodnih dana. „Ta metoda omogućuje paru upravljati onim što je Stvoritelj mudro upisao u ljudsku narav, ne poremećujući cjelovito značenje seksualnoga darivanja. Naravno, te metode koje poštuju punu istinu ljubavi bračnoga para zahtijevaju zrelost u ljubavi koja nije neposredna, nego zahtijeva dijalog i uzajamno slušanje, kao i posebno vladanje seksualnim nagonom na putu rasta u kreposti.“

Na koncu, uz 50. obljetnicu objavljivanja enciklike *Humanae vitae*, možemo samo potvrditi njezinu aktualnost i danas. Ovo je enciklika koju su mnogi nazvali proročkom. Iako snažno ističe dostojanstvo ljudske osobe, dostojanstvo žene i ljepotu Božjeg zakona, ova enciklika i danas pronalazi svoj otpor kako u svijetu tako i u Crkvi. Govoreći na predstavljanju knjige *Humanae vitae*⁵, kardinal Gerhard Ludwig Müller, prefekt emeritus Kongregacije za nauk vjere, istaknuo je kako su pokušaji promjene crkvenog učenja „zločin protiv Crkve“. Govoreći o *Humanae vitae*, kardinal Müller je rekao kako enciklika nadilazi sterilnu polarizaciju između umjetnog i prirodnog reguliranja rađanja. Također je rekao kako je enciklika još uvijek aktualna, jer ista pitanja danas postoje. Kardinal Müller je naglasio da sekularizacija ubija ljude, odvaja ih od Boga jer ne podrazumijeva nikakav korak naprijed na putu k savršenstvu. To je prilično antropološki manjak, jer ostavlja ljude na očaju i beskorisnosti. Paradigma sekularizacije je nihilizam. *Humanae vitae*, zaključuje bivši prefekt Kongregacije za nauk vjere, ima pozitivnu poruku, jer gleda ljude u cijelosti.

Ova enciklika donosi istinu u svijetu tame, sućut u vremenima bešćutnosti i solidarnost u kulturi izolacije.

⁵ Izvor: <https://www.catholicnewsagency.com/news/analysis-overturning-humanae-vitae-teaching-a-crime-against-the-church-17847> (17.11.2018.).

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Gerardova savršenost: Prilagoditi se volji Božjoj

Piše. o. Mato Miloš, OCD, vicepostulator

Sveto pismo stavlja Boga za uzor savršenosti kojeg treba svaki kršćanin nasljedovati: *Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski* (Mt 5,48). Bogu treba služiti srca savršena u potpunoj iskrenosti i vjernosti. Služenje Bogu obuhvaća pokoravanje njegovim zapovijedima i borbu protiv zla. Tri puta Sveti Bog jest Bog ljubavi. Isus u evanđelju daje novo usmjerenje zahtjevu savršenstva. Posrijedi su darovi Božji, ljubav Božja koju treba primiti i širiti. Tko hoće primiti Božje darove što ih Isus donosi, treba priznati da je grešnik, odreći se pozivanja na bilo kakvu osobnu prednost i zasluge, a pouzdavati se samo u Božju milost. Bez poniznosti i odricanja nemoguće je slijediti Isusa. Tko hoće napredovati prema savršenstvu mora nesebično krenuti Isusovim putem. *Ako želiš biti savršen, hajde prodaj što imaš i podaj siromasima, a ti dođi i slijedi me!* (Mt 19,21). Savršenstvo na kojega nas poziva Isus jest savršenstvo ljubavi, koja se proteže čak i na neprijatelje. Isusovi učenici uvijek trebaju napredovati u rastu spoznaje Božje i ljubavi, do savršena čovjeka, do punine veličine Kristove (usp. Ef 4,13). Naš sluga Božji, o. Gerard Tomo Stantić, karmelićanin, shvaća kršćansku i redovničku savršenost, slijedeći put evanđelja i duhovno učenje sv. Terezije Avilske i sv. Ivana od Križa. Kao što je Isus došao na svijet vršiti volju svoga nebeskog Oca, tako se otac Gerard želi u svome redovničkom i svećeničkom životu prilagoditi volji Božjoj.

Što je volja Božja?

U biti, volja Božja je u njegovu naumu: *Bog hoće da se svi ljudi spase* (1Tim 2,4). Sva očitovanja Božje volje tijekom ljudske povijesti usklađena su prema sveukupnom planu Božje mudrosti. Svako od tih očitovanja Božje volje odnosi se na zasebna događanja, i prihvaćanje Božjeg gospodstva nad tim događajima. Stoga, molitelj moli: *Budi volja tvoja!* Kada se čovjek podlaže Božjoj volji, on se s pouzdanjem okreće prema budućnosti kojom vlada Božja providnost. Božja volja u životu čovjeka poprima svoj specifični oblik. Čovjek prema Božjoj volji treba postupati nutarnje i ispunjavati ju slobodno, ne na silu. Bog je u Deset zapovijedi u sebi sredio sva očitovanja jasno izražene njegove volje. Čovjeku je potreban napor da prihvati volju Božju u svim događajima života. Volja Božja je čin koji otkriva što se Bogu svidjelo. *Bog hoće da se svi ljudi spase* (1Tim 2, 4). Božja volja koja se vrši na nebu, treba

se vršiti i na zemlji (usp. Mt 6,10). Ona se susreće s čovjekovom voljom koju Bog želi usavršiti. Mudrost Božje volje počiva na dubokoj vjeri u Božju pravednost, na razboritoj spoznaji koja ravna izvršavanjem Božje volje. Takvu mudrost shvaća onaj tko za nju moli. Tada čovjek spoznaje da *naum Gospodnji dovijeka ostaje, i misli srca njegova od koljena do koljena*“ (Ps 33,11).

Božja volja da ljubi sukobljava se s grješnom čovjekovom voljom. O tome nam govori povijest Adama i Eve, kao i cijela povijest izabranog Božjeg naroda Izraela. Vjernost i nevjernost Bogu ljubavi. Iz strastvene ljubavi prema svome izabranom narodu Izraelu Bog podiže svoga Slugu koji će biti kadar poslušati njegovu volju. Zahvaljujući

Originalni Mali Praški Isus s potpisom
o. Gerarda u karmelskoj crkvi u Somboru

svome Sluzi Patniku (usp. Iz 50,5), *Gospodnja će se volja po njemu ispuniti* (Ps 40,8), ne nasilu, nego iz čiste ljubavi prema svome nebeskom Ocu. Isus, došavši na svijet objavljuje što njegov Otac najviše voli, spremno i drago-voljno vrši njegovu volju. Volja je Očeva da svima koji dolaze k Isusu daje uskrsnuće i život (usp. Iv 6,38). Isusovo potpuno prednje Očevoj volji čini razumljivim ono bolno pristajanje, koje se očitovalo u vrijeme muke. U Getsemaniju proživljava proturječje *kako ja hoću i kako ti hoćeš* (Mk 14,36). U strašnoj smrtnoj agoniji u Getsemaniju Isus nadvladava sukob „moja“ ili „tvoja volja“ ustrajnom molitvom: *Ali neka ne bude moja, nego tvoja volja!*“ (Lk 22,42). Isus u svome zemaljskom životu nije uspio učiniti što bi on želio, nego je svojom voljom da se žrtvuje za spasenje svijeta, na zemlji zapalio oganj, koji i danas gori (usp. Lk 12,49).

Otac Gerard vršitelj Božje volje

Otac Gerard prepoznaje Božju volju u Isusovu nauku, u evanđelju. U njegovom biću, u njegovoj duši, susreću se dvije volje, volja njega kao grješnog čovjeka i Božja volja. Kako bi svladao svoju volju, volju grješnog čovjeka, i razabrao Božju volju, otac Gerard je svjestan da to neće moći postići samo vršenjem Zakona, pravila, konstitucija, nego upoznavanjem i prihvaćanjem osobe Isusa Krista, snagom Duha Svetoga što ga Isus daje. Razabiranje Božje volje kod oca Gerarda ne odnosi se samo na svakodnevni život, nego na potpunu spoznaju Božje volje, u *svakovrсноj mudrosti i duhovnom razumijevanju* (Kol 1,9). Otac Gerard je svjestan da Božja volja traži od njega svetost, zahvaljivanje, strpljivost i ostale kreposti, i da je Bog onaj koji u njemu proizvodi htijenje i djelovanje. Tek tada se ostvaruje zajedništvo volja, slaganje milosti i čovjekove slobode.

Svakovrsnu mudrost i razumijevanje (usp. Kol 1,9) otac Gerard pronalazi u Svetom Pismu, nauci sv. Terezije Avilske i sv. Ivana od Križa. U knjizi *Zamak duše* sv. Terezije Avilske, suobličenje volji Božjoj nalazi se u najvećoj savršenosti: *Sva težnja onoga tko počinje s molitvom (i nemojte to zaboraviti jer je jako važno) mora biti u tome da radi, da se odluči i pripravi koliko god bude mogao da svoju volju uskladi s voljom Božjom – i kako ću reći kasnije – da se u tome sastoji najveća savršenost koja se može postići na duhovnom putu; tko to savršenije bude posjedovao, više će primiti od Gospodina i dalje je na ovom putu* (Zamak 2,1,8). Napredujući u htijenju i djelovanju, molitelj uživa dar mane nebeske, *jer želi samo ono što Bog hoće* (isto, 7). Radi se o nezasluženom daru za kojega se duhovni čovjek može i mora pripremiti. Riječju *budi volja tvoja*, Isus je posvetio Ocu volju svih nas i želi ju prikazati učinkovitom sakramentalnom gestom. On nam daje da mo-

žemo ostvariti ono što je predstavio u naše ime. Mi zaista trebamo uzvratiti ono što je Isus prikazao i što prikazuje za sve nas Ocu. U preobražavajućem sjedinjenju duboki napon slobodne volje u zemaljskim uvjetima ostvaruje se u volji Božjoj. To je osvajanje Očeva srca, osvajanje koje u sebi nosi uvijek sve veće darivanje, jer što više Bog gleda učinkoviti žar učinjenih djela, dar volje, toliko više privlači dušu k sebi. I kada duša ne zna više što tražiti, *on nastavlja darivati* sve do stanja zanosa u kojemu obnavlja volju koja mu se predala i daje joj skupa svoju. To je savršena skladnost. Bog *vidjevši da duša čini ono što On želi, sam čini ono što duša traži* (Put savršenosti 32,12).

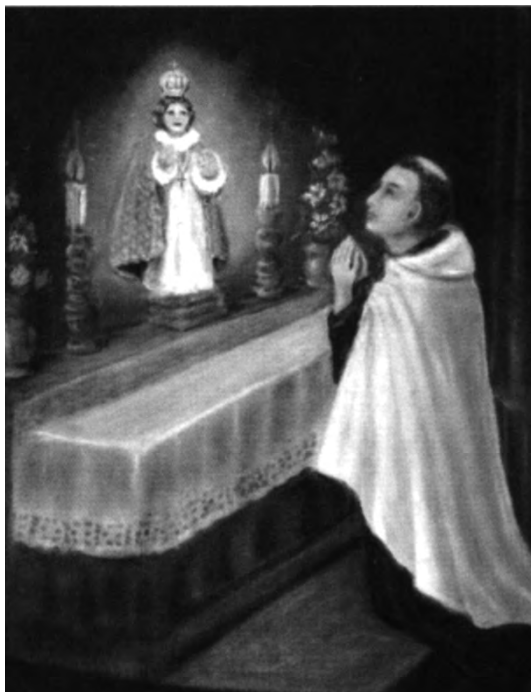
Prema učenju sv. Ivana od Križa, koje o. Gerard usvaja i slijedi, traženje i otkrivanje volje Božje vidljivo je u povijesti spasenja. Krist je konačno i potpuno otkrivenje volje Božje. Duhovni život oca Gerarda je usmjeren na Krista savršenog izvršitelja volje Božje. U njemu nam je Bog dao „sve“ i rekao „sve“ (usp. *Uspom na Goru Karmel*, 2. knjiga, 22, 4). Znakovito je Gerardovo prihvaćanje Isusa kao Osobe u izrazu *Paziti na Isusa*, u povezanosti s otajstvom Utjelovljenja, djetinjstva, križa i otajstvu Uskrsnuća Isusova. Gerardovo upiranje pogleda na *Kristovo čovječstvo* o čemu govori sv. Ivan od Križa (*Uspom na Goru Karmel*, 2. knjiga, 22, 6), ima značenje *Pazi na Isusa*. To je Gerardov *ljubavni pogled*, „Atencion amorosa“ sv. Ivana od Križa, kontemplacija: *Tebe Maloga i propetog pred očima držati, pa ću se onda najbolje naslađivati. Kad na to mislim, i u patnji uživam* (Na Isusa i Majku paziti, 004895). Koliko je snažno kod oca Gerarda *Pazi na Isusa*, odražava se u ovim riječima: *Pamet ću izgubiti, ako se s Vama Isuse i Marijo neću družiti* (isto, 004895). *Paziti na Isusa* otac Gerard ne želi egoistično zadržati samo za sebe, već nastoji i drugima dati primjer: *Da svako stvorenje više: Pazi na lijepog Isusa* (Razgovor s Isusom, 004014). Kristovo čovječstvo je kriterij i sadržaj njegova traženja volje Božje, koje se ne gubi u apstraktnom spiritualizmu, već postaje oblik konkretnog povijesnog utjelovljenja Kristova u njegovu životu. Otac Gerard, slijedeći duhovni nauk sv. Ivana od Križa, razborito pristupa svemu onome što nam je Bog u Isusu Kristu objavio i dao, i što Crkva i njezini službenici pod vodstvom Duha Svetoga naviještaju.

Vjera nas uvodi u otajstvo Božje volje

Vršenjem Božje volje otac Gerard je stekao iskustvo i duhovnu zrelost kojom kuša Božju blizinu. Slijedeći volju Božju činom vjere, nade i ljubavi, on se potpuno i neprestano predaje Bogu kada moli i kada pastoralno djeluje: *Moj Mali Isuse, koliko pazim toliko Te volim* (Biser misli, 004501). Kod vršenja volje Božje treba biti uključena naša volja i želja. Kad *želimo i činimo najbolje, ostajemo kod Božje volje!* (Theologia pastoralis, 002662). Božja

volja nije ono što ne može biti i što ne možemo izvršiti. Božja volja nije ni to da napustimo njegove milosti koje nam je udijelio i na što nas je pozvao. Tko traži Božju volju, *traži istinu koja vodi u visinu* (isto, 002772). Kako bismo shvatili i razumjeli u čemu se sastoji volja Božja u našem konkretnom životu, potrebno je moliti za dar shvaćanja. Vjera je put do shvaćanja Božje volje i do prihvaćanja života, shvaćati i tumačiti cjelokupnu stvarnost vlastitog života. Vjera omogućuje da se ne samo pronikne u otajstvo volje Božje, nego i omogućuje povjerenje i daje hrabrost za izvršenje volje Božje. Potrebno je „sve-

*O. Gerard, ulje na platnu,
rad Jolante Bošnjak Virag, Sombor*

zati“ našu vlastitu volju u odnosu na Božju volju. *Volja svezana, paklena vrata zatvorena* zapisuje o. Gerard (isto, 002780). To ne znači izgubiti svoju osobnost i ne misliti svojom glavom. Budući da je Božja volja naše spasenje i posvećenje, naša osobnost i naše mišljenje se usklađuje s Božjim mišljenjem i njegovom željom, spasenje i posvećenje. Otac Gerard moli Boga: *Da se vladam po Vašoj volji! Što sasvim od mene zavisi, neka sasvim od Vas zavisi; što drugi žele, neka i ja želim, ako Vi želite. To je moja mistika* (isto, 002780).

Gerardova svetost i filozofija

Svoj poziv na svetost i savršenost, o. Gerard ozbiljno shvaća kada zapisuje: *Moja svetost i filozofija, u svačem Vaša volja. Vaša volja dušu diči! Vaša volja: moja želja. Kad ovu vršim, onda se veselim, kad dvoumim nju tražim! Vaša volja puna veselja. Ta jedan veselo radi, drugi moli, treći trpi, al svaki u Nebo leti. Dakle, po Vašoj volji veselo: moliti, raditi, trpjeti i počivati.*

Svatko prema svojoj slabosti, samo da Vama čini radosti (isto, 002802). U svojoj meditaciji na Božić pred jaslama 1931. otac Gerard ovako razgovara s Isusom: Bebo moja, neću biti za Te paprika, nego vazda mila sigra! Sve je ljuta paprika, što nije Tvoja volja. Zato kaži „ne“, pa će biti dobro sve, ja ću sliditi Te! (isto, 002805). Na drugom mjestu Malom Isusu izražava svoje želje: Uništi mi želje moje, pa nek žive samo Tvoje. Maleni Isuse! Što god je spasonosno po Tvojim željama, to mora biti ispunjeno po meni (isto, 002840). U svojoj meditaciji 22. kolovoza 1931., zapisuje: Dobru volju imam, ako sve strpljivo primam. Dobru volju imam, ako se svojoj volji otkazivam. Bog kraljuje sa nama, a ja s Bogom. Samo onaj kraljuje, tko sebe savlađuje, Svako nagnuće neka je svezano na kratki ular, pa ću biti najveći gospodar (isto, 0028, 15).

Volja Božja se očituje u srcu molitelja. Molitva stvara idealne uvjete za slušanje volje Božje. Ona nam omogućuje da uđemo u skladnost s voljom Božjom. Molitvom postizemo vlastito iskustvo života po Duhu Svetom i duhovno razlučivanje volje Božje. Privilegirano mjesto shvaćanja volje Božje jest savjest. Vođena vjerom, potrebno ju je odgajati za potpunu izvornu vjernost objavi, kao i vjernosti vlastitoj povijesti, razboritog prihvaćanja prošlosti i pozornosti prema pojedinačnim i zajedničkim događajima, u slobodnom prihvaćanju poslušnosti volji Božjoj. Svjetlom vjere, čitanjem i razmatranjem Božje riječi, savjest prihvaća volju Božju, „odozgor“ i napreduje prihvaćanjem Božjeg plana „odozdo“, mudrim iščitavanjem znakova vremena. Volja Božja se očituje u svakidašnjim jednostavnim događajima, u stvarnoj želji dobra čovjeku, u praktičnom djelu ljubavi prema bližnjemu. U prihvaćanju bližnjega kršćanin promatra i usvaja volju Božju. Gdje se želi istinito dobro čovjeka ondje se očituje Božja volja u vrednotama mira, prijateljstva borbi prema nepravdi, pomirenju. Očitovanje Božje volje odnosi se na onostranost. Bog još nije očitovao svoje potpuno gospodstvo u ovome svijetu. Ono će se očitovati u onaj Dan kada će doći u slavi s anđelima njegovim, kada će nastati novo nebo i nova zemlja. Do tada, vodi nas kršćanska nada u to obećanje u savjesnom vršenju volje Božje do konačnog očitovanja dolaska kraljevstva Božjeg. Primjer prihvaćanja volje Božje i kako se ona ostvaruje u konkretnom životu svakoga od nas nalazimo u životu i djelovanju našega sluga Božjega oca Gerarda Tome Stantića, karmelićanina.

Narodni običaji bunjevačkih Hrvata prilikom rođenja i odrastanja djeteta

Priredio: Luka Poljak

Dolazak novog života na svijet blagoslov je svakoj obitelji, kako danas, tako i za života naših predaka. Uspješan porod bio je na čast i veselje svakoj obitelji, a proslavljao se na mnogostruke načine.

U prošlosti, članovi velikih obitelji bunjevačkih Hrvata prebivali bi u istoj prostoriji (tzv. *velikoj sobi*), dok bi porodilja obitavala u odijeljenom prostoru koji se nazivao *komarnik*, a od ostatka velike sobe bi bio ograđen plahtom. Radosnu vijest poroda bi otac novorođenčeta pošao podijeliti seoskom župniku, rodbini i prijateljima te uz nazdravljanje rakijom bi okupljeni zaželjeli zdravlje i blagoslov, kako djeteta, tako i roditelja.

U doba kada su harale smrtonosne bolesti, od kojih bi mala djeca i novorođenčad najčešće stradavala, nastojalo se dijete čim prije krstiti, najčešće istog dana ili sljedeći dan. To nam uvelike ukazuje na brižnost i duboku pobožnost naših predaka, koji su, svjesni činjenice kako će možda njihovo dijete podleći smrtonosnim bolestima, nastojali osigurati svojoj djeci vječno spasenje, o čemu nam svjedoče i zapisi matica krštenika naših župa, s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Kumovi su dijete nosili sami na krštenje te birali i davali imena. Po povratku iz crkve dijete bi se postavilo na stol (kod šokačkih Hrvata iz okolice Bača ispod stola), a zatim bi ga otac predao majci u naručje. Zanimljivo je spomenuti kako su vjenčani kumovi bili i krsni, a druge se tražilo samo u trenucima spriječenosti.

Također, po porodu bi se u kući novorođenčeta okupila rodbina kako bi čuvali dijete i majku kroz tri dana. Tumačenje ovog običaja leži u pradavnom vjerovanju kako će zli dusi ili vještice ureći dijete, pa čak i odnijeti te umjesto djeteta podmetnuti „lažno“ dijete. Iz ovog običaja potječe i poznata bunjevačka izreka kako je osoba *treću noć nedočuvana*, odnosno duševno neuravnotežena. Prve nedjelje po krštenju održavalo se *babinje*, veliko obiteljsko slavlje u povodu rođenja novog člana obitelji, a na slavlje bi bili pozvani bliži rođaci. Majci djeteta bi se nosilo jelo, a novorođenče darivalo odjećom ili novcem.

Kada bi dijete poraslo i ojačalo, oblačilo ga se u dugačku bijelu košuljicu, a glava povezivala kapicom koja je po rastu djeteta bivala ukrašenijom (kod bogatijih obitelji čak zlatovezom). Kolijevka bi nerijetko bila ukrašena rezbarijama i šarama. Dječaci bi između četvrte i pete godine života počeli nositi na košuljice jednodijelna odijela imena *flundre* (njem. *Pluderhosen*) od otporne pamučne tkanine imena *cajg*, koja su se kopčala sa stražnje strane, a na stražnjici bi se nalazio otvor. Dječaci su nosili dugačke košulje sve do ulaska u pubertet te bi tada po prvi put oblačili gaće, što je bio društveni znak priključivanja među odraslu mušku mladež. Djevojčice su oko sedme godine života počele nositi suknje i haljetke (tzv. *leveše*), plele kosu u jednu pletenicu te ne bi pripasivale pregače.

Služba dadilje je bila relativno nepoznata i rijetko prakticirana, poglavito na salašima i selima. Velike obitelji su imale mnoštvo djece, stoga su starija djeca imala dužnost brinuti se i zabavljati mlađu.

Djeca su u tradicionalnim bunjevačkim obiteljima bivala podučavana kako trebaju biti poslušna starijima, u razgovore odraslih se ne uplitati (čak niti im nazočiti) te nisu sjedila za velikim, središnjim stolom, nego nižim stolicom u neposrednoj blizini.

(Izvor: Sekulić Ante, *Zbornik za narodni život i običaje*,
br. L, Zagreb, 1986.)

Narodni običaji posljednjeg ispraćaja kod šokačkih Hrvata iz okolice Bača

Priredio: Luka Poljak

Narodni običaji kojima su ljudi iskazivali počast svojim preminulima najrjeđe su zapisivani i propitkivani. Ne iznenađuje činjenica kako mnogima prebiranje po tužnim trenucima ovozemaljskog rastanka teško pada, budi sjetu i nanovo oživljava teško preboljenu tugu. Stoga, teško je u potpunosti i s preciznošću rekonstruirati ove narodne običaje. Međutim, vrijedni etnografi i ljubitelji zavičajne povijesti, poput pokojnog Zvonimira Pelajića, uspjeli su za buduće generacije sačuvati fragmente i ovog dijela ovozemaljskog života, odnosno oproštaja s njim.

Ukoliko bi član obitelji bio na samrti, obitelj bi zvala svećenika kako bi mu podijelio sakramente i pružio utjehu pred odlazak na vječni sud. Molila se sveta krunica, a po preminuću i zapalila svijeća uz odar, koji bi bio namješten u prednjoj sobi kuće. Nakon ponoći tijelo bi se pokrilo plahtom, a ukućani podijelili među sobom dužnosti sprovoda: nošenje križa, barjaka, pripremanje *daće* (objed koji bi uslijedio po svršetku sprovoda), i sl. Ujutro bi se lijes iznio na dvorište te postavio na crno postolje, a stolice na kojem je lijes stajao u prednjoj sobi okrenule naopak. Oko lijesa bi se postavili svijećnjaci, za tu priliku doneseni iz crkve, a okupljeni bili odjeveni u crninu (do konca 19. st., odijevalo se pak u bjelinu). U Baču bi sprovodnu povorku pratila limena glazba, dok u selima poput Plavne, Vajske, Bođana i Bukina, uz pratnju pjevanja crkvenog zbora, ali nije bila rijetkost da povorka korača u tišini osluškujući zvukove samo crkvenih zvona. Redoslijed sprovodne povorke je prema kazivačicama bio ovakav: kum s križem, raspelo, barjaci, svećenik, pjevači, svijećnjaci, nosila s lijesom, rodbina te ostali muški i ženski svijet. Križ, raspelo i barjaci bi bili ukrašeni *peškirima*. Po svršetku sprovoda, kapija pokojnikove kuće bi bila širom otvorena, a na ulaz postavljen lavor s

vodom, u koju je bio ubačen grumen ugljena te ručnik za brisanje ruku. Od jela su se pripremali paprikaš i savijače, a prema kazivanju obvezno i jedna čista savijača za spomen pokojnika. Prostorija u kojoj je bio odar se ne bi čistila do sprovoda, a sav otpad bi se bacao na odlagalište ili spalio, jer se vjerovalo kako se time i sama smrt iznosi iz kuće.

Sljedeći dan bi se pohodio grob, zapalile svijeće, molilo i pošćropilo grob blagoslovljenom vodom. Razdoblje kajanja i korote bi trajalo po godinu dana, dok za smrt djece i doživotno. U tom razdoblju su se izbjegavala slavlja, a žene povezivale crne marame na glavu. Prema riječima kazivača, žene bi oblaćile tzv. *farbarsko* ruho s naopake strane, a poslije s prave, dok su na noge obuvale izričito crne *pepule*.

Iznimno su vrijedni zapisi sprovodnih obreda djece, o kojima se dugo vremena nije željelo razgovarati, jer su takvi događaji ostavljali trajne ožiljke na srcima bližnjih. Za preminulu djecu bi se pripremio bijeli lijes, a tijela odijevala u košulje od *dereklije*, dok su se glave pokrivala svijetlo-plavim kapicama za dječake, te ružičastim mašnjama za djevojčice. Lijes bi nosile djevojke odjevene u bjelinu (po nekim kazivanjima i Gosponoše). Neudana djevojka bi se pak pokapala u ruhu koje bi bila obukla da je dočekala svoje vjenčanje.

Cjelokupni običaji našeg hrvatskog naroda su vrijedni bilježenja, jer nam svjedoče o našem identitetu i vjekovnoj odanosti Kristovoj Crkvi, pa makar bili i duševno otežavajući. Oni nam služe kao trajni podsjetnik na naše pretke, a budućim naraštajima na izgradnju novog svijeta, svjesni vlastitog identiteta i baštine koja im je predana u ruke.

(Izvor: Pelajić Zvonimir, *Kronike zavičajnih refleksija*,
Subotica-Plavna, 2018.)

MAŁA DANICA

Uredila: Katarina Ćeliković

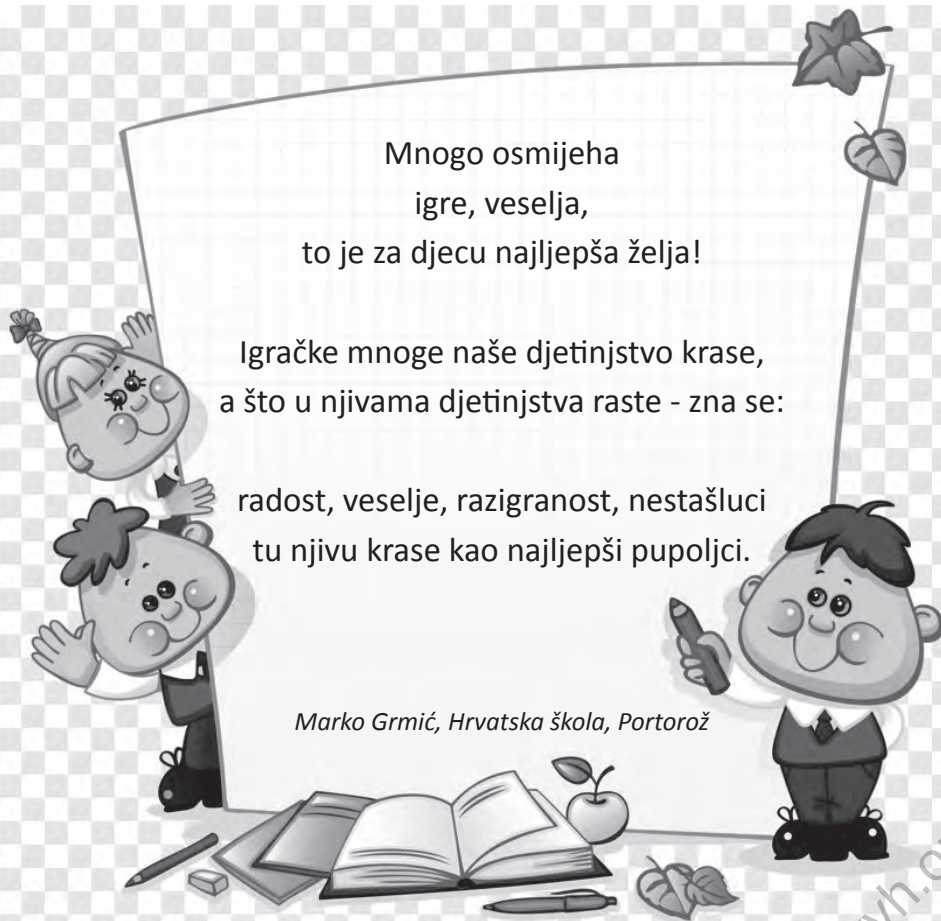
Spomenar za dušu

Mnogo osmijeha
igre, veselja,
to je za djecu najljepša želja!

Igračke mnoge naše djetinjstvo krase,
a što u njivama djetinjstva raste - zna se:

radost, veselje, razigranost, nestašluci
tu njivu krase kao najljepši pupoljci.

Marko Grmić, Hrvatska škola, Portorož

Spomenar za dušu

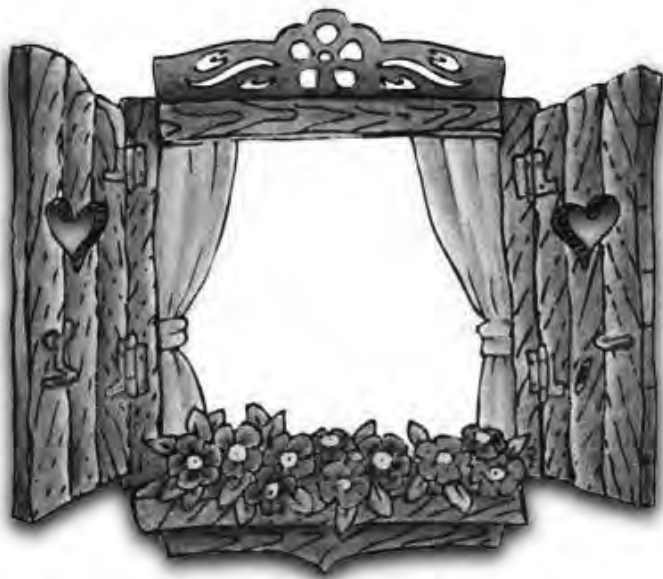
*Ujutro se budim gledajuć kroz prozor
i tako jasno čujem poznat govor:*

*„Probudiš se sretna i evo ti dan novi,
a u njemu prijatelji, cvjetovi i snovi,*

*sve što ćeš čuvati u srcu svome
a gledat uzor u Kristovome.*

*U spomenar ovaj mali svoje misli stavi,
molitvom i djelom dobrim Boga proslavi!“*

Katarina Čeliković

Spomenar duše

Blagdan blažene Marije Petković

Davne 1892. godine u mjestu Blato na otoku Korčuli rodila se Marija Propetog Isusa Petković. Ona nije bila siromašna, ali je imala veliku ljubav prema djeci i siromašnima. Skrbila je za gladnu i napuštenu djecu. Hranu je tražila i dobila i u Vojvodini, u Subotici.

Sretna sam što sam upoznala ovu Blaženicu.

Svake godine u crkvi sv. Roka u Subotici, 9. srpnja, djeca priređuju lijepi program u čast naše Marije koju tako volimo! Ali nju časte i u Blatu i drugim crkvama, a mnogi vrtići nose njezino ime.

Tijelovo i latice ruža

Počeo sam ministrirati sa šest godina. Kažu da sam uvijek bio dobar na oltaru, a kod kuće sam veliki pričljivac. Posebno volim ministrantsko odijelo i volim zvoniti kada župnik podigne hostiju – Isusovo tijelo i kalež.

A volim ići i u procesiji na Tijelovo. Kod kuće skupljamo ružine latice i nosimo u korpicama u crkvu. U crkvi ih ne volim bacati jer ih poslije treba i skupiti, ali prava priča počinje u procesiji oko crkve – skoro sve sam posuo pred Isusom već na izlazu iz crkve. E – onda sam uzeo od djevojčica kojima je ostalo puno latica.

Latice su mirišljave i to je za Isusa najljepši tepih po kojem ga nosimo.

Dužijanca i nošnja

Svake godine se na Dužijancu oblačim u nošnju – bunjevačku. Ali, volim ja i šokačku nošnju. Nju oblačim kada sam na folkloru. I mislim u sebi – pa ovo nije uvijek bila nošnja – ovako su se oblačili moj djed i baka i bilo im je to sasvim normalno. E pa onda je i meni ovo normalno. Prijatelj mi se rugao i rekao da on nikada ne bi obukao „čakšire“ i obuo čizme ljeti. A u meni sve nešto raste – kažu da je to ponos – što nosim *zdravo lipe čakšire i svilen prusluk* ;)

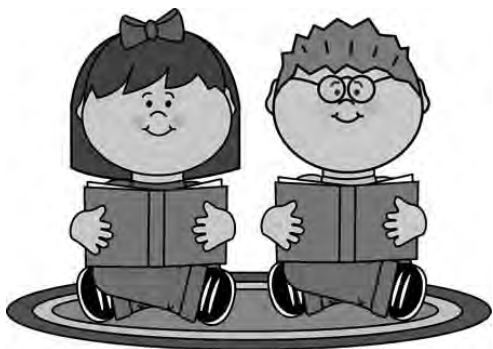

Pjevanje za „vlog“

Kada sam bila jako mala, pjevala sam ko velika! A sada volim pjevati jer sam stvarno velika. Volim pjevati pjesme školske, a volim i pjesme na engleskom jeziku. Budući da ne znam kako zvučim, napravim jedan „vlog“ mobitelom pa poslije slušam.

Najviše volim pjevati u nedjelju u crkvi kada je dječja misa, tako ju zovemo. Onda pjevamo uz gitare i tome se veselim. Čak sam i ja svirala – ali to je bila ritam sekcija i meni se to dopalo jer sam svirala lupajući u bubanj. Pjesma mi pravi veliku radost.

Spomenar duše

ISTINITE MOLITVE DJECE

Dragi Bože, jesi li ti stvarno htio da žirafa tako izgleda ili je takva ispala slučajno?

Dragi Bože, jesi li ti stvarno nevidljiv ili je to samo trik?

Dragi Bože, tko crta linije oko država?

Dragi Bože, čitali smo da je Tomas Edison izumio svjetlo, ali su u školi rekli da si ga ti stvorio.
Kladim se da ti je ukrao ideju.

Dragi Bože, što znači da si ti Ljubomoran Bog? Mislila sam da ti imaš sve.

Dragi Bože, išao sam na jedno vjenčanje i par se poljubio nasred crkve. Je li to OK?

Dragi Bože, u školi su nas učili što ti činiš. A tko to čini kad si ti na godišnjem?

tekst: karmel.hr

TATA

Tata,
dohvati mi onu
jabuku zlatnu
u plavom platnu
neba.

Hoću, sine,
kad ponoć
odjeću skine
s visine.

Tata,
dođi sa mnom
u planine nebeske,
plašim se oblaka.

Ne boj se, sine,
tu je i tata
iza srebrnih vrata
oblaka.

Jakov Kopilović

POKLON

Kako si sijed,
moj tata,
i obraz blijed, a riječ
od zlata.

Čuj ovu želju
lastavičju,
sunčanu prelju
na licu,
moj tata.

Kupi mi na dar
kalendar
za vječnost
s nedjeljama
mamine ljubavi.

Sunčane oči
kad sklopi dan,
i đerdan zvjezdani
plane,
eto ti kalendar,
tatino lane,
listaj mu strane.

Jakov Kopilović

MOJE DJETINJSTVO

Kada se sjetim kako mi je bilo dok sam bila dijete,
obuzme me neki osjećaj sjete.
Kako su bili lijepi dani
kada sam pomagala svojoj nani.

Svako igranje s drugom djecom
i maženje s mojim zecom,
svaki trenutak u mom djetinjstvu
provela sam u pravom zadovoljstvu.

Iako moje djetinjstvo još nije završeno,
do sada je bilo savršeno.
Vidjet ćemo kako će dalje biti,
o tome ne želim još sanjariti.

Ana Skenderović, 8. r., OŠ „Matija Gubec“ Tavankut

*II. nagrada na natječaju „Njive djetinjstva“
u povodu 100. obljetnice rođenja pjesnika Jakova Kopilovića*

Njive ditinstva

Ja sam dite iz ravnice i u svom srcu nosim salaše, naše običaje i zvuke tamburice.

Od didinog salaša nema boljeg i lipčeg mista na svitu. Svako godišnje doba oblači salaš u novo ruvo. Zimi je to bili kaput koji ogrne krovove i drveće, a po zemlji prostre bili tepih. Mir i tišinu zimskog jutra narušava graja ljudi i dice dok se spremaju za disnotor.

Zimu će zaminit proliće koje će obući salaš u lipu zelenu haljinu. Bagremi oko salaša širit će miris bilog cvića.

Doće nam i to lito koje će salaš obući u zlatnu boju žita. Nakon vršidbe zafalićemo Bogu i proslavit Dužijancu kod dide na salašu.

A onda će kiše i magla sakriti salaš od pogleda ljudi. Sve ove promene pratiće zvuci tambure. Nekada tužni, a nekada veseli, ali uvek razgaljuju ravničarsku dušu. Cilo vrime pratiće nas stara pisma koja kaže „Ne dirajte mi ravnice!“.

Dunja Vojnić Hajduk, 8.r., OŠ „Ivan Milutinović“ Subotica
I. nagrada

*Najbolji rad na natječaju „Njive djetinjstva“
u povodu 100. obljetnice rođenja pjesnika Jakova Kopilovića*

Njive djetinjstva

Njive, prekrasne njive rađaju mirisne plodove. Volim što živim kraj njiva.

Jednoga jutra drugarica i ja odlučile smo se igrati na njivi. Igrale smo se skrivanja i ja sam se tako dobro sakrila da me nisu mogli naći. Vrijeme je prolazilo, bivalo je sve tiše i tiše. Nisu me mogli pronaći i kada sam iz njive izašla, vidjela sam da nema nikoga. Odustali su. Njive su čudesne jer skrivaju mnoge tajne. Uvijek kada prolazim pokraj njive ja joj se divim. Njive ne smijemo zagađivati jer onda nećemo dobivati ukusna i mirisna peciva. Jako me zanima je li njivi ponekad hladno i na što tada misli.

Znamo da neki ljudi pričaju s njivom kao da je živa i kao da ih razumije. Zanima ih hoće li roditi i lijepe plodove davati. Nas njive hrane i zato ih moramo njegovati. Meni njiva sličí na veliku šarenu i toplu prostirku. Mnogo volim njive i radujem se što rastem pokraj njih.

Sara Salata, 4. r., OŠ „Ivan Milutinović“ Mala Bosna
I. nagrada

*Najbolji rad na natječaju „Njive djetinjstva“
u povodu 100. obljetnice rođenja pjesnika Jakova Kopilovića*

PALAČINKE

Mama peče palačinke za svoja dva sina od pet i tri godine. Dječaci se svađaju oko toga tko će pojesti prvu palačinku.

Mama im na to kaže:

– Da ovdje sjedi, Isus bi sada rekao: neka moj brat pojede prvu palačinku!

Petogodišnjak se u taj čas okrene bratu i reče:

– Marko, hajde ti budi Isus!

SADA ZNA

Petogodišnjak dolazi plačući majci:

– Seka me počupala za kosu.

– Nemoj se ljutiti na nju – reče mu majka – ona još ne zna da čupanje za kosu boli.

Ubrzo nakon toga, majka začuje malenu kako plače. Ode pogledati što se zbiva.

Dječak joj reče:

– Eto, sada zna.

POSVOJENA

U prvom razredu učiteljica je objašnjavala djeci što znači kada je netko posvojen. Mala Ana reče:

- Ja znam što to znači jer sam ja posvojena.
- Što to onda znači? – upita učiteljica Anu.
- To znači da nisam rasla u maminom trbuhu nego u njenom srcu.

SUTRA

Mali Tomica se prvi put vozi vlakom. U jednom trenutku, vlak uđe u tunel, a Tomica se potpuno umiri. Kada je vlak izašao na danje svjetlo, Tomica uzviknu:

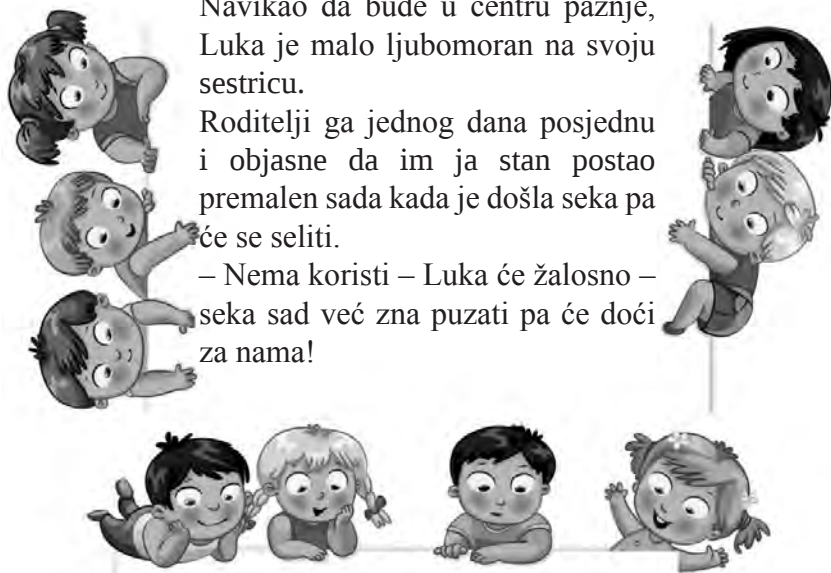
- Došlo je sutra!

LJUBOMORA

Navikao da bude u centru pažnje, Luka je malo ljubomoran na svoju sestricu.

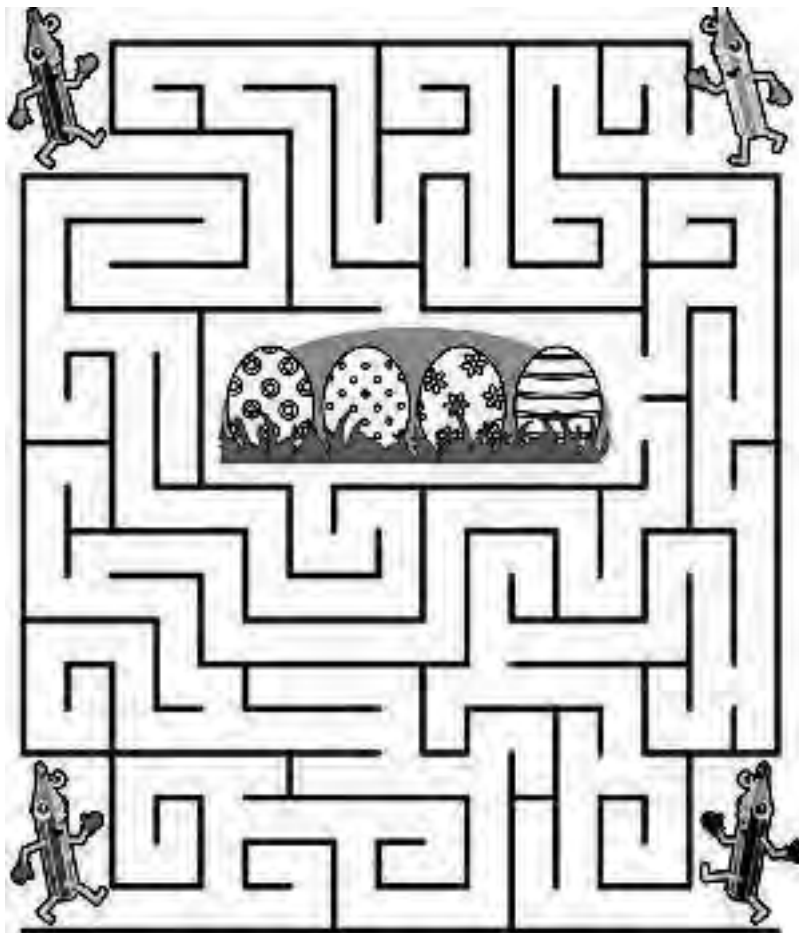
Roditelji ga jednog dana posjednu i objasne da im ja stan postao premalen sada kada je došla seka pa će se seliti.

– Nema koristi – Luka će žalosno – seka sad već zna puzati pa će doći za nama!

Stranice za bistrooke

Kako doći do pisanica?

Stranice za bistrooke

Pronadi osam razlika!

Oboji me! HVALA!

Mladi Subotičke biskupije

Uredila: Larisa Skenderović

Uloga oratorija danas

Piše: Vedrana Cvijin

Do sada se o oratoriju dosta moglo čuti. Neki već dobro znaju kako je nastao prvi oratorij. Osnovao ga je Don Bosco, kao mjesto, ne toliko ni fizičko, gdje je okupljao dječake s ulica Torina koji su zbog industrijalizacije Torina i okolice radili po cijele dane i često ostajali bez posla, krova nad glavom, hrane. Don Bosco im je u to vrijeme pružao ono što im je bilo potrebno: hranu, igru, razumijevanje, očinsku ljubav, ali i duhovnost. U to vrijeme svećenici se nisu posebno bavili zapuštenim i problematičnim mladima i zbog toga riječ o Bogu nije dopirala do mnogih. Don Bosco se o mladima brinuo na cjelovit način: brinuo je o njihovom tijelu, duhu i duši, a osobito mu je bilo važno da svi njegovi dječaci dođu u raj: da spasu svoje duše.

Postavlja se pitanje: koja je uloga oratorija danas? Danas djeca koja pohađaju oratorije imaju u velikoj mjeri dosta toga što im je potrebno: krov nad glavom, brižne roditelje, pomoć oko učenja, imaju svećenike, časne sestre i vjeroučitelje koji im govore o Bogu. Zbog toga mnogi oratorij danas gledaju kao igru, često isključivo kao igru. Odgovor je da je oratorij danas isto što i oratorij u Don Boscovo vrijeme: mjesto gdje mladi dobivaju ono što im je potrebno, a sve kako bi spasili svoje duše i došli u nebo.

Ponekad je zato djetetu dovoljno igrati se, osjetiti radost, smijeh koji olakšava dušu, osjetiti se dobro. Dijete koje je radosno bit će manje sklono činiti loše stvari i izrastat će u zdravu osobu. Još pogotovo ako tu radost veže uz okrilje Crkve, taj osjećaj nešto je što će ga dugo držati i dati mu poticaj da i ono uzvratiti Crkvi kada sazrije. Ponekad je djetetu dovoljno da osjeti da je za nešto talentirano: za sport, ples, da je kreativno, dijete tada stvara pozitivnu sliku o sebi, shvaća da svojim talentima može dati doprinos zajednici.

Tu su i mise i duhovne radionice, koje se nama, animatorima, ponekad čine da nisu doprle do djeteta. Čini nam se da sav taj govor o čestoj ispovijedi, pričesti, odlasku na misu uđe na jedno uho, a na drugo izađe. Ipak, to je sjeme koje je u djetetovoj duši zasađeno, sjeme koje mi nećemo možda nikada ni vidjeti, ali Božjom milošću, to će sjeme izniknuti na samo Bogu poznat način.

Sve što se odvija u oratoriju, ma koliko trivijalno to nekima izgledalo, Božja je stvar.

Zatim, tu je posebna uloga animatora. Djeca u oratoriju su odgajanići, no animatori imaju tu jedinstvenu ulogu da su i odgajatelji i odgajanići. Odgajatelji, to je jasno, bez obzira na godine, oni tu djecu vode i uče ih onome što možda ne znaju. A odgajanići – oratorij je i za njihove duše. Animatori svaki put kada se nađu u oratoriju daju dio sebe, često moraju i izaći iz sebe, iz svoje zone komfora i sigurnosti. Nekada se susretnu sa zidom, zidom osjećaja neadekvatnosti i nesigurnosti. Taj zid moraju srušiti i tako i sami rasti i izgrađuju se.

Možda nekom zvuči kao da pretjerujem, no meni je oratorij, konkretno naš oratorij ovdje u Subotici, svakodnevni izvor Božjeg čuda. Nastao je kao jedna ideja koja mi je od samog početka izazivala strah i nesigurnost: kako ću ja to, gdje ću naći animatore, hoće li djeca voljeti dolaziti, zašto radim ovo sebi? Ipak, izvan svih mojih očekivanja i sposobnosti, Bog je providio sve: način, odlične mlade ljude za animatore, divnu djecu koja su nagrada za sav trud. I danas, konstantno, Bog neumorno odgovara na sve moje smiješne strahove i nesigurnosti. A imam ih pred svaki oratorij.

Svakom tko čita ovaj tekst želim reći jedno: molite za mlade i djecu naše biskupije, i za naš oratorij. Kušnje dolaze i trebat će svaka molitva na ovu nakanu. Don Bosco je poseban svetac po tome jer je prepoznao u ključnom trenutku kako su mladi najranjivija, a tako ključna grupa za pridobiti duše. Danas se opet javlja situacija kao i u njegovo doba: mladi su sve više na ulici, prepušteni sebi, ranjivi. I do takvih mladih isto treba doći i dati im sve ono što je njima kao osobama potrebno kako bi mogli doći u raj.

Skupa prema vrhu

Piše: Jelena Pinter

Svi naši putovi su pomalo teški, strmi, puni prepreka i križeva. Vjericima je cilj nebo. No, treba se uspeti uz planinu kako bismo uživali u pogledu. Teško je odvažiti se i krenuti. Ali, svi mi već svojim rođenjem krećemo na svoju pustolovinu. Zajedno sa svojim prijateljima, obitelji, ali ponajviše s Kristom. On je uvijek uz nas.

Iskustvo hodočašća u Međugorje za mene je neprocjenjivo blago. Upravo odlazak Gospi na brdo Ukazanja i Križevac spuštaju me na zemlju, tada shvaćam da sam malen čovjek pun slabosti.

Pogled iz podnožja brda prema vrhu ulijeva pomalo strah. Pa se onda kolebaš: možda bolje ne, jako je sunce ili će pasti kiša, umorit ću se, možda mi osobe oko mene neće odgovarati, i tisuću i tisuću drugih isprika.

A onda shvatiš da imaš nekoga pored sebe tko bi te mogao podržati, pridržati, ohrabriti, nasmijati. Prijatelj, netko iz obitelji, suprug/supruga, dečko/djevojka. Izuj obuću, osjeti oštro kamenje pod stopalima, okusi bar malo Kristove muke. Kronicu u ruke, osmijeh na lice, molitva u srcu i pjesma na usnama.

Penješ se, brojiš korake, postaje križnog puta, promatraš oštro kamenje. Sklizneš se, pa se pridigneš. Dobiješ ruku pomoći. Ljudi te obilaze, idu svojim putom, brži su možda, pa misliš da si slabiji, lošiji. Toplo ti je, sunce se pojavljuje iza brda, kaplje znoja ti kvase lice. E, tu vidiš Isusov lik. Izbičevan, s teškim križem na leđima, popljuvan, znoj i krv mu na licu, bos hoda po kamenju. Na vrhu je uskrsnuo. A do vrha je trpio bol, uvrede, muku. No, mnogo više je trpio nego ti.

Usput moliš, pjevaš, meditiraš, razmišljaš. Prolaziš svoj križni put, ali uz Njega. Mnogo je lakše kad imaš podršku, snagu, ohrabrenje od Onoga koji je to sve već prošao zbog tebe. Kroz život te osuđuju, kao i Njega. No, uzimaš svoj križ i ideš s Njime kroz život. Nosiš na „svojim leđima“, u svom srcu, duši sve uvrede, poteškoće, boli, muku, svađe... Padaš... Jednom, drugi put, treći put... Ali tu je i Marija. Naša Gospa koja te ohrabruje, tješi. Susrećeš prijatelje koji ti pomažu. Dodaju ti vode, pridignu kad sklizneš, padneš. Tvoj lik ostat će utisnut u srcima onih koji su te susreli na putu prema vrhu. Zato što ćeš i ti druge hrabriti, tješiti, pridržati. Veoma je bitno drugome pomoći. Fizički, ali i duhovno. Posavjetovati. One malaksale u vjeri usmjeriti. Dati im nadu. A onda dođu trenutci i kada te svlače. Kada te žele ogoliti, poniziti, tvoju intimu iznijeti drugima. Najbolja je ogoljenost ipak kada dušu očistiš u ispovjedaonici od grijeha i propusta. Kada čistiš svoje srce. Pribijaju te na križ rugajući ti se zbog tvojih propusta. Utrljavaju ti ih na nos i upiru prstom u tebe. Pred vrh je najteže. Vidiš ga i žurno hitaš prema njemu. Ali tada je najteže. Strmo, sklisko. Pred vrh treba usporiti i sabrati se. Strpljivo i ustrajno. Stiže pomoć, i od ljudi i od Boga. I onda vrh... Sva ljepota neba, oblaka, izlaska sunca i njegovih zraka. Uspio si i uživaš u predivnom pogledu i s voljenim osobama oko sebe. Neke osobe još uvijek pristizu, bore se, izmučene su i znojave. Bodri ih. I na kraju svi skupa uživamo, skupa smo i stigli na vrh. Ljubav je pobijedila. Jer *Ljubav je veliku dušna, dobrostiva, ne zavidi, ne hvasta se, ne nadima se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne pamti zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi. Ljubav nikad ne prestaje* (1 Kor 13) ...

Šesti Hollywin u Subotici

Piše: Andrija Anišić

U srijedu, 31. listopada u Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“ održana je VI. „Noć svetaca“ u Subotici. Ova noć svetaca bila je posvećena sv. Tereziji Avilskoj, zaštitnici subotičke katedrale i grada Subotice u godini Zlatnog jubileja osnivanja Subotičke biskupije. Prostrana dvorana Centra bila je pretijesna za sve koji su željeli biti sudionici ovogodišnje noći svetaca. Brojna publika, osim što je željela počastiti svoju nebesku Zaštitnicu, željela je očitovati i svoj prkos protiv „Noći vještica“.

Na početku večeri karmelićanin o. Zlatko Žuvela, iz somborskog karmelićanskog samostana, govorio je o karizmi karmelskog Reda kao i o životu i djelovanju sv. Terezije Avilske.

Djeca i mladi iz više subotičkih župa izveli su igrokaz „Vaša sam, za Vas sam rođena“ koji je napisala s. Petra Mirjam od Božje Prisutnosti iz Karmela Božanskog Srca Isusova iz Hrvatskog Leskovca. Tekst je obradila i režirala Nevena Mlinko, glazbu je birao Darko Temunović, a scenografiju je izradio Kristijan Milanković. Voditeljica programa bila je Katarina Piuković, za razglas se pobrinuo Novica Miljački, a dizajn plakata napravio je Marko Konkolj. Habite za predstavu iznajmile su sestre karmelićanke iz Đakovačke Breznice. Organizaciju programa pomogla je župa Marija Majka Crkve, a kostime posudile župe sv. Roka i Isusova Uskrsnuća.

Igrokaz „Vaša sam, za vas sam rođena“ prati život sv. Terezije Avilske od njezinog djetinjstva pa do početka reforme Karmela koji su djeca i mladi izvršno dočarali svojom izvedbom u, također, vrlo zanimljivoj scenografiji. Vjernici grada Subotice ponosni su i raduju se što su se i ove godine u toj noći pridružili brojnoj djeci i mladima diljem R. Hrvatske koji su također častili svece i odupirali se „vješticama“.

Tereziju Avilsku glumile su (u različitim razdobljima njezinog života):
 Antonija Kujundžić, Katarina Ivanković Radaković i Larisa Skenderović;
 Terezijinog oca, don Alonsa igrao je Vedran Peić;
 Terezijinu braću Rodriga i Antonia: Pavao Piuković i Kristijan Matković;

Avilske žene: Lucija Ivanković Radaković, Ana Piuković i Nataša Stipančević;

liječnike su igrali: Slađan Bošnjak, Ivan i Petar Huska;

časne sestre su bile: Josipa Ivković i Marija Piuković, a

za scenu su se brinuli: Matija Sekereš i Josip Šarčević.

Kratki životopis sv. Terezije Avilske

Terezija je živjela u 16. stoljeću u Španjolskoj. Rodila se 1515. godine kao 12. dijete plemenitih roditelja u gradu Avili. Dražesna i temperamentna Terezija bila je vesele naravi te nije čudilo što je bila omiljena u društvu. Bila je, također, gladna znanja te je puno čitala. Mlada je stupila u Karmelski red. Vrlo ozbiljno je shvatila samostanski život, ali nije odmah postala sveticom! Naime, u samostanu Utjelovljenja je živjelo oko 150 časnih sestara i ozračje nije bilo takvo da bi poticalo na savršenstvo i svetost. Kada joj je bilo 40 godina, trgnula se iz osrednjosti i sa svim žarom duše posegnula za obnovom karmelskog reda. Tako i dan-danas postoje bosonoge karmelićanke koje žive u malim zatvorenim molitvenim zajednicama poput one u Đakovačkoj Breznici, Brezovici kraj Zagreba, na Mariji Bistrici... Sveta Terezija Avilska je koračala velikim koracima k savršenstvu i imala mistične objave. Napisala je knjige prepune najdubljim i najuzvišenijim naucima, koje je potvrdila vlastitim iskustvom, a Katolička Crkva ju je proglasila prvom ženom naučiteljicom Crkve. Umrla je u Albi godine 1582.

Pastirova tajna

Neki je čovjek živio neprestano s crnim oblacima na duši. Nije vjerovao u dobrotu, osobito u Božju dobrotu i ljubav.

Jednoga dana dok je, zadubljen u svoje crne slutnje tumarao brdima iznad sela, susretne pastira.

Pastir, dobar čovjek bistra oka, osjeti strančevo očajničko raspoloženje i upita:

- Što te toliko muči, prijatelju?
- Neizmjereno sam usamljen.
- Ja sam također sam, ali nisam tužan.
- Možda zato što je Bog s tobom...
- Pogodio si.
- Ja, naprotiv, nemam Boga, ne mogu vjerovati u njegovu ljubav. Kako Bog može voljeti ljude svakog pojedinog? Kako je moguće da mene voli?
- Vidiš li ono naše selo u dolini? – upita pastir. – Vidiš svaku kuću, zar ne? Vidiš li prozore svake kuće?
- Vidim.
- Onda nemoj očajavati! Sunce je jedno, pa ipak ono obasja svaki prozor u gradu, i onaj najmanji skriveni prozor tijekom dana ono obasja. Možda si ti očajan zato što ti je prozor zatvoren?

Nepoznati autor

Don Boscov san – oči u oči sa Sotonom

Don Bosco je bio svetac koji je svoj život posvetio djeci i mladima, pomažući im da postanu dobri kršćani i poštteni građani. Tumačeći važnost sakramenta ispovijedi u životu kršćana, ispričao im je jedan od svojih snova.

„Sanjao sam da se nalazim u crkvi okružen mnoštvom dječaka koji se pripremaju za ispovijed. Neki čekaju na red ispred moje ispovjedaonice. Odjednom, uvelike iznenađen, otkrijem da neki od njih imaju tri vrpce oko vrata.

– Zašto nosiš te vrpce oko vrata? Skini ih! – rekoh jednome od njih.

– Ne mogu – reče dječak – netko stoji iza mene i čvrsto ih drži.

Približih se i iza dječakovih leđa ugledah najprije kandže, a zatim dva velika roga. Pridoh još bliže i opazih njušku ružnoga čudovišta kako u pandžama drži vrpce.

Odmah sam pozvao jednog klerika i rekao mu da mi donese posudu blagoslovljene vode. U međuvremenu sam vidio da i mnogi drugi dječaci imaju za leđima ružna čudovišta.

Zamahnuo sam škropilom kao oružjem prema jednoj od tih nakaza i upitao: Tko si ti?

Čudovište iskese zube, ustukne uplašeno i tada spazih da u šapi drži tri uzice poput konaca za pokretanje lutke.

– Što radiš s tim uzicama? Govori, inače ću na te izliti blagoslovljenu vodu!

Čudovište se zgrči od straha.

– Prva vrpca – reče – prijeti dječacima da ispovjede sve svoje grijehе.

– A druga?

– Druga im oduzima osjećaj kajanja.

– Treća?

– Neću ti reći – odgovori oštro čudovište.

– Onda ću te okupati u blagoslovljenoj vodi – rekao sam.

– Ne, ne! Reći ću. Treća uzica priječi dječacima da donesu dobre odluke i da saslušaju ispovjednikov savjet.

Kada sam sve saznao, zamahnuo sam škropilom i čudovište zalio blagoslovljenom vodom, a tako i njegove drugove koji su se istoga časa razbjegli urlajući tako jako da me to probudilo...“

Bruno Ferero

Hodočašće u Malu Aziju

Priredio: Ivan Dodig

Meryem Ana: Utočište grješnika na brdu slavuja

Podnevnim suncem obasjano je brdo slavuja, Bülbül Dağ. Na vratima Male Azije nigdje nije mirno i spokojno kao u Meryem Ani. Mjestom hodočašća osjeti se blagi povjetarac i šapat velikih stabala glatke kore. Ovdje, hodočasnici i putnici namjernici najčešće dolaze iz pravca Izmira, udaljenog osamdesetak kilometara, preko obližnjeg Selčuka od kojega ima jedanaest kilometara prema unutrašnjosti. Na vrhu brda, južno od Efeza, daleko od glavnih putova, među nestvarnim brežuljcima je ravnica na kojoj je nekada bila mala naseobina, a danas je ona utočište grješnika sa svih strana svijeta.

Negdje sam pročitao da je grijeh u biti rušenje, pustošenje i uništenje istine i dobrote. Čudni su putovi Gospodnji do istine, još čudniji do dobrote. A čudni su i putovi kako je ovo mjesto iznova pronađeno.

Priča o otkriću ovoga duševnog arboretuma počinje daleko odavdje, u njemačkom gradiću Dulmenu, kada je augustinska redovnica Anna Katharina Emmerich (1774. – 1824.), koja je bila prikovana za postelju imala viđenja, a jedno je detaljno opisivalo lokaciju Marijine kuće. Viđenja su veoma dobro i izrazito detaljno sadržavala precizne činjenice, mjesta i ljude za koje nikada prije nije čula. Ta viđenja zapisivao je i objavio poznati njemački pjesnik Clemens Bretano.

Svećenici na službi u Izmiru bili su podijeljeni, no ipak su se odlučili za ekspediciju koju je vodio najskeptičniji među njima, otac Jung. Jedne srijede, krajem srpnja 1891. godine, sreli su na polju duhana žene koje su radile i pitali ih za vodu. One su im pokazale put do Monastirija, kako su ga zvale, mjesta s izvorom, udaljenom desetak minuta od njih. Približavajući se mjestu, otkrili su ostatke kapele ili male kuće između drveća. Sve se poklapalo s kazivanjima Anne K. Emmerich, od geografskog položaja, opisa mjesta, blizine mora, drevnog Efeza na sjeveru, bazilike sv. Ivana. Ponovili su ekspediciju, i potvrdili podatke koje su ostavili ranokršćanski vjernici. U nekoliko navrata mjesto hodočašća je restaurirano i uređeno.

Na ulazu u svetište stoji ploča s natpisom: Meryem Ana Evi ili u prijevodu s turskog, Mjesto Marijine kuće, za koje se vjeruje da je posljednji zemaljski dom Blažene Djevice Marije. Piše u nastavku: mjesto bogoštovlja, u kojemu se iste tišina i prikladno odijevanje.

Nastavljajući dalje, iskopani su ostaci samostana iz bizantskog doba ispred kojih se nalazi drevna cisterna za vodu. Polazim prema Marijinoj kući, a ispred mene veliki kip Isusove majke, iza njega nalazi se, u novije vrijeme sagrađen, vanjski oltar na kojemu se služe misna slavlja. Jučer je upravo na ovom oltaru proslavljen blagdan Velike Gospe, okupilo se mnoštvo vjernika koji su baš na ovom mjestu pronašli duhovno utočište i ispovjedili svoje grijehe.

Kraj nekoliko velikih stabala nalazi se maleni hram, kapelica, mjesto molitve i hodočašća za brojne religije, kršćanske i one druge, kuća Blažene Djevice Marije u koju se ulazi skrušeno i u miru, bez fotografiranja i u tišini. U središnjem dijelu prostorije je maleni oltar i Marijin kip. Ostajem nekoliko trenutaka u tišini. Na izlasku se čuju talijanski hodočasnici kako glasno pričaju i dovikuju se, za njih kao da onaj natpis kraj ulaza nema baš nikakva smisla. U malenoj suvenirskoj radnji kupujem nekoliko suvenira za prijatelje i rodbinu. Tu pronalazim veoma dobar vodič kroz svetište, malteškoga autora, u kojem čitam da su tri pape posjetile ovo mjesto molitve: Pavao VI (1967.), Ivan Pavao II (1979.) i Benedikt XVI (2006.).

U ovom dijelu svijeta smjenjivale su se najrazličitije kulture i civilizacije, jedni uz druge i jedni preko drugih. Prostori koji nas okružuju su kao slojevi luka, ispod površine uvijek postoji drugačiji svijet, a ispod njega

neki još drugačiji i tako u beskraj. Takva je cijela ova regija, jedno veliko arheološko bogatstvo, koje će još stoljećima biti iskapano, te nadopunjavati i mijenjati povijest svijeta.

Svoj šešir od turskog pamuka podižem na glavu i spuštam se drugim putom prema izlazu. Tu je izvor. Do izvora zid na kojemu se pišu molitve i želje. Na trenutak se zaustavljam, i razmišljam kako Svemogući najbolje zna moje želje i nakane. Susrećem kolegu, svjetskog putnika iz Anadolije kako zamišljeno gleda kip Isusove majke koji je upravo kupio. Govori mi: „Ivane, znaš, moja majka je armenska kršćanka, jako će se obradovati ovome kipu!“.

Križni put mladih

U nedjelju, 18. ožujka ove godine upriličen je ponovno Križni put za mlade, nakon duže stanke.

Ideja ovog križnog puta je hodočastiti na određenoj relaciji kako bi tijekom korizme mladi imali priliku i na jedan ovakav način prikazati žrtvu, te rasti u kreposti i duhovnosti.

Okupilo se dvadesetak mladih iz nekoliko župa.

Mladi su krenuli u 13.30 sati iz župe Marije Majke Crkve s križem na čelu kolone, kako bi se u 14 sati ispred gradske bolnice, pridružili Molitvenoj inicijativi „40 dana za život“, te s njima kratko porazgovarali i izmolili krunicu za spas nerođenih.

Zatim su nastavili hodočašće k crkvi Isusova Uskrsnuća gdje su sudjelovali u pobožnosti živog križnog puta, da bi nekolicina koja nije bila na jutarnjoj misi nastavila kasnije hodočašće prema župi sv. Roka gdje su bili na svetoj misi i time završili predviđenu rutu hodočašća od 6-7 kilometara.

Matiša Dulić

Subotičani u Zagrebu

Skupina Subotičana je 15. veljače 2018. godine autobusom doputovala u Zagreb na župu sv. Mati Slobode. Bila je to skupina od 20 subotičkih animatora koji su u Zagreb doputovali iz dva razloga: bila im je to ponajprije nagrada za trud i ljubav koje su uložili u subotnje, zimske i ljetne oratorije, ali i kako bi upoznali autentičnu salezijansku karizmu i tako i sami poboljšali svoje djelovanje.

Naime, od prije dvije godine u Subotici svake subote pri župi svetog Roka, a nakon toga i na župi Isusova Uskrsnuća, djeluje oratorij po uzoru na oratorije kakve su neki od naših mladih vidjeli u Zagrebu i to prenijeli i u Suboticu.

Shodno razlozima dolaska, takav je bio i plan i program. Kroz ta četiri dana bilo je vremena za razgledanje grada i opušteno druženje u ugodnom ozračju oratorija, ali se i radilo, pa su subotički i zagrebački animatori imali zajedničku formaciju koju su održali salezijanci sa župe: don Josip Krpić, don Ivan Terze i Vinko Rogalo.

Najmlađi članovi vikend su proveli na Knežiji gdje su pohađali prvi stupanj škole za animatore pod vodstvom don Danijela Vidovića.

Osim toga, subotički animatori su imali i prigodan molitveni program – od susreta Božje pobjede preko svakodnevne mise na župama svete Mati

Slobode i Marije Pomoćnice Kršćana, do večernje krunice koja ih se vrlo dojmila.

Animatori su posebno oduševljeni i zahvalni mladima koji su ih dočekali, kako mladima koji su provodili s njima vrijeme u oratoriju, tako i domaćinima s kojima su oformili nova prijateljstva. Jednom ranije, Zagrepčani su posjetili Suboticu, sada su to gostoprimstvo Zagrepčani itekako uzvratili i već postoje dogovori za dalji nastavak suradnje i druženja.

Ovom prilikom još jednom zahvaljujemo kako svim salezijancima i mladima u Zagrebu, tako i subotičkim svećenicima koji su nam omogućili ovo putovanje.

Božji blagoslov!

Subotički animatori

RIČ

I oće tako rič, pisma da bude.
Glasno da podvikne, mrvice od duše da počisti.
Da udane, zrak plućima da napuni.
Da se protegne ovdal do beskraja, i nazad.

Ledeni pokrov od sniga još uvek ji čuva,
da potrunile ne bi, i mrtve pod stablem učutile.

A oće!
Ko, nešto bi rekle.
Oće, al pokrov od leda na ustima još stoji,
ni meni ni njoj glasa ne da.
Tek šapat,
da zemlja ga samo upit može
ona što krevet svima nam sprima,
ona što šapat osluhnut može.

Anita Đipanov Marijanović

SA SVOJIMA

Puštit bi tribalo aera
u sve te retke o
konjima, salašima,
žitu, kartanju –
provitrit fraze,
osvežit kumaše.

Puštit bi tribalo vodu
da odnese plesnjive misli,
strv i želje od života –
saprat dušu ko
čistu sobu.

Puštit bi tribalo žeravu
da procvrči mast
nakupljena od idišta po
tuđim adetima –
osvitlat oko
moje majke.

Puštit bi tribalo zemlju
da otpočine
prije neg joj se pridružim
opet cio –
prodivanit sa svojima
na prelu.

(najbolja pjesma Velikoga prela 2018.)

Nevena Mlinko

Obitelj

Uredili: Vesna i Ladislav Huska

Obiteljski razgovori – VJERA „UŽIVO“

Obitelj Katice i Pavla Ivankovića – ponosni i puni ljubavi

Katica Ivanković rođena Francišković (rođ. 10. 12. 1969.), od oca Šime Franciškovića i majke Vite, rođene Stantić, rodom iz Male Bosne, sedma je od sedmero djece: Tomislav, Antonija, Josip, Ana, (pok.) Julijana, Marija i Katica. Udana od 24. 11. 1990. i vrsna je kućanica.

Pavao Ivanković (rođ. 26. 7. 1967.), sin Grge Ivankovića i Kate, rođene Stantić iz Žednika, deseto je od desetero djece svojih roditelja: Marija, Dominika, Julijana, Manda, Josip, Bernadeta (č. s. Nada), Andrija, Franjo (svećenik), Jacinta i Pavao. Iz Žednika sa salaša su doselili u Šandor, u župu Marija Majka Crkve, u kojoj su godinama veoma aktivni. Imaju, kako sami vole reći, šestero djece: Jelena (26, završila Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, diplomirala fitomedicinu, udana za Borisa Milunovića), Ana (24, završila studij u Zrenjaninu i stekla zvanje dipl. inženjer odjevnih tehnologija), Marija (20, završila srednju školu za fotografa, trenutno pohađa tečaj za slastičara), Grgo (18, učenik četvrtog razreda poljoprivredne škole u Bačkoj

Topoli), Ivana (rođena 2004., živjela dva dana) i Andrija (9, učenik trećeg razreda OŠ „Ivan Milutinović“ na hrvatskom jeziku). S razlogom su ponosni na svu svoju djecu i puni ljubavi za njih. Oni su i koordinatori Zajednice bračnih vikenda za Srbiju, a bave se skupa vrlo uspješno poljoprivredom.

Ispričajte nam priču o vašoj ljubavi...

Pajo: Počelo je dosta davno, triba se malo i prisilit. Ništa u životu nije slučajno, pa tako valjda ni ovo. Prvi početak našeg „spominjanja“ je kada je tribala bit Dužijanca 1988. godine. Tata mi je kaz'o da mi je ukazana čast da budem bandaš na Dužijanci. Bandašica je tribala biti jedna cura iz Male Bosne. Ispostavilo se da je ta cura tribala biti Katica, međutim splet okolnosti je bio takav da ona nije mogla prihvatiti tu dužnost i ulogu, pa je meni bandašica bila Vesna Crnković. To je možda prva naznaka kad smo se nas dvoje tribali naći, a nismo. Našli smo se tokom večernjih izlazaka. Ja sam zapazio Katicu i srićom znao njenog rođaka s kojim je izlazila, pa smo se mogli upoznat – i tako je počelo. Onda sam ja ponudio prijatelju, njenom rođaku, da se ne mora

brinit o Katici, da ću je ja otpratiti kući. To je i njemu bilo dobro, jer je i on tražio curu. To je bilo '88.

– tad smo se upoznali, našli i počeli planirati i maštati. Naše „zabavljanje“ je bilo pomalo slično onom danas. Bio sam najmlađi u obitelji, pa su meni roditelji već malo popuštali, posebno jer sam bio već punolitan. Imali smo izlaske dva puta u toku nedilje, subota i nedilja. Priko nedilje smo obadvoje radili na svojim zadacima. Nismo imali ni mobilne ni fiksne telefone, živili smo na salašima i morali se dogovarati od izlaska do izlaska. Ako neko nije mog'o doć', nastojao je javiti drugom priko nekog da ga ne čeka na određenom mistu di smo se već nalazili, najčešće di stigne autobus. Subotom smo išli po disko klubovima u gradu i okolnim selima, a nedjeljom se znalo – večernja misa, pa Zanatski dom i posli u neku od čuveni kafana u gradu. Tek su počinjali kafići, a mi smo se zvanično upoznali u

„Pink Pantheru“. Imali smo svaki svoje društvo, cure svoje, momci svoje, a posli vojske momci su tražili cure i tako se sve redom dešavalo.

Katica: Ti si sve izdivanio (*osmjeh*). Upoznali smo se 5. 11. 1988. i tako će uskoro biti punih 30 godina našeg poznanstva. Zabavljali smo se dvi godine. To je bilo vrime bez mobilnih telefona i sto poruka dnevno ko današnji mladi. Išli smo subotom i nediljom, nit smo mogli nit tražili više, a vraćali se kući zadnjim autobusom u pola 11, a danas se tad spremaju mladi za izlazak. Kad smo se upoznali, ja sam znala da smo mi jedno za drugo, ja sam to ositila. Znala sam da je to to. Vinčali smo se u studenom devedesete, pričali smo – hoćemo čekat proliće? Pa ne bi, znamo da smo jedno za drugo! Za par nedilja smo organizirali sve. Pitali su nas šta se toliko žurimo, a mi smo rekli svima da žurimo bit zajedno. Pajo je bio sam na salašu, jer su roditelji otišli u grad, bližila se zima i – šta će on sam na salašu? Tako smo se vinčali. Bili smo jako zaljubljeni i sretni što smo skupa. Mi smo još rasli zajedno i imali jako slične stavove i jednostavno smo se uvijek slagali. Sami smo bili, radili, imali našu živinu, našu kravu muzili i pravili sir, bez novaca, ali skroz sritni. Prva se rodila Jelena 1992., pa Ana 1994., a 1997. smo u zimu doselili u Šandor i doselili našu Mariju s nama, pod mojim srcem, a ona se rodila u svibnju. Tako da su Jelena i Ana rasle na salašu, po njivama, a ostali tu, na asfaltu. Zbog daljine smo morali doći, zbog škole i života ukupno. Sve su odluke nama zajedničke, jedan kaže, drugi klimne i tako odlučimo. Bog nam je dao dobru godinu, prihvatili smo sve poslove koje niko drugi nije tijo, bila dobra cina žita i mi smo mogli kupit kuću u varoši.

Pajo: Mi smo uglavnom imali vrlo slične vridnosti usađene od mladosti, istim stvarima su nas učili roditelji. Gajili smo ljubav obadvoje, prvo zaljubljenost, ali kako je to sazrivalo, uz puno poteškoća, sve više smo se volili. Imali smo krov nad glavom, ali osim tog što si se volijo i što si imao neke planove i svaki put novi dan prid sobom ti Bog dao – ništa nisi imao. Uvik smo gledali svaki dan iskoristit. Uvik smo se slagali, nikad se nismo posvađali, neki nam to i ne viruju. Ako je i bilo situacija da će se usijati, onda je neko stao, malo začutio i to je bilo to. To je bilo sve iz ljubavi da ne povriđiš drugu osobu – ljubav je tu presudna.

Katica: Kad doneseš odluku, u njemu gledaš lice Božje i ne možeš se svađat. Sve iz ljubavi gledaš. Svaki dan jako volim bit s njim, idem gledat njive, vozat se – ali volim njegovu blizinu, ne moramo ni divanit, ali jako volimo bit zajedno.

Onda su došla djeca... Recite nam bar po koju riječ o svakome od djece.

Pajo: Kao mladi mi smo zajedno maštali koliko bi volili imati dice i Bog nam je taj san ne samo ispunio, nego malo i pojačo. Kad se sitim svojih trenutaka maštanja kad sam bio mladić o ljubavi, mistu za život, o ženi, zaključujem da Bog ko da me je slušo i sve je blagoslovio i to obilato. Nisam

mogo ni zamisliti tako divno kako mi je dao. Nije sve savršeno i bajno, jer je život opasna i krivudava rika, ali uvijek dobiješ snagu, a tu mi jedno drugo povlačimo. Tako i kad su nam dica dolazila – prva se rodila Jelena, ona je bila dobra curica, a poslije dvi godine Ana. Učili smo o odgoju skupa, usput, i mislim da smo se dobro snalazili. Jelena je lagano počela pomagati, uključivali su se u život obiteljski i vjerski, što se kod nas ne može razdvajati. Kad smo dobili Mariju, bilo je pitanje među prijateljima – šta je sad, treća cura, ti ćeš još? Naravno da sam želio sina, ali to sam prepustio Bogu. Stiglo je četvrto dite, prvi sin, ali dva mjeseca ranije, i bio je u pitanju njegov život. On je bio na aparatima u Novom Sadu, a Katica tu u bolnici. Molili smo, Katica je bila bolje, ali mali je nepomično ležao danima u inkubatoru. Kad se rodio, babica mi je dala da sina vidim i rekla da mora u Novi Sad i pitala želim li krstiti, jer je stanje vrlo rizično. S obzirom da se rodio dva mjeseca prije termina, o imenu nismo ni razgovarali. Mom ocu je on bio tada 27. unučić i mislio sam – Grgo je staro ime, pa nek bude, ako on i ne priživi, bar će biti ime na didu. Bog je tío da on priživi – on je sad 18 godina, fala Bogu. Onda se 2004. godine rodila naša Ivana, bila je dobro, ali drugi dan se nešto iskomplikiralo i onda su je hitno prineli u Novi Sad i ona je umrla nakon dva dana. Poslije Ivane smo imali malu pauzu i dobili Andriju 2009. god. i on je produžio radost male dice u obitelji, koji su obaveza, ali veća radost.

Katica: Bog nam je izgleda davao test koliko imamo snage od Grge pa dalje – jedan križ, pa jedan teži, pa još teži... sve da bi se uvirio da ne klemamo i da ćemo poslije svakog križa ustati i ići dalje. Jelena je blaga, ona nikad nikog neće uvrediti, uvijek će pomoći, Ana je drugačiji tip ima svoje mišljenje,

kaže prvo „Sad ću“, prvo ne uradi, pa posli ipak uradi. Marija je nekad možda malo neodlučna, jako dobra i osičajna, pomogne kad može. Grgo puno pomaže tati, čak je zreliji od vršnjaka, prati sve i preuzima odgovornost u poslu, ozbiljan je za svoje godine. Andrija ima posebnu narav, svoje stavove, zna se „uvući“ i maziti. Različiti su, ali se jako slažu i vole se. Mi smo na svakog od njih jako ponosni i jako ih sve volimo!

Jesu li više djece prevelika obveza i odricanje, kako to danas ljudi često misle?

Katica: Kad smo se zabavljali, bili smo jako zaljubljeni i maštali smo, zamišljali da ćemo imati četvoro – dva cure i dva derana, a Bog je dao da smo dobili četiri cure i dva derana. Da li traži žrtve, nismo ni mislili. Bila sam mlada mama, rodila sa 23., današnje cure još tad upisuju i završavaju fakultete. Nisam ni mislila da može drugačije – učio si kako bit mama, uhodavao se, triba radit, ideš radit, ni ne razmišljaš da je to žrtva, jer to je tvoja dužnost. Sad vidimo da smo se dosta žrtvovali, kad imamo puno i vrmena i kad je lakše. Tribalo je puno radit, bili smo vezani za kuću. Kad smo negdi išli, morali smo svih 5 pakovat u auto, jer nema ko dicu čuvati. Kad je Jelena krenila u vrtić, po nju ideš, a Anu i Mariju budiš i nosiš, jer ih ne možeš ostavit. Sad kad gledamo i stignemo razmišljati, vidimo da se jesmo žrtvovali i to dosta, ali mislimo da to vridi i nikako nije uzalud. Imamo mi još, Andrija je još mali, ali nadamo se da ćemo i njega iškolovati i izvesti na put.

Pajo: Mi smo tako odgojeni, ali tako zaista oboje mislimo – moraš bit koristan. Moj otac je znao kazat – sređuj se, ženi se, udaji se, šta više čekaš. To je bilo podsicanje, ali i podrška roditelja. Kad se zaljubiš, nemaš šta čekat! Ako se misliš ženit i udavat, a čekaš, gubiš dragocine godine, kad si najbolji. Ljudi danas kažu – uživat. Da mi se danas vrati prilika da možem ponovo krenit ženit, ja ne bi oklivo: ja sam uživo u braku s Katicom i meni veći užitak ne triba u životu. Nismo tad imali priliku putovat, nego smo imali priliku podizat dicu i sad u tom što smo ih podigli uživamo i sad putujemo. Sad stignemo i možemo. Ove godine smo bili u Fatimi na hodočašću.

Kako ste živjeli svoju vjeru kao „momak i djevojka“, a kako sada živite vjeru svaki dan, vas dvoje kao muž i žena i kao roditelji, s vašom djecom?

Katica: Mi smo imali tu sriću da su nam roditelji darovali viru, da smo rođeni u kršćanskim obiteljima di se vira živila, prakticirala. U mojoj obitelji se nediljom moralo ić na misu iako smo živili kilometar do autobuske stanice, onda autobusom 5 km do Male Bosne, al se nediljom moralo ić na misu i ni se znalo za drugačije. Mama je isto išla, i pored nas sedam. Išla je na prvu misu, komšinka ju je pitala: „Kako ti stigneš kuvati?“ a mama joj jednom rekla: „Pa mogla bi i ti da oćeš!“ Sakramente smo na vrime primili. Nismo zna-

li za drugačije. Bili smo dosta angažirani, imali smo baš dobru grupu mladih u Maloj Bosni. Svi smo bili aktivni – ja sam recimo bila čitač, pa smo imali razne predstave (jedno 4-5). U jednoj predstavi – to su bile poklade – smo imali i nagradno izvlačenje. Pekli su se fanci, a u jedan su ubacili zrno kuruza, pa koji je našao kuruz taj je dobio nagradu. Ja sam dobila i poila taj fanak sa kuruzom i dobila sam nagradno putovanje na hodočašće u Rim 1987. godine sa somborskom župom. Ništa nije bilo uzaludno, već jako lipo i zanimljivo. Kad smo se vinčali, mi smo nastavili redovito ići na misu, ali ne uvijek na isto mjesto, već di smo stigli. Dolaskom u Šandor, to se prominilo. Tu smo naišli na jednu živu župu, što me je zadivilo. Vlč. Kopolović i njegove propovijedi koje

te natiraju da moraš nositi maramicu na misu, tribine – sve nam je to pomoglo da dalje duhovno rastemo. Našli smo našu župu koju jako volimo! Naša dica su tako nastavila, uvijek smo išli zajedno. Ako su bili baš jako mali ili bolesni, onda smo se minjali, al nismo volili. Volili smo uvijek ići zajedno, nositi i dicu s nama, da i oni naviknu u crkvi. Dobri su bili, Andrija je nosio jedan mali kalapač-igračku, to je bio njegov prepoznatljiv znak. Kazo je vlč. Ivanković-Radaku da će njemu ministrirati. Brzo je, sa 4 i pol godine, počeo ministrirati, a Grgo još i dan-danas ministrira. Andrija se čak i „ispovido“ kao mali – krenio sa starijima kad ih je kapelan Dražen zvao na ispovid – a tražio i sličicu.

Pajo: U mladosti smo živili viru uglavnom onako kako su roditelji od nas tražili. Oni su to bolje znali – više od nas – i o životu i o viri i o svemu tome. Jako sam zafalan roditeljima što su jako dobro znali šta oće od nas. To su svim silama od nas tražili i kod svih desetero su to uspieli. Svi smo viru prihvatili, niko se nije okrenio i kad si mogo sam birat, kad si već svač šta ti to znači u životu – svi smo prihvatili. Svi smo i volili ići u crkvu, rano sam i ministriro. Bio sam aktivan ko i drugi mladi, išo na vironauk mladih kasnije kad je bio po gradu. Na kraju krajeva, katedralni župnik me izabro za banda-

ša, pa si bio malo počašćen s tim. Kad smo došli u ovu župu, prihvaćeni smo, našli smo se, puno nam znači zajednica, proširili smo krug prijatelja, dobrih vjernika s kojima možeš razminuti iskustva, posavjetovati se, sebe oblikovati i dalje – stalno moraš to raditi. Ono što bih ja sad želio da ja kao roditelj uradim, a ne znam dal ću uspijeti u tome – želio bi da možem prineti mojoj dci viru kao što su meni moji prineli i da meni dica jednom mogu kazati – zafalan sam što ste mi usadili viru. Jer, da vire nemam virovatno ne bi osto na tom putu ili ne bi izdržao ovo ili ono, život bi gledao drugačije. Stil života i način života se minjaju, al vridnote ne. Svima nama je cilj spasiti dušu i život tako treba živiti. To je bio i cilj mojim roditeljima i to je cilj i meni, to će biti cilj i našoj dci i unučadi i svima. Bitno je da toga budemo svi svjesni i da se zato borimo. A dal je to u siromaštvu ili raskoši, to nije toliko bitno. Lipče je da nije u siromaštvu, ali i to je jedna veličina ako to znaš nositi lipo i to svidočiti drugima. Po meni je bogatstvo i sve ono što daš, što si ugradio u druge, u dca... Sad svoj duhovni život drugačije, intenzivnije živimo, na ponekoj tribini i svidočimo i u Zajednici bračnih susreta, koja je mislim jedan biser još neotkriven na ovim prostorima, dragulj za bračni život di uzimaš plodove za svoj odnos u braku i učiš se kako to drugi rade. Stvara se jedno ozbiljno povirenje među ljudima di jedni druge možemo čuti, razumjeti, ne pametovati nego reći svoje iskustvo. Tim iskustvima možemo analizirati svoj brak, svoj život, svoj od-

goj – svi to radimo. To je susret istomišljenika, koji imaju hrabrosti govorit o sebi, o svojoj viri. Sad nam trenutno dosta pomaže baš Zajednica da svoju duhovnost održavamo i kreiramo na neki način, mislimo u pravom smeru.

Odnos sa starim roditeljima?

Katica: Kao sedmo dite, ja sam ostala s roditeljima, koji su bili sami i pobolili. Ja sam nekako osiđala da im moram pomoći, nisam završila do kraja srednju i onda sam pomagala roditeljima u kućnim obavezama i napolju sve što sam mogla. Bila sam zadnja uz njih. Oni nisu nikakvu zamirku imali na mog momka, posli muža i davali su mi podršku. Volili su jako Paju. Moja mama je umrla dvi godine nakon što sam se udala, misec dana prije nego ću rodit Jelenu, što je isto bio križ dosta težak. Bila sam mlada, nisam imala koga pitat, nemaš ko će ti pomoć. Ona je volila uvik Paji dat dunca (*smijeh*). Tata je umro prije tri godine i on je jako volio Paju, a Pajo je njega jako poštivo, pomogo ga dvorit. Tata je s njim puno volijo razgovarat i jako smo lipo sve proživili.

Pajo: Mislim da su moji roditelji bili ponosni što je baš Katica moja izabranica. Nisu oni te svoje emocije baš puno pokazivali, ali to je moj zaključak da im je bilo drago što je tako. Poštivali smo se. Ja sam se i moje roditelje trudio poštivat jako, da im ugodiš, da ih ne uvriđiš, pa tako i Katicine – mamu na žalost jako kratko, ali tatu dosta dugo. Mislim da smo im bili oslonac u starosti i bolesti, što mi je isto drago. Naši roditelji se nisu mišali u naše izbore i uglavnom kad su saznali – najčešće od drugih – pokazali su da se slažu. I mi danas – kao i naši roditelji nekad – ni ne možemo često ništa, samo se pomolit i prihvatit.

Najteža zbilja za roditelja – izgubiti dijete. Ispričajte nam vaše iskustvo. Govorite li češće da imate petero ili šestero djece?

Katica: Pa, kako kad, kako nas ko pita. Nekad kažemo petero, nekad šestero. Znam da je jednom Franjo bio pa čuo i rekao – kako petero? Najčešće kažemo – imamo petero dice i jednog anđela. Ivana nije otišla u zaborav, mi je spominjemo. Imamo anđela. Ona je sahranjena di i Pajini roditelji i redovito idemo na grob. Naša Marija je jako teško, jako emotivno podnela. Tada je bila predškolač i jako često ju je spominjala – Ivana bi sad imala pet godina, ona bi sad ovako puzala, ona bi sad prohodala. Toliko ju je pratila, da sam se ja pitala ima li ona neke snove. Sad je stala sotim, ali mi se uvik nje prisićamo. Za mene ko mamu to je bio šok i... Raduješ se svakom djetetu i onako – nisi to očekivo. Rođena je na vrime, kazali „Imate divojčicu!“ Stavili je pored mene, poslije rekli ipak ćemo je odneti i onako – buf! „Ona je umrla.“ Šok. Ne znaš što misliti. Ali, eto to smo uzeli kao Božju volju. Možda smo bili stavljeni na neki test svoje vire – dal ćemo kazat: Bože, zašto si nam to dao, zašto je to moralo bit, zašto je...“ Pitali smo se možda zašto, ali si više

kazo – tako je tribalo bit, pa sad šta da radimo... Prihvatili smo, ali šta ćeš – očajavat? Tužni smo bili, žalosni, ali zbog druge dice to nisi smio previše pokazivat. Zbog njih smo mi sami jedno drugog dizali i iz tog izašli dosta brzo. Ne možeš očajavat, sidit i plakati danima. Život ide dalje. Eto fala Bogu dobili smo Andriju koji nam je malo nadomistio da ipak imamo drugu bebu.

Pajo: Katica je spominjala kako je svako to doživio, posebno Marija. Bog svakom da svoje darove, Marija je kod nas najosjećajnija – za druge, za dicu u potrebi, za loše obučene. Matematika joj strana bila, ali ima divne druge osobine, što drugi nemaju. Katica je rekla skoro sve. U mom životu to je bio možda najteži događaj – kad ti se srce stegne ko kamen. Kad ne znaš šta da kažeš. Jako ne volim nepravdu i za pravdu ću se boriti na sve načine, čak sam tu možda i grub, kad do tog dođe. Ali sam Ivanu vidio kad se rodila tu u bolnici i zapamtio sam je i nije mi niko mogo pokazati drugu bebu više – to je bila naša Ivana. Kad su mi rekli sve te okolnosti iz bolnice, kad su mi javili telefonski da je naša beba umrla, bilo mi je isto jako, jako teško. Prvo zbog Katiche, kako to sve saopćiti, kako to sve iznet i onda naravno drugo – pomisljao sam da nije slučajno zamenjena, jer eto, imamo već dice, pa da nisu... Ta ocena 9/9 na rođenju mi je bila stalno pred očima i već je počelo tu svašta da se radi, pa sam ja namjerno otišao u Novi Sad, tražio sam da je vidim. Otišao sam na patologiju, vidio sam dite i vidio da je to Ivana. Dali su nam je i doneo sam je kući, držao sam ju u krilu u autu do Subotice i pokopali smo je. Meni je bilo najviše teško ovo – težak je sam taj gubitak, ali još više to što Ivana nije bila krštena. Taj naš propust: kako je nismo krstili? Desilo se da je naše dite umrlo nekršteno. Ta me je misao dugo opterećivala, dok nam gospodin Kopilović nije razjasnio i ja to usvojio i prihvatio: postoji

i krst volje, krštenje željom, a mi smo ju svakako želili – kao i svu ostalu dicu – krstiti. Tako smo mirni – ona je našom željom ipak krštena. Uglavnom kažemo da imamo petero dice – zavisi s kime razgovaraš. Ne možeš svakome objašnjavati svoju tugu. Možda bi tu prave riči bile sad posli svega kao što je rekla časna Katarina kad je umrla naša mama i kad smo izašli sa mise ležeće kad me pitala: „Pajo, jel jača tuga jel ponos?“ Možda su to i sad prave riči – ta tuga je iza nas, al si ponosan što je sve tako bilo i što si prihvatio Božju volju. Mi tu nismo mogli ništa drugo. Mi smo mogli dat sebe da se to dite rodi. Dite je umrlo. Smatram da je to ipak bio jedan test vire za nas. Teško – mislim ljudski, al smo ga prihvatili. Na neki način nikad više posli tog nemam sumnje – to je naša Ivana i u nama je jedan skroz duboki mir da je ona na pravom mistu, da je s naše strane učinjeno sve što smo mogli učiniti i da je Bog jako želio da ju ima.

Bolest dolazi... i s njom se živi... Kako prihvatiti tešku bolest?

Katica: Budući da je moja sestra umrla od kancera dojke, išla sam redovito na kontrole svakih pola godine. Bila sam na kontroli te godine u drugom mjesecu, rekli mi da dođem za pola godine, kad sam došla tad – kažu, ovo se hitno mora operirati. Bum! Ne znam kako sam došla kući uopće. Meni? Ne, nemoguće! Andrija tri godine... Jako je teško bilo prihvatiti. Ne znam kako to ispričati. Ali, mora se i to prihvatiti – kako će biti, kako neće. Pajo je uvijek bio uz mene. Nakon operacije doktor me pustio kući budući da imam malu dicu, pa sam svaki dan išla na previjanja, da nisam toliko odvojena od kuće. Pa čekanje rezultata iz više bolnica, pa neusklađena mišljenja doktora. Jako je bitna podrška bračnog druga. Da mi ne komuniciramo dobro, ne znam kako bih podnela. To mi je bila snaga, nisam razmišljala da neće bit dobro. Uvijek je taj strah nekako prisutan, ali desilo se. Gledaš šta god možeš učinit, al si nemoćan – sve je u Božjim rukama. Dica su mala, njima je to isto bio veliki šok. Fala Bogu za sve. Ne volim se vraćat na te trenutke – odlaske na terapije, opadanje kose... Još se grozim svake dlake na tepihu. Bogu hvala što nas je uputio na prave ljude koji su nam objasnili šta je to, kako je to, što i kako treba. Iz nevolje velike imamo prijatelje (predivnog liječnika iz Osijeka i njegovu obitelj)... Meni je doktorica rekla: Mi vas Katice nismo izličili, samo smo vam život produžili za pet godina. Svaki dan je dar Božji. Puno što ne bi smila raditi, ja radim i pokušavam zaboraviti šta sve ne smim. Jako je teško bilo, najviše jer imam sestru koja je od tog preminula. Podrška bračnog druga i pouzdanje u Boga su najvažniji. Ja ipak tribam toj dci, tom mužu, toj župi, tom gradu da se Bog priko mene proslavi, da budem i, a svidok ne smi čutit. Moram svidočiti da je Božja volja da sam ja tu i – idemo dalje.

Pajo: Malo mi se steže grlo na ove Katicine riči... Ova situacija Katicina je drugi težak događaj, ali mislim ipak najteža situacija. Ne znam je li teže biti bolestan ili biti zdrav i isto priživljavati kancer, svestan i jedne krajnosti i druge kakav mož bit ishod. Imali smo pouzdanje u Boga i podršku dobrih ljudi, posebno Zajednice. Zato o Zajednici ne možemo čutit. Ta mo-

litva – mi u zajednici jako brzo proširimo visti i odma počinje molitva. Sad je dobro, zadovoljni smo. Sve to što smo proživili stavlja u svist da – sam ne možeš ništa. Ovo je jedna takva situacija kad jasno vidiš da u životu sam ne možeš ništa – makar si koliko silan, makar šta imaš, kakve veze imaš, makar šta posiduješ, ne možeš ništa ako nemaš Božju milost i blagoslov. Bog nas sve voli, ali nam daje razne situacije u životu da to otkrijemo.

Pomislite li ili osjetite nekad da ste u odgoju pogriješili i kako se odnosite prema tome?

Katica: Pogreške u odgoju? Virovatno ih ima, a jesam li zaista bila svisna, nisam sigurna. Možda sam tribala bit malo strožija i malo oštija mama, možda sam im sve dozvolila, malo ih razmazila – jedan će doći u 1, drugi u pola 2, treći u 3, pa svakom da bude vruć ručak – to malo prebacujem sebi. Jer, sad kad je meni potrebna pomoć, očekujem, oni to možda ne prime-te, ali da sam nešto veliko pogrišila – to ne vidim.

Pajo: Osluškujem svoj unutarnji glas savisti, odnosno Božje prisutnosti, trudim se da ostanem u toj milosti – tu smo mislim oboje na istom. Redovito se ispovidamo, pričešćujemo se, naš odnos ispravljamo i ako se nešto dogodi što prije rešavamo, a tako i s dicom. I sad ima tih situacija koje te nagrizaju, koje te opterećuju, pa se misliš sad – šta je najbolje. Sva iskustva iz našeg života i života ljudi s kojima se mi susrećemo, a imaju iste probleme koristimo, primenjujući sve što znamo. Nekad padne odluka, kao što kaže Katica, da gladiš, da spremaš svakom za pola sata ručak, a nekad ti glas kaže (uglavnom više kod mene) da sad triba reć ko je tu ko, ko je koga rodio. Ipak triba da bude neki odnos poštovanja. Ima kad ti to kažeš, pa ne vridi – pa dobiješ natrag što nisi očekivo. Onda balansiraj. Ne kriviš nikad sebe, ni kad šibaš ni kad maziš, zato što to radimo iz ljubavi. Stara mamina uzrečica je bila „Ko štedi šibu, mrzi sina“. To znači da ne smimo pod svaku cinu štedit konflikt sa dicom. Oni ne vide sve što mi vidimo i to im moramo na silu pridočit, da oni to vide, a oće l' to dalje poštivat, to je na njima. Ta sila može biti krupniji ton, može biti žustrija rasprava. Triba se tog klonit, uvijek pokušavat lipo, a nekad se mora. Nekad to nama tatama malo lakše padne nego mamama. Mame su te kojima će se dica uvijek prije obratiti kad su u problemu, pa će mama kazat tati – to tako ide. Kad su stariji, završe škulu, nađu poso i već rade, ponekad malo očekuju da ih se služi, a oni da koriste benefite posla, odmora i večernjeg izlaska, pa tata malo reagira, da se bolje vidi situacija. Ima i primera kada se posebno radujemo i ponosimo njima – kad nas pitaju za mišljenje (npr. u vezi nastavka studija), mi kažemo ako se i ne slažemo, ali dodamo – ti si punolitan/punolitna, lipo da si pito/pitala, ti ćeš odlučit. Posli par dana, pitamo za odluku i dobijemo odgovor. „Pa, rekli ste...“ Odmah dalje Bog da drugu opciju, bolju i za nas i za dite, pa vidimo – to je bilo dobro. Kao roditelj želiš da sve bude dobro, a ti to vidiš jednim očima, a oni drugim. Nekad virovatno doživljavaju da je to neka presija, ro-

diteljski hir, da mi uživamo da ih maltretiramo, al tako sam to i ja doživljavao u tim godinama. Kad počneš sam radit i sam zarađivat tad bolje shvatiš oca i pomoć koju ti on pruža, tad bolje razumiš njegove namire. Ako to prihvatiš i znaš s njim radit, onda ste obojica zadovoljni potpuno.

Kao roditelji brojne obitelji, doživljavate li kritiku i osude ili podršku i odobravanje?

Pajo: Što se tiče javnog mnijenja, ne osiđam se ni da sam ponižen, ni da sam posebno poštovan, već kao i drugi roditelji. Po meni, nije manje vridan ko ima manje dice – to je njihov izbor. Nisam se s tim opterećivo da l' sam prihvaćen ili ne. Možda neko nekad zna da ti dobaci, prebaci: „Pa, koliko ćeš ti dice imati?“, ali i to sam prihvaćao s onim – pogledaj ko ti kaže, pa onda slušaj šta ti kaže. Mi podnosimo račune samo Bogu. Što se tiče Crkve – i nju čine pojedinci. Neki u Crkvi znaju što znači bit roditelji brojne obitelji te mogu zamislit kako je to, pa ti na neki način priznaju tu tvoju žrtvu. Ko to ne zna i ne razumi, tom ne znači ništa. Niti zamiram nepoštovanje, nit očekujem poštovanje zbog naše brojne obitelji. Svakom onom ko ti to istinski da do znanja, sam zahvalan. Jer, ipak ima tu određene žrtve, ali ta određena žrtva donosi i plodove i već počimamo uživat u plodovima. Naša najstarija ćerka Jelena je zasnovala lip brak iz kojega nam se prije nekoliko dana rodilo prvo unuće. Ako Bog da, svi stariji imaju svoje veze. Ponosni smo na njih! Vidimo u njima stav, pravac, put – trude se, onako kako smo sve to gradili i onda ti

je to nekako drago! Krenili smo na vrime i naradili smo se, za koju godinu predajemo mlađima. Od gledišta društva ja neku korist nemam, a hvala za svaku podršku.

Katica: Ljudi su nam često govorili: „Svaka čast! Bravo! Koliko imate? Čestitamo... Jao, kako uspijete sve to?“ Dobiješ neku podršku. Ponekad čujem: „Meni je žao što nisam još (jedno) rodila...“ Više je bilo pozitivnih mišljenja, nego kritika. Više sam dobijala pohvale kao majka brojne obitelji od „običnih“ ljudi. Od društva ne dobiješ ništa, ja kao zemljoradnik ni porodijsko, ni trudničko, nit bolovanje – ništa od države nisam dobila.

Pajo: Kažemo hvala Bogu na podršci, snazi, milostima... Ono kako sam zamislio – puno, puno više mi je dao!

Imate li vremena jedno za drugo? Kako osvježavate vašu bračnu ljubav? Bude li nekad koja kriza?

Katica: Sad imamo malo više vremena jedno za drugo. Recimo, usvojili smo to da ustajemo malo ranije (kad nije sezona, jer onda Pajo mora poranit na njivu). Ko se prvi probudi, taj metne kafu. Obično je njegova bolja. Onda je prava stvar – uveli smo jutarnju molitvu. Počeli smo čitati Sveto Pismo, Evanđelje za taj dan. To su trenuci koje mi posvećujemo jedno drugom, kad se zaista „vidimo“. Tih sat ili pola sata molitve – što zajedničke, što osobne – nam puno znače. Svakako, posli molitve, tu su planovi za taj dan. To je vrime za nas. Ima dana kad i ne stignemo, kad se jedva i vidimo, ali sad imamo puno više vremena jedno za drugo. Puno nam znače sastanci, druženje s prijateljima iz Zajednice. Odlazak nakon nediljne svete mise u kuću nekog od nas na kafu, di se prokomentira današnje Evanđelje, kako ga je ko doživio. To je postala praksa koja nam se jako sviđa, cure malo to ne vole, jer onda one moraju završit ručak (*smijeh*), al nama puno znači. Ove godine smo hodočastili u Medugorje, pa u Bistricu, pa godišnji, na koji sad već samo Andrija hoće s nama. Zbog moje bolesti i terapija, počeli smo što više izlaziti na zrak, na šetanje. Znali smo svaku večer šetati obilaznicom par kilometara. Krize? Desi se da se meni nešto ne sviđa, ali to je – nećemo dalje, do večeri se pomirimo. Ako se on ne slaže s nečim što sam u tom momentu uradila, pridemo priko tog. Malo čutiš i – ajmo dalje. Svađat se ne znam, ni izvikat se na njega, radije prićutim. On „skonta“ da nešto nije uredu i sve se reši. Sad imamo vremena, pa uživamo zajedno. Sad smo kao mladenci. Svi se razidu, a nas dvoje ostanemo sami.

Pajo: Mi još puno radimo, pa od toga sve zavisi. Nekad radiš do maksimalne iscrpljenosti – tako je u našem poslu, mi smo se navikli na to. Kad je puno posla, onda se ne očekuju sitne pažnje, onda je prioritet da se sve na vrime završi, jer nam to znači egzistenciju, smanjuje gubitke, troškove i tako dalje. Onda se cila obitelj posveti tome. Svi su u službi. Kad je sezona, bilo koje doba dana i noći je sve podređeno poslu – od tog živimo. U tom periodu ni Katica ni ja ne postavljamo pitanja, samo radimo.

Katica: Tad ja donesem užnu na njivu, provozam se s njim jedan krug u kombaju i odem kući i ja sam zadovoljna.

Pajo: Ipak, najviše volim ovakvo vrime – kad se poslovi privedu kraju, kad Andriju ispratimo u školu, kad odu svi na svoja zanimanja, ništa nije jako bitno i hitno. Biće, puno ćemo danas uradit, al ćemo počet od početka – imamo vremena malo razgovarat, sedit u pidžami, ne moramo uranit jako. Tad se možemo malo više i odmorit i družit s prijateljima – tako osvežavamo svoju ljubav. Znamo ko šta voli, malo jedno drugom ugađamo. Naravno, bude tu situacija kad se nekom nešto ne sviđa – nekad mi i šutnjom komuniciramo. Znaš šta voli, ne moraš ništa pitat, to ćeš uradit, popraviće se situacija. Trudiš se da se sve to što prije popravi da opet budemo jedna zdrava cilina, da niko nikog ne ugrožava, prvo nas dvoje, pa i s dicom. Najčešće ne moramo tražiti ona „dva minuta za dogovor“, već isto reagiramo. Puno nam pomažu putovanja – dva puta do Rima, hodočašća, malo odemo do Beča, prošle godine smo proveli Advent u Beču sa manjom dicom – sad možemo sebi priuštiti malo užitaka.

Ispričajte nam malo više o Zajednici bračnih susreta i što ona vama znači.

Pajo: Prošli smo vikend prvi u prvoj grupi 2003. To je bio prvi „Vikend“ u Subotici, doneli su ga Hrvati iz Hrvatske. To je bio njihov san, jer je u hrvatskoj Zajednica prisutna već 40 godina. Pomogli su nam logistički i Mađari u Totovom selu. I mi održavamo susret. Kakvi takvi, ali uspijamo, što nije baš lako pored svih obaveza, ali iz ljubavi prema Zajednici smo prihvatili. Rekli su nam prijatelji: dosad ste uspili da ne budete, sad ćete bit vi odgovorni. Onda smo prihvatili, ali tako da radimo zajedno i stvarno fino ide ta suradnja. Sastanke imamo jednom mesečno, di bude prisutno obično od 12 do 15 bračnih parova i barem jedan svećenik, koji je isto prošao originalni vikend (u Subotici ih ima sedam). Trenutno imamo oko 80 parova koji su prošli vikend. Nisu svi aktivni, ali su doživili. Dobar broj je i aktivnih, zatim onih koji samo podržavaju, a ne mogu sudilovati zbog posla ili male dice. Imamo prelo, druženja, hodočašća. Svake godine organiziramo hodočašće u Mariju Bistricu posliđnji vikend u rujnu. Idemo s hodočasnicima iz Bačke, a mi ostanemo još na programu Zajednice, vratimo se malo kasnije. Idemo obiteljski. Ove godine smo napunili jedan autobus, što je ipak znak da Zajednica živi. Kad vidiš kako drugi žive, možeš bolje odmirit i ti di si.

Katica: To je ustvari rad na sebi – uvijek radiš na sebi, trudiš se da budeš bolji. Slušaš druge, pa vidiš kako je on to rešio, pa štogod priduzmeš. Jer, ja muža ne možem prominit, ja mogu samo sebe prominit da njega prihvatim takvog kakav jeste – to je cilj: možemo minjat svit, ali moraš krenit od sebe. Tako da u ovom svitu koji je pripun ponuda zla evo ima nešto i dobro i mislim da to treba pripoznat i pomoć da to oživi, jer će nas sve to zlo ne zaguši.

Pajo: Ima i drugih dobrih stvari, ali mi smo trenutno u ovome i to nas dosta zaokuplja. Zajednica kao takva se ne eksponira puno iz samo jednog razloga: ne želimo pričat da svako to mora doživjet tako kako mi doživljavamo, nek svako doživi na svoj način. Izvoli, dođi, probaj. Uđi u rizik da jedan vikend provedeš sa svojom voljenom osobom na duhovnoj obnovi i onda kasnije odluči da li to tebi nešto znači ili ne. To je rizik – imaš li povirenja ako te neko obavisti, zove i kaže da bi tebi možda to dobro došlo. Neka svakog zahvati tako kako ga zahvati. Ni mi sami kad smo prvi put išli nismo mogli zamisliti, Grgo mali, pa kako ćemo... Otišli smo i doživili.

Katica: Dica su bila kod moje sestre i bili su svi četvoro jako dobri – neopisivo. Tako ih je Bog čuio da se rič nije mogla kazat na nji.

Pajo: Koliko je ljubav Božja velika! Koliko si ti spreman riskirat i ulazit što više u taj odnos s Bogom, toliko sve više dobiješ znakova. I Abraham je moro pokazati viru, pa kad je digo nož, vidio je ovna u grmlju. Niko nije pošteđen kušnji. Ali je jedna lipota tog života – kad se trudiš, kad daš sve od sebe... Možda može i više, al u tom momentu nisi znao. Mogu reći da sam u tom momentu dao najviše od sebe što sam znao. Ako nisam znao ni mogo više, onda sebe ni ne krivim. To je lipota kršćanskog života, a još više mislim da ima vridnost kad o tom ne čutiš nego kad o tom nekad i progovoriš. Ne mož govorit u svim prilikama, al nekad mož. Zato je ova Zajednica dragocina: tu se stvaraju prilike di se mož govorit, di se mož slušat. Npr. mala statistika hrvatske zajednice – naši parovi za 15 godina odgajaju minimalno 215 dice. Ti ljudi su nešto doživili i ako se to na njih nešto malo uhvatilo, oni

to mogu prinet svojoj dici. Mi moramo stvarat ozračje di će se o tom govorit. Nekad to ide, nekad ne ide, al ne triba oma dignit ruke – tako je to i u odgoju dice i u svemu.

O svojim životnim ciljevima kažu...

Katica: Mislim da sam do svog životnog cilja već dokoracala – evo, sad još mali Andrija da naraste... Želila sam da imam dobrog muža, da možemo imat dice, da imamo svoju kuću. Cilj mi je da ustanem sutra, da možem opet dan proživit sa svojim bližnjima, da im možem pružit ljubavi i uradit što mogu. To mi je cilj – da i sutra ustanem, ako da Bog.

Pajo: Životni cilj je da se ostvariš kao ljudsko biće, virnik, kao otac, kao muž, kao prijatelj... To evo još uvijek traje. U nekim stvarima se ostvariš, a neke su pred tobom. Triba se sad ostvarit kao dobar dida, ako Bog da. To su neke nove radosti, koje će sigurno unet u naš život i našu obitelj jednu novu prominu, pozitivnu energiju – radost života! Pomalo vidiš da tvoje snage ipak lagacko slabe. Minjaš se i moraš vidit da si malo drugačiji i da ne možeš sve. Moraš bit realan i ciljeve tako postavljat. Dobar dio puta prema cilju mislim da smo već prišli. Ovo što je ostalo prid nama moraš gledat da osmisliš kvalitetno. To je meni neki životni cilj, a mislim da je to upravo ovo što sad radimo. Još više širit tu pozitivnu energiju među ljudima koji to znaju prihvatit i uzvratit – ljubav, pomoć potrebnima, saslušat potribne koji nemaju „uva za slušanje“. Mislim da nas Bog šalje i takvima – nekad se čini besmisleno slušat prazne priče, al kad vidiš da taj nema s kime divanit i nema ni način komuniciranja i da mu fali neko ko će ga saslušat, onda čutiš i slušaš, popiješ s njim kafu. Mene to ispunjava. Kadgod digod žuriš, imaš stotine obaveza, ali to je cilj – da koliko god možeš tamo di te Bog pošalje sve lipo izvedeš. Ne uspiješ uvijek, ali uvijek imaš šansu da se popraviš i kreneš ispočetka. Današnji trend da se izađe napolje i zaradi po meni nije dobar. Minjaju se vridnosti i kod mladih i kod starih. Čemu to sve vodi? Ima života i tu. Ima i kruva, ima i ruva. Ali obitelj kad izgubiš, kad se to raspe – jedna generacija je dosta da sve krene naopačke. Da nemaš ni viru, da nemaš ni koren, da nemaš ni grobove di ćeš otić, da nemaš ni... Te nove generacije neće imat perspektivu nikaku. Moj cilj je proživit život normalno, do kraja. Mislim da ga normalno živimo i sad. Ispravljaš uvijek ono što vidiš da nije dobro, želiš bit bolji, bit na korist drugima koliko možeš. Moje uživanje je vidit sve ono u što si uložio da napriduje. Što smo radili zajednički, trudili se, stvarali, Bog je to blagoslovio i sad je to za druge! Jako malo nama od tog triba i sretni smo što možemo dati.

Jedno o drugom kažu...

Katica: Što bih kazala o Paji? Kazala bih da je Pajo najbolji muž na svitu, na cilom svitu. Volim ga. Znači mi njegova podrška, njegova ljubav, njegovo razumivanje, gledište na probleme uopće, posebno zato što na sve

slično gledamo. Pajo što zamisli to voli da i ostvari, ali to je dobra osobina. Ja popustim neki puta ☺... O njemu mogu reći samo sve najbolje i Bogu hvala što mi ga je dao za supruga!

Pajo: Ne susrećeš se često s ovakvim pitanjima, pa je malo teže odgovoriti. Katica je simpatična, lipa, slatka... Dobra mi je – ona je žena mog života. Katica je ispunila sva moja očekivanja od žene i od majke. Ona je borac, hrabra je, to su neke od vrlina koje je krase. Ona je proživila svakakve situacije u životu. Predana je Bogu. Ona mi je pouzdana, oslonac mi je. Malo neće da se svađa sa mnom ponekad, ali to ću joj oprostiti... (*smijeh*)

Katica: ... i volim Te!

Obilje Božjeg blagoslova Vama i svim Vašima u nastupajućim radostima želimo!

Razgovor vodili: Vesna i Ladislav Huska

IME U AJERU

Sidim na tuđoj klupi
u ladnoj tuđoj varoši
kraj tuđe reke...
Razmišljam o tebi lipoto,
šarena pregačo cvićom otkana.
Dozivam ti ime u mislima
sliku tvoju u suzi tražim
tuđa reka suze ti nosi
putuju ti moje misli ljubo...
Oduvani ti pupoljci
silom pokidani s grana
odi u tuđini procvali.
Vidim odi puno tvog cvića.
Bojim se ostaće o tebi
zapisi u ajeru,
al neće imati
ko da ji pročita!
A negdi daleko cvetaće
najlipše cviće brez mirisa.

Mariška Pravdić

Kuvarski dnevnik bebe Marte

9. izdanje

Knjiga *Kuvarski dnevnik bebe Marte* dr. msr. med. Marije Mandić rođene Matarić, predstavlja priručnik o uvođenju nemliječne dohrane kod dojenčadi, njihovom postupnom uobročavanju i ishrani bebe od prvog zalogaja do godinu dana. Ovo je prvi kuhar za bebe na našim prostorima koji je, jednim svojim dijelom, pisan u obliku dnevnika. U Dnevniku je prikazana ishrana bebe u obliku dnevnih menija koje je beba Marta, inače treće djetete autorice, dobivala svakodnevno od svog prvog zalogaja do godinu dana (kada i kako je uvedena koja namirnica, prikazan je svaki obrok, svaki dan, dan za danom).

Na početku knjige se nalazi riječ recenzenta prim. dr. med. Terezije Matarić. Potom, predgovor dr. med. Ágote Polivka, pedijatra. Iza toga je knjiga utisaka mamica koje su koristile prethodna izdanja Dnevnika. Zatim slijedi oda dojenju i dopunjene najsuвременije preporuke oko uvođenja nemliječne dohrane, te odgovori na najčešća pitanja s kojima se majke sreću u ovom razdoblju. Srž djela je dnevnik Martine ishrane gdje za svaki dan, pored dnevnog menija, postoji i mamin komentar koji prati Martinu reakciju na hranu i mamine nedoumice koje kasnije nađu svoj put kao i kod svake mame u ovoj fazi života njenog čeda. Praktični savjeti iz knjige će čitateljima biti od ogromne koristi, a beba će uživati u svim zdravim i finim obrocima koji se sprema za nju.

Knjiga *Kuvarski dnevnik bebe Marte* je 2017. godine uvrštena u fond Narodne biblioteke Srbije kao „publikacija od značaja za kulturu i umjetnost” na što autorica može biti vrlo ponosna.

Knjiga sadrži 160 strana. Pisana je latinicom. Prvo izdanje je izašlo u studenom 2013. god, a deveto u listopadu 2018. Do sada je otišla u 33 zemlje svijeta na 6 kontinenata i predstavlja trenutno najčitaniji kuhar za bebe u regiji. Ilustracije za knjigu je izradio Tomislav Vukov. Autorica je ujedno i izdavač ove knjige.

PONIZNOST

Prve vjesnice proljeća
ščućurile se ispod nemilosrdnog hladnog pokrivača
strpljivo čekaju kad će promoliti
svoje bijele glavice
odmoriti sumorne poglede prolaznika
izmamiti osmijehe nove mladosti.
Želiš li ih dodirnuti
pomirisati
ubрати
moraš privinuti koljeno do zemlje.
Kad im se približiš
posve pognute glave
osjetit ćeš
ugodan miris poniznosti.

Verica Dulić

Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata 2017. – 2018.

Piše: Klara Dulić

Tijekom dužeg niza godina održavanja (od 2002.) najveće književne manifestacije Hrvata u Vojvodini (Srbiji) u organizaciji Hrvatske čitaonice Subotica ustalila se praksa prikazivanja knjiške produkcije od Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova do novih „Dana“. U trenutku kada na globalnoj razini vlada hiperprodukcija, za manjinske zajednice još uvijek svaka nakladnička djelatnost predstavlja značajan pothvat, stoga se ovim prikazom želi ukazati na cjelokupnu nakladu Hrvata u Vojvodini praćenu tijekom jedne godine. U ovakvome prikazu produkcije nezahvalno bi bilo davati ocjene i mišljenja o pojedinačnim djelima, to je neophodan zadatak kritike, ali svakako je potrebno ukazati na porast književne produkcije na hrvatskom jeziku u Vojvodini, kao i veći broj književno-umjetničkih, ali i znanstvenih djela.

Tijekom promatranoga razdoblja tiskana su 33 naslova monografskih publikacija (od toga 3 udžbenika zavičajnih autora) i jedna publikacija na srpskom jeziku, što je na dosadašnjoj prosječnoj razini s kojom bismo trebali biti zadovoljni.

Razdoblje između Dana 2017. i Dana 2018. bilježi uobičajeno dobru produkciju poezije.

Osim *Lire naive* i *Preprekovog proljeća* koji izlaze svake godine, tiskan je i izbor lirike Ilije Okrugića Srijemca, a moramo spomenuti i nedavno tiskane *Slike iz beskraja* mladoga autora Vedrana Horvackog i još dvije autorske zbirke poezije.

Već duže vrijeme najmanje se pišu i tiskaju drame te je svako pojavljivanje nove knjige drama zapaženo, kao i izlazak iz tiska knjige Matoševih

drama *Malo, pa ništa, drama* u nakladi Društva hrvatskih književnika Ograna-
nak slavonsko-baranjski-srijemski i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Na proznome polju javila su se tri nova romana što predstavlja lijep
iskorak u dužim formama. Tiskane su i dvije zbirke kratkih priča. Kratka
priča kao vrlo zahtjevna forma nastavlja izazivati autore te se zapaža porast
produkcije kratkih priča u posljednjih nekoliko godina.

Na području književnosti za djecu također je primjetan napredak pa
je tu osim *Izbora proze za djecu i mlade*, panorama proze za djecu i mlade
u izboru Katarine Čeliković, i druga knjiga *Bajki* Balinta Vujkova u ediciji
Izabrana djela Balinta Vujkova što je zajednički projekt Zavoda za kulturu
vojvođanskih Hrvata i Hrvatske čitaonice Subotica.

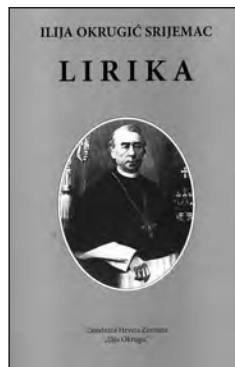
Glazbena umjetnost također se može pohvaliti interesantnim novim
naslovima, a tome doprinosi i udžbenik glazbene kulture, kao i drugi udžbe-
nici tiskani na hrvatskom jeziku u proteklih godinu dana.

Povijest je uvijek rado istraživano područje te je tako u području po-
vijesti i etnografije tiskan veći broj naslova u odnosu na prethodne godine.
U povijesti se osobito izdvaja znanstveni podvig doktora znanosti Roberta
Skenderovića *Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca): od dose-
ljavanja do propasti Austro-Ugarske monarhije* u nakladi Zavoda za kulturu
vojvođanskih Hrvata iz Subotice i Hrvatskog instituta za povijest, Podružni-
ce za povijest Slavonije, Srijema i Baranje iz Slavonskog Broda.

Povodom velike obljetnice Franjevačkog samostana u Subotici tiska-
no je djelo 300. *obljetnica osnutka franjevačke rezidencije u Subotici: zbor-
nik radova sa znanstvenog skupa, 3. listopada 2017.* čiji je glavni i odgovorni
urednik Bela Tonković.

Književna umjetnost, kao i književna kritika našli su svoje mjesto u
Klasju naših ravni i *Novoj riječi*, koja doista donosi nova imena i prati aktu-
alnu produkciju ne samo Hrvata u Vojvodini, nego i zapažena nova književna
djela iz domovine.

Većina periodičnih izdanja nastavila su izlaziti, što nije tek podatak,
nego priznanje svima onima koji ulažu napore kako bi se osigurao kontinuitet
pisane hrvatske riječi u Vojvodini.

U nadi da će nakladničkih pothvata biti još više, osobito na području znanosti, svima koji pišu, kao i nakladnicima hvala na ustrajnosti i neka i naredna godina bude uspješna!

I. Književnost

a) poezija

1. Okrugić, Ilija Srijemac, *Lirika*, priredila i pogovor napisala Jasna Melvinger, Zajednica Hrvata Zemuna, Zemun, 2017., 201 str. – naklada 400.

2. *Nova nada : Lira naiva 2018.*, Katoličko društvo „Ivan Antunović“ i Hrvatska čitaonica, Subotica, 2018., 151 str. – naklada 500.

3. *Preljske pisme Velikog prela*, skupila i priredila Katarina Čeliković, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2018., 70 str. - naklada 700.

4. *Prepekovo proljeće 2018 : zbirka pjesama*, [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Prepek“, Novi Sad, 2018., 140 str. – naklada 200.

5. Horvacki, Vedran, *Slike iz beskraja*, Hrvatska riječ, Subotica, 2018., 96 str. - naklada 500.

6. Kostić, Bosiljko, *Ja kažem*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Prepek“, Novi Sad, 2018., 92 str. - naklada 100.

7. Nikšić, Mladen Franjo, *Proketo i sveto : izabrane pjesme*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Prepek“, Novi Sad, 2018., 74 str. - naklada 150.

8. Mikrut, Marija, *Šokica slidi Isusa do Kalvarije : Put križa*, Udruženje građana „Urbani Šokci“, Sombor, 2018., [29] str.

b) drame

9. Antun Gustav Matoš: *Malo pa ništa, drama*, Društvo hrvatskih književnika Ogranak slavonsko-baranjski-srijemski – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Osijek – Subotica, 2018., 123 str. -

c) proza

kratke priče

10. *Prepekova jesen 2017 : zbirka kratkih priča* [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], HKUPD „Stanislav Prepek“, Novi Sad, 2017., 162 str. - naklada 200.

11. Branimir Miroslav Tomlekin *Uvrnute priče*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Prepek“, Novi Sad, 2018.,

romani

12. Adamović, Julijana, *Divlje guske : roman*, Hena com, Zagreb, 2018., 236 str.

13. Prčić, Dražen, *(Re)definiranje života*, 1909. Minerva, Subotica, 2017., 208 str. - naklada 100.

14. Šimić, Mladen, *Beogradska košava*, M. Šimić, Petrovaradin, 2018., 130 str. - naklada 200.

d) književnost za djecu i mlade

15. *Zapisane avanture za male i velike : suvremena proza za djecu i mlade Hrvata u Vojvodini*, izabrala i uredila Katarina Čeliković, Hrvatska riječ, Subotica, 2017., 227 str. - naklada 700.

16. Vujkov, Balint, *Bajke 2*, [izbor Zlatko Romić], Hrvatska čitaonica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2018, 452 str. - naklada 600.

II. Povijest, etnografija i leksikografija

17. Fraknoi, Vilmos, *Pavao Tomori*, [prijevod Stjepan Beretić], Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, 2018., 132 str. - naklada 300.

18. 300. obljetnica osnutka franjevačke rezidencije u Subotici (*Subotica*) : zbornik radova sa znanstvenog skupa, 3. listopada 2017. : [glavni i odgovorni urednik Bela Tonković], Franjevački samostan Subotica, Subotica, 2017., 230 str., 16 str. s tablama ; hrvatski i mađarski. - naklada 300.

19. *Tradicijska kultura i kulturna baština Šokaca i Bunjevaca – zemlja, čuvari i baštinci* : zbornik radova s međunarodnih znanstveno-stručnih skupova održanih 2016. i 2017. u Osijeku, Vinkovcima i Plavni, uredile Ružica Pšihistal i Katarina Dimšić, Šokačka grana, Osijek ; Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2018., 380 str. - naklada

20. Heinrich, Hilda, *Sa šporelja u majkinoj kujni : starovinska bunjevačka ila*, Subotica : H. Heinrich, 2017., 200 str. - naklada 500.

21. Pifat, Petar, *Vesel' te se, kršćani : božićne popijevke i običaji u Petrovaradinu*, Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Jelačić“, Petrovaradin, 2017., 44 str. : fotogr., note. - naklada 300.

22. Pelajić, Zvonimir, *Kronike zavičajnih refleksija*, izabrala i priredila Katarina Čeliković, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica ; HKUPD „Matoš“, Plavna, 2018., 247. str., - naklada 500.

23. Skenderović, Robert, *Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca) : od doseljavanja do propasti Austro-Ugarske monarhije*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica ; Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2017. (Subotica : Printex), 366 str. - naklada 1000.

24. Kljajić, Marko, *Surčin kroz povijest*, Hrvatska čitaonica „Fischer“, Surčin, 2018., 632 str. - naklada 400.

25. Šeremešić, Marija, *Monoštor u povijesti 2*; Udruženje građana „Urbani Šokci“, Gradska biblioteka „Karlo Bijelički“, Sombor, 2018., 162 str. - naklada 500.

III. Znanost

26. *Dani Balinta Vujkova: dani hrvatske knjige i riječi: zbornik radova s međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2017.*, uredila Katarina Čeliković., Hrvatska čitaonica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2018, 274 str. - naklada 300.

27. Sekulić, Ante, *Prinosi u godišnjaku Tkalčić*, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica ; Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije „Tkalčić“, Zagreb, 2017. 186 str. - naklada 200.

28. Žigmanov, Tomislav, *Vivisekcije književnosti : vojvođanske i ine književne teme hrvatske*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica ; Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, Pula, 2017., 197 str. - naklada 500.

IV. Umjetnost

29. *Vidakoviću u čast : zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog simpozija prigodom 100. obljetnice rođenja i 50. obljetnice smrti Albe Vidakovića održanog od 15-18. svibnja 2014. godine u Subotici*, [urednik Miroslav Stantić], Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, 2018., 132 str. - naklada 300.

30. Jurca, Josip, *U srcu mi zvoni tambura [Štampana muzikalija] : partiture za tamburaški orkestar*, Kulturni centar „Brana Crnčević“, Ruma, 2017., 160 str. - naklada 100.

V. Udžbenici

31. Vuković-Dulić, Ljubica, *Perspektive : za peti, šesti, sedmi i osmi razred osnovne škole na hrvatskom jeziku: nacionalni dodatak*, [ilustracije Adrijana Vukmanov-Šimonov], Zavod za udžbenike, Beograd, 2018., 36 str. - naklada 140.

32. Dulić, Sanja; Romić, Danijela; Uršal, Margareta, *Priroda i društvo 3 i 4: za treći i četvrti razred osnovne škole na hrvatskom jeziku: nacionalni dodatak*, [ilustracije Adrijana Vukmanov Šimokov], 1. izd., Zavod za udžbenike, Beograd, 2018., 60 str. - naklada 70.

33. Temunović, Mira; Temunović, Vojislav; Štricki-Seg, Tamara; Uršal, Margareta, *Glazbena škrinjica 8: glazbena kultura za osmi razred osnovne škole*, 1. izd., Zavod za udžbenike, Beograd, 2018., 96 str. - naklada 150.

PUBLIKACIJA NA SRPSKOM JEZIKU

34. Mandić, Marija, [ilustrator Tomislav Vukov], *Kuvarski dnevnik bebe Marte : uvođenje nemlečne dohrane, uobročavanje odojčeta i ishrana bebe do prvog rođendana*. - 9. izmijenjeno i dopunjeno izd., M. Mandić, Subotica, 2018., 160 str. - naklada 2500.

Periodika

Časopisi

1. *Subotička Danica (nova): Kalendar za 2018.*, godišnjak, Župni ured sv. Terezije, Subotica, 2017., str. 262.

2. *Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata*, br. 9, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2017., str. 448.

3. *Nova riječ : časopis za književnost i umjetnost*, 1-2 (dvo broj), Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2017., str. 290.

4. *Klasje naših ravni*, Matica hrvatska Subotica, Subotica, (1-4).

5. Revija Dužijanaca: ilustrirani časopis Udruge Bunjevačkih Hrvata Dužijanaca za kulturu življenja Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanaca, Subotica, 2018., (str. 106, br. 7).

Novine i listovi

6. *Hrvatska riječ*, tjednik, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 56;

7. *Hrcko*, mjesečnik, dječji podlistak „Hrvatske riječi“, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24;

8. *Kužiš*, mjesečnik, list za mladež, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24;

9. *Zvonik*, mjesečnik, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, redovito izlazio, str. 52;

10. *Bunarić : list marijanskog svetišta Subotičke biskupije*, dva puta godišnje, redovito izlazio, str. 16.

11. *Hrvatske novine . kultura – povijest – znanost – društvo*, mjesečnik (neredovito izlazio), Udruga Hrvatska nezavisna lista, Subotica, str. 24.

12. *Miroljub*, tromjesečnik, glasilo Hrvatskog kulturno umjetničkog

društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora, Sombor, redovito izlazio, str. 20;

13. *Otac Gerard*, dva puta godišnje, Hrvatska karmelska provincija Svetog oca Josipa, Sombor, Glasilo Vicepostulature za upoznavanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, str. 52.

Nova knjiga *Pavao Tomori* autora Vilmosa Fraknóija

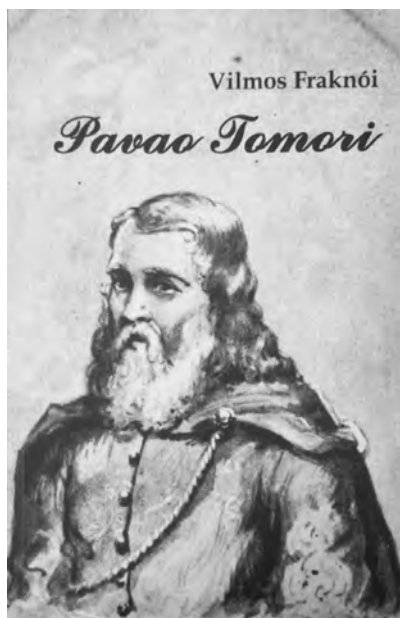
Subotica, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, 2018.

Piše: Dominik Deman

Mađarski svećenik, naslovni biskup Raba i poznati povjesničar druge polovice 19. i početka 20. stoljeća Vilmos Fraknói davne 1881. godine napisao je monografiju biografskog karaktera pod nazivom *Život i pisma Pavla Tomorija*, posvećenu Pavlu Tomoriju, poznatom kalačko-bačkom nadbiskupu, kapetanu Donje Ugarske i redovniku-franjevcu s početka 16. stoljeća. Djelo nije velikog obujma, nešto više od stotinjak stranica, a nakon uvoda autora građa je raspoređena u 10 glava-cjelina obilježenih rimskim brojkama bez naslova. U završnom dijelu slijede dvije bilješke. Potom 15 neobjavljenih pisama Pavla Tomorija na latinskom jeziku.

Hrvatski prijevod ove knjige mons. Stjepana Beretića, koji je pod naslovom *Pavao Tomori* objavilo 2018. godine Katoličko društvo „Ivan Antunović“ iz Subotice, sadrži još i riječ prevoditelja kao i kratku biografiju autora knjige.

Način pisanja, znanstvena metodologija, akribija, potvrda su visoke kvalitete ovog znanstvenog, historiografskog djela. Ono je zasnovano na primarnim izvorima, osobnoj prepisci Pavla Tomorija sa znamenitim ličnostima onoga vremena na ugarskom dvoru i u hijerarhiji Crkve poput papinskih lega-

ta Antuna Burgia, i kardinala Campeggia te mletačkih i ferrarskih izaslanika. Autor isto tako koristi i neobjavljeni arhivsku građu pojedinih gradova nekadašnjeg ugarskog kraljevstva poput Prešova, Sibiu, samostanske arhive, kao i vatikanski arhiv. Služi se i objavljenim zbirkama izvora i relevantnim djelima poznatih starijih povjesničara ili samih Tomorijevih suvremenika poput kraljevog kancelara i srijemskog biskupa Stjepana Brodarića i njegovog djela o mohačkoj bitci *De conflictu Hungarorum cum Solymano...* Često navodi slavnog Nikolu Istvánffyja i njegovo poznato djelo *Historiarum de rebus Ungaricis...*, zatim znamenitog franjevačkog povjesničara Wadinga i njegove *Annales minorum*, njemačkog povjesničara Theinera i njegove zbirke *Vetera monumenta...* iz crkvene povijesti, poznatu kroniku kanonika ostrogonskog nadbiskupa i kardinala iz 16. stoljeća, Antuna Vrančića, zbirku izvora poljskoga podrijetla *Acta Tomiciana* povjesničara i kancelara poljskih vladara iz 16. stoljeća Stanislava Gorskog.

Znanstvena argumentacija je ponekad kod ovog autora preobilna, tako da je na pojedinim stranicama kritički aparat veći nego osnovni tekst. Kako je većina bilježaka ispod glavnog teksta, često na latinskom jeziku, negdje i na arhaičnom talijanskom, čitatelju ih nije lako pratiti. Osjeća se i nedostatak neke ilustracije, crteža, povijesne karte, kronološkog pregleda, poput grba ili pečata obitelji Tomori koji znanstvenik spominje. Osim toga što je kritički aparat pozamašan i savjesno urađen, nedostaje popis izvora i literature, odnosno bibliografija na početku ili na kraju djela, a drugim znanstvenicima i istraživačima mnogo bi pomogao i registar osobnih imena ili toponima, što možda nije bilo lako uraditi u drugoj polovici 19. stoljeća bez računala.

Fraknoi je kao povjesničar bio jedan od najboljih poznavalaca povijesti ugarsko-hrvatskoga kraljevstva u poznom srednjem vijeku, koncem 15. i početkom 16. stoljeća, napose perioda vladavine Hunjadija (Korvina) i Jagelonaca, sve do propasti države nakon Mohačke katastrofe 1526. godine. Dolaskom poljske obitelji Jagelonaca na ugarsko-hrvatski prijestol započelo je razdoblje nestabilnosti, nutarnjega previranja, rastrošnog života i ratovanja među plemićima, seljačkih pobuna, dinastičkih borbi za ugarsku i češku krunu koju su iz prikrajka vrebali moćni Habzburgovci. Vladislav II. Jagelonac (1490. – 1526.), kralj Češke i Ugarske koji mađarski nije ni govorio, pa su ga ugarski plemići podrugljivo zvali i „Ladislav dobže“ nije uspio sačuvati pozitivne tekovine vladavine Matije Korvina (1458. – 1490.). Ukinuto je oporezivanje plemića i čuvena Matijina „crna vojska“, čime je praktično bio razoren obrambeni bedem Ugarske prema Osmanlijama. Osim toga što je ugarsko plemstvo predvođeno Istvánom Verbecijem donijelo na državnom saboru 1505. odluku da stranac ne može biti ugarski kralj, maloljetni Vladislavljev sin, Ljudevit II. naslijedio je prijestol 1516. godine, a poginuo u Mohačkoj bitci 29. kolovoza 1526. godine. Neiskusn, pod skrbništvom regentstva nije mogao sačuvati Ugarsku kraljevinu potonulu u feudalnu anarhiju, rastrzanu sebičnim interesima velikaša i financijskim teškoćama. Pokušaji rimskih prvosvećenika, najprije Hadrijana VI., a zatim Klementa VII., kao i

njegovih legata i ugarskih crkvenih velikodostojnika poput ostrogonskog i kalačko-bačkog nadbiskupa da sačuvaju državu od propasti od osmanlijskih osvajača pokretanjem križarske vojne, nisu urodili plodom. Plemstvo se plašilo pokretanja križarske vojne pod gorkim dojmom ustanka Jurja Dózse iz 1514. godine kada je križarski rat koji je sazvao kardinal Bakač, prerastao u opću seljačku, antifeudalnu bunu.

Fraknói slijedeći povijesne dokumente prati Tomorijev život podrobnije od 1503. godine do pogibije na Mohačkom polju 29. kolovoza 1526. Tomori je podrijetlom iz Bosne, čak je bio i rođak poznatog osmanskog krajišnika Bali-bega Jahjapašića. Vojničku karijeru je započeo kao vazal Jánosa Bornemissze. Bio je kastelan u Fogarasu, Munkačevu, kao i kapetan Budima. Prvi dio Fraknóijeve knjige uglavnom prikazuje djelatnost Tomorija u Erdelju –Transilvaniji koja je bila dio Ugarskog kraljevstva. On posređuje u sukobima između Sasa i Sekelja, u sporu između grada Prešova u gornjoj Ugarskoj (danas Slovačka) i Brašova u Erdelju, biva poslan u diplomatsku misiju u Carigrad radi sklapanja mira s Osmanlijama 1512. iako je ova misija opozvana još dok je bio na putu. Utvrđuje i brani Petrovaradin koji je postao ključ južne Ugarske nakon što su Osmanlije 1521. godine zauzele Beograd i dijelove Srijema.

Autor u svom izlaganju naglasak stavlja na nekoliko događaja koji su bili prekretnica u životu Pavla Tomorija. Ti dijelovi teksta su interesantni i s književnog aspekta, drže pažnju, odmaraju od praćenja dokumenata, pomalo djeluju beletristički i filmski. Jedan od njih je izbor životnog poziva, dvije neuspjele ženidbe, u kojima je Tomori vidio znak providnosti i opredijelio se za franjevaštvo 1520. godine, razdijelivši svoja dobra rodbini. I izbor za Kalačko-bačkog nadbiskupa 1523. godine, što je on nerado prihvatio, jedna je od prekretnica njegova života. Bez obzira na sustavno pridržavanje znanstvene metode i slijeđenja historiografskih fakata, djelo nam pokazuje i lik i karakter Tomorija. Pomalo podsjeća na likove velikih tragedija svjetske književnosti. Osobine koje ga krase su skromnost, hrabrost, poslušnost, poštenje, strogost, odanost kralju i Crkvi, duboka vjera, ali katkad i sumnja, manjak samopouzdanja i nemoć da se odupre tijeku događaja. Susreće se s nepravdama, ne biva uvijek nagrađen za zasluge, ne postaje vranski prior ivanovaca, vitezova-redovnika i ratnika, kakav je i on bio. Ne biva izabran za kardinala iako papinski legat tvrdi da je on muž čestit i ispravan, ali mu nedostaje perfidnost i sklonost raznim vrstama dvorskih intriga što je u ono vrijeme bilo prisutno i kod visokog klera. Iako se čini da autor u svom zaključku donekle umanjuje veličinu i značaj Tomorija, kako je to istaknuo i prevoditelj mons. Beretić, u uvodu ga Fraknói navodi uz Jurja Dózsea i ističe njegovu plemenitost i požrtvornost, tako da on zaista spada u velikane naše povijesti. Prijevod ovog djela je potreban našim čitateljima koji vole povijest, a napose srednjovjekovlje i crkvenu povijest i vjerujem da će naići na dobar prijam među našim ljudima.

SPAS

Još jedan dan u nizu dana,
sumornih, gdje vlada tama.
U mislima teškim Isus je moj spas,
molim se njemu i oprost tražim
za duše umrle, za sebe, za nas.

Mojih dragih kojih više nema,
otišli su s ovoga svijeta rano,
ostavili u mom srcu bol i tugu,
otišli su oni jako davno.

Molim se za njih i spas duša,
u crkvi praznoj, da li me ON sluša?
Miris svijeća, tanki dim se diže,
i moj dah se s tim dimom miješa.

Bože, na dan rođenja tvog sina,
ja utjehu tražim i oprost svima.
Na križu razapet u hladnoj crkvi,
tvoj lik mi blagi, uvijek utjehu pruži.

Branka Dačević

MEĐ SVOJIMA

Šokac. Sin voda, šuma i njiva.
Sin močila, ledina i poloja.
Samo se Bogu i zemlje klanja.
Pope i kralju dugove namirit,
nejačko, bolesno i staro zbrinit.
Ćuti, trpi i radi. Moli sve do kraja.
Brazda mu duboka i prava.
Već o'ma posli Uskrsa
zaroni i ruke i noge u raniteljku.
Tako do svete Kate.
Ne dirni mu mater, zemlju i viru,
jel brica će ...
Kuću ne kupuj od njega.
Neš je lagano kupit.
Teškom mukom je, je steko.
Kopaj, trpaj, nosi, nabijaj...
Rič je ritko poreko.
Šokac ne zna za umor.
Uvik će se vruć vode napit.
Trud i rad je još sa mlikom posiso.
Zna se za divojkom zapit i potuć.
Zna i zapivat koju bečarsku.
Kad sa ćoša zaroždi,
znaće se, jal srićan, jal nesrićan.
Znaće se jesu mu oca u o'stine
kojikaki voždi tukli,
jal didu za brkove vukli.
Pritrpiće sve, samo da je doma.
Međ svojima.
Otiće, ako mu dica kruva nemu,
jel ga 'ni iz lasticina repa otiru
što oduzimu i sabiru.
Vraćaće se
o Božića, o Uskrsa i kirbaja.
Vraćaće se da je za blage dane doma
međ svojima.

(najbolja pjesma *Šokačke večeri* u Sonti 2018.)

Ruža Siladev

ŽUDNJE

Da mi se smistit u bose dane,
najlipšu nošnju što češće nosit,
očima ne bi dao orosit,
melema ne bi tribale rane.

Da mi se napit bunarske vode,
njivama odat i žito sijat,
pripun bi bijo i prazan pijat
ako se javi dašak slobode.

Da mi se najist kruva iz peći
i staru gledit dok misi tisto,
nebo bi bilo ko nikad čisto,
drugome komad rizo bi veći.

Da mi dosanjat žudene snove,
a lipotom riči nidra punit,
kanda bi pristo na tren se bunit
čerez oni što mudrošću slove.

Da mi se naći u svetom hramu
iz tušta usta molitvu čuti,
zamiro ne bi, miseče žuti,
ni jednoj bori, ni kose pramu.

Da oće barem zabilit zore,
a duša sletit u Božje krilo,
marijo ne bi za zemno tilo
kad se pojavim prid Sucem gore.

(najbolja pjesma *Večeri ikavice*
u Stanišiću 2018.)

Josip Dumendžić Meštar

Da ih ne zaboravimo

Poderane čarape patra Adama

Stoljeće rođenja p. Adama Periškića DI
(1918. – 1991.)

Piše: Marko Tucakov

Leksikon podunavskih Hrvata, Bunjevaca i Šokaca, ta divna spomenarnica svega što je činilo i svakoga tko je činio i čini opstojnost naše zajednice u Bačkoj, krije čitav niz spomena na naše pretke. Radoznalost i nestrpljivost da se stigne do tomova u kojima će život pojedinih, našoj javnosti gotovo nepoznatih osoba biti predstavljen, vratila me je nedavno na osobu mnogopoštovanoga oca isusovca Petra Galaunera. Ovaj časni starac, Slavonac bačkih korijena, koji hita prema devedesetoj godini života, svoje umirovljeničke dane provodi u isusovačkoj rezidenciji u Palmotićevoj u Zagrebu, prebirući i nesebično dijeleći uspomene iz svojega života svakome tko mu se obrati. Redovito koristi i provjerava svoju elektroničku poštu, i, između ostaloga, isto tako redovito mi šalje sve materijale i sjećanja koje od njega zatražim, i to vrlo brzo. Nedavno me je, dakle, sačekalo nestrpljivo čekano pismo iz Zagreba...

Pod odrednicom „Isusovci“, *Leksikon*, među ostalim, daje popis (ime-na, prezimena, godine rođenja i smrti) onih članova Družbe Isusove koji su podrijetlom iz Bačke. Među njima je i ime Adama Periškića, koji se rodio prije 100 godina, 2. lipnja 1918. u Monoštoru, a preminuo 20. listopada 1991. u Zagrebu. „Pa, p. Adama sam jako dobro poznao!“, odgovorio je na moj upit o Periškiću p. Galauner. „Bio je to neobično dobar i drag čovjek. Premda je bio 11 godina stariji od mene, uvijek smo se susretali kao dobri prijatelji. Kad je imenovan župnikom u novoosnovanoj župi u Prečkom, ja sam bio superior naše rezidencije u Zagrebu. I dakako da sam bio onaj koji mu je pružao pomoć u svakom pogledu“, završio je E-mail Galauner. Osim podataka o p. Adamu koje mi je otac Galauner poslao, poneke su znali i vrlo rijetki Monoštorci. A život ovog sljedbenika svetog Ignacija Loyole bio je više nego zanimljiv.

Neće it na škole!

Adam je rođen u brojnoj monoštorskoj obitelji Josipa i Marije Ivakić (Biskupovi), u kojoj je živio s još tri brata i tri sestre. Simbolički, prvo dijete ove poznate monoštorske obitelji dobilo je ime prvoga stanovnika Zemlje, no nije bilo sasvim izvjesno da će najstariji sin biti dan *na škole* – trebalo je da postane nasljednik svog oca. No, otac i dida su ipak popustili. Adam je strpljivo išao pješice do željezničke stanice u Monoštoru udaljene od njegove kuće 2,5 km, kako bi stigao šinobusom na liniji Bereg – Sombor u gimnaziju. Na kraju petog razreda ondašnje gimnazije napisao je pismo biskupu Lajči Budanoviću da ga primi među svećeničke kandidate. Bio je poslan u Travnik u sjemenište, gdje se u ponoći oduševio životom u zajednici ove poznate isusovačke institucije za svećeničku naobrazbu. Oduševljenje je poraslo kada je sreo p. Serafina Tvrtkovića, misionara u Africi – poželio je postati širiteljem Evanđelja među onima koji ne poznaju Isusa, i to kao član Isusovačkog reda, u što je uvjerio i biskupa i, ne baš lako, svoje roditelje.

Formacija u Družbi Isusovoj je dugotrajna i stupnjevita. Novicijat mu nije dobro išao, što je skoro izazvalo njegovo otpuštanje. Ni nakon prvih zavjeta, 1940., studij filozofije nije mu baš išao sjajno, a misli mu je privlačila „Bengalija“, gdje je mislio da mu filozofija i latinski neće trebati. Isusovački magisterij u Zagrebu, od 1943. do 1945., pao je u vrijeme ulaska partizana, zbog čega je tadašnji provincijal dopustio svakome da ode preko granice, ako želi. Iako je želio, Adam to nije učinio. U godini završetka II. svjetskog rata započeo je studij teologije. Uvjeti za brojne kandidate nisu bili laki pa su, kako bi raste-retili kuhinju, dolazili tijekom ferija u smjenama u Monoštor i druga mjesta u Bačkoj, da bi na povratku u Zagreb bili bogato opremljeni hranom. Konačno, 1948. Adam je zaređen. Mladu je misu slavio 8. kolovoza iste godine u Mono-

štoru. Monoštorskim Romima je propovijedao na njihovu jeziku. Tri godine kasnije položio je vječne zavjete, no želju za misijama nije mogao ostvariti.

Djelovao je u deset biskupija!

Tada počinje njegovo pastoralno služenje, bogato premještajima, putovanjima, ali i neprestanim i bezuvjetnim služenjem Bogu i narodu. O. Marko Milišić, koji se prisjećao njegova života u isusovačkim godišnjacima, navodi da je služio kao duhovnik u malom sjemeništu u Zadru, a kao župnik u Borovici kod Vareša, u Čereviću i Beočinu, u Srijemu (1955. – 1956.), u Savskom Narutu, Bukevju i Oborovu (kod Zagreba), u Šašincu i Maloj Solini (blizu Gline), u Šćitarjevu (kod Velike Gorice), da bi 1959. godine došao na mjesto župnika u Novi Sad, u župu svete Elizabete Ugarske na Telepu. Njegov provincijal je bio uvjeren da o. Adam zna mađarski, što uopće nije bilo točno. Osim većine, koju su sačinjavali vjernici Mađari, u župi je tada bilo i oko 500 Hrvata, no redovitog pastorala na hrvatskom jeziku nije bilo (kao ni danas, op. M. T.). Homilije je pisao na hrvatskom, a jedna redovnica ih je prevodila na mađarski,

pa bi se on tijekom tjedna mučio da ih glatko pročita. No, već iduće godine odlazi na otok Mljet gdje je bio župnikom triju župa – na otoku prije toga 14 godina nije bilo svećenika! Odatle je premješten u isusovačku rezidenciju u Zagreb, odakle je vodio pučke misije, a 1964. imenovan je katehetom u Pal-motićevoj. Dvije godine kasnije imenovan je župnikom u Novom Španskom, gdje je praktički digao na noge novoustanovljenu župu. Nakon osam godina premješten je u župu Srca Marijina na Jordanovcu, u Zagrebu, a kasnije je oti-šao za upravitelja Hrvatske katoličke misije u Ulm (Njemačka). Godine 1982. postaje kapelanom na Visokoj u Splitu, iduće godine biva premješten na Zamet (Rijeka), da bi 1985. godine dobio svoj premještaj u desetu biskupiju po redu u svojem putujućem životu – Kotorsku! U Boki Kotorskoj je bio kapelan u Bo-gišićima i Krašićima, kao i ispovjednik u osam zajednica časnih sestara. Bavio se i prevođenjem – preveo je s njemačkog šest knjiga isusovačkih autora.

Posljednji „premještaj“ uslijedio je nakon dijagnoze tumora kuka. Tek tada, o. Adam, koji je tolikima htio biti na usluzi, taj jednostavan, tih, nena-metljiv čovjek, koji se često šalio na svoj račun, kako navodi *Mali vjesnik Hrvatske pokrajine Družbe Isusove*, smiren je u Gospodinu.

Nije život patra Adama ostao bez plodova. Malobrojne znamo mi lju-di, no vjerujemo da sve ostale zna Bog. Poznati hrvatski isusovac i sadašnji rimski profesor, podrijetlom iz Novog Sada, dr. Mihály Szentmártoni svjedo-či da je o. Adam bio prvi isusovac koga je on sreo. „Nakon svete mise jurim kući i kažem mami – ‘Ja ću biti kao ovi’. A mama se rasplače i kaže: ‘Sinko, zar ne vidiš da ima poderane čarape?’ Rekao sam: ‘Mama, ali on je pametan i svet čovjek, ja ću to biti’“, posvjedočio je p. Mihály.

Drugi plod nije manje poznatiji, ne samo Zagrepčanima. Naime, u župi Presvetog Trojstva Zagreb-Prečko nalazi se upečatljiva slika „Marija nositeljica života“ koju je 1971. godine izradio akademski slikar Josip Biffel, na poticaj p. Adama Periškića. Oko nje je nastao molitveni pokret i istoimeno svetište u kojem se moli Marijin zagovor za brojne obiteljske potrebe, po-trebe parova i roditelja te slavi godišnje proštenje prve nedjelje u listopadu. „Obiteljski centar“ raširio je vrlo uspješno tu pobožnost i u naše krajeve.

Legendarni teolog na Istoku Zapada

In memoriam: Dr. Roman Myz (1932. – 2017.)

Piše: Marko Tucakov

U 86. godini života i 59. godini svećeništva u Novom Sadu je, 13. studenog 2017. preminuo umirovljeni novosadski grkokatolički župnik o. Roman Myz. Rođen je 14. kolovoza 1932. u Drogobiču (Ukrajina), u svećeničkoj obitelji. Godine 1933. s roditeljima je stigao u Lipovljane (Hrvatska), gdje je završio osnovnu školu. Klasičnu gimnaziju završio je u Zagrebu, a Katolički bogoslovni fakultet 1958. Iste godine je zaređen za svećenika i poslan za kapelana svom ocu Bogdanu koji je bio na službi u Lipovljanima. Studirao

je na četiri fakulteta: polovicu vremena na KBF-u, a polovicu na ostala tri: Ukrajinski slobodni fakultet u Minhenu (povijest), Filozofski fakultet u Zagrebu (jugoslavenska književnost i povijest umjetnosti) i Filozofski fakultet u Novom Sadu (povijest). Bio je član Instituta za ekumensku teologiju KBF-a, kao i tajnik istoga. Bio je profesor teologije ekumenizma i povijesti Istočnih Crkava na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije. Godine 1960. imenovan je dekanom Slavonskog dekanata Križevačke eparhije, a tu je dužnost obnašao osam godina. Paroh u Novom Sadu postaje 1968. i tu djeluje punih 45 godina, do umirovljenja. U Križevačkoj biskupiji bio je član Svećeničkog vijeća i član Konzistorija, kao i Pastoralno-katehetskog vijeća i voditelj kolegija ispitivača mladih svećenika. Godine 1985. odlikovan je naslovom protojereja stavrofora. Bio je počasni doktor Protestantskog teološkog fakulteta u Novom Sadu.

O. Myz je bio vrstan svećenik, teolog, novinar, profesor, pedagog, povjesničar, urednik, bibliograf, publicist, pisac (na ukrajinskom, rusinskom, hrvatskom, srpskom i mađarskom jeziku), govornik, prevoditelj, savjetnik državnih institucija, djelatnik u organizacijama rusinske i ukrajinske zajednice u Hrvatskoj i Vojvodini, a iznad svega neumorni svećenik, ekumenski djelatnik, te suradnik katoličkog mjesečnika *Zvonik*. Za sobom je ostavio kćerku Mariju i sina Igora, grkokatoličkog svećenika na službi u Njemačkoj. Život o. Romana bio je jedinstveni uzor služenja Crkvi i narodima na našim prostorima. Sahranjen je 18. studenog 2017. u Ruskom Krsturu.

Bilo bi lako karakterizirati Myza samo oslikavanjem njegova svećeničkog identiteta, no ipak to vjerojatno ne bi bilo dovoljno. Myz je, naime bio, po mišljenju svih koji smo imali prilike barem jednom ga susresti, i onih koji su imali uvid u njegovo javno djelovanje, vrlo složena osoba. Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina prihvatio se obnoviti sjećanje na tu složenost i sustavno raščlaniti pojedine aspekte njegova rada, te njegove zaostavštine. Tim povodom je 13. ožujka 2018. organiziran okrugli stol u ovom Zavodu u Novom Sadu na kojem je kulturna elita vojvođanske rusinske zajednice, uz moderaciju poznatoga novinara Mihala Ramača, pokušala memorirati Myzovo djelo. O Myzovu životu i djelu prvi je govorio njegov vladika, apostolski egzarh za katolike bizantskog obreda u Srbiji mons. Đura Džudžar, a uslijedila su obraćanja dvojice svećenika Egzarhata, preč. Vladislava Varge i mr. Mihajla Malacka, te Đure Laćaka, Mikole Capa, dr. sc. Đure Hardija, akademika Julijana Tamaša i dr. sc. Janka Ramača.

Zaostavština Romana Myza

Bilanca literaturne produkcije o. Romana Myza iznimno je velika. Ovaj bogat i raznoliki svijet čini više od 80 naslova na rusinskom, ukrajinskom, srpskom, hrvatskom i mađarskom jeziku. Pisano djelo na hrvatskom jeziku započeto je još tijekom njegova života i službe u Slavoniji. Već 1962. piše svoju prvu knjigu *Jubilarni shematizam Križevačke eparhije*, dok se novinarstvom počeo baviti još tijekom studija, 1954. godine. Bio je među osnivačima i jedno vrijeme dopisnik zagrebačkog *Glasa Koncila*. Teološke priloge, radnje i članke, ustvari, ponajviše objavljuje u hrvatskoj katoličkoj popularnoj i stručnoj periodici, u časopisima *Marija* (Split), *Služba Božja* (Makarska), *Vjesnik Đakovačke biskupije* (Đakovo), *Svjetlo Riječi* i *Nova et vetera* (Sarajevo), *Zvonik* (Subotica) i drugi. Myz je svoj svećenički, ali i ljudski identitet gradio i, kako je biskup Džudžar prigodom njegova umirovljenja rekao, svoje talente trošio na ekumenskim nastojanjima. Tlo na kojem živimo može se činiti plodnim za takva nastojanja, o čemu se (površno) može

suditi ukoliko se pogleda religijska slika današnje Vojvodine. Ima tome još razloga. Čini se, naime, da je barem od konca 1980-ih, te tijekom posljednjeg desetljeća prošlog stoljeća i prvog desetljeća tekućega, kada se u Novom Sadu ekumenska misao zahuktavala, imao dobre sugovornike u ekumenskom djelovanju. Naime, 1993. godine, na poticaj Svjetskoga saveza crkava (SSC), u Novom Sadu osniva se Ekumenska humanitarna organizacija (EHO), i to uz najveće angažiranje crkvenih zajednica protestantskoga nasljeđa. Iako Katolička crkva nije bila, niti je danas članom SSC, Myz je redovito, osobno i neposredno, podupirao organizaciju čiji se aktivizam u pomoći potrebitima jasno raspoznao u teškim ratnim vremenima, do današnjih dana. Višedesetljetna tradicija Svjetskoga dana molitve također redovito uključuje katolike bizantskog i rimskog obreda Novog Sada, i to redovito i u grkokatoličkoj crkvi svetih Petra i Pavla te uz Myzovo predsjedanje. Od 2006., kada je u organizaciji EHO započela Škola ekumenizma, Myz je njezin redoviti predavač, ali i slušatelj, piše i objavljuje svoja predavanja u zbornicima... Ipak, mnogo više od onoga vidljivoga što je on učinio na trnovitom ekumenskom putu, ostalo je čak i njegovim bliskim poznanicima skriveno, no jako dobro poznato Onome tko o tome vodi poduži popis. Kako bilo, Myz se sigurno nije libio hrabro prelaziti preko svakakvih ironičnih prepreka postavljenih od strane ekumenskih skeptika, pa čak i među članovima Crkve kojoj je služio.

Životne teme: ekumenizam i vjerske sljedbe

Myzovo spisateljsko djelo na hrvatskom jeziku bogato je. Ovaj Ukrajinac je, ustvari, jedan od plodnijih autora katoličke literature na našem jeziku u Vojvodini. Budući da je već prilikom utemeljenja Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije (TKI) imenovan profesorom teologije ekumenizma, vrlo se rano (1994. godine) susreo s nedostatkom udžbenika koji bi tada brojnim studentima TKI pomogli pronaći relevantnu građu za pripremu ispita. Tada nastaje njegova trilogija, objavljena za potrebe hrvatskog Odjela TKI-a, te uz neskrivenu pomoć tadašnjeg prorektora TKI-a dr. Andrije Kopilovića. Udžbenici *Uvod u teologiju ekumenizma*, *Kršćanski Istok* i *Vjerske sljedbe*, svi tiskani u ediciji „Raskršća“ nakladnika Lidij iz Veternika, i danas su klasici, vrlo traženi. Vjerujem da je Myz u ovim trima knjigama ostavio vrlo pouzdan životni testament svjedočanstva o trima temama koje su ga toliko dugo inspirirale. Budući da su one u podneblju Vojvodine često spominjane u javnom diskursu, a rijetko dubinski proučavane, autentičnost Myzova pisanja postaje trajno vrijedna. Ona je time veća jer je riječ o čovjeku duboke duhovnosti Istoka, čiji bi diskurs trebao biti dovoljno duhovno blizak većinski pravoslavnom miljeu koji nas okružuje. Da je on svakako

zanimljiv krugu protestantskih kršćana koji okuplja novosadski Protestant-ski teološki fakultet, pokazuje *Enciklopedijski pregled pojmova kršćanske kulture iz katoličke perspektive*, koji je izašao u nakladi ovog Fakulteta 2010. godine, nedugo nakon što je Myzu dodijeljena počasna titula doktora teolo-gije na ovom fakultetu.

Jedan od razloga popularnosti i prijemčivosti Myzova štiva je taj što teolozi našeg podneblja pišu vrlo rijetko o ekumenskim temama na hrvat-skom jeziku. Još rjeđi je slučaj da o tome pišu teolozi koji nisu Hrvati, a pravi je raritet da takve publikacije imaju značaj daleko širi od samo teološkoga.

Myz je započeo obradbu teme vjerskih sljedbi još 1999. godine, popu-larnom knjižicom *Od Boga do Sotone – slobodne crkve, sljedbe i kultovi* (Ka-tolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica). Interes za postojanje i djelovanje vjerskih sljedbi bio je vrlo snažno u fokusu crkvenih zajednica i cijelog društva u našem podneblju barem u posljednja tri desetljeća, uz različite manifestacije toga interesiranja. Ipak, Myz je bio rijedak kršćanski teolog koji je pisao o ovom fenomenu. Ukoliko se pogleda njegovo posljednje, kapitalno djelo, koje se bavi upravo ovom temom, *Kršćanstvo, putevi i stranputice. Leksikon crkvenih i vjerskih zajednica, sljedbi i hereza* (Mostar, Zemun, 2014.), može se zaključiti da je, tri godine prije svoje smrti, našem društvu uputio izvanrednu oporuku. Ona pruža svjedočanstvo zauzetoga praktičnoga katolika, otvorenog za svijet u kojem ostvaruje svoje duhovno poslanje, s kojim je u plodnoj interakciji. Srećom, pečat Myzovom djelovanju i naobrazbi utisnuo je baš katolički prostor Hrvatske i Vojvodine, te imamo prilike uvijek iznova ući u njegov spisateljski svijet i od njega učiti.

Anegdote

Piše: Alojzije Firanj

Rušenje odžaka

Dida Lazo i baka Katica u ranim osamdesetim godinama života, obadvoje bez životnih saputnika, našli su se zajedno u svatovima.

Oma je dida Lazo prišo na stvar.

– Znaš šta, Kati-ce, mogli bi se nas dvoje uzeti, eto ti si udovica ja udovac, pa da i mi napravimo svatove.

– Može – spremno će Katica – pa da napravimo velike svatove, nakraju da srušimo i odžak.

– Nećemo praviti taku komendiju, nećemo rušiti odžak.

– E kad nećeš tako, kad nećeš rušiti odžak, onda nema ništa od svatova, svako na svoju stranu i gotovo.

Jeftino mliko

Gašo i Antun bili su rodbina, jedan drugog su zvali brašo. Kada je Gašo došao u godine da mu je bilo teško držati kravu, rešio je kupovat mliko od braše.

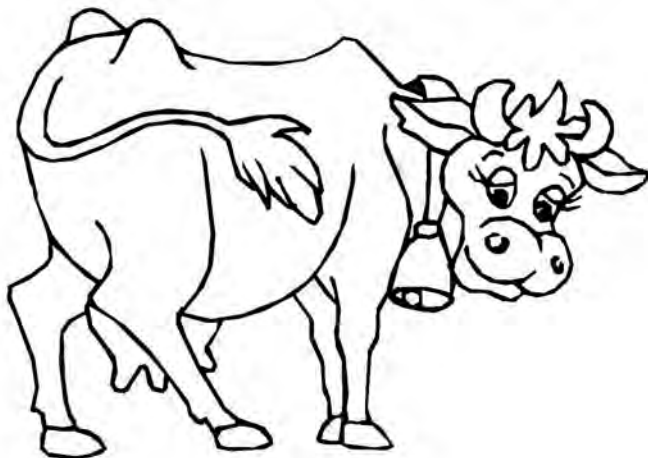
Kada je prvi put došao, odmah ga dočeka Margita, Antunova žena:

– Ajte, bracika, evo sad ću ja skuvat kafu, evo i rakijske.

Sidnu oni za astal i lipo se izdivane. Uzme Gašo mliko, pa ajd kući.

Išlo je to tako niko vrime, jadared Antun javlja:

– Brašo, doneću ja tebi mliko kući, tako mi se bolje isplati!

Zahvalnost

„Zemlja ne stvara ništa gore od nezahvalna čovjeka“ kaže jedan mislilac. Ovo je velika opomena za čovjeka koji drži do svoje ljudskosti i osobnog dostojanstva.

Kako bismo pravilno shvatili pojam zahvalnosti, moramo procijeniti koliko smo u životu zaslužni za ono što imamo i što smo, a koliko su tome drugi pridonijeli. U prvi mah nam se čini da je naša uloga velika. Pravilnom procjenom, bez egoizma, možemo zaključiti da su drugi zaslužniji za naš život. Zaključak možda iznenađuje, ali ga je lako provjeriti. Ono što je nama kao pojedincu najvažnije – sam život – dobili smo bez ikakvog vlastitog truda i bez ikakvih zasluga. Jezik kojim govorimo odavno je formiran, pismo

kojim pišemo treba samo naučiti. Za izradu stvari koje su oko nas zaslužan je netko drugi. Na kući koju smo mi pravili radilo je puno ljudi, majstora „mobe“. Kada se zbroji, više su radili od nas.

Kada smo se rodili kao bespomoćne bebe, stalno su o nama brinuli roditelji, po potrebi liječnici, kada smo malo porasli društvene ustanove su se uključile u brigu o nama. Radni vijek provodimo u poljima, tvornicama, trgovini... svuda je potrebna zajednica kako bismo postigli svoje ciljeve. Jesu li ove činjenice porazne? Nikako! One nas uče kako i mi trebamo pomagati bližnje – jer jedino tako živimo punim životom – da u zajednici ostvarujemo svoje poslanje koje nam je dano od Boga. Ove činjenice moraju u nama buditi zahvalnost za dobra koja smo dobili.

Antonio de Melo je zapisao: „Još nisam sreo zahvalna čovjeka a da je nesretan!“

U toj jednoj rečenici Antonio nam je dao recept kako da zadovoljni provedemo život. Sve ostale tehnike, eksperimenti, razna istraživanja su suvišni.

Usna harmonika

Poslije oslobođenja Subotice 10. listopada 1944. godine pozvali su moja dva starija brata u vojsku. Rat je još uvijek bjesnio na ovim prostorima. Oni su se borili u Osmoj vojvođanskoj brigadi. Najveća bitka vodila se kod Batine i Bolmana. Tu su i Rusi sudjelovali skupa s našim borcima.

Mnogo je naših Vojvođana izgubilo živote dok nisu prešli Dunav, jer su s one druge strane bili dobro utvrđeni Nijemci.

Moj stariji brat Stipan bio je vezist i dva puta ranjavan. Kasnije je obolio od tifusa i jedva izvukao živu glavu. Kao utjehu dobio je orden za hrabrost i orden za vojničke vrline. Drugi brat Joso bio je tek osamnaest godina. Bio je tobdžija i također je odlikovan medaljom za vojničke vrline. I on je bio veoma bolestan, ali je ipak na sreću ostao živ.

Za vrijeme tog suludog rata, moj otac i neki susjedi koji su također imali svoje sinove tamo na ratištu, išli su konjskom zapregom čak do prve ratne linije kako bi vidjeli svoje sinove, jer su pisma slabo stizala. Kada bi vidjeli svoju djecu da su živi, vraćali su se svojim kućama i pričali nam strašne stvari. Vidjeli su kako Dunav nosi puno leševa u nepovrat.

Mnogo je naših rođaka tamo ostavilo svoje mlade živote, kao i naši susjedi i poznanici. Svakoga dana smo mogli slušati potmulu grmljavinu topova zbog koje nam se ledila krv u žilama.

Sve prolazi pa prođe i taj najveći rat svih vremena koji je odnio šezdeset milijuna žrtava u nepovrat.

Kada su se braća vratila kućama, moj stariji brat Stipan donio mi je jednu divnu usnu harmoniku. Bio sam presretan što su mi se braća vratila kući i što sam dobio usnu harmoniku. Toliko mi je to značilo kao da mi je dao pola kraljevstva!

Bilo mi je tek oko deset godina i dalje sam bio mali čoban. Čuvao sam ovce daleko u ataru bos po bodljikavoj strnjici. Svirao sam pokraj ovaca, a one bi se umirile kao da su i one uživale u mojoj glazbi.

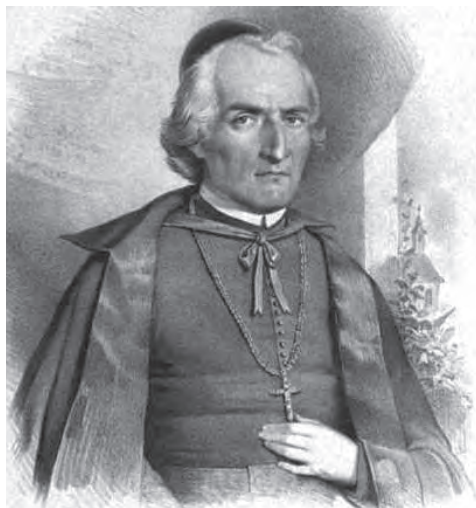
Ševe su visoko iznad mene pjevale u prekrasnom zalasku sunca koje se utapalo u horizontu velike bikovačke ravnice, što sam jako volio promatrati.

*Napisao: Ivan Vilov
(1933. – 2007.)*

Subotički župnik Pavao Matija Sučić Pačirski (1804. – 1816.)

Piše: Stjepan Beretić

Pavao Matija Sučić Pačirski je iz redova svjetovnih svećenika bio treći po redu župnik subotičke župe. Na čelu župe je stajao od 1804. do 1816. godine. Prvi pisani spomen subotičke župe i njezinoga župnika Luke pada u 1497. godinu. Radi se o pismu nadbiskupa Petra Váradija koji je Subotičanima zaprijetio interdiktom ako ne isplate zanemarenu desetinu. Prvi pisani spomen grada Subotice pada u 1391. godinu. Poslije Mohačke bitke, 1526. godine, Bačka je pala pod Turke, a o povijesti subotičke župe do dolaska Turaka i za vrijeme turskog ropstva jedva da postoji koji pisani dokument. Kada Spomenica subotičkog franjevačkog samostana piše o životu za vrijeme turskoga ropstva, oslanja se isključivo na sjećanje najstarijih

Subotičana. Spomenica govori o segedinskim franjevcima mađarske provincije Presvetog Spasitelja koji su još za vrijeme turskoga ropstva obilazili u subotičkom kraju raspršene katolike. Oni su se starali za vjernike duž rijeke Tise, dok su u Podunavlju djelovali franjevci bosanske provincije svetoga Križa. Subotičku župu je 1710. godine kalačko-bački nadbiskup kardinal Imre Cháky službeno povjerio franjevcima, koji su župom upravljali sve do 1773. godine. Od te godine župom upravljaju svjetovni svećenici. Te je godine nadbiskup József Batthyány župu povjerio župniku dr. Stipanu Raniću, rodom iz Pečuha. Bio je poduzetan, marljiv i dobar župnik, ali je bio tvrde naravi, zbog čega se zamjerio i puku i gradu, a ponajviše franjevcima. Na župnika su se gradskim i crkvenim vlastima tužili vjernici, a grad je kod nadbiskupa više puta negodovao zbog ponašanja župnika. Konačno je nadbiskup László Kollonitz premjestio Ranića u središnju bajsku župu svetoga Petra i Pavla.

Župnika Ranića je naslijedio Somborac, dobar i blag svećenik Ivan Lukić. Ipak su Subotičani bili sumnjičavi prema novom župniku. Vjerojatno su očekivali nevolje kao s Ranićem. Novi je župnik u Suboticu donio mir. Između gradskog magistrata i župnika je umjesto napetosti zavládala suradnja i sloga. Ivan Lukić je osvojio simpatije svih Subotičana. Zavoljeli su ga. U njegovo je vrijeme dovršena gradnja župne crkve. Poslije njegove smrti 1793. godine grad je ostao bez župnika sve do 1803. godine. Za to su vrijeme župom upravljali kapelani kao upravitelji župe. Te stalne promjene, s jedne strane, i gradnja nove crkve s druge strane, pridonijele su opetovanom nezadovoljstvu vjernika, koje će se smiriti tek 1803. godine, kada je u grad došao novi, mladi župnik, rođeni Subotičanin. Pavao Sučić je i zahvaljujući svojoj naravi donio smirenost, duhovnost, inteligenciju i gorljivost mladog svećenika. Dočekan je u Subotici s velikim nadama i zato što je njegova obitelj bila jedna od najuglednijih u povijesti grada.

Ugled Sučićevih u Subotici

Prvi je subotički graničarski kapetan bio Luka Sučić, koji je plemstvo stekao 1690. godine. Plemstvo te obitelji je potvrđeno u Bačkoj županiji 1718. godine. Luka Sučić je rođen u mjestu Bijela (općina Konjic) u Hercegovini. Bio je predvoditelj bunjevačke seobe osamdesetih godina 17. stoljeća.¹ Povijest je upamtila još cijeli niz uglednih ljudi iz obitelji Sučić: bili su bilježnici, odvjetnici, kapetani, dožupani i viši službenici u gradu: Ilija, Jakov, Juraj, Andrija, Bolto, Stipan i Karlo Sučić.

¹ Ante Sekulić, *Bački Bunjevci i Šokci*, Zagreb, 1990., str. 162.

Sučićeva mladost, školovanje i život

Dok jedna grana Sučićevih nosi samo prezime Sučić, druga od 2. ožujka 1810. godine nosi pridjevak od Pačira: Sučić Pačirski.² Iz te je grane Pavao Matija Sučić Pačirski koji se rodio u Subotici 11. siječnja 1767. kao sin plemenitog oca Ivana i majke Rozalije. Kršten je istog dana u subotičkoj franjevačkoj i župnoj crkvi sv. Mihovila. Na krštenju mu je kumovao Jerko Vuković. Krstio ga je fra Mijo.

Gimnaziju je pohađao u Stolnom Biogradu (Székesfehérvár). Filozofiju je studirao u Budimu, a teologiju u Egeru, Pešti, te u Beču kao pitomac Zavoda Pázmáneum. Kao student Sučić je uvijek bio među najizvrsnijima. Za svećenika je zaređen 1790., kada je bio imenovan kapelanom u Krnjaji (Kljajićevo kraj Sombora), bio je kapelan i u Futogu. Kapelan je 1791. godine u Monoštoru (Bački Monoštor), 1792. u Somboru, od 1793. do 1796. kapelan u župi svetoga Petra i Pavla u Baji. Sučić je 1796. imenovan upraviteljem župe u Čatalji (Csátalja), a 1797. upraviteljem župe u Karavukovu. Od 1798. do 1803. je bio župnik u Bukinu (Mladenovo). Tamo je od 1802. do 1803. godine obnašao i dužnost dekana Donjeg Bačkog dekanata unutar Bačkog arhiepiskopata.

Na listi kandidata za subotičku župu nadbiskup László Kollonits je 10. studenog 1803. godine u Budimu potpisao i gradskom magistratu u Subotici predložio četvoricu svećenika kao kandidate za subotičku župu. To su: Nikola Firan, Đuro Kujundžić, Pavao Sučić i Đuro Bošnjak. Kod značajki Sučića stoji da je izvrsne naravi, jasnog suda, u govoru rječit, uzornog i privlačnog vladanja, u djelovanju mudar, u obavljanju dekanske službe ugledan.³

Na osnovi činjenice da je Sučić studirao u Budimu, Stolnom Biogradu, Egeru i Beču, lako je zaključiti da je dobro znao jezike svoje nadbiskupije. Osim toga bio je na službi u različitim župama kao kapelan i kao upravitelj župe kroz 14 godina, gdje je još bolje dotjerao poznavanje jezika. Bio je kapelan u čisto njemačkim župama Krnjaja, Futog, Čatalja, Karavukovo, pa u pretežno hrvatskoj župi Monoštoru, u mađarsko-njemačkoj župi u Baji, u trojezičnoj somborskoj župi.⁴ Od 1804. do 1816. bio je subotički župnik. Godine 1806. je postao subotičkim dekanom, a odlikovan je i naslovnim opatom nekadašnje benediktinske opatije svetoga Egidija u Somogyváru (Aegidius de Simighio). Od 1812. godine je bio prisjednik sudbenog stola ujedinjenih županija Bač i Bodrog. Godine 1817. je postao kanonik prvostolnoga kaptola

² Ante Sekulić, *Bački Bunjevci i Šokci*, Zagreb 1990., str. 44.

³ Tabella Candidatorum pro vacante Parochiali Beneficio in Cicitate Maria-Theresiopolitana (Historijski arhiv u Subotici).

⁴ Katona Stephanus, *Historia metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, I. dio, Kalača, 1800., str. 91-136.

kalačkoga, gdje je obnašao dužnost mlađeg kanonika magistra (učitelja). Od 1819. godine je obavljao dužnost rektora Kalačko-Bačkog sjemeništa svetoga Karla Boromejskog i upravitelja doma za umirovljene svećenike.⁵ Kao kanonik od 1821. godine je obnašao dužnost potiskog arhiepiskopita (arhiđakona), od 1822. bačkog arhiepiskopita, a od 1823. godine je bio katedralni arhiepiskop.⁶

Upražnjena subotička župa

Smrću župnika Ivana Lukića 21. listopada 1797. godine upražnjeno je mjesto subotičkog župnika. Župa je ostala bez župnika sve do 21. studenog 1803. godine. Na čelu župe je najprije stajao Matija Radičević, pa Pavao Bednarić (od 15. rujna 1798. godine). Bednarić je prije toga bio župnik u Dušniku. U Subotici je ostao do svibnja 1803. godine, kada je imenovan bačkim župnikom. Poslije Bednarića župom je upravljao Šime Šebetić. Patronat nad subotičkom župom je do kraja II. svjetskog rata držao grad Subotica. Grad je imao pravo birati župnika, ali mu je to pravo poslije smrti župnika Lukića nadbiskup uskratio sve dotle dok grad ne dovrši crkvu i ne podigne župni dom. Za subotičku župu je bilo iznimno veliko zanimanje. Crkva je još bila gradilište. Još nije bila dovršena. Župnik i kapelani su stanovali u trošnoj zgradi, u kojoj je gradski magistrat nekada smještao svoje goste. Gradnja župnog doma još nije ni započela, a ipak su mnogi željeli doći u Suboticu za župnika. Župa je 1798. godine brojala već 26.000 katolika, te je bila najbrojnija župa u nadbiskupiji. Župljani su bili Hrvati, Mađari, Nijemci i Slovaci. Propovijedalo se na hrvatskom i mađarskom, a povremeno i njemačkom jeziku. Župa je ipak slovila kao dvojezična župa.⁷ Na glas o smrti župnika Lukića gradu su se obratili futoški župnik Albert Vojnić, somborski župnik Matej Slatković, Ivan Millen bajmački i Stipan Vilov sončanski župnik. Albert Vojnić je htio doći u Suboticu makar i kao upravitelj župe. No, kako nije bio spreman odreći se 1000 forinti godišnje župničke plaće u korist gradnje crkve, a prihod od nadarbine u Vamteleku mu se činio malenim, odustao je.

⁵ Lakatos Andor, *A Kalocsa-Bácsi Főegyhámezgye történeti szematizmusa 1777-1923.*, Kalocsa 2002., str. 31, 46, 85, 108, 121, 122, 145, 152, 179, 247, 278, 320; Viczián János, *Szutsits Pál Mátýás, Szucsics, pacséri*, 13 svezak Magyar Katolikus Lexikon, str. 517.

⁶ Lakatos Andor, *A Kalocsa-Bácsi Főegyhámezgye történeti szematizmusa 1777-1923.* Kalocsa 2002., str. 41, 37, 34.

⁷ Katona Stephanus, *Historia metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, I. dio, Kalača, 1800., str. 119, 137, 138 i 140.

Kada je došlo vrijeme da Subotica ipak dobije župnika, na natječaj se javio Josip Rudić, župnik u Erčinu (Ercsi), koji je molio gradski magistrat da njega izabere za župnika budući da njegova obitelj ima velike zasluge za razvitak grada. Zamolio je magistrat da kod stolnobiogradskog biskupa Nikole Milašina zatraži otpust u Kalačko-Bačku nadbiskupiju te ga predloži za župnika u Subotici. Uzalud je magistrat pisao biskupu i nadbiskupu. Nadbiskupski je konzistorij na sjednici održanoj 13. rujna 1803. godine nadbiskupu predložio drugu četvoricu svećenika na izbor za subotičkog župnika. I doista, nadbiskup Ladislav Kolonić je 10. studenog 1803. godine u Budimu potpisanim pismom objavio subotičkom gradskom magistratu imena svećenika koji su se natjecali za subotičku župu. Bili su to Nikola Firan, bačinski župnik, dr. Đuro Kujundžić, aljmaški župnik, Pavao Sučić, bukinski župnik i Đuro Bošnjak, lemeški župnik. Od četvorice kandidata za subotičku župu Sučić je sa svojih 36 godina bio najmlađi. U pastoralu je djelovao 14 godina. Na svojoj sjednici 21. studenog 1803. godine gradski je magistrat većinom glasova nadbiskupu za imenovanje predložio Pavla Sučića za župnika.⁸

Orgulje, oltari i propovjedaonica

Župnik Pavao Sučić se mogao radovati brzom i lijepom uređenju i opremanju nove crkve. Kada je preuzeo župu, župna crkva je već imala orgulje. Građene su 1800. godine u radionici bajskog graditelja orgulja Vencela Cservenke. Orgulje su dovršene 1801. godine. Crkva još nije imala glavni oltar. Postojao je samo oltar svetoga Križa i njemu nasuprot oltar svetoga Ivana Krstitelja. Bio je već zgotovljen i oltar Presvetog Trojstva i Žalosne Gospe. Ti su oltari blagoslovljeni 1803. godine. Godine 1804., kada je Sučić preuzeo župu, dobila je crkva svete Terezije glavni oltar kao dar grada Subotice. Oltar je pred novim župnikom, na dan proštenja, 21. listopada 1804. godine blagoslovio Márton Takács, veliki prepozit prvostolnog kaptola u Kalači i generalni vikar. On je odslužio prvu svetu misu na novom oltaru. Adalbert Vojnić, kanonik i bački arhidakon, tom je prilikom Sučića uveo u župničku službu.⁹ Te je godine podignut i oltar svetoga Josipa i oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije, koji je blagoslovljen na treću nedjelju došašća 1805. godine. Darom Ivana Antunovića 16. svibnja 1807. godine blagoslovljen je još jedan sporedni oltar – oltar svetoga Ivana Nepomukog.

⁸ Historijski arhiv u Subotici, pismo nadbiskupa gradskom magistratu u Subotici od 10. XI. 1803.

⁹ Franjo Emanuel Hoško, Župnik u Subotici (1804-1816) Subotičanin Pavao Sučić. U: *Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata*, broj 4, 2012., str. 57-67.

Za Sučićevog župnikovanja podignuta je darom vijećnika Mihály Koina današnja propovjedaonica. Prvu je propovijed s nove propovjedaonice održao Pavao Sučić 1. siječnja 1808. godine.¹⁰

Sučić podigao župni dom

Sučićev prethodnik Ivan Lukić je osvojio ljubav i privrženost župljana. Tako je između gradskih vlasti, župljana i župnika zavladao prijateljski i srdačan odnos. U tome je Pavao Sučić bio još uspješniji. Bio je poduzetan i gorljiv svećenik. Potpuno je dovršio crkvu i opskrbio je svim potrepsinama. Gradske vlasti su bile ponosne na novu crkvu, ali i na poduzetnog župnika. Župnik Sučić je zaslužan i za gradnju župnog doma svete Terezije u Subotici. Stariji Subotičani i danas tu zgradu zbog njezine veličine i impozantnosti za razliku od drugih župnih domova u gradu, zovu „velika plebanija“. Kamen temeljac na župnu kuću je položen 1. rujna 1806. godine. Gradnja je brzo napredovala. Lijepa i velika zgrada župnog doma (danas dom biskupije) je dovršena 12. listopada 1809. godine. Istoga dana je bio svečani blagoslov kuće. Tom prilikom je župnik počastio gradsko poglavarstvo lijepim zahvalnim govorom i ručkom u svečanoj dvorani svoga novog doma. Poseban izraz zahvalnosti i ljubavi gradskih vlasti prema župniku Sučiću je i danas vidljiv na pročelju nekadašnjeg župnog doma. Tamo stoji kronostih koji je napisao Grgo Kopunović: VRBS PAROCHO SACRAE DAT RELIGIONIS AMORE. (= Grad daruje župniku iz ljubavi prema svetoj vjeri). Kada se sabere broječana vrijednost istaknutih latinskih slova, V + C + C + D + L + L + I + I + I + M dobije se broj 1808 – a to je godina kada je zgrada stavljena pod krov.

Subotičani su voljeli župnika Sučića

Gradonačelnik Bruno Skenderović je na sjednici magistrata 6. veljače 1809. godine uzeo riječ, pa je s velikim oduševljenjem iznio svoj prijedlog da gradske vlasti predlože župnika Pavla Sučića za imenovanje opatom. Subotica je bila sretna što je grad dobio župnika takvih duhovnih sposobnosti. I zaista, nadbiskup grof Ladislav Kollonics je uskoro dobio preporuku i molbu grada Subotice. Župnik Sučić je bio dirnut tako velikom i iskrenom privrženosti svojih župljana te je održao svečani zahvalni govor pred magistratom. I nije trebalo dugo čekati, a kralj je Pavla Sučića već imenovao naslovnim opatom Somogyvárske opatije svetoga Egidija. Na to je Sučić zamolio grad-

¹⁰ Tormásy Gábor, *A Szabadkai Római Kath. Főplébánia Története*, Subotica 1883., str. 173-174.

sko poglavarstvo da predloži dvojicu zastupnika koji će ga otpratiti u Kalaču na svečano promaknuće za opata. Poglavarstvo je imenovalo gradonačelnika Ferencu Czordu i vijećnika Mártona Lénárda. Grad nije propustio ni jednu priliku da svome župniku iskaže ljubav, poštovanje i privrženost. Ugled Pavla Sučića je iz dana u dan bivao sve veći i na razini nadbiskupije. Ubrajao se među najuglednije svećenike. Godine 1816. ga je nadbiskup imenovao kanonikom prvostolnoga kaptola.

Pavao Matija Sučić i sveta glazba

Krajem 18. i početkom 19. stoljeća se u Subotici *veoma malo muziciralo... Vremena su bila takva da se pjevalo samo u crkvi i u polju... Za izvanredne zgode... običaj je bio da su se svirači posuđivali iz obližnjih većih mjesta.*¹¹ Glazbeni se život odvijao i u obiteljima. Hrvatski je živalj pjevao i plesao kolo uz pratnju tamburica i gajdi, a Mađari uz pratnju violine i citre. Od 1758. godine je naredbom nadbiskupskog ordinarijata svaki učitelj bio dužan poučavati djecu u pjevanju. Tome se pridružila i kraljevska naredba 1777. godine koja je buduće učitelje obvezivala na polaganje ispita iz pjevanja i muziciranja. Puno se toga promijenilo u Subotici kada je u grad 1800. godine došao mladi glazbenik Đuro Arnold.¹² Subotički gradski magistrat ga je zaposlio da bude regens chori u crkvi svete Terezije. Znao je svirati orgulje, violinu, violončelo, puhačke instrumente te voditi zbor. S početka je besplatno poučavao mladiće sviranju na različitim instrumentima. Istom od 1814. godine grad mu je davao posebnu plaću za poučavanje mladeži. Od tada je poučavanje mladih bila obveza svakog zborovođe. Arnold se smatra pokretačem suvremene glazbene obuke, pa tako i osnivačem subotičke glazbene škole. S orkestrom mladih koje je sam poučavao nastupio je Arnold na paličkom jezeru 1809. godine. To je bio prvi javni koncert u Subotici.¹³ Tako je Đuro Arnold zaista udario temelje glazbene kulture u Subotici.¹⁴

Župnik Sučić je očekivao od Arnolda da u župi obavlja kantorsku službu: da prati svete mise, da s njime i kapelanima izlazi na sprovode, što je Arnold odbijao ispričavajući se da je on u prvom redu kao zborovođa namještenik grada a ne kantor. Ta se napetost između župnika i nadobudnog zborovođe nikada nije potpuno izgladila.

¹¹ Albe Vidaković, Đuro Arnold. Prilog povijesti hrvatske glazbe. U: *Sveta Cecilija*, svibanj lipanj 1937., sv. 3, str. 77.

¹² Josip Miocs, Život i rad Đure Arnolda. U: *Sveta Cecilija*, 1989., str. 68.

¹³ Zdravko Blažeković, Đuro Arnold. U: *Arti musices*, Zagreb 1981., 61-63

¹⁴ Josip Miocs, Život i rad Đure Arnolda. U: *Sveta Cecilija*, 1989., str. 68.

Subotičani su ostali vjerni Sučiću

Sučić je u Subotici župnikovao do 1816. godine, kada ga je nadbiskup premjestio u Kalaču za kanonika. Na to je 29. travnja 1816. godine Sučić gradskom magistratu napisao oproštajno i zahvalno pismo. Zahvalan je gradu što ga je izabrao za svoga župnika. Osobno je 12 godina uživao ljubav grada. Na to je gradsko poglavarstvo 4. svibnja uputilo zahvalno pismo svomu tadašnjem gorljivom župniku. Prijateljstvo i odanost prema župniku Sučiću su sve više rasli. A vezu s rodnim gradom Sučić nikada nije prekidaо. Kada je 30. svibnja 1827. godine pismom obavijestio poglavarstvo grada Subotice da je imenovan stolnobiogradskim biskupom, grad Subotica je poslao jedno izaslanstvo da čestita svome nekadašnjem župniku. U izaslanstvu su bili dogradonačelnik Josip Antunović, kapetan Đuro Vojnić, bilježnik Josip Sarić i zastupnik János Pajor. I na biskupskom ustoličenju u Stolnom Biogradu Sučića su u ime grada pozdravili Josip Sarić kao glavni bilježnik i Đuro Vilov, gradski pravnik. Pavla Sučića je 1831. godine i u Đakovu pozdravilo veliko izaslanstvo grada Subotice: sudac Josip Antunović, gradonačelnik Šime Mukić, vijećnik Šime Skenderović, bilježnik Bolto Jozić, pravnik Đuro Vilov i predsjednik zastupstva Nikola Đelmiš. Tako su Subotičani pokazali koliko su privrženi župniku koji je svoju službu obavljao s poštovanjem, mudro, umjereno i napose uljudno¹⁵.

Zaključak

Svojim životom i radom svrstao se Pavao Matija Sučić među najzaslužnije župnike subotičke župe svete Terezije. Bio je potomak ugledne obitelji Sučićevih. Školovao se po izvrsnim učilištima diljem Mađarske, ali i u Beču. Kao mladi svećenik službovao je u različitim župama Kalačko-Bačke nadbiskupije dok nije postao župnik u njemačko-hrvatskoj župi u Bukinu. Iz Bukina je izabran za župnika u Subotici. U Subotici još nije bilo ni pravog župnog doma. Župa je bila velika, prostrana. U njegovo je vrijeme potpuno dovršena crkva svete Terezije, koju je trebalo opremiti oltarima i svime što je potrebno za bogoslužje. Njega je dočekala i gradnja župnog doma. Tada su udareni temelji glazbenog života u gradu. Svojim radom se svrstao među najuglednije svećenike Kalačko-Bačke nadbiskupije, te je postao i kanonikom, pa stolnobiogradskim i konačno đakovačkim biskupom. U svemu tome su uz njega bili njegovi zemljaci – ponosni Subotičani.

¹⁵ Tormágy Gábor, *A Szabadkai Római Kath. Főplébánia Története*, Subotica 1883, str. 126-135, 12.

Područje Subotičke biskupije od Mohačkog poraza do 1923. godine

Piše: Stjepan Beretić

Tatari su 1241, opustošili Bačku

Jedva je prošlo 270 godina od provale Tatara kada je Bačka za vrijeme kalačko-bačkog nadbiskupa Grigura Frankopana 1514. godine doživjela nova velika pustošenja tijekom seljačkih ratova Györgya Dózseja. U Bačkoj je na Dózsinoj strani, sa svojom vojskom, bio plemić Antal Nagy, kome se pridružio i cegljedski svećenik Lőrinc Mészáros s 3.000 pobunjenika, koji su ognjem i mačem pustošili plemiće i njihove posjede. Spalili su kurije, a pohvatanu gospodu su ili ubili ili nabili na kolac. U tom pustošenju je spaljena i glasovita opatija Háj-Szent-Lőrinc, gdje su plaćenici na strani plemića pobili 3000 pobunjenika. O tim vremenima piše Šibenčanin, ostrogonjski nadbiskup i kardinal

Franjevac Pavao Tomori

Antun Vrančić, da je to krvoproliće bilo tisuću puta veće od onoga Herodovog, te da je bilo toliko žrtava da su na sve strane ležali pobijeni ljudi. Opustjela su bačka sela, pa su se namjesto pobijenih mađarskih kmetova počeli

još više nastanjivati Srbi, koji su inače živjeli diljem Bačke još od vremena kralja Matije Korvina.¹

Nije bilo vremena da se Bačka pridigne ni zbog razorenih i spaljenih naselja, ni zbog rastjeranog stanovništva. Trebalo je sve obnoviti, a zaprijetila je nova, turska opasnost. U tako razorenu nadbiskupiju, 1523. godine je za kalačko-bačkog nadbiskupa došao franjevac Pavao Tomori, čovjek s bogatim ratničkim iskustvom iz vremena prije nego je stupio u franjevački red. Čim je primio nadbiskupiju, 1523. godine kod Srijemske Mitrovice je potukao veliku tursku jedinicu, koja je kroz Srijem imala udariti na Bačku.² Na blagdan Mučeništva svetoga Ivana Krstitelja (29. kolovoza) 1526. godine dogodila se krvava mohačka tragedija. Srijemac rodом, pečuški, pa váci biskup Stjepan Brodarić je kao očevidac opisao bitku. Tomorija spominje

Ludovik II.

pod imenom monah (monachus). Brodarić tvrdi da se nadbiskup Tomori energično protivio želji kralja Ljudevita da ga po svaku cijenu postavi za zapovjednika mađarske vojske. Na koncu je Tomori imao samo 20.000 vojnika. S tom se vojskom trebao suprotstaviti Sulejmanovoj vojsci od 300.000 ratnika. Bez obzira na to, na nagovaranje kralja i nadbiskup i ostali zapovjednici su se ipak odlučili za obrambenu bitku. Za samo podrug sata 29. kolovoza 1526. godine poražena je hrabra vojska. Prema Brodariću, nadbiskup je poginuo junački boreći se u prvim redovima. Njegovu su glavu na koplju Turci pronosili kroz svoj tabor kako bi ju istaknuli pred sultanovim šato-

rom.³ Fra Andrija Kačić Miošić o Mohačkom porazu bilježi: *Na 1526. Czar Suliman razbi Kraglia Ludovika na Muackom Pogliu, na komu isti Kragl*

¹ Muhi János, *Zombor Története*, Sombor 1944., str. 54.

² Tóth Tamás, *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása Patachich Gábor és Patacsich Ádám érsekek idején (1783-1784)*, Budapest – Kalocsa 2014., str. 21.

³ Stephanus Katona, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, Pars I. Kalača 1800., str. 528-531.

*poghibe i mnogi Glavari Charkvenih, to jest Vladislav Arkibiskup Ostrogon-ski, Pavao Tomori Arkibiskup Kolocki... takoger Gospoda tada izghibosce Ungarskah, Arvatskah, i tada Ungarzi Kragla svog izgubisce*⁴. Osim dvojice nadbiskupa fra Andrija nabraja još šestoricu biskupa⁵. U Mohaču je pao i veliki prepozit Bačkoga prvostolnoga kaptola, Juraj Paližna, a s njime i bački kaptolski banderij.⁶ Prema jednima, cijelu su Bačku još 1526. godine Turci na povratku iz Budima spalili i razrušili zajedno s bačkom tvrđavom, prvostolnim kaptolom i prvostolnicom. Drugi tvrde da je bački kaptol djelovao sve do 23. siječnja 1529. godine, kada su Turci zauzeli Bač i tvrđavu. Treće mišljenje je da je nadbiskupski dvor pao pod Turke istom 1541. godine.⁷ Poslije smrti nadbiskupa Tomorija do 1530. prazna je ostala stolica kalačko-bačkih nadbiskupa.⁸ Nije prošlo ni jedno desetljeće od seljačkih ratova, a uslijedilo je tursko pustošenje.

Kalačko-Bačka nadbiskupija se prostirala i u Srijemu. Zbog velikih udaljenosti ti dijelovi nadbiskupije su bili pastoralno gotovo nedostupni. Zato je nadbiskup Ugrin Csák molio papu da se u Srijemu uspostavi posebna biskupija. Sjedište Srijemske biskupije je početka bilo u Banoštoru, a onda u Srijemskoj Mitrovici. Ta je biskupija uspostavljena još 1229. godine. No, najezda Mongola (Tatara) 1241. značila je kraj te biskupije. Naš povjesničar Menyhért Érdűhelyi (Ellinger) spominje da se ni 100 godina nakon Mongola Bačka nije oporavila. Osim što je područje nadbiskupije bilo močvarno, Kalača i Bač su bili razrušeni, sela i gradovi opustošeni. Zato je nadbiskup sredinom 14. stoljeća molio i dobio dopuštenje od Svete stolice da podigne novu katedralu u Petrovaradinu (Bélakút). To se nije dogodilo, pa su ipak ponovno podignute katedrale u Kalači i u Baču. Do Mohačkog poraza nadbiskupija je brojala oko 300 župa. Vjernici su živjeli u manjim i gusto raspoređenim selima. Érdűhelyi je utvrdio 281 mjesto gdje su postojale župe. Nadbiskupija je imala dva prvostolna kaptola od kojih je Bački kaptol svetoga Pavla bio veći

⁴ Andrija Kačić Miošić, *Korabglicza*, (drugo izdanje), Dubrovnik, 1833., str.494.

⁵ Andrija Kacich iz Brista, *Korabglicza Pisma Svetoga u svih vikovah svita dogadaijeh poglavitih u dva poglavja razdiglena*, drugo izdanje, Dubrovnik, 1833, str. 494. (Prvo izdanje: Mlaci 1760.)

⁶ Hegedűs Antal, *Patachich Gábor kalocsai érsek élete és restaurációs tevékenysége*, Budapest-Kalocsa 2010., 54. str. Jurja Paližnu (Palisnyai György) spominje Emma Takács kao bosanskog biskupa, koji je samo nosio to ime, ali nikada nije stolovao u Đakovu (*Magyar Katolikus Lexikon*, X. svezak, Budapest, 2005., str. 466.) Tu se, vjerojatno, radi o istom čovjeku koji je pao pod Mohačom.

⁷ Tóth Tamás, *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása Patachich Gábor és Patacsich Ádám érsekek idején (1783-1784)*, Budapest – Kalocsa 2014., str. 27-28.

⁸ *Schematismus cleri archidioecesis Colocensis et Bacsensis ad annum 1942*. Kalocsa, str. 17.

jer je pokrivao veći dio nadbiskupije. U Baču je stolovalo više nadbiskupa, te su tamo i sahranjivani.⁹

Na području Bačke je poslije provale i pustošenja Mongola i poslije seljačkih ratova opet procvao vjernički život u župama, ali i u 10 opatija i devet prepozitura sve dok poslije Mohačke bitke ponovno nije opustošena čitava Bačka. Spomen na nekadašnje opatije i prepoziture se čuvao tako što su nadbiskupi zaslužnijim svećenicima davali naslov začasnog opata ili prepozita.¹⁰ Običaj se do danas održao na području Mađarske biskupske konferencije. O snazi ponovno probuđenog crkvenog života svjedoči i podatak da su franjevci konventualci djelovali u Baču od početka 1300. godine, da su ih franjevci observanti naslijedili početkom 15. stoljeća. Franjevci su imali svoje samostane i u Futogu, Kovilju i u Senti. Dominikanci su imali samostan u Somboru. Uz opatije, kaptole i prepoziture, djelovale su škole i u samostanima. Tako se može zaključiti da je ovdje Crkva ozbiljno djelovala i na području prosvjete. Slične osnovne škole su djelovale i uz župne crkve.¹¹

Kalačko-bački nadbiskupi

Poslije Mohačkog poraza u Kalačkoj i Bačkoj nadbiskupiji nije više bilo ni kaptola ni prvostolnica. Kanonici su se dijelom razbježali u sigurnije županije, neki su bili pobijeni, a neki protjerani. Mnogo je vjernika završilo u turskom ropstvu, crkve su bile opljačkane i spaljene. Narednih 170 godina oba nadbiskupska sjedišta su bila prazna. Ipak je kroz sve to vrijeme ostao naslov kalačkog i bačkog nadbiskupa. Sve do oslobođenja Budima, 2. rujna 1686. godine naslov kalačko-bačkog nadbiskupa su obnašali njitranski, đurški, vesprimski ili neki drugi biskupi. Od Mohača do 1733. godine bilo je punih 60 godina kada ni Bač ni Kalača nisu imali ni naslovnog nadbiskupa. To su bile godine sedisvakancije. Premda je kroz to vrijeme bilo službeno 18 nadbiskupa, oni nisu mogli stolovati ni u Kalači ni u Baču. Neke ću naslovne nadbiskupe ovdje spomenuti: od 1530. do 1543. franjevac Franjo Frankopan od Cetine, administrator egerske biskupije; godine 1565. Pavao Gregorijaneć; kardinal Juraj Drašković od Trakošćana od 1573. do 1587.; godine 1667.

⁹Tóth Tamás, *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása Patachich Gábor és Patacsich Ádám érsekek idején (1783-1784)*, Budapest – Kalocsa 2014., str. 16-17.

¹⁰ Matija Zvekanović, *Nova et vetera de Ecclesia Bačiensis – Suboticana, Schematismus primus Dioecesis Suboticanae*, Subotica 1968., 27. str.; Krunoslav Draganović, *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, Sarajevo 1939. str. 376

¹¹ Tóth Tamás, *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása Patachich Gábor és Patacsich Ádám érsekek idején (1783-1784)*, Budapest – Kalocsa 2014., str. 18.; Paškal Cvekan, *Franjevci u Baču*, Virovitica 1985. str. 46

naslov kalačko-bačkog nadbiskupa je nosio Petar Petretić. Spomenut ću još Martina Borkovića, pavlina i zagrebačkog biskupa, koji je obnovio svetište Majke Božje bistričke. U dobi od 89 godina 1686. godine imenovan je nadbiskupom kalačko-bačkim a preminuo je 1687. Već radi svoje duboke starosti nije mogao vidjeti Kalaču. Nitko od tih nadbiskupa nije bio ni u Kalači ni u Baču.¹² Prvi nadbiskup koji je nakon oslobođenja Budima ušao u posjed Kalačke i Bačke nadbiskupije bio je kardinal Lipót Kollonics, biskup u Njitrí, u Bečkom Novom Mjestu i u Đuru. On je 18. lipnja 1689. godine postao kalački nadbiskup. Pohodio je, doduše Kalaču, ali nije živio u gradu. Godine 1695. postao je ostrogonski nadbiskup.¹³ Nadbiskup kardinal Imre Cháky nije htio živjeti u Kalači zato što se u tom gradu osjećao „kao divljak“.¹⁴ U njegovo vrijeme je u nadbiskupiji djelovalo već 15 župa, od kojih su na prostoru današnje Subotičke biskupije bile Bač, Monoštor, Novi Sad, Subotica, Sonta i Sombor.¹⁵

Za vrijeme nadbiskupa Gabrijela Patačića (1733. – 1745.), koji se i nastanio u Kalači, osnovano je još 12 župa, od kojih je na području današnje Subotičke biskupije Apatin i Novo Selo (Bačko Novo Selo).¹⁶ Za nadbiskupa Miklósa Csákyja (1747. – 1751.) osnovane su župe u Bezdanu, Futogu i Kuli. Za nadbiskupa Ferenca Klobusitskog (1751 – 1760.): Bereg (Bački Breg), Bukin (Mladenovo), Doroslovo, Odžaci, Kanjiža, Kolut, Kupusina, Lemeš (Svetozar Miletić), Filipovo (Bački Gračac), Senta i Topola. Nadbiskup József Batthyán (1760. – 1776.) je ustanovio župu u Adi, Bečeju, Bogojevu, Čonoplji, Gajdobri, Gakovu, Horgošu, Karavukovu, Krnjaji (Kljajićevo), Petrovom Selu (Bačko Petrovo Selo), u Plavni, Donjem Sentivanu (Prigrevica), Novoj Palanci i Veprovu (Kruščić). Nadbiskup Adam Patačić (1766. – 1784.) je osnovao župu u Bajmaku, Bajši, Malom Idošu, Martonošu, Srpskom Miletiću, Temerinu i Vajski. Nadbiskup Ladislav Kollonitz (1787. – 1817.) osnovao je župu u Selenči, Brestovcu, Čantaviru, Kruševlju, Zmajevu (Ókér), Ratkovu (Parabuty), Szenttamásu (Srbobran), Sivcu, Stanišiću i Titelu.¹⁷

¹² Stephanus Katona, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, 2. dio, Kalača 1800., str. 3-4, 111; *Schematismus* 1942. Kalača, str. 17. i 18.

¹³ Viczián János, *Kollonics Lipót, Magyar Katolikus Lexikon*, VII. Svezak, Budapest 2002., str. 84-85.

¹⁴ Hegedűs Antal, *Patachich Gábor kalocsai érsek élete és restaurációs tevékenysége*, Budapest-Kalocsa, 2010., str. 26.

¹⁵ Stephanus Katona, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, 1. dio, Kalača 1800., str. 136.

¹⁶ Stephanus Katona, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, 1. dio, Kalača 1800., str. 136.

¹⁷ Katona Stephanus, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, Pars I. str. 136-137.

Malo katolika u Bačkoj

Velikovaradinski kanonik Jakab Fábri je kao nadbiskupski vikar proveo popis vjernika u Kalačko-bačkoj nadbiskupiji. Prema popisu iz 1733. godine, na području čitave nadbiskupije bilo je 17 župa koje su imale na brizi 29 filijala. Većinu stanovništva u Bačkoj su činili Srbi, za koje popisivač kaže da su bili „tvrde šije“.¹⁸ Katolici su tada bili mahom Hrvati. Službeni popis Bačke i Bodroške županije iz 1715. godine bilježi pod imenom Raci 97,6% stanovnika. Taj postotak se odnosi i na Hrvate, koji su tada činili 22% slavenskog stanovništva. Čitava Bačka i Bodroška županija je 1720. godine imala 115.000 stanovnika. Od toga broja bilo je 75.000 Srba, 33.000 Hrvata, 5.019 Mađara i 750 Nijemaca. U Bačkoj županiji je živjelo 18 mađarskih, 11 njemačkih, 693 što srpska što hrvatska kućanstva. U Bodroškoj županiji pak 23 mađarska, 14 njemačkih i 604 što srpska, što hrvatska kućanstva. U Podunavskoj vojnoj granici je bilo 27 mađarskih kućanstava i 622 što srpskih što hrvatskih kućanstava. U Potiskoj vojnoj granici od 1554 kućanstva bilo je svega 98 mađarskih, dok su ostala bila mahom srpska.¹⁹

Nadbiskup Imre Csáky je 1711. godine opustjelu Bačku pokušao popuniti nastanjivanjem doseljenika na svojim posjedima. Doseljenici bi napuštali svoja mjesta čim bi pronašli bolje uvjete.²⁰ Uskoro je počelo sistematsko naseljavanje Nijemaca. Aktivisti kraljice Marije Terezije su u gornjem Porajnju oduševljavali tamošnje stanovništvo da se presele u mađarske krajeve, pa tako i u Bačku. Od 1763. je pojačan val doseljavanja Nijemaca. U vrijeme kralja Josipa II. njemački doseljenici su dobivali i posjede, pa je val doseljavanja pojačan.²¹ Brojnije naseljavanje mađarskog naroda započelo je 1743. godine u Bezdanu, 1749. u Kuli, 1750. u Kanjiži, godine 1755. u Senti i tako dalje. Već 1900. godine u čitavoj Bačko-bodroškoj županiji je bilo 327.108 stanovnika mađarske narodnosti.²²

¹⁸ Hegedűs Antal, *Patachich Gábor kalocsai érsek élete és restaurációs tevékenysége*, Budapest-Kalocsa, 2010, str. 29.

¹⁹ Hegedűs Antal, *Patachich Gábor kalocsai érsek élete és restaurációs tevékenysége*, Budapest-Kalocsa, 2010, str. 33.

²⁰ Hegedűs Antal, *Patachich Gábor kalocsai érsek élete és restaurációs tevékenysége*, Budapest-Kalocsa, 2010, str. 32.

²¹ Famler Gusztáv, *Németek*, Borovszky Samu, *Bács-Bodrog Vármegye*, I. dio, Budapest 1909., str. 355.

²² Bellosics Bálint, *Magyarok*, Borovszky Samu, *Bács-Bodrog Vármegye*, I. dio, Budapest 1909., str. 323-324.

Slovaci su naseljeni iz današnje Slovačke krajem 18. stoljeća. Mahom su bili evangeličke vjere. Malobrojni Slovaci katolici su se vremenom po-
mađarili. Jedino mjesto, gdje su Slovaci katolici ostali vjerni svome jeziku i
narodu, je Selenča. Oko 1900. godine je u Bačkoj živjelo 28.330 Slovaka.²³

Jezik propovijedi i veličina župe

Godine 1800. se u 31 župi današnje biskupije propovijedalo na mađar-
skom, u 24 župe na njemačkom, a u 11 župa se propovijedalo na hrvatskom
jeziku. Slovački se propovijedalo u Selenči, a francuski u Brestovcu. U to je
vrijeme bilo puno župa gdje se propovijedalo samo na mađarskom ili samo
na njemačkom, malo je bilo župa gdje se propovijedalo samo na hrvatskom
jeziku.²⁴

Te, 1800. godine je na području čitave Kalačko-bačke nadbiskupije
najveća bila subotička župa s 26.000 vjernika. Kanjiža je imala 4635 vjerni-
ka, Sombor 4133, Novi Sad 3600, Bezdan 3440, Bečej 3078, Ada 2793, Be-
reg 1610, Lemeš 2102, Veprovac 2003, Kupusina 1562, Sonta 1530, Temerin
1353, Szent Tamás 670 i tako dalje...²⁵

Broj vjernika

Iz godine u godinu povećavao se broj vjernika. Tako je 1870. u Ka-
lačko-bačkoj nadbiskupiji bilo 440.838 rimokatolika. Od toga broja je na
području današnje Subotičke biskupije živjelo 200.739 vjernika. U to je
vrijeme bilo 8807 grkokatolika, 123.628 vjernika Srpske pravoslavne cr-
kve, evangelika je bilo 64.286, reformiranih kršćana 43.223, Židova je bilo
17.443.²⁶

Trianonskim ugovorom (4. lipnja 1920.) skoro dvije trećine Kalač-
ko-bačke nadbiskupije pripojene su Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.
To je gotovo čitava Bačka. Samo mali dio Bačke ostao je u sastavu Ma-
đarske. To je područje poznato pod imenom Bajski trokut, a obuhvaća
grad Baju i nekoliko pograničnih sela: Aljmaš (Bácsalmás), Gara, Kačmar

²³ Móríc Zsigmond, *Tótok*, Borovszky Samu, *Bács-Bodrog Vármegye*, I. dio, Budapest 1909., str. 364.

²⁴ Katona Stephanus, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, Pars I. str. 137-138.

²⁵ Katona Stephanus, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, Pars I. str. 140-141.

²⁶ *Schematismus celri archi-dioecesis Colocensis et Bacsensis 1870*, str. 94-95.

(Katymár), Bikić (Bácsbokod), Đurić (Bácsszentgyörgy), Santovo (Herceszántó), Čatalja (Csátalja) itd. Tim ugovorom je prekinuta upravna i svaka druga veza s Kalačom. Zbog toga je Sveta stolica na području Bačke, koje je pripojeno Kraljevini SHS, uspostavila od Kalače neovisnu Bačku apostolsku administraturu. Ubrzo je župnik subotičke župe svete Terezije Lajčo Budanović imenovan apostolskim protonotarem, a time je dobio i ovlast dijeljenja sakramenta svete potvrde.²⁷ Život Crkve u novoj Bačkoj apostolskoj administraturi je zahvaljujući gorljivom svećenstvu i revnom apostolskom administratoru nakon početničkih teškoća dobio na zamahu. Veliki doprinos napretku Crkve na području administrature su dali i brojni samostani redovnica. Samo su sestre Naše Gospe djelovale u 24 kuće, sestre Presvetog Otkupitelja u 5 samostana, milosrdne sestre svetoga Križa u 3 kuće, sestre Božanskog Spasitelja su djelovale u jednoj kući. Osim toga, bila su tu i tri franjevačka samostana, i samostan bosonogih karmelićana u Somboru, gdje je na diku Crkvi i administraturi bio sluga Božji o. Gerard.

Na području Bačke apostolske administrature *po državnoj statistici od 1931. bilo je 459.610 katolika od 784.896 svih stanovnika*.²⁸ Utješno je i to što je u Bačkoj apostolskoj administraturi porastao broj duhovnih zvanja. Kada je 1928. godine dovršeno interdijecezansko sjemenište na zagrebačkoj Šalati, đakovački je biskup povukao svoje sjemeništare iz Travnika. Tada je biskup Budanović sve svoje sjemeništare poslao u Travnik, pa je 1928. godine 100 malih Bačvana popunilo glasovito sjemenište. S isusovačkim sjemeništarcima sjemenište je tada brojalo 260 pitomaca.²⁹ Bačka apostolska administratura je 1937. godine brojala 480.568 rimokatolika, 194.483 pravoslavna vjernika, 95.555 protestanata, 13.562 Židova i 6187 pripadnika drugih vjerskih zajednica.³⁰ Godine 1942. u 92 župe bilo je 506.996 rimokatolika, 14.313 grkokatolika, 155.853 pravoslavni, 64.000 evangelika, 33.790 reformiranih, oko 14.000 Židova.³¹

²⁷ Matija Zvekanović, Povijest Bačke apostolske administrature od njezinoga osnutka, 10. veljače 1923. godine do danas, *Zvonik*, XXV, br. 4, 2018. 40.; *Zvonik*, XXV, br. 5, 2018.

²⁸ Krunoslav Draganović, *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, Sarajevo 1939., str. 376.

²⁹ *Travnička spomenica 1882-1932*, str. 144.

³⁰ Krunoslav Draganović, *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, str. 375.

³¹ *Schematismus cleri archidioecesis Colocensis et Bacsiensis ad annum Christi 1942.*, Kalocsa, str. 241.

Zaključak

Od 1526. do 1923. godine Bačka zemlja je po tko zna koji put proživljavala svoju milenijsku povijest. Smjenjivali su se ovdje različiti narodi. Istrijebili bi, porobili ili protjerali prijašnje stanovnike, razorili bi njihove domove, kako bi za sebe podignuli novo prebivalište. I uvijek je ova zemlja na starim ruševinama postajala izvorom novoga života.³² Kraj Bačke se zbio 1241. godine tatarskim pustošenjem, onda je na tim ruševinama ponovno procvao život, da bi opet sve bilo uništeno u seljačkim ratovima 1514. Obnovljena Bačka je 1526. godine ponovno doživjela svoju tužnu propast. Poslije turskoga ropstva je Isusovo maleno stado spalo na 15.000 vjernika od Kalače do Novog Sada. Za divno čudo, Bačka je opet oživjela i ponovno postala katolička zemlja s većinskim katoličkim stanovništvom sve do Drugoga svjetskog rata. Crkva se može ponositi i životnom snagom koja joj dolazi od Gospodina ali i ljepotom plodnog međuriječja. Jedan stih za kraj: *Ravan plodna i bez kraja, žitom, svićem mriši sva: to je Bačka – kutić raja, to je zemlja ponosna.*³³ Tako je o našoj Bačkoj pjevao naš svećenik Aleksa Kokić. Živjela, napredovala i cvjetala Subotička biskupija! Vivat, crescat, floreat dioecesis nostra!

³² Muhi János, *Zombor Története*, Zombor 1944., str. 4.

³³ Aleksa Kokić, *Bačka, U sjenama ravnice*, Subotica, 2013., str. 341.

ZA OGRNUTA BJELINAMA ANĐELA

Teta Tezi, zahvalno

Davno, još za *rana*,
iz suza patnji ustala,
sa Čikerije te u mukama,
bosa, neposustala,
već iz žari nada krenula,
u Nebo uzdana,
u zvijezde daleke zagledana,
za čednim bjelinama
haljetaka Anđela
ogrnut se vjerna...

I mir tako za život usidrila,
bezuvmjetnu ljubav
u čistinama srca zadobila,
smjerno ju po svijetu svjedočila,
služila zatajno crkvi, Bogu i ljudima vedra
50 godina dobra sestra
Terezija Mačković –
časna *bila*.

Bila časna –
Mačković Terezija
sestra dobra 50 godina
vedra ljudima, Bogu i crkvi zatajno služila,
svjedočila bezuvmjetnu ljubav
po svijetu smjerno,
zadobila ju u čistinama srca
i usidrila za život tako mir.

Vjerna se ogrnut
Anđela haljetaka,
za bjelinama čednim,
zagledana u daleke zvijezde,
uzdana u Nebo,
iz žari nada krenula,
neposustala, bosa,
sa Čikerije te u mukama,
ustala iz patnji suza,
još za *rana*, davno...

Tomislav Žigmanov

Katolička Crkva u Bačkoj od Drugoga svjetskog rata do danas

Piše: Dražen Skenderović

Kraj Drugoga svjetskog rata označio je novo razdoblje za Katoličku Crkvu u Bačkoj. Dolazak novih, komunističkih, vlasti za vjernike u Bačkoj donio je raseljavanje i progon njemačkog naroda, pri čemu je tadašnja Bačka apostolska administratura ostala bez skoro 180.000 vjernika njemačke narodnosti. I dio vjernika mađarske narodnosti u južnom Potisju i Šajkaškoj doživio je progon poradi zločina počinjenih od pojedinaca u zloglasnoj siječanjskoj raciji 1942. godine. Tako je Bačka apostolska administratura u ranim poratnim godinama ostala bez više od dvadeset aktivnih župa. O najdrastičnijem primjeru svjedoče dva dekanata, Palanački i Riđički, koja su tijekom 1960-tih bila dokinuta. Primjerice, Palanački dekanat imao je u ratnoj 1942. godini 20.227 vjernika, a dva desetljeća kasnije, 1961. godine, samo 2.788 vjernika. Situacija sa župama u Podunavlju iz godine u godinu se komplicirala. Neke su crkve porušene, svećenici Nijemci su ili već bili otišli iz Jugoslavije ili su odlazili. Oni stariji polako su umirali, a oni koji su ostali morali su upravljati s više župa, a sa sve manje vjernika i lošijim situacijama s crkvama. U poratnom razdoblju ubijeno je 18 dijecezanskih svećenika (Antal Berger, Bálint Dupp, Antal Haug, István Köves, Peter Müller, József Novotny (Novotni), Stipan Ognjanov, Ferenc Petrányi, Ferenc Plank, Scherer Lorenz, Dénes Szabó, Ferenc Takács, Karl Unterreiner, Lajos Varga, István Virág, Peter Weinerth, Mihály Werner). Nove vlasti su oduzele brojne zgrade i zemljišta koja su bila u posjedu Bačke apostolske administrature i redovničkih zajednica koje su djelovale na njenom prostoru. Tako je, primjerice, oduzeta stara zgrada dječakčkog sjemeništa Paulinum, zgrada Matice subotičke, veliki samostani Družbe sestara Naše Gospe u Subotici, Filipovu i drugim mjestima. Bačka apostolska administratura je ostala bez svog dječakčkog sje-

meništa, pa se i mlađi kandidati, uz starije, školuju u Zagrebu. Dio svećenika će krajem 1940-ih završiti u zatvorskim tamnicama širom Srbije zbog raznih optužbi za protudržavni rad.

Nejasna politička situacija u Bačkoj dovela je do toga da ni crkvena uprava nije bila posve ustrojena. Bačka apostolska administratura još je bila povjerena pod upravu kalačkoga nadbiskupa, a stvarnu upravu administracije, stari apostolski administrator Lajčo Budanović preuzet će tek u proljeće 1946. godine. Da je situacija bila posve nejasna svjedoči i jedan dokument iz travnja 1945. godine kada vojni referent – povjerenik za Rimokatoličku Crkvu Vojne oblasti Bačke i Baranje, svećenik Bačke apostolske administrature, postavlja župnog vikara u Karavukovu. Tijekom 1950-ih godina dolazi do stagniranja vjerskog života radi progona i zabrana od strane vlasti tadašnje FNRJ. Među ostalim, i stari upravitelj Lajčo Budanović doživio je fizički napad u Somboru. Vlasti čine sve kako bi spriječile mlade da se okupljaju pri Crkvi, pa su tako kraće zatvorske kazne dobili svećenici u Čantaviru i na Šebešiću zbog projekcije filmova. U administrativnom smislu 1955. godine došlo je do promjena na teritoriju grada Subotice. Na užem teritoriju grada Subotice postojalo je osamnaest župa i vikarija. Zbor dijecezanskih konzultora se sastao 6. prosinca iste godine, te je predložio Bačkoj duhovnoj oblasti da dođe do razdiobe Subotičkog dekanata. Subotički dekanat je podijeljen na tri nova dekanata: Stari grad, Novi grad i Donji grad.

Umorni i stari upravitelj Lajčo Budanović umire 16. ožujka 1958. godine, a upravu administrature preuzima dotadašnji pomoćni upravitelj i generalni vikar Matiša Zvekanović. Mlad i poletan upravitelj Zvekanović je odmah krenuo u borbu za uspostavu biskupije. Već je u prvim godinama pokušao riješiti ovo pitanje, no tadašnji predsjednik episkopata beogradski nadbiskup Josip Ujčić je smatrao da još nije vrijeme za rješavanje pitanja granica dotadašnjih brojnih apostolskih administratura na prostoru SFRJ. Stvari se mijenjaju kada na čelo biskupske konferencije dolazi zagrebački nadbiskup Franjo Šeper. Uz njegovu, i potporu drugih biskupa, Zvekanović je započeo razgovore sa Svetom Stolicom oko rješavanja samostalnosti Bačke apostolske administrature, ali i rješavanja povrata arhiva iz Kalače. Već je 1966. godine bilo nagovještaja o uspostavi biskupije u Subotici što će biti realizirano dvije godine kasnije. U ovom razdoblju rješavano je pitanje crkvene hijerarhije u cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji koje nije bilo riješeno niti nakon Prvoga svjetskog rata, a niti nakon uspostave novih granica tzv. Titove Jugoslavije. Konačno, 25. siječnja 1968. godine, bulom *Praeclarissima Pauli*, uspostavljena je Subotička biskupija. U buli je određeno da je sjedište biskupije u Subotici, a katedralom je postala župna crkva sv. Terezije Avilske. Određeno je da je biskupija izravno podložna Svetoj Stolic, što je trajalo do osnutka Beogradske metropolije 1986. godine. U buli je također određen prvi

zaštitnik biskupije sv. Pavao, dok je drugotni zaštitnik Prečisto Srce Blažene Djevice Marije. Bula je predviđala i da se osnuje zbor kanonika, a do njegova osnutka biskupu trebaju pomagati dijecezanski konzultori (biskupijski savjetnici). Zbor kanonika (kaptol) do danas nije uspostavljen. Slavlje uspostave biskupije trajalo je tri dana: 29. i 30. lipnja, te 1. srpnja. Tako su 29. lipnja bila svećenička ređenja, 30. lipnja je bilo svečano proglašenje biskupije, a 1. srpnja svečanost proglašenja je održana u drevnome sjedištu biskupije Baču gdje je u crkvi sv. Pavla slavljena svečana staroslavenska liturgija. U godini uspostave biskupije nanovo je uređena administracija, tiskan je novi shematizam o spomenutoj uspostavi, neke dotadašnje vikarije uzdignute su na stupanj župe, a u pojedinim mjestima su uređene bogomolje za novi rast Katoličke Crkve u Bačkoj.

Biskup Matiša Zvekanović

Uvidjevši znakove vremena i trenutačnu situaciju, apostolski administrator Zvekanović je marljivo radio na ustroju buduće biskupije i sređivanju situacije nastale nakon rata i poraća. Nevoljno, ali hrabro je pristupio rušenju pojedinih župnih crkava pasivnih župa, koje su bile u neupotrebljivom stanju, ali je novcem od prodaje građevinskog materijala, pa i samim materijalom, započeo gradnju zgrade dječjačkog sjemeništa Paulinum u Subotici 1962. godine, koje će u svojim prvim godinama biti dom, ne samo mladim kandidatima iz Bačke, već i iz Banata, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Kosova. Koliku je brigu Zvekanović imao o Paulinumu svjedoči i jedno mjesto iz koncilskog dnevnika đakovačkog biskupa Bäuerleina. Tijekom jesenjeg koncilskog zasjedanja 1963. godine, Zvekanović je tijekom stanke na nekoliko dana došao u Suboticu kako bi pratio poslove oko gradnje sjemeništa. Paulinum je veliko djelo biskupa Matiša, zalag i za buduće generacije, a o tome svjedoče brojne generacije svećenika i laika koji su se školovali u Paulinumu,

a koji su znanje i zvanje razvijano u „paulinumskim“ klupama pokazali kroz svoje služenje Crkvi i na znanstvenom polju, bilo kao biskupi, svećenici ili profesori. Taj isti biskup Zvekanović, biskup „neukrotive naravi“, izgradio je i svećenički dom Subotičke biskupije Josephinum, koji je otvoren 1971. godine, a koji je i danas dom starim i onemoćalim svećenicima naše biskupije. Brigu o svojim svećenicima Zvekanović je pokazao i kroz osiguranje mjesta za njihov odmor. Tako je već 1963. godine, u dogovoru s apostolskim administratorom Kotora Gracijom Ivanovićem, preuzeo brigu o otoku sv. Jurja, koji i danas služi za odmor svećenika naše biskupije.

Biskup Zvekanović je neumorno radio i na provedbi Drugoga vaticanskog koncila. Možemo istaknuti posebno rad na tri polja: ekumenizam, katehizacija i liturgijska obnova. Dugi niz godina biskup Zvekanović je bio na čelu Vijeća za ekumenizam BKJ, te vrlo aktivan u Katehetskom vijeću BKJ. Kao rezultat aktivnosti u Katehetskom vijeću, osim toga što je Subotica bila domaćin ljetnih katehetskih škola, je i nakladnička djelatnost vezana uz vjeronauk. Tako su za Zvekanovićeva upravljanja Crkvom u Bačkoj u tri navrata tiskani katekizmi na mađarskom i hrvatskom jeziku, što je imala rijetko koja biskupija u ondašnjoj državi. Liturgijska obnova i liturgijski život su posebno bili na srcu biskupu Zvekanoviću. Već 1959. godine osnovan je Dijecezanski liturgijski odbor Bačke apostolske administrature, koji je svakoga mjeseca održavao svoje sastanke u sjedištu administrature. Isti taj odbor je već 1965. godine priredio izdanje Priručnog misala na mađarskom jeziku, te priručnih obrednika na oba jezika u uporabi u administraturi. Krajem 1960-ih održano je i nekoliko pastoralno-liturgijskih tečajeva za svećenike kako bi se što bolje upoznali s liturgijskom reformom. Ubrzo je osnovano i Liturgijsko vijeće Subotičke biskupije koje svoj rad ostvaruje kroz svoja tri ogranka koji brinu o liturgiji, crkvenoj glazbi i crkvenoj umjetnosti. Rad liturgijskog vijeća doživio je svoj vrhunac u izradi biskupijskog kalendara odobrenog 1974. godine, te tiskanjem Propriuma (vlastitog misala) 1980. godine. Danas je opet potreba izraditi novi Proprium. Od 1975. godine redovito se tiska direktorij za liturgijska slavlja. Svih ovih godina radilo se i na liturgijskom pjevanju. Tako u subotičkoj stolnici više od četiri desetljeća djeluju zborovi *Albe Vidaković* i *Sveta Terezija*, a na prostoru biskupije se održavaju susreti dječjih zborova pod nazivom *Zlatna harfa*. Redovito se održavaju i susreti ministranata. Biskup Zvekanović se posebno brinuo i o katedrali svete Terezije Avilske, čiju je obnovu obavio o 200. obljetnici početka gradnje, a uz to i dobio naslov manje bazilike za svoju katedralu.

Biskup Zvekanović je ispunjenjem kanonske dobi za mirovinu zatražio svog nasljednika te je tako 1989. godine novim subotičkim biskupom imenovan tadašnji horgoški župnik i dekan János Péntes. Prvo desetljeće

njegova biskupovanja obilježeno je teškom situacijom u tadašnjoj SR Jugoslaviji, poradi ratnih zbivanja i ekonomske situacije. Pod njegovim vodstvom održana je biskupska sinoda od 1996. do 2006. godine, kao spomen na staru Bačku sinodu iz 1936. Plod ove sinode je Zakonik Subotičke biskupije usklađen sa Zakonikom kanonskog prava.

U Bačkoj nije zapostavljen niti katolički tisak. Redovito izlaze mjesečnici *Hitélet* (od 1963.) te *Zvonik* (od 1994.). Od 2002. godine na mađarskom jeziku izlazi tjednik *Hírvivő*. Vrlo značajan list na mađarskom jeziku je bio *Agapé* (1977. – 1989.). Na hrvatskom jeziku od 1978. do 1993. godine izišlo je 78 brojeva katoličkog lista *Bačko klasje*. Bogatstvo katoličkog tiska čine i župni listovi te pastoralni listovi (župne obavijesti) koje izdaju gotovo sve župe. Kao katolički kalendari pojavljuju se *Katolikus kincses kalendárium* (od 1969. godine) te *Subotička Danica* (isprva 1971. i 1972., a od 1984. godine redovito). Nositelji katoličkog nakladništva u Bačkoj su novosadski (isprva subotički) *Agapé*, koji je ove godine obilježio četrdesetu obljetnicu rada te Katoličko društvo *Ivan Antunović* koje će sljedeće godine obilježiti 30. obljetnicu rada.

Subotička biskupija, danas, zajedno s karmelskim redom ima jednog svog kandidata za oltar. To je sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić. Postupak za proglašenje blaženim otpočeo je 1985. godine na biskupijskoj razini, a od 2003. godine postupak se vodi u Rimu. Od 2009. godine redovito izlazi glasilo vicepostulature na hrvatskom i mađarskom jeziku. Svake godine 23. i 24. lipnja cijela biskupija hodočasti u somborski Karmel moliti za proglašenje oca Gerarda blaženim.

Za školovanje vjeroučitelja 1993. godine osnovan je Teološko-katehetski institut koji djeluje na mađarskom i hrvatskom jeziku. Danas se nastava odvija u pastoralnom centru Augustinianum koji je otvoren 2009. godine.

Na ponos našoj biskupiji su dva marijanska svetišta, dva Bunarića, subotički i onaj u Doroslovu. U posljednjem desetljeću oba su temeljito obnovljena i služe vjernicima kako naše tako i drugih biskupija. Zasluga je prvog našeg biskupa Zvekanovića što je na subotički bunarić donio lik Gospe od Suza iz Siracuse i postavio temelje današnjeg hodočašća na subotičkom Bunariću.

Tijekom ovog razdoblja u Bačkoj su djelovale mnoge redovničke muške i ženske zajednice. Uslijed pomanjkanja redovničkih duhovnih zvanja danas u biskupiji djeluje vrlo mali broj redovnika, dok je broj redovnica nešto veći. Od muških redovnika prisutni su samo franjevci i karmelićani, a od ženskih kongregacija Družba sestara Naše Gospe, Bačka družba sestara Naše Gospe, Kćeri milosrđa te Dominikanke. U Bačkoj više ne djeluju Isusovci, Verbiti, Kćeri Božje Ljubavi, Milosrdnice, Križarice, Služavke Malog Isusa, Marijine sestre od čudotvorne medaljice.

Nimalo nije lako sagledati povijesne okolnosti i događaje u ovako sažetom izlaganju, ali su djelomice prezentirani oni važniji, a ima mnogo toga što je ispušteno. O povijesti naše biskupije malo je pisano, a puno se toga ima pisati. O brojnim župama, o našim biskupima, o svim događanjima, malo je slova napisano. Neka ova današnja izlaganja budu poticaj svima nama da prikažemo našu bogatu „neispisanu“ povijest Kristovih vjernika u našoj miloj i dragoj Bačkoj. Neka živi i raste Subotička biskupija!

ČEKANJE

Praznom
čistom sobom
odjekuje žamor
prošli' vrimena,
Nana sidi
čeka –
Čovika iz tuđine.
Sićanja u klupko
se splela,
preslicu pra' prikrio,
ni dice više nema –
pozdrav šalju iz daleka.
Prelo je!
Digdi koji lampaš
u daljini
još se trne,
pismu tamburaša
u pustoj noći
zaminio lavež pasa –
viter mraz don'o
na pendžeru osta
Nanin studen pogled –
vratit će se dica –
jedared!

Željka Zelić

Isusovci u Novom Sadu

(1959. – 1960.)

Prilog povijesti djelovanja isusovaca na novosadskom Telepu

Piše: Dražen Skenderović

Uvod

Kratko razdoblje djelovanja isusovaca u Novom Sadu polovicom 20. stoljeća nije obrađeno u crkveno-povijesnim temama. Radi se o vrlo kratkom razdoblju od samo dvije godine, no ipak iznimno je zanimljivo prikazati povijesne okolnosti djelovanja isusovaca hrvatske provincije u novosadskoj župi sv. Elizabete, ponajprije jer se radi o slučaju povjeravanja jedne župe redovnicima, te stoga što redovnici dolaze u Bačku za vrijeme komunističkih vlasti što je pomalo iznenađujuće. Ovaj rad je mali doprinos ovom povijesno neobrađenom slučaju.¹

Telep i župa sv. Elizabete

Novosadsko naselje Telep² prvi puta se spominje još u 13. stoljeću pod imenom Sveti Martin (u raznim izvorima pojavljuju se dva naziva *Kűszentmárton* i *Kőszentmárton*). Naselje pod ovim imenom postojalo je do 16. stoljeća. Današnje naselje Telep se formiralo u dvije faze. U prvoj fazi od 1889. godine formiran je sjeverni dio naselja koje se danas naziva Adamovićevo naselje, u drugoj fazi od 1890. pa do 1902. godine formirao se južni dio

¹ Članak je napisan na temelju arhivske građe koja se nalazi u arhivu Subotičke biskupije. Osobni podatci o isusovcima dobiveni su iz Arhiva Hrvatske provincije Družbe Isusove u Zagrebu.

² *Telep* na mađarskom jeziku označava naselje, naseobinu.

današnjeg naselja Telep. Formirano naselje je 1905. godine nazvano Daranji-jevo naselje (*Darányi-telep*) po mađarskom političaru i ugarskom ministru poljoprivrede grofu Ignjatu Darányiju.³ Novo ime Telep dobiva 1927. godine. Od te godine pa sve do 1944. godine nosi naziv Adamovićevo naseobina⁴ (ili Adamovićevo naselje) po uglednoj novosadskoj obitelji Adamović⁵ (posebno po Aleksandru – Šandoru Adamoviću⁶) koja se bavila vinogradarstvom i proizvodnjom vina. Danas su Telep i Adamovićevo naselje odvojena naselja (gradske četvrti) Novog Sada.⁷

Župa svete Elizabete na novosadskom Telepu osnovana je najprije kao vikarija 1927. godine od dijelova novosadskih župa Imena Marijina i svetoga Roka. Kalački shematizam iz 1942. godine spominje župu oko 1494. godine na ovome mjestu. Telepska vikarija župom je postala 1. siječnja 1956. godine. Župne matice se vode od 1928. godine. Sama crkva posvećena svetoj Elizabeti dovršena je 1931. godine. Telepski kraj uglavnom je naseljavalo mađarsko stanovništvo.

³ Ignjat Darányi (puno ime: Ignác Darányi de Pusztaszentgyörgy et Tetétlen) (Pešta, 15. I. 1894. – Budimpešta, 27. IV. 1927.). Rođen je u plemićkoj kalvinističkoj obitelji. Školovao se u Budimu te je završio pravo. Radio je kao odvjetnik u centru Pešte do 1892. godine, a potom je postao posjednik u području Male Kumanije (Kiskunság) između Kalače i Segedina. Bio je član *Liberalne stranke* Kolomana Tisze i zastupnik u Ugarskom saboru od 1881. do 1905. godine. U dva mandata bio je ministar poljoprivrede (1895. – 1903., 1906. – 1910.). Nakon 1918. godine prestao se baviti politikom.

⁴ Mađarsko stanovništvo je naselje zvalo *Sándor-telep*.

⁵ O obitelji Adamović: „Adamovići“, *Enciklopedija Novog Sada*, sv. 1, ABA – ADE, Novosadski klub – Dobra vest, Novi Sad, 1993., 98-103.

⁶ Aleksandar (Šandor) Adamović (Srijemska Mitrovica, 11. II. 1839. – Novi Sad, 15. II. 1906.). Školovao se u Srijemskoj Mitrovici i Pešti, a potom je trgovačku praksu učio u Grazu i Trstu. Posjedovao je vinograde na sjevernim padinama Fruške gore u Srijemskoj Kamenici i Rakovcu. Vazio je za jednog od najimućnijih Novosađana. Osobito je doprinio zaštiti vinograda od bolesti i obnavljao je vinograde i vinogradarstvo u tadašnjoj Južnoj Ugarskoj. Na prostoru današnjeg Telepa i Adamovićevog naselja posjedovao je plantažu od 30 katastarskih jutara gdje je bio rasadnik vinove loze Aleksandrovac. Bio je osobito poznat po proizvodnji vina (*Karlovački bermet*, *Fruškogorac*) i konjaka. Naslijedio ga je sin Aleksandar (Saša) Adamović.

⁷ O novosadskim naseljima Adamovićevo naselje i Telep: Agneš OZER, „Adamovićevo naselje“ *Enciklopedija Novog Sada*, sv. 1, ABA – ADE, Novosadski klub – Dobra vest, Novi Sad, 1993., 113-115.; Ferenc URI, „Telep“, *Enciklopedija Novog Sada*, sv. 28, TAP – TRG, Novosadski klub – Gradska biblioteka Novi Sad, Novi Sad, 2007., 58-63.

Dolazak isusovaca u Novi Sad i prva godina djelovanja (1959.)

Godina je 1959. i to je druga godina upravljanja Bačkom apostolskom administraturom mladoga upravitelja Matije Zvekanovića. Zvekanović je isusovački đak. Odgojili su ga isusovci u Travniku i Sarajevu. Stoga želi nekako dovesti isusovce i u svoju Bačku. Najprije se usmeno obratio tadašnjem provincijalu Hrvatske pokrajine Družbe Isusove p. Ivanu Kukuli.⁸ U pisanom odgovoru administratoru Zvekanoviću, provincijal Kukula piše o mogućnostima provincije da preuzmu upravu župe sv. Elizabete u Novom Sadu koja je ostala upražnjena nakon odlaska dotadašnjeg upravitelja Józsefa Tótha na službu u Bačko Gradište 13. srpnja iste godine. Kukula piše da provincija ne raspolaže s patrom koji bi perfektno vladao mađarskim jezikom, te u tom slučaju predlaže da upravitelj župe sv. Elizabete bude p. Imre Polgár⁹ koji je tada rezidirao u Beogradu. No, uvjeti su takvi da p. Polgár i dalje mora ostati u Beogradu, a da svaki drugi tjedan obilazi telepsku župu. Poradi takvih uvjeta provincijal Kukula je predložio da na župi u svojstvu vikara-kooperatora (kapelana) trajno boravi p. Adam Periškić¹⁰ koji je nešto poznao mađarskog

⁸ Ivan Kukula (Dalj, 12. XI. 1902. – Zagreb, 26. V. 1985.). Školovao se u rodnom Dalju, Osijeku, Zagrebu i Đakovu. Za svećenika je zaređen 1925. godine u Đakovu kao kandidat Đakovačke ili Bosanske i Srijemske biskupije. Kao dijecezanski svećenik bio je kapelan u Gorjanima, kateheta u Beogradu, prefekt na Šalati te župnik u župi Kruševica-Šamac. U novicijat Družbe Isusove stupa 1932. godine, a prve zavjete polaže na svetkovinu sv. Ignacija Lojolskog 1934. godine. Obavljao je razne službe u Družbi Isusovoj: duhovnik, prefekt, operarij u bazilici Srca Isusova, superior i rektor bogoslovije. Studirao je u Rimu filozofiju od 1942. do 1945. godine. Službu provincijala Hrvatske provincije Družbe Isusove obavljao je od 1951. do 1962. godine. Iako je to vrijeme bilo materijalno oskudno, provincija je duhovno rasla, ali i otvarala nove kuće i širila svoj pastoralni rad. Nakon službe provincijala bio je rektor i magister novaka, a posljednjih sedamnaest godina života bio je ispovjednik u bazilici Srca Isusova u Zagrebu.

⁹ Imre (Mirko) Polgár (Okučani, 24. XII. 1920. – Zagreb, 8. IX. 1994.). Školovao se u Petrinji, Novoj Gradišci, Zagrebu, Travniku te na zagrebačkom Jordanovcu. Za svećenika je zaređen 1947. godine. Jedno vrijeme je tijekom 1951. godine proveo u vojnom istražnom zatvoru. Nakon toga dvije godine obavlja službu prefekta i profesora. Od 1954. do 1979. godine boravio je u Beogradu obavljajući razne službe, a u tom razdoblju osim službe župnika na novosadskom Telepu, bio je od 1966. do 1974. godine na raspolaganju Apostolskoj Nuncijaturi u Beogradu. Od 1979. godine bio je na službi u provincijalatu u Zagreb, a od 1981. i kao profesor na Šalati. U Beogradu je proveo posljednje godine svoga života od 1988. do početka 1994. godine kada je obolio te bio premješten u Zagreb.

¹⁰ Adam Periškić (Monoštor, 2. VI. 1918. – Zagreb, 20. X. 1991.). Školovao se u Somboru, Travniku i Zagrebu. Isprva je u travničkom sjemeništu bio kandidat Bačke apostolske administrature, a potom je 1938. godine ušao u novicijat Družbe

*Prvi isusovci u Novom Sadu, 1959.: slijeva na desno: brat Ivo Matošević;
p. Božidar Ipša (gost); p. Adam Periškić (s biretom na glavi);
p. Blaž Čavec (gost); p. Zvonimir Škunca (gost); prvi red čuče
slijeva na desno: N. N., p. Lorand Kilbertus i Mihály Szentmártoni*

jezika, koji bi kroz godinu dana mogao dobro naučiti.¹¹ Sukladno provincijalovom pismu, apostolski administrator Matiša Zvekanović je imenovao 11. kolovoza 1959. godine p. Imrea Polgára za upravitelja župe sv. Elizabete u Novom Sadu, a p. Adama Periškića za kapelana.¹² Apostolski administrator

Isusove. Prve zavjete je položio 1940. godine, a za svećenika je bio zaređen 1948. godine. Imao je žarku želju ići u misije, no prilike to nisu dozvoljavale. Bio je duhovnik u Zadru, pa župnik u Borovicu kod Vareša, Čereviću, Nartu, Šišincu i Maloj Solini te Ščitarjevu. Nakon tih službi provincijal ga je poslao u Novi Sad gdje boravio godinu dana. Nakon Novog Sada službovao je na Mljetu i u Zagrebu kao pučki misionar. Potom je bio župnik u Prečkom (1966. – 1974.) i Jordanovcu (1974. – 1977.). Na službi u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Njemačkoj je bio od 1977. do 1982. godine u Ulmu i Ravensburgu. Potom je kratko obavljao službe u Splitu i Zametu, a nakon toga je bio župnik u župama Kotorske biskupije Bogišići i Krašići od 1985. do 1991. godine kada se razbolio. Posljednjih godina je prevodio duhovno štivo s njemačkog jezika.

¹¹ Arhiv Subotičke biskupije (u daljem tekstu: ASB), IX. *Religiosi*, 3. *Societas Iesu* (u daljem tekstu: IX./3.), Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, 9. kolovoza 1959.

¹² ASB, IX./3., Bačka duhovna oblast (u daljem tekstu: BDO) 2098/1959; BDO 2099/1959.

Zvekanović je istoga dana o imenovanjima obavijestio provincijala p. Kukulju, te je naglasio da je upravljanje ovom župom privremeno. Zvekanović je naglasio kako bi prije preuzimanja službe volio osobno porazgovarati s novim dušobrižnicima, a ujedno je zahvalio provincijalu na pomoći u trenutku nestašice svećenika u Bačkoj apostolskoj administraturi.¹³ Primopredaja župe obavljena je 28. kolovoza.

O prvim danima djelovanja isusovaca u Novom Sadu svoja sjećanja je iznio i p. Mihály Szentmártoni, sin telepske župe i duhovni plod djelovanja isusovaca u Novom Sadu. Szentmártoni u osobnom pismu autoru ovoga članka piše kako je novost za župljane bila da to više nisu „mađarski svećenici“ kao što su bili prijašnji župnici, tako je p. Polgár bio „mađarski pater“, dok je p. Periškić bio „srpski pater“. Časnog brata Ivu Matoševića su pak zvali „mali pater“. Szentmártoni navodi da su patri unijeli dosta živosti u župu, ali sam kaže da je s njima na župi bio tek godinu dana, a potom je u jesen 1960. godine otišao u malo sjemenište u Zagreb kao isusovački kandidat. U svom pismu p. Szentmártoni piše i o planovima provincije za djelovanje u Bačkoj. Isusovci nisu samo željeli ostati u Novom Sadu. U planu je bilo da djeluju u sjemeništu u Subotici koje je tada tek bilo u planovima apostolskog administratora Zvekanovića, ali i u Futogu gdje su htjeli otvoriti svetište Srca Isusova. U to vrijeme je bilo više od deset Isusovaca podrijetlom iz Vojvodine i bilo je zamisli da se u Vojvodini otvori podružnica provincije.¹⁴

Jedan od prvih pastoralnih problema koji su isusovci zatekli na Telepu je bilo pitanje vjeronauka. P. Adam Periškić piše Bačkoj duhovnoj oblasti da su se na župi pojavila djeca starijih razreda koja žele slušati vjeronauk na hrvatskom jeziku. Čak su na vjeronauk, prema Periškiću, počela dolaziti i djeca drugih „vjera“ jer se pročulo da se drži vjeronauk na „srpskom“ jeziku.¹⁵ Osobito je zanimljivo da su na Telep dolazila djeca koja su željela slušati vjeronauk na hrvatskom jeziku budući da je na Telepu živjelo uglavnom mađarsko stanovništvo. Apostolski administrator Matiša Zvekanović je sagledao probleme koje mu je p. Periškić iznio te ga uputio da sa starijim godištim vjeroučenika obrađuje moralku, dogmatiku, crkvenu povijest i liturgiku, te mu dao određene administrativne upute. Također je naveo da se vjeronauk isključivo drži u samoj crkvi. Kada su u pitanju djeca drugih „vjera“, Zvekanović je uputio p. Periškića da ih ne prima niti na vjeronauk niti na vjersku pouku, osim u iznimnim slučajevima.¹⁶ Uz povjerenu župu sv. Elizabete isu-

¹³ ASB, IX./3., BDO 2100/1959.

¹⁴ P. Mihály Szentmártoni je, na zamolbu autora ovog članka, u pismu od 5. veljače 2017. napisao svoja sjećanja na djelovanje Isusovaca u Novom Sadu.

¹⁵ ASB, IX./3., Župni ured sv. Elizabete Novi Sad 104/1059.

¹⁶ ASB, IX./3., BDO 2636/1959.

sovci vode duhovnu brigu i o filijali Kać koja je inače pripadala administraturi Budisava, a već je određeno vrijeme bila opskrbljivana s Telepa.¹⁷

Druga godina djelovanja – nastaju problemi (1960.)

Iako je p. Polgár bio upravitelj župe, iz arhivske građe se vidi da je on vrlo malo prisutan u Novom Sadu radi svojih obveza u Beogradu. Gотово svu korespondenciju s Bačkom duhovnom oblasti potpisuje p. Periškić. Kako je bilo evidentno da p. Polgár više nije u mogućnosti biti upraviteljem vikarije, provincijal p. Ivan Kukula je predložio administratoru Zvekanoviću da novi upravitelj župe bude p. Lorand Kilbertus.^{18 19} Na ovaj prijedlog provincijala Kukule došao je pozitivan odgovor apostolskog administratora Zvekanovića te je, uz zahvalnost na djelovanju p. Polgára, za novoga privremenog upravitelja imenovao predloženog p. Kilbertusa. On je službu trebao preuzeti do 1. srpnja iste godine.²⁰

Kilbertus je već na početku svoje službe održao duhovne vježbe časnim sestrama u Martonošu te je obavio još jedan tečaj u Zrenjaninu, pa je tako tek krajem srpnja mogao redovito započeti svoju službu na Telepu. U međuvremenu su na adresu provincijala Kukule stigle pritužbe na p. Periškića. Naime, p. Periškić nije savladao mađarski jezik, te je na telepskoj župi bio manje poželjan, želio je uvesti nešto i hrvatskoga jezika u telepsku župu. Pritužbe na rad p. Periškića provincijal nije želio previše istraživati jer je imao već dovoljno problema s brojem svećenika. Tih godina je bila oskudica sa zvanjima i kod isusovaca, a starih je patera bilo sve više, dok je srednja generacija bila većim dijelom u inozemstvu. Radi toga je želio premjestiti p. Periškića na neko drugo mjesto, s tim da ostane još koji tjedan u Novom Sadu radi prilagođavanja p. Kilbertusa.²¹

Na sadržaj pisma provincijala Kukule apostolski administrator Zvekanović je reagirao iznenađeno. Isprva je zahvalio na dolasku p. Kilbertusa,

¹⁷ ASB, *Parochiae*, 64. *Novi Sad III. Sv. Elizabeta*, BDO 2637/1959.

¹⁸ ASB, IX./3., Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, 7. lipnja 1960.

¹⁹ Lorand Kilbertus (Dužine (Sečenovo), Banat, 25. IX. 1928. – Beograd, 28. IX. 2005.). Školovao se u svojoj obitelji i u Zagrebu. Za svećenika je zaređen 1957. godine. Na početku svoje službe obavljao je razne dužnosti u bazilici Srca Isusova u Palmotićevoj u Zagrebu. Nakon toga u ljeto 1960. godine dolazi na novosadski Telep i tu ostaje godinu dana. Potom djeluje samo u dva grada: u Zagrebu (1961. – 1966., 1973. – 1986.) i Beogradu (1966. – 1973., 1986. – 2005.). Obavljao je razne službe vezane uz glazbu i katehezu, ali je bio i propovjednik osobito u Beogradu gdje je propovijedao na različitim jezicima.

²⁰ ASB, IX./3., BDO 1508/1960; BDO 1536/1960.

²¹ ASB, IX./3., Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, 3. srpnja 1960.

ali je na tužbe na djelovanje p. Periškica bio vrlo iznenađen, s obzirom na to da on dosada nije čuo nikakvih pritužbi na Periškicev račun. Bio je svjestan da Perišić nije naučio dovoljno mađarski jezik, ali je isto tako znao da se Perišić trudio naučiti jezik, te da se osobito brinuo za, prema njegovom saznanju, 500 – 600 vjernika koji su govorili hrvatskim jezikom. Bio je Zvekanović svjestan dvojezičnosti i administrature i brojnih župa, i kao pravi pastir se brinuo za jezični red na župama. Ipak, odluku o premještanju p. Periškica ostavio je p. Kukuli, ali je upozorio da telepska župa skrbi i o filijali Kać te da će to samo jednome svećeniku (u ovom slučaju p. Kilbertusu) biti vrlo teško. Ujedno je zamolio provincijala Kukulu da isusovci održe duhovne vježbe svećenicima Bačke apostolske administrature na mađarskom i hrvatskom jeziku.²² Ubrzo, na prijedlog provincijala, p. Adam Perišić je 1. kolovoza iste godine razriješen dužnosti duhovnog pomoćnika župe sv. Elizabete na Telepu.²³

Treća godina djelovanja – odlazak (1961.)

U svibnju 1961. godine provincijal Ivan Kukula obavio je vizitaciju isusovačke zajednice na Šalati, te je nakon utvrđenog teškog stanja u profsorskom kadru, zamoljen od strane rektora sjemeništa p. Anđelka Jurića da p. Kilbertusa ustupi sjemeništu na Šalati, jer je on već bio ranije određen da radi u sjemeništu na području glazbe. Radi toga je p. Kukula zamolio apostolskog administratora da tijekom ljeta razriješi p. Kilbertusa upravljanja župe sv. Elizabete na Telepu, a da na njegovo mjesto imenuje nekoga od svećenika Bačke apostolske administrature. Provincijalu Kukuli je bilo teško radi ovoga jer je htio otvoriti rezidenciju u Novom Sadu, no problemi su bili preveliki. Lorand Kilbertus je bio potreban u Zagrebu, Imre Polgár u Beogradu, dok Adam Perišić nije dovoljno savladao mađarski jezik da bi mogao voditi župu. Provincija nije mogla odgovoriti na potrebe mađarskog jezika na telepskoj župi jer nije imala dovoljno redovnika Mađara, a s druge strane bila je odgovorna za sjemenište na Šalati te je morala voditi brigu o njemu.²⁴

Pismom provincijala Kukule, apostolski administrator Zvekanović ovoga puta nije bio iznenađen, jer je već u siječnju i veljači te godine bilo govora o mogućnosti odlaska p. Kilbertusa iz Novoga Sada. Ipak se nadao da bi nakon Kilbertusovog odlaska mogao doći koji drugi isusovac. Zvekanović je bio zadovoljan radom isusovaca i želio je da oni ostanu u Bačkoj. Smatrao je da je premještanje p. Periškica bio pogrešan, ali se nije želio miješati u nu-

²² ASB, IX./3., BDO 1705/1960.

²³ ASB, IX./3., BDO 1854/1960.

²⁴ ASB, IX./3., Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, 9. svibnja 1961.

tarnje stvari Provincije i rad sjemeništa na Šalati. Zamolio je provincijala da Kilbertus ostane bar do kolovoza radi termina premještanja na župama Bačke apostolske administrature. Na kraju pisma Zvekanović je zahvalio provincijalu za dvogodišnje djelovanje isusovaca u Novom Sadu. Na kraju pisma napisao je: „Smijem li ipak ostati u nadi da će ovaj rad u pogodnijim okolnostima moći se nastaviti?“²⁵

Na kraju p. Kilbertus je razriješen službe upravitelja župe sv. Elizabete, a konačna primopredaja je obavljena 24. kolovoza 1961. godine. Novim upraviteljem imenovan je dotadašnji upravitelj župe Bajša Ferenc Berényi.²⁶

Ponešto o novosadskim patrima

U svom pismu p. Mihály Szentmártoni nastojao je opisati svakoga od isusovaca koji su u ovom kratkom razdoblju djelovali u Novom Sadu. Ovdje donosimo kratke crte o svakom patru.

Imre Polgár je poznao više jezika (hrvatski, engleski, njemački, francuski, talijanski), ali je mađarski govori dosta slabo, na razini djeteta, jer ga nije učio u školi. Dobro je izgovarao, ali je imao siromašan rječnik, pa je čak i djeci nekad bilo smiješno kako im se obraća u razgovoru. U Beogradu je bio na službi jer je tamo studirao engleski jezik. U život župe sv. Elizabete je unio molitveni duh, poticao je zajedničku obiteljsku molitvu.

Adam Periškić je, kao što smo već rekli, imao problema s mađarskim jezikom, iako se doista trudio naučiti ga. Tijekom boravka u Novom Sadu proučio je župne matice i znao datum rođenja svih župljana i slao im je čestitke za rođendan. Posebno je bio zauzet za sređivanje nesređenih brakova.

Lorand Kilbertus je, pak, shodno svojoj glazbenoj strani, poticao razvoj liturgijskog pjevanja, uvodeći uz postojeće pučko pjevanje latinske napjeve. Ujedno je osnovao i zbor. Bio je vrlo poznat kao dobar i strpljiv ispovjednik, pa je poradi toga nekada znao kasniti na svetu misu.

Časni brat **Ivo Matošević**²⁷ bio je četvrti isusovac koji je boravio u Novom Sadu, no njega arhivska građa Subotičke biskupije ne spominje. Radi toga je vrijedno svjedočanstvo p. Szentmártonija. Ivo Matošević je podrijetlom iz okolice Vareša u Bosni (Borovica). Kada je došao u Novi Sad imao je 23 godine. Vodio je brigu o ministrantima, bio je sakristan te kuhar.

²⁵ ASB, IX./3., BDO 1348/1961.

²⁶ ASB, *Parochiae*, 64. *Novi Sad III. Sv. Elizabeta*, BDO 1990/1961.

²⁷ Ivo Matošević (Borovica, 13. X. 1936). Isusovački časni brat u službi Družbe Isusove od 1955. godine. Službovao je osim u Novom Sadu u mnogim mjestima: Mljet, Borovica, Obrovo, Zagreb, Dubrovnik, Boka Kotorska, Sarajevo, Linz. Danas je na službi u Beču (od 1995. godine).

Zaključak

Ovo je kratki prikaz djelovanja male isusovačke zajednice u Novom Sadu, priređen ponajprije na osnovi arhivske građe Arhiva Subotičke biskupije i pisma p. Mihály Szentmártonija. Dobro bi bilo proučiti i arhiv Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, koji bi obogatio ovaj mali doprinos povijesti Subotičke biskupije i Družbe Isusove. Ostaje nam na kraju citirati riječi iz pisma biskupa Matije Zvekanovića: *Smijem li ipak ostati u nadi da će ovaj rad u pogodnijim okolnostima moći se nastaviti?* Hoće li isusovci nekad opet u Bačku?

ODLAZI TUGO

Odlazi, tugo, zatvori za sobom vrata.
Ti, stvore što slijediš godine i sve dane moje,
ti što otvaraš nezaliječene rane,
u bore se skrivaš, u zamagljenom oku prebivaš,
te nesigurne korake moje slijediš
i rugaš se.
Odlazi, tugo, zajaši svojega ata, iz bisaga
pusti zarobljene snove da moja duša
čežnjivo sanja dane nove.
Odlazi, tugo, da ti ne vidim traga.
Želim spokoj i mir, od svega blaga.
Ne okreći glavu i ne ruši za sobom
pozlaćene mostove.
Ja ću u tišini čekati zagrljaj neba, i milost
za odavno izmoljene molitve.

Marica Mikrut

UZDAM SE U ŽRTVU TVOJU

Koliko duboka rana, takav i križ mora biti,
da bi mogao, Isuse, moje srce ozdraviti.
Utjehu mi pošalji, već dugo u mraku stojim:
svi životni promašaji učiniše da se bojim.

Sigurnost, što svatko traži, od mene si otklonio,
ali milost pouzdanja duši si mi podario.
„Dosta ti je moja milost“, nježno mi Riječ Tvoja zbori,
da prihvatim Tvoju Volju – evo, srce mi otvori.

Ne želim pred Tobom, Kriste, svoje grijehe kriti,
već ponizno, kajući se, cijelu dušu Ti izliti.
Uzdam se u Žrtvu svetu kojom si me otkupio
i posljednju Kaplju Krvi što za mene si prolio.

Oko mene rijeka ljudi, mnogi u pomoć vapiju;
od boli se pogrbbili, al' od Tebe lice kriju.
Pomozi da povjeruju, da Te ljube, klanjaju se!
Pogledaj nas, usliši nas! Naše grijehe uzmi na se.

Katica Milosavljević

Obljetnice

Naši zlatomisnici

Piše: Dragan Muharem

Svoj zlatni jubilej – 50 godina svećeništva slavila su 2018. godine petorica svećenika Subotičke biskupije. Donosimo njihova imena i kratke životopise.

Mons. dr. Ivan Pénzes, biskup

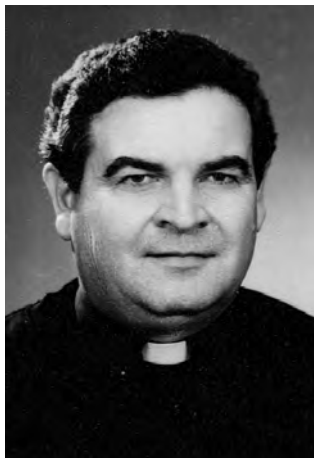
Rođen je u Bajmaku 10. kolovoza 1943. godine. U Zagrebu je završio studij teologije (1961. – 1969.) Za svećenika je zaređen u Subotici u katedrali sv. Terezije Avilske na Petrovo 1968. godine. U župi Presvetoga Trojstva u Adi godinu dana je vršio službu župnoga vikara a do 1972. godine službu prefekta i profesora u sjemeništu i Klasičnoj biskupijskoj gimnaziji *Paulinum*. Uz to obavljao je i službu notara u uredu biskupskog ordinarijata. Od 1972. župnik je u Horgošu. Do imenovanja za biskupa 1989. godine obavljao je sljedeće službe: član prebiterskog vijeća i konzultor Subotičke biskupije, dekan dekanata Novi Grad (Subotica), član savjetnika za arhive, knjižnice i muzeje pri Biskupskoj konferenciji Jugoslavije te Katehetskog vijeća. Papa Ivan Pa-

vao II. imenovao ga je subotičkim biskupom 25. travnja 1989., a biskupsko posvećenje primio je 18. lipnja iste godine u bazilici svete Terezije Avilske. U Budimpešti je doktorirao iz patologije 23. lipnja 1998. godine. Član je različitih vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije i kasnije Međunarodne biskupske konferencije svetih Ćirila i Metoda te potpredsjednik iste. Rektor je i profesor na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije.

Preč. Julije Bašić

Rođen je u Subotici 5. travnja 1942. godine. Filozofsko-teološki studij završio je u Đakovu. U stolnoj bazilici sv. Terezije Avilske zaređen je za svećenika na Petrovo 1968. godine. Nakon ređenja službu župnoga vikara vršio je u Bajmaku, Horgošu i Novome Sadu. Bio je član katehetskog vijeća Subotičke biskupije. Od 1978. godine župnik je u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije na Bikovu. Od 1997. godine ravnatelj je Doma svećenika *Josephinum*. U međuvremenu bio je član vijeća za sakralnu umjetnost. Imenovan je počasnim konzultorom 2005. godine. Uz župničku dužnost ujedno je i dekan dekanata Stari Grad (Subotica) te član ekonomskog vijeća Subotičke biskupije.

Mons. József Miocs

Rođen je u Kuli 16. travnja 1942. godine. Filozofsko-teološki studij završio je pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Na Petrovo 1968. zaređen je za svećenika. Vršio je službu župnoga vikara u Bečeju, zatim u Subotici (katedrala), te je radio u uredu biskupskoga ordinarijata. Od 1973. preuzima službu prefekta u sjemeništu Paulinum. U međuvremenu specijalizira glazbu na Institutu za crkvenu glazbu pri Katoličkom bogoslovnom

fakultetu u Zagrebu te završava studij 1975. godine i biva uveden u službu ravnatelja kora subotičke katedrale koju revno vrši sve do 2005. godine. Od 1980. godine ravnatelj je Klasične biskupijske gimnazije *Paulinum*, a od 1988. je i rektor sjemenišnog zavoda. Bio je član mnogih tijela i vijeća Subotičke biskupije, kao i pri Biskupskoj konferenciji Jugoslavije te sadašnje Ćirila i Metoda. Godine 2004. imenovan je prelatom Njegove svetosti.

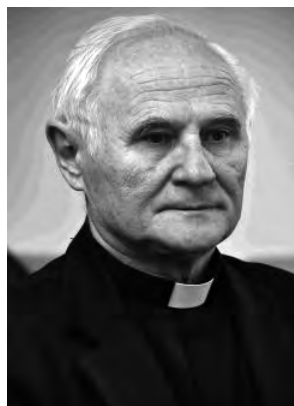
Vlč. József (Tóth) Csobanczy

Rođen je u Kuli 17. prosinca 1943. godine. Filozofsko-teološki studij završio je u Đakovu. Na Petrovo 1968. godine zaređen je za svećenika u subotičkoj prvostolnici te je pri župi svete Terezije Avilske vršio službu župnoga vikara. Djelovao je u župama Zmajevo, Bajša i Odžaci. Od 1974. godine živi i radi u Švicarskoj.

Preč. István Dobai

Rođen je u Adi 26. prosinca 1943. godine. Za svećenika je zaređen u prosincu 1968. godine u subotičkoj katedrali. Službu župnoga vikara vršio je u Horgošu, Bačkoj Topoli i Bajši. Kasnije je upravljao župama Bajša, Gunaroš, Hajdukovo, Subotica (Sv. Juraj) te otokom sv. Jurja u Perastu (Crna Gora). Trenutno je upravitelj župe u Šupljaku. Bio je član mnogih tijela Subotičke biskupije te dugogodišnji ravnatelj Karitasa.

*Našim zlatomisnicima od srca čestitamo i Bogu zahvaljujemo
na predanom svećeničkom djelovanju kroz tolike godine
te ih preporučamo u molitve.*

25. obljetnica svećeništva Davora Kovačevića

Piše: Marko Tucakov

Davor Kovačević se rodio 23. srpnja 1959. u Slavonskom Brodu. Potječe iz brodske župe Duha Svetoga. Studirao je teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Zaređen je za svećenika Kotorske biskupije u Prčnju na blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije, 8. rujna 1993. godine, a mladu misu je slavio u Đakovačkim Selcima 10. listopada 1993. godine. Na početku svoje svećeničke službe djelovao je u Prčnju, a upraviteljem župe svetog Mihovila u Beregu postaje 1998. godine, gdje je kasnije imenovan i župnikom u ovoj župi. Upravlja i susjednom župom svetog Ivana Krstitelja u Kolutu. Od te godine vlč. Kovačević zauze-

to radi na očuvanju kulturnoga blaga Berega, prije svega šokačkih narodnih nošnji i ostale etnografske baštine. Bavio se šivanjem i ukrašavanjem liturgijskoga ruha, te je aktivno rabio razboj i tkao. Za vrijeme njegove službe u Beregu enterijer crkve je više puta renoviran i dopunjavan, a inventar stručno konzerviran. Obnovljena je i zgrada župnoga doma, kao i njezino dvorište, a na bereškom groblju je za sprovodne obrede uređena kapela svete Ane, sagrađena nešto prije njegova dolaska u Bereg. Na glavnom seoskom križanju je postavljen i blagoslovljen veliki spomen-križ, dar jednog nekadašnjeg mještanina. Obnovljene su bereške žetvene svečanosti, a 2003. godine svečano je blagoslovljeno novo svetohranište i proslavljena 500. obljetnica župe. Bio je redoviti gost-propovjednik u okolnim župama somborskoga i apatinskog dekanata, posebice na marijanske blagdane. Na blagdan Marijina rođenja ove godine spomenuo se svog srebrnog svećeničkoj jubileja. Iako narušena zdravlja, velečasni Davor nastavlja i dalje aktivno služiti sve malobrojnijim župljanima Berega.

Naše redovnice – slavljenice

Pedeset godina redovništva s. Silvane Milan

Piše: Željka Vukov

U nedjelju, 16. rujna 2018. u crkvi sv. Roka svečano je proslavila svoj zlatni jubilej redovničkog života i služenja s. Silvana Milan. Rođena je u Gradinskom Lugu kod Virovitice 18. travnja 1950. Otac joj se zvao Josip, a mama Boja r. Vučemi-
lović-Šimunović. Imala je petero braće i jednu sestru, od kojih je ona najmlađa. Već kao dijete je često hodočastila u Mariju Bistricu gdje je, i ne znajući koji će poziv u životu izabrati, rado molila kronicu i pjevala s hodočasnicima. Prvi njezin susret s časnim sestrama je bio posjet sestrama u Zagrebu na povratku s Marije Bistrice gdje je donijela konačnu odluku da želi poći u samostan. Tako je s petnaest godina ušla u samostan. Iako je bila mlada, nitko je nije mogao razuvjeriti da to nije za nju, a bilo je onih koju su je pokušali odgo-
voriti. Iz Zagreba je s još šest djevojaka otišla u Blato na Korčuli gdje je Kuća Matica Družbe u kojoj je ostala tri godine radi formacije. Završila je Katehetski institut. Djelovala je u samostanima na Otoku Ugljanu, u Zadru, u Zemuniku, u Pločama, u Uskoplju, Zagrebu (u dva navrata), u Blatu, te evo već treći put u Subotici. Dala je veliki doprinos otvorenju vrtića „Marija Petković“, koji je prvi hrvatski i katolički, a ujedno i Montessori vrtić u Subotici. Godinama je predstojnica samostana koji danas ima sedam sestara. Sestre se bave njegom starih i bolesnih, župnim apostolatom, pripremom djece za prvu priče-
st, župnim vjeronaukom, vođenjem pjevanja, spremanjem crkve, posje-
tom i obilaskom bolesnika. itd. Kao kućna predstojnica ima dosta obveza u samoj zajednici: animiranje sestara, nabava svega što je potrebno za život od odjeće do hrane i održavanja zgrade. Svaka od njih ima svoje dužnosti koje svakodnevno vrši jer bez te suradnje ne bi mogle funkcionirati. One su jedna

obitelj, a majka Utemeljiteljica im je naglasila „Kćeri moje, kao što ste sve kćeri jedne Majke, tako ste i sve živi udovi naše Družbe. Budite, dakle, samo jedno srce u Isusu, u njegovom Svetom Duhu, živeći u jedinstvu s Kristom koji je Ljubav, Istina i Život.“ Puno je radila s mladima, organizirala razne duhovne obnove, vodila mlade na hodočašća.

Od 50 godina redovništva, s. Silvana je 20 godina u Subotici. Od srca joj čestitamo i zahvaljujemo na svemu što je u Družbi Sestara Kćeri milosrđa učinila Bogu na slavu i služeći Crkvi, Družbi i narodu, a osobito za sve što je učinila za župu svetog Roka u Subotici.

JESEN

Dani mrki, kraći i pomalo ladni.
Povetarcom jesen svoje vrime javi.
Nebo sivo, tmurno, mrko nad nama se sasvim smrklo.
Nema sunca zlatnog sjaja da ugrije zemlju nama.
Nebom ptica više nema, ne piva nam više ševa.
Na odžaku roda nema i lasta se na put sprima.
Parkovi su opustili žutim lišćem zagrniti.
Kiša ladne kapi sipa, a nas ništa baš ne pita.
Toplije smo se navukli i u zatvoritu sobu se zavukli.
Sokakom se blato napravilo, na pendžera staklo zadaniło.
Noć je malo dužja ali tija, pa i vrabac sad se pita –
Kud je sunce toplo ošlo, kad je lito tako brzo prošlo.
Ne čuju se dica na sokaku, već pendžer se svitli u mraku.
Vitar duše, lišće spada, jesen sad sa svima vlada.
Kud god kreneš svud prominja, jesen lito sad zamela.
Ej, jeseni, treće doba, vladaj nama dok ti volja snaži
i tvoje vrime polako prolazi, zima tebe sa snigom pogazi.

Pavka Domić

Pedeset godina zavjeta s. Tereze Mačković

Piše: s. Barbara Bagudić

S. Tereza Mačković proslavila je 30. rujna pedesetu obljetnicu zavjeta. Svoj zlatni jubilej željela je proslaviti u rodnoj župi u Tavankutu gdje je slavlje počelo u crkvi Presvetog Srca Isusovog. Svečanu sv. misu predslavio je vlč. Jozef Vogrinc.

Na završetku sv. mise rodbina je zahvalila s. Terezi za njezino svjedocanstvo života, zahvalni Bogu i ponosni što imaju redovnicu u svojoj obitelji. Zahvalni govor i čestitku u ime rodbine izrekao je Tomislav Žigmanov, nećak s. Tereze. Za sjećanje na ovaj jubilej poklonili su joj prekrasan rad od slame, sliku Blažene Djevice Marije.

S. Tereza Mačković rođena je 28. siječnja 1941. godine u Čikeriji, Donji Tavankut. U Samostan sv. Anđela Čuvara u Korčuli stupila je 1965. godine. Iduće godine obukla je redovničko odijelo, a prve zavjete položila je 30. kolovoza 1968. Doživotne zavjete položila je 15. kolovoza 1974. Nakon Korčule na službi u Splitu bila je 7 godina, u Tavankutu 12 i od 1988. živi u samostanu sv. Dominika u Subotici pri župi sv. Jurja.

Tomislav Žigmanov, govoreći u crkvi na završetku sv. mise, rekao je kako je s. Tereza jedna od četiriju sestara dominikanki koje su se iz Tavankuta pridružile dominikankama u drugoj polovici 20. st. Od njih četiri s. Tereza je najmlađa i ujedno je i posljednja Tavankučanka koja se odlučila postati sestra dominikanka. Od njenog odlaska u samostan proteklo je više od 50 godina, točnije 53 godine. Proslavili smo zlatni jubilej s. Tereze u Tavankutu u nadi da će se još koje dominikansko zvanje roditi u Tavankutu.

Srebrni jubilej s. M. Ljiljane od Duha Svetoga

Piše: Marko Tucakov

Sestra M. Ljiljana od Duha Svetoga (Prelić) podrijetlom je iz Sonte. Rođena je 1971. godine u Apatinu od oca Antuna i majke Kate (r. Mihaljev). Djetinjstvo provodi u Sonti, gdje pohađa i osmogodišnju školu. Po povratku s jednog hodočašća mladih u Rim, upoznaje se sa zajednicom karmelićanki u Kloštru Ivaniću. Otada počinje njeno pismeno druženje sa sestrama. Povremeno posjećuje Karmel u Kloštru, a osobito novoosnovani Karmel u Šarengradu. Završava srednju medicinsku školu u Somboru, te nakon jednogodišnjega rada u struci, 1991., ulazi u Karmel sv. Josipa u Šarengradu. Pred samo zatvaranje klauzure, 5. listopada 1991. godine, za vrijeme Domovinskog rata kao prognanica napušta Šarengrad i sa zajednicom odlazi u Ilok, odakle s konvojem izlazi 17. listopada 1991. godine. Kroz mjesec i pol dana s cijelom zajednicom boravi kod Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu. Zbog sigurnosti, nastavlja zajedno sa svim sestrama put prema Zagrebu, gdje ih velikodušno primaju oci karmelićani u Remetama. Redovničko odijelo prima 2. veljače 1992., te započinje novicijat. Svoje privremene zavjete na tri godine polaže 25. travnja 1993., a 27. travnja 1996. svečane zavjete. Kada su stvoreni uvjeti za povratak u matičnu biskupiju, s cijelom zajednicom dolazi 2001. u samostan u Breznici Đakovačkoj, koji je još bio u izgradnji. Na redovitim izborima za vodstvo zajednice 2013. izabrana je za prioricu samostana na tri godine, a isto tako i na sljedećim redovitim izborima 2016. godine.

Na svečanoj misi 29. travnja 2018., u prisutnosti nadbiskupa đakovačko-osječkog Đure Hranića i nadbiskupa u miru Marina Srakića, te svećenika ove nadbiskupije, s. Marija Ljiljana od Duha Svetoga (Prelić), priorica samostana karmelićanki u Đakovačkoj Breznici, proslavila je svoj srebrni redovnički jubilej. Na kraju mise mons. Hranić čestitao je s. Ljiljani. Iako je želja slavljenice bila proslaviti ovaj jubilej u okviru zajednice, nadbiskupi su, kako je istaknuo Hranić, željeli svojim dolaskom iskazati očinsku brigu i ljubav kako prema priorici, tako i prema cijeloj zajednici karmelićanki. Nakon homilije, s. M. Ljiljana obnovila je svoje redovničke zavjete čistoće, siromaštva i poslušnosti.

Duhovna zvanja

Piše: Mirko Štefković

Mladomisnici

Đakon **Gáspár Józsa** za svećenika je zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2018., u subotičkoj katedrali. Gáspár je rođen u Villachu u Austriji. Osnovnu i srednju ekonomsku školu pohađao je u Bečeju. Maturirao je 1990. godine, te je potom 1997. godine diplomirao povijest na Učiteljskoj višoj školi u Szombathelyu u Mađarskoj. Potom je odslužio vojni rok, te je zatim dvije godine predavao povijest u osnovnoj školi u Bečeju, a deset godina u Sárszentágoti u Mađarskoj. Godine 2010. stupio je u franjevački red u Mađarskoj, te je 2012. godine otpočeo studij teologije u Budimpešti. Kao svećenički kandidat Subotičke biskupije 2014. godine stupio je u bogoslovno sjemenište u Esztergom, gdje je diplomirao 2018. godine. Gáspár je za đakona zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2017., u subotičkoj katedrali. Od 1. kolovoza 2018. postavljen je za kapelana u župu Imena Marijina u Novom Sadu.

Vlč. **Zsolt Magyar** za svećenika je zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2018., u subotičkoj katedrali. Zsolt je rođen 23. lipnja 1989. godine. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu, te stupio u malo sjemenište „Paulinum“ u Subotici i pohađao istoimenu Gimnaziju, gdje je maturirao 2008. godine. Potom je kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio u bogoslovno sjemenište u Segedinu. Nakon pauze od tri godine ponovno je primljen među svećeničke kandidate Subotičke biskupije, a studij je nastavio u Esztergomu, te potom u Veszprému. Zsolt je za đakona zaređen 15. prosinca 2017. u župnoj crkvi Anđela Čuvara u Kanjiži. Od 1. kolovoza 2018. postavljen je za kapelana u župi Presvetog Trojstva u Adi.

Đakoni

Bogoslov **Daniel Katačić** za đakona je zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2018., u subotičkoj katedrali. Daniel je rođen 10. listopada 1991. godine u Bačkom Bregu. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, a potom je pohađao Gimnaziju u Somboru, gdje je maturirao 2010. godine. Iste je godine kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio u bogoslovno sjemenište u Đakovu, gdje je otpočeo studij teologije, te je nakon tri godine studija odlučio stupiti u Red bosonogih karmelićana. Potom je nakon prvih redovničkih zavjeta nastavio studij teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Od 2017. ponovno je primljen među svećeničke kandidate Subotičke biskupije, te je u 2018. godini diplomirao teologiju. Od 1. kolovoza 2018. postavljen je za duhovnog asistenta na župu Imena Marijina u Novom Sadu.

Bogoslov **Luka Poljak** za đakona je zaređen 16. rujna 2018. u župnoj crkvi sv. Marka evanđeliste u Starom Žedniku. Luka je rođen 25. kolovoza 1991. godine u Osijeku. Osnovnu školu, te potom isusovačku Klasičnu gimnaziju pohađao je u rodnom gradu. Maturirao je 2010. godine, pa je zatim godinu dana proveo kao postulant kod franjevacu u Samoboru. Zatim je kao dijecezanski kandidat stupio u bogoslovno sjemenište u Đakovu i otpočeo studij teologije. Potom je kroz pet godina studirao teologiju na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu, gdje je diplomirao 2018. godine. U međuvremenu je u 2017. godini primljen među svećeničke kandidate Subotičke biskupije, te je poslan na praktikum na župu u Stari Žednik, gdje je ostao i nakon đakonskog ređenja u svojstvu duhovnog asistenta.

Bogoslov **Dražen Skenderović** za đakona je zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2018., u subotičkoj katedrali. Dražen je rođen 29. prosinca 1985. godine u Subotici. Osnovnu, a potom i srednju Tehničku školu, pohađao je u Subotici. Maturirao je 2005. godine. Po završetku srednje škole otpočeo je raditi, te je odslužio vojni rok, pa je nastavio raditi. Upisao je studij na Teološko-katehetskom institutu u Subotici u jesen 2012. godine, da bi potom od 2013. kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio u bogoslovno sjemenište u Sarajevu te ondje otpočeo teološki studij, gdje je i diplomirao 2018. godine. Od 1. kolovoza 2018. postavljen je za duhovnog asistenta na župu Anđela Čuvara u Kanjiži.

Bogoslov **Nebojša Stipić** za đakona je zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2018., u subotičkoj katedrali. Nebojša je rođen 30. rujna 1989. godine u Subotici. Osnovnu školu je pohađao u Subotici, a srednju Poljoprivrednu školu u Bačkoj Topoli, te ondje maturirao 1998. godine. Potom je u Osijeku pohađao Poljoprivredni fakultet, gdje je diplomirao 2013. godine. Iste godine je kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio u bogoslovno sjemenište u Sarajevu, gdje je otpočeo studij teologije, a 2018. godine je i diplomirao. Od 1. kolovoza 2018. postavljen je za duhovnog asistenta na župu sv. Antuna u Čantaviru.

Bogoslov **Dávid Sáfrány** za đakona je zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2018., u subotičkoj katedrali. Dávid je rođen 8. listopada 1987. godine u Malim Pijacama. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu, a zatim srednju Tehničku školu u Subotici. Po završetku škole odslužio je vojni rok, te je upisao Teološko-katehetski institut u Subotici. Položio je maturu u Tehničkoj školi u Subotici 2013. godine, te je kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio u bogoslovno sjemenište u Esztergomu, gdje pohađa petu godinu teološkog studija.

Bogoslov **Dezső Serfőző** za đakona je zaređen 4. kolovoza 2018. godine u župnoj crkvi sv. Male Terezije u Senti. Dezső je rođen 14. listopada 1990. godine u Senti. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu, te stupio u malo sjemenište „Paulinum“ u Subotici i pohađao istoimenu Gimnaziju, gdje je maturirao 2010. godine. Godine 2015. kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio je u bogoslovno sjemenište u Szegedu, gdje pohađa četvrtu godinu teološkog studija.

PJESNIK

Kotači vremena za milosti ne znaju
zore, sutoni, noći tek su im etape,
putem povijesti oni se poravnaju
uz ceste ostaju nepregledne sape,
krivokletstva, vjerolomstva, revolucije,
što se ne osvrću na pjesnikove ambicije.

Blatnjav bat čizme ostavlja trag,
do sljedeće kiše ili neznane vojske,
čovjek jednako početku i ode nag
po sredini prelazi jame lubanjske.
Poput grozda kotači ga gnječe,
iz utrobe gnjile, pjesma od njeg poteče.

Mršava života dan mu prolazi,
dok svoje blago zgrće na zemlji,
lice se u bolnu grimasu iznakazi,
tijelo sve dublje, dublje se uzemlji.
Venama mjesto krvi voda će poteći,
kroz gole šake, život će proteći.

Tko se osvrće na pjesmu pjesnika?
Tko u vremenu bezimenom stih čuje?
Kad znanca jednog ima, svog pogrebnika,
kad mu smrtni nagon uho razobličuje.
Tko će čuti mladu pjesmu pjesnika,
Tko će stati uz ovog ludog vjesnika?

Silvester Bašić

Naši pokojnici

Brat Stipo Doboš (1946. – 2018.)

Brat Stipo od Presvetog Trojstva (Doboš) rođen je u Bačkom Monoštoru od oca Adama i majke Marte r. Vinkov. Rodio se 17. siječnja 1946. Osnovnu školu je pohađao u Monoštoru. Kao mladić osjetio je Božji poziv za karmelićanina te je 1962. primljen u karmelićansko dječjačko sjemenište u zagrebačkim Remetama. Nakon godine dana gimnazije u Zagrebu opredijelio se za časnog brata karmelićanina. U Sombor je premješten 1963., te uoči Velike Gospe te iste godine (14. kolovoza 1963.) prima karmelski habit. Na blagdan Male Gospe 1965. polaže svoje prve redovničke zavjete. U Somboru je vršio različite službe u sakristiji, šivaonici i kuhinji. Svečane zavjete položio je 17. siječnja 1971. Iz Sombora je premješten u Split u ožujku 1976., i tamo vrši službu kuhara. Iz Splita je premješten u Generalnu kuću u Rimu za kuhara u svibnju 1984. U Sombor ponovno dolazi 1993., gdje vrši službu sakristana, vrataru i druge poslove u samostanu, a po potrebi i kuha za braću. Na službu u Bugarsku odlazi 22. srpnja 2009., a 15. prosinca 2010. ponovno se vraća u Sombor. Prije pet godina počeo je ozbiljno poboljšavati od raka i imao je nekoliko operacija. Od jeseni prošle godine sve je više slabio. Na Vigiliju Bogojavljenja i na Prvi petak (5. siječnja 2018.) preminuo je u Gospodinu u 72. godini života i u 52. godini redovništva.

Svi koji su poznavali brata Stipu znaju jako dobro da je uvijek nosio sa sobom radost. Brat Stipo bio je osoba molitve, razmatranja, poniranja u otajstva Božjega života. Jako je pazio na duhovni život i to je uvijek naglašavao. Upravo iz molitve i žrtava koje je prinosisio proizlazila je njegova djelatna ljubav prema bližnjima, a posebno prema siromasima i svima koji

su bili u bilo kakvoj potrebi. Iako nije bio svećenik, jako se brinuo za duše, te je mnoštvu mladih, ali i starijih praktički bio duhovnik. Bog mu je dao dar duhovnog vodstva. Nekoliko mladića je uputio u samostan.

Sada kada je naš brat Stipo završio svoje poslanje na ovoj zemlji, vjerujemo da će sve nas zagovarati pred Gospodinom. Hvala ti, brate Stipo, za Tvoje Bogoljublje i čovjekoljublje. Dragome Bogu neka je hvala i slava za život našega brata Stipe.

o. Srećko Rimac, OCD

S. Leonija Matija Skenderović (1936. – 2018.)

Na nedjelju Božanskog Milosrđa, 8. travnja 2018., preminula je u Subotici, u samostanu Anuncijata, naša s. Leonija u 83. godini života i 61. godini redovničkih zavjeta. S. Martina Koprivnjak ju je ispratila riječima: „Ima trenutaka kada je bremenita tišina bogatija od bilo koje riječi. Takav je i ovaj trenutak kada se opraštamo od naše s. Leonije Skenderović. Djetinjstvo i mladost Matija je provela u živopisnom Bikovu. Naučila je sve kućanske i seoske poslove, tako da su se roditelji mogli na nju osloniti sve dok se s 19 godina nije uputila u samostan sestara Naše Gospe u Zagrebu, u kojem je već bila njezina teta s. Amata. Tu je prošla kroz redovničku formaciju i dobila ime s. Leonija. Prve zavjete položila je 18. kolovoza 1957, a doživotne 1963. godine. Nakon zavjeta provela je dvije godine u Subotici, pa u Žedniku, te se 1964. godine vratila u Zagreb gdje je obavljala službu vozačice, i brinula o vrtu koji je marljivo i s ljubavlju uređivala. Od 1990. opet je u Subotici, u Biskupiji, te u Harambašićevoj, gdje je bila sakristanka u katedralnoj sakristiji. Posljednji dio svojega života provela je u samostanu Anuncijata u Subotici. Njezini dani bili su protkani jednostavnošću, molitvom, radom, ali i željom za upoznavanjem novoga. Voljela je čitati i osobito je štovala blaženog Alojzija Stepinca.

U dubokoj vjeri i zahvalnosti iskazujemo poštovanje životu s. Leonije, a za njezinu sretnu vječnost svim srcem se molimo. Neka počiva u miru Božjem!“

Marina Piuković

Fra Marijan Kovačević

(1946. – 2018.)

Uz rodbinu, mnogobrojne prijatelje, te osamdesetak redovnica, redovnika i svećenika pokopan je 21. svibnja 2018. na mjesnom groblju u Cerniku fra Marijan Kovačević, svećenik franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda.

Sprovodne obrede na groblju kao i Misu zadušnicu u župnoj crkvi sv. Petra u Cerniku predvodio je fra Ilija Vrdoljak, provincijal franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Sažalnice požeškog biskupa Antuna Škvorčevića, nadbiskupa đakovačko-osječkog Đure Hranića i umirovljenog Marina Srakića te subotičkog biskupa Ivana Pénzesa pročitali su njihovi izaslanici.

Okrijepljen svetim sakramentima, fra Marijan je 18. svibnja u Slavonskom Brodu preminuo u 72. godini života, 55. redovništva i 46. godini svećeništva. Rođen je 16. rujna 1946. u Rešetarima, župa Nova Gradiška, u uzornoj katoličkoj obitelji od oca Antuna i majke Marije r. Palić. Odrastao je uz četvero braće i sestara, najstariju Ankicu (s. Karmelu, koja je redovnica družbe sestara naše Gospe, i na službi je u Subotici), brata Ivana (koji je preminuo kao dijete) te sestru Tereziju i brata Alojzija. Otac mu je preminuo 1983., dok mu je majka živa i ima 93 godine.

U novicijatu franjevačkog reda ušao je u Cerniku 1963. godine, a sljedeće je godine dao svoje prve redovničke zavjete. Svečane redovničke zavjete dao je 1971. u Zagrebu. Za svećenika je zaređen 1972. u Zagrebu. U svojim 46 godina svećeništva bio je na službama u Osijeku, Karlovcu, Subotici, Vukovaru, a posljednje tri godine kao samostanski vikar u Slavonskom Brodu. Najduže je na službi bio u Subotici, gdje je u dva navrata službovao ukupno 28 godina. Tijekom svog redovničkog i svećeničkog života bio je definator, a obavljao je i službe vikara i ekonoma samostana, kapelana, duhovnoga asistenta OFS-a, kroničara, dušobrižnika bolesnika, ispovjednika.

„Istinski se trudio biti franjevcem kojega je odnjihala zdrava, čista vjera slavonske obitelji, očitovana kroz trajno produbljivanu i gajenu pobožnost – osobnu i zajedničku molitvu, iskrena dobrota srca prostranoga poput slavonske ravnice koju je uvijek u sebi nosio. Bio je franjevac slavonskog štih. Slavljenju svetih otajstava euharistiji i ispovijedi pristupao je s dostojanstvom.

janstvom starih pobožnih mistika i poniznih razlagatelja otajstava vjere u homilijama i porukama. U ispovjedaonici je bio strpljiv služitelj Božjega milosrđa. Bio je mudar, a njegovi su savjeti uvijek bili popraćeni konkretnom molitvom. Cijenio je bratstvo i zajedništvo na svakoj razini, osobno je a opet nenametljivo davao svoj obol. Bio je vedar, veseo, duhovit, nenametljiv, ponizan, skroman, jednostavan... Volio je i znao je lijepo pjevati, a i svirati. Volio je svoju braću redovnike, poštivao svećenike, redovnice, vjernike, svakoga čovjeka. Ta je njegova ljubav bila prepoznatljiva i po tome što je u svim mjestima gdje je boravio bio omiljen kako među pukom jednako tako i među svećenicima. Bio je odan Crkvi, poglavarima, a koliko je volio svoj hrvatski narod osjetilo se po njegovim gestama, strepnjama – istaknuli su to među ostalim u svojim oproštajnim govorima; provincijal fra Ilija Vrdo-ljak, slavonskobrodski dekan Ivan Lenić, fra Klaudio Milohanović, gvardijan broskog samostana. Posebno je bio dirljiv oproštajni govor fra Marka Malovića, koji je bio njegova svećenička generacija od sjemenišnih dana. On je među ostalim ustvrdio da je fra Marijan bio heroj Domovinskog rata i to zbog toga što je imao hrabrosti 1990. pred početak Domovinskog rata u Hrvatskoj iz Vukovara, gdje je par mjeseci bio na službi, vratiti se ponovno u Suboticu, jer je to tada bilo iznimno opasno, napose za svećenike, kao i zbog toga što je rado došao mijenjati ga 1993. u okupirani Ilok. Svoj je govor završio dirljivim primjerom reagiranja pokojnikove pobožne majke Marije, kako je na tu žalosnu vijest tješila svoga uplakanog najmlađeg sina Alojzija, s kojim živi u Rešetarima – „Sine, nemoj se žalostiti, to je zakon Božji!“ (kta/b.l.)

S. M. Trpimira Isusova – Vera Temunović (1932. – 2018.)

Gospodin je u svom milosrđu 4. srpnja 2018. g., u devetnici bl. Majci Utemeljiteljici, prigrlio našu dragu s. M. Trpimiru Temunović Isusovu i pridružio je zajedništvu nebeske Crkve.

S. M. Trpimira je rođena u Žedniku 6. rujna 1932. godine u obitelji Roke i Klare Temunović koji su joj na krštenju nadjevali ime Vera. Odrastala je u pobožnoj i radišnoj obitelji, aktivnoj u župnoj zajednici sv. Marka kojoj su pripadali, što su župnici vrlo rado isticali. Od desetero djece, koje je

Bog darovao tom vjernom braku, duhovni poziv je osjetilo njih troje: sin Josip koji je bio svećenik Subotičke biskupije, te kćeri: s. Leopoldina dominikanka, te naša s. M. Trpimira. Odgoj u povjerenju prema Gospodinu primila su sva njihova djeca, pa je tako Gospodin i među unucima odabrao radnicu za svoju žetvu, s. Blaženku, dominikanku.

Naša s. M. Trpimira se zajedno sa svojom sestrom odlučuje za redovnički poziv. Gospodin ju je uputio u Družbu Kćeri Milosrđa u koju ulazi 1961. godine, najprije u Zagrebu, a vrlo brzo nastavlja svoj redovnički hod u Kući matici u Blatu na Korčuli. U novicijat stupa 1963. godine kako bi prve zavjete položila 12. rujna 1965. Doživotne zavjete položila je 12. rujna 1970. u Blatu.

Bila je veoma zrela osoba, uvijek ljubazna, dostojanstvena, odmjerena i nasmiješena. Zнала se hvatati u koštac sa svim onim što joj je Gospodin stavljao na put: dužnosti koje su joj bile povjerene obavljala je najbolje što je mogla, trpljenje je primala kao dio životnoga puta, u posljednje vrijeme kada je patnja uznapredovala u teškoj bolesti kao prava Trpimira znala je trpjeti s Raspetim i nije se žalila na boli.

Svoj redovnički hod započela je u Blatu a nastavila ga u Novom Sadu, u Passau i Hengersbergu u Njemačkoj, u Somboru i najdulje u Subotici u zajednici sv. Male Terezije. Djelovala je kao kuharica, sakristanka, njegovateljica staraca i kao dugogodišnja vratarica. Ljudi i sestre će pamtit i njen glas preko telefona i pojavu na vratima samostana u Subotici. Glas koji se uvijek obradovao svakom pozivu i pozivatelju. U razgovoru s njom svatko je mogao osjetiti zanimanje, i za osobu i za njezinu životnu situaciju. Nije zaboravljala one s kojima je surađivala u različitim filijalama i rado se zanimala za njihov životni tijek. Župljani su voljeli izmijeniti s njom povjerljive i ljubazne riječi.

U životu ju je Bog pohodio različitim bolima. Sve je podnosila na nogama, strpljivo i ustrajno. Do polovice lipnja izgledalo je kao da će i ovu krizu preboljeti i nastaviti vršiti svoju dužnost. Međutim, srce je sve više gubilo snagu za borbu. Hospitalizirana je i, nakon malog poboljšanja, došla je kući, ali ne više na nogama. Iz dana u dan voda se sve više nakupljala oko srca. Sestre zajednice su je podržavale molitvom i njegovom, a župnik okriepio svetim sakramentima. Navečer 4. srpnja 2018. godine srce je posustalo u borbi. Predala se Gospodinu da je povede u mjesto bez boli, u blaženstvo vječnoga života, u okruženju redovničkih sestara uz molitvu.

Draga s. M. Trpimira, svoj život i svoje patnje prikazivala si za duhovna zvanja u Družbi. Hvala na svakoj molitvi koju si na takav način upućivala Gospodinu. Moli još i više u nebeskom blaženstvu da se Božja volja vrši po ovom njegovom djelu, ovoj Družbi, koje je započelo prije 100 godina. Gospodin neka te nagradi za svaku dobru riječ upućenu drugima, dobronamjeran i mudar savjet, za sve žrtve, molitve i trpljenje, kojim si opravdala ime koje ti je Providnost darovala u Družbi. Počivala u miru Božjem!

s. M. Emila Barbarić

S. M. Josipa Đula Milodanović (1930. – 2018.)

U 88. godini života i 61. godini zavjeta, 16. srpnja 2018. u subotičkoj bolnici preminula je naša draga s. Josipa Đula Milodanović. Rođena je na sam Božić, 25. prosinca 1930. godine u našoj lijepoj Bačkoj, u Starom Žedniku, u župi sv. Marka Evanđeliste. Potekla je iz brojne obitelji oca Tome i majke Matilke r. Čakić. Za samostan se odlučila u zreloj dobi, s 24 godine, i svoju prvu obitelj zamijenila redovničkom u samostanu sestara Naše Gospe u Zagrebu. U novicijatu je dobila ime s. Josipa. Cijelog je života štovala svetog Josipa i molila se svom velikom zaštitniku. Redovnički život ju je vodio kroz nekoliko gradova: Zagreb, Gungju, Rumu, i odveo je sve do Njemačke, gdje je u Caritasovom domu za stare u Holzkirchenu kuhala pune 22 godine. Godine 1991. vratila se u Hrvatsku i nastavila služiti u kuhinji u kući matici u Zagrebu. To je činila sve do 2009., kada je zamolila da svoju starost provede u rodnoj *lipoj* Bačkoj, i da bi bila na pomoć svojoj sestri. Bog joj je dao duboku starost, a ona je svoje dane ispunila djelima služenja, ljubavi, molitvom.

Draga naša s. Josipa, molit ćemo i dalje za vas, ali Vam se preporučamo, molite i Vi za nas, za nova duhovna zvanja, za našu djecu i mlade i za obitelji. U zajedništvu Presvetoga Trojstva sa svim našim sestrama uživajte u blaženstvu vječnoga života.

Marina Piuković

Mons. József Rehák (1933. – 2018.)

Po svom providnosnom milosrđu Otac nebeski je 27. srpnja 2018. k sebi pozvao umirovljenog svećenika Subotičke biskupije mons. Józsefa Reháka, apostolskog protonotara, dugogodišnjeg župnika župe Isusa Radnika u Subotici.

Mons. Rehák je rođen 7. travnja 1933. godine u Adi, od oca Istvána i majke Márie Tényi. U tamošnjoj župnoj crkvi Presvetoga Trojstva primio je sveto krštenje. Pošto se obitelj preselila u Sentu, ondje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Već kao školarac József je na sebe privukao pažnju ozbiljnim vladanjem te ga je tadašnji župnik

Béla Péchy na njegovu zamolbu, uz sljedeću preporuku, poslao u bogosloviju: *József stvarno ima svećeničko zvanje, dubokog je vjerskog života, te već odavno svakodnevno dolazi na svetu pričest, pa njegovo vladanje mnogim vjernicima služi na duhovnu izgradnju. Vrlo je marljiv i pametan učenik, što potvrđuje izvrsnim uspjehom na maturi i jednoglasnom pohvalnom cijelom profesorskog zbora.*

Teološki studij je pohađao u Zagrebu od 1954. do 1960. godine. Za svećenika ga je 28. lipnja 1959. godine, u župnoj crkvi Srca Isusova u Sentu, zareadio mons. Matija Zvekanović, bački apostolski administrator. Svećeničku službu u svojstvu kapelana otpočeo je u Bačkoj Topoli 1959. godine, odakle je nakon godinu dana u istom svojstvu premješten u Sombor. Potom je kao kapelan godinu dana djelovao u Bajmaku od 1962. te ponovno godinu dana u Bačkoj Topoli i Bajši, odakle je u svojstvu župnog upravitelja premješten u Gunaroš, gdje je ostao do 1968. kada je premješten u župu Isusa Radnika u Subotici.

Mons. Rehák bio je aktivan na mnogim poljima života Subotičke biskupije, pa je tako djelovao i kao biskupijski savjetnik i član svećeničkog vijeća te drugih biskupijskih vijeća i kao crkveni sudac. Od 1978. do 1988. u dva mandata vršio je službu generalnog vikara, a od 1989. do 2003. godine obnašao je službu ahiprezbitera Katedralnog arhiprezbiterata te je od 1993.

do 2007. vršio službu privremenog prefekta Biskupijskog računarskog ureda. Od 2004. godine odlikovan je zvanjem apostolskog protonotara, najvišim papinskim odlikovanjem za svećenike.

Kao umirovljeni svećenik, od 2007. godine boravio je u obiteljskoj kući u Senti te je ondje kao duhovni asistent ispomagao u župi Srca Isusova i u bolničkoj kapeli, a od 2013. godine se preselio u svećenički dom *Josephinum* u Suboticu.

Navedeni podatci rječito govore o bogatstvu i širini osobnosti dragog nam pokojnika. Bio je vrlo razborit čovjek, kreativan i uvijek spreman pomoći. Vrlo je poštovao čovjekovo dostojanstvo svakog sugovornika. Njegovom smrću Subotička biskupija je na vječni pokoj ispratila jednog iznimno svestranog i vrijednog čovjeka. Kao takvoga ga preporučujemo Božanskom milosrđu. Počivao u miru Gospodnjem! /*Zvonik*/

S. Leopoldina Temunović (1925. – 2018.)

U Samostanu sv. Dominika u Subotici 21. kolovoza preminula je s. Leopoldina Temunović.

U subotu, 25. kolovoza 2018., u Subotici je bio ispraćaj pokojne sestre. U 9.30 njeno tijelo je izloženo u crkvi sv. Jurja, a brojne nazočne sestre, svećenici i rodbina molili su krunicu. U 10.30 započela je sveta misa zadušnica koju je predslavio subotički biskup mons. Ivan Pénzes u koncelecijaciji sa župnikom vlč. Istvánom Palatinusom i još desetak svećenika.

Na sprovod je došla i grupa vjernika iz Pregrade gdje je s. Leopoldina djelovala više od 40 godina. U homiliji se župnik István toplim riječima oprostio od s. Leopoldine. Za kratko vrijeme što je boravila u Subotici ostavila je prepoznatljiv trag svoje dobrote i ljubavi. Nakon župnika oproštajnu riječ uputila je njena nećakinja s. Blaženka Rudić. Nakon svete mise njeno tijelo je ispraćeno na Senčansko groblje gdje je položeno u grob sestara dominikanki.

S. Leopoldina, krsnim imenom Marija, rođena je u brojnoj katoličkoj obitelji na Pavlovcu, u župi sv. Marka u Starom Žedniku kod Subotice, u ko-

joj je također niklo svećeničko zvanje sina Josipa i redovničko zvanje kćeri s. Trpimire. Prvih dvoje djece je umrlo ubrzo po rođenju, te je Marija bila najstarije živuće dijete. Zbog toga je vodila brigu za mladu braću i sestre, kao i za starije i bolesne u obitelji. Puno je radila na salašu u svom djetinjstvu i mladosti. Bila je vrijedna i požrtvovna. Voljela je zabavu i veselje. U zreloj dobi osjetila je Božji poziv. Roditelji su je poslali u grad da se skrbi za bolesnog ujaka, koji je živio u župi sv. Jurja i tu je susrela sestre dominikanke. Godine 1953. stupila je u zajednicu u Korčuli. Nakon godinu dana je započela novicijat, a potom nakon još jedne godine položila prve zavjete. U tom razdoblju djelovala je nekoliko godina u Tavankutu. Bez visokih škola znala je ljubiti Boga i služiti čovjeku. Bila je vrsna kuharica, sakristanka, njegovateljica, vrtlarica i sve što je trebalo. Najduže je živjela i djelovala u Pregradi, gdje je otišla u najboljim godinama i ostala do svoje 85. godine života. Kada su sile popustile, vratila se u rodnu Suboticu. I tu se uključila brzo u zajednicu šireći mir i radost, radeći poslove koje je mogla. Prije dvije godine amputirana joj je lijeva noga te je postala ovisna o drugima. S. Leopoldina znala je i to prihvatiti s radošću i zahvalnošću.

S. Leopoldina je često govorila da joj je u životu bilo lijepo, osobito u starosti. Bila je zadovoljna sa svime i sa svojim životom. Tako je smireno i zadovoljno napustila ovaj život i ušla u onaj ljepši koji nikad ne prestaje.

s. Barbara Bagudić

S. Edelfrida Kirchhofer (1916. – 2018.)

Na Dušni dan, kada cijela Crkva posebno moli za duše u čistilištu, Gospodin je pozvao k sebi dragu sestru M. Edelfridu. Ona je već dugo iščekivala ovaj poziv. Okružena svojim susestrama, ispraćena molitvom, u 14 sati i 10 minuta tiho je pošla Ocu Nebeskomu u zagrljaj.

Bačko selo Filipovo (danas Bački Gračac), naseljeno većinom pobožnim obiteljima *Donaušvaba*, iz vremena seobe za vladavine carice Marije Terezije, zavičaj je naše sestre M. Edelfride. Iz tih kršćanskih obitelji s brojnou djecom potekla

su mnoga duhovna zvanja u prošlosti naše Provincije. U braku Josipa i Magdalene rođ. Rack došla je na svijet 5. ožujka 1916. godine Marija kao treće od sedmero djece. Krštena je u župnoj crkvi u Filipovu 7. ožujka iste godine. Otac, vrijedni užar, skrbio je brižno za obitelj, ali ga je prerana smrt njima oduzela. Brigu za obitelj preuzeo je očev mlađi brat.

Odgajana u kršćanskom duhu djeca su redovito odlazila u crkvu, posebice na pobožnosti u župnoj crkvi, a redovito su pohađala i školu. Tako je Marija najprije bila u vrtiću kod časnih sestara Naše Gospe, a zatim je polazila šest razreda osnovne škole, koju su one vodile. Voljela je školu, ali je zavoljela i časne sestre te se rado oko njih kretala. Ta se naklonost pretvorila u želju da i ona bude časna sestra.

Međutim, stjecajem okolnosti to se nije ostvarilo kod sestara Naše Gospe u Kanjiži, nego kod Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu, jer su Marijine neke poznanice već bile u Đakovu i pričale su joj o ljepoti koju su ondje doživjele. Tako je s dvanaest godina, i dopuštenjem roditelja, stigla u Đakovo, ali s još slabim poznavanjem hrvatskoga jezika. U njihovoj se obitelji govorilo *švabski*. U Đakovu je završila četiri razreda građanske škole. Potom je primljena među kandidatice te je počela učiti svirati glasovir i u paramentu vesti misno ruho. Glazbi je bila sklona i ubrzo se otkrila njezina nadarenost pa je još kao kandidatica mogla biti poslana za ispomoć u Slavonski Brod.

S radošću je i s molitvom za ustrajnost do konca života započela 1936. godine novicijat, s redovničkim imenom sestra M. Edelfrida te je 22. ožujka 1937. godine položila Prve zavjete. Poslije predanja života u ruke Božje uslijedio je dug, bogat radom, žrtvom i milostima život sestre M. Edelfride.

Iako još nedovoljno izučena u glazbi, odmah poslije položenih Prvih zavjeta poslana je u internat u Osijek da poučava sviranje glasovira, a potom u istoj službi i u Slavonski Brod. Od 1942. godine poučavala je glasovir u internatu u Srijemskim Karlovcima i imala brigu za crkveno pjevanje u tamošnjoj župnoj crkvi. Sviranje orgulja bila je novost koju je morala usput svladavati, *ali poslušnost je bila nagrađena uspjehom*, zaključuje ona u osvrtu na svoj život. Ratna zbivanja 1944. godine, u kojima je u sestarskom vrtu bila pogođena hitcem iz obližnje šume, bila su ozbiljna prijetnja svim sestrama. Sam ih je upravitelj škole upozorio da je neprijatelj (partizani) blizu te da bi se trebale skloniti u Đakovo. Putovanje iz Srijema bilo je puno opasnosti i pogibelji. Zajedno s drugim sestrama stigla je sretno u provincijalnu kuću. Rat je još trajao, a naše su sestre držale školu i internat u Bosanskom Brodu i dočekale 1945. godinu. Nadale su se nastavku svojega djelovanja pa im je poslušnost u pomoć dovela i sestru M. Edelfridu. Kuća je bila jako oštećena i trebalo ju je urediti, jer je puhalo na sve strane. Bilo je to vrijeme poslijeratne oskudice u svakom pogledu, ali ih je nada u bolje sutra držala zajedno. Ponekad su im seljaci donijeli povrća, a po kruh su odlazile u Slavonski Brod, k sestrama

u bolnicu, koje su se odricale svojega dijela kruha u njihovu korist. Tako su izdržale do 1949. godine, kada je došao nalog vlasti za njihovo preseljenje u koncentracijski samostan kod Sarajeva, predviđen za sve redovnice. Majka Amadeja bila je brža od toga naloga i uspjela ih je prevesti u Hrvatsku, u Đakovo, te ishoditi dozvolu za preseljenje stvari iz internata u Bosanskom Brodu u Đakovo. Sve je bilo obavijeno strahom i neizvjesnošću.

Sestra M. Edelfrida, kao i sve sestre koje su bile iz obitelji njemačkoga porijekla, doživjela je sličnu tešku tragediju poslijeratnoga izгона tih nedužnih ljudi iz njihovih domova u logore te njihovu deportaciju na zapad. Cijelo selo Filipovo bilo je ispražnjeno, porušena je bila katolička crkva, a narod otjeran u koncentracijski logor u Gakovo, gdje su od zaraza i gladi mnogi umrli. Tu tragediju vlastite obitelji proživljavala je jako teško, jer im nije mogla pomoći. Dvije njezine rođene sestre dospjele su u logor u Rusiju, gdje je jedna i umrla. Ostali su ipak kasnije prešli u Njemačku. U njihove kuće u Bačkoj uselili su Srbi s juga Srbije. Uza svu žalost i suosjećanje s obitelji, ostala je sestra M. Edelfrida vjerna svojoj redovničkoj obitelji, koja je također proživljavala dane neizvjesnosti i nesigurnosti, oduzimanja vlasništva, zabranu djelovanja u školama i bolnicama i dr.

Djelovanje naše sestre M. Edelfride tada je usmjereno na župe. Već je 1949. godine vukovarski Franjevački samostan otvorio vrata sestrama. Kao uvježbana orguljašica preuzima sestra M. Edelfrida ondje crkveno pjevanje, ima dužnost poglavarice u zajednici i obavlja kućne poslove. U svojstvu kućne poglavarice i orguljašice premještana je potom u Pakrac te je nakon šestogodišnjega mandata pošla 1961. godine u Ilok, s istim obvezama u zajednici i u samostanu. Kada je naša Provincija preuzela karitasov starački dom u Schifferstadtu (Spayer) 1968. godine, bila je i sestra M. Edelfrida spremna poći na posve novo polje rada – njega starih i bolesnih osoba. Njemački je jezik brzo obnovila i povjerena joj je dužnost voditeljice Doma i kućne poglavarice u zajednici sestara. Nakon isteka službe kućne poglavarice (1974.) premještana je u Dom za starije osobe u Germeringu. Tu je preuzela posve novu dužnost – dvorbu starijih osoba – i vršila ju je punih 16 godina, iako joj to nije bila struka. Tijekom toga vremena nije zaboravila svoje orguljaške talente pa je u kapelici svirala i uljepšavala liturgijsko slavlje, što je posebice radovalo starije korisnike Doma.

Od 1990. godine preuzela je u Germeringu, u Domu starih, brigu za sakristiju. Vodila je i sviranje i pjevanje u kapelici Doma, a obavljala je i kućne poslove u sestrarskom stanu. Štićenici doma, pobožni Bavarci, voljeli su je i poštovali. Bila je s njima rado i redovito na popodnevnoj molitvi krunice u kapelici. S gotovo 90 godina života vraća se u Đakovo, na bolesnički kat provincijalne kuće, što je za nju značilo i udaljavanje od jedine rođene sestre koja je živjela u Njemačkoj.

Sestra M. Edelfrida bila je osoba povjerenja i tihoga služenja u poslušnosti koju je prepoznala u svojem životu kao izvor blagoslova u svemu što je poduzimala. Uvijek zauzeta i ozbiljna obavljala je savjesno svaku dužnost, a to je očekivala i od drugih. Štedljiva, promišljena i korektna odavala je redovnicu *njemačkoga štih*a. Vjerojatno zbog njezine smirenosti i redovničke ozbiljnosti povjeravana joj je u više navrata dužnost kućne poglavarice. Bila je srdačno povezana sa sestrama čije su obitelji prolazile istu sudbinu izгона iz vlastitih domova i progona iz zemlje, ako su preživjeli strahote sabirnih logora poslije Drugoga svjetskog rata. Tih je sestara u našoj Provinciji bio lijep broj.

Dobrohotno nasmiješena i na bolesničkom katu, njezin je hod bio zacrtan: od sobe ili blagovaonice do kapelice. Tu je boravila često, nižući zlatna zrnca svete krunice na mnoge nakane. Upućena kasnije na tuđu pomoć, u staračkoj nemoći, nije zaboravila primijetiti: „Vi ste mi kao majka, hvala vam.“ Zahvalnost je bila njezina vrlina, i nikad se nije potužila da joj nešto nedostaje.

Skromna, vjerna i tiha, sestra M. Edelfrida zaslužila je duboko poštovanje i iskrenu zahvalnost zajednice. Bezbrojne molitve, žrtve i čini ljubavi prema Bogu i prema bližnjima ne smiju se zaboraviti. Istina, samo Bog može procijeniti njezina dobra djela i primjereno ju nagraditi, kako je to i obećao onima koji ga ljube. Zrno njezina dugog života, koje je bačeno u zemlju ovoga svijeta, neka donese obilan rod novih zvanja i novih milosti zajednici Milosrdnih sestara sv. Križa. Počivala u miru Božjem. Amen.

s. M. Blaženka Perković

Kronika

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događaja u Subotičkoj biskupiji/

Priredio: Josip Štefković

*** 2017. ***

Susret redovništva Srbije u Beogradu

Na dan proslave Bogorodice Beogradske, 19. listopada, na inicijativu beogradskog nadbiskupa **mons. Stanislava Hočevara** susreli su se redovnice i redovnici iz svih biskupija u Srbiji. Mnogi su bili spriječeni, što je

razumljivo, no bili su prisutni barem predstavnici svih redova koji djeluju u Vojvodini i Beogradu. Povod okupljanja je bila – osim činjenice da se takav susret posljednji puta održao prije godinu dana – prisutnost članova ustanove *Djela Crkve*, koji su tih dana boravili u Beogradu. Bila je prilika da se Bogu posvećene osobe upoznaju, s nama poprilično nepoznatom i novom ustanovom u Katoličkoj Crkvi (*Opera della Chiesa*) čija je utemeljiteljica Majka **Trinidad** iz Španjolske. Svečanu misu u crkvi svetog Petra, koju inače vode isusovci, predvodio je beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar uz koncelebraciju redovnika i prisutnost nuncija u Srbiji **mons. Luciana Suriani**a. U popodnevnom dijelu susreta dogovoreno je da se takvo okupljanje redovnika i redovnica ponovi više puta godišnje.

Posveta crkve u Selenči

U Selenči živi nevelika, ali vrlo aktivna zajednica Slovačka katolika. Na misu svakodnevno dolazi 80 do 100 osoba. O svojoj crkvi se brižno stara. Posljednja velika obnova kompletne unutrašnjosti crkve zbila se tijekom 2017. godine. Tada je izrađeno podno grijanje, a pod popločan granitom. Izrađene su nove hrastove klupe i nova ispovjedaonica. Ugrađen je novi razglas i postavljena nova rasvjeta. Nabavljeno je nekoliko novih kipova. Crkva je iznutra iznova maljana itd. Za to su se vrijeme mise i drugi obredi odvijali pod šatorom koji je bio postavljen u župnom dvorištu.

Po završetku radova, uslijedila je trodnevna duhovna obnova te, konačno, 29. listopada 2017. godine i sama posveta župne crkve Presvetog Trojstva u Selenči. Svečanu svetu misu i obrede posvete predvodio je beogradski nadbiskup i metropolit **mons. Stanislav Hočevar**.

Peta noć svetaca u Subotici

Noć svetaca održana je uoči svetkovine Svih svetih, u utorak 31. listopada 2017., u velikoj dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“.

Hollywin ili *svetost pobjeđuje* program je u kojem se u duhovnom ozračju bdijenja upoznajemo sa životima svetaca Katoličke Crkve. Nakon svete male Terezije, majke Terezije iz Kalkute, svetog Antuna i svetog Dominika Guzmanu, ove godine djeca i mladi iz župa Subotičke biskupije priredili su predstavu o životu nebeskog zaštitnika mladih, svetog Filipa Nerija. Dramski tekst za predstavu napisao je **vlč. Marinko Stantić**, a režiju je uradila i djecu uvježbala **Nevena Mlinko**.

Nagovor na temu svetosti izrekao je **vlč. Dragan Muharem** započevši svoje izlaganje neobičnim pozdravom: „Dragi budući blaženi i blaženice i sveci i svetice“. Vlč. Muharem hrabrio je prisutne da teže svetosti jer je to, kako je rekao, važnije od škole, karijere, svakog uspjeha ili neuspjeha i svega ostaloga.

Hodočašće u Svetu Zemlju

U četvrtak 16. studenog 2017. godine jedan autobus vjernika zaputio se na hodočašće u Svetu Zemlju, tj. u Izrael. Inicijator i organizator hodočašća bio je **vlč. Dominik Ralbovsky**, a vodič po Svetoj Zemlji **Srdan Fuchs**. Među hodočasnicima su bili svećenici **vlč. Goran Vilor**, **vlč. Zsolt Bende**, **vlč. Željko Šipek**, **mons. Slavko Večerin**, **pd. Vladimir Grnja** i dvije sestre svetog Križa **s. Mariana Gašparovski** i **s. Renata**. Iako je skupina hodočasnika bila raznolika (Slovaci, Hrvati, Mađari, Rusini, Srbi), tijekom hodočaš-

ća stvorilo se ozračje zajedništva i radosti. Ovo sadržajno hodočašće bilo je za sve sudionike pravo duhovno obogaćenje. S njega su se vratili zahvalni Bogu za obnovljenu mu pripadnost.

XXI. izložba božićnjaka u Subotici

U organizaciji Etnološkog odjela „Blaško Rajić“ pri Katoličkom društvu „Ivan Antunović“, 9. prosinca 2017. otvorena je XXI. izložba božićnjaka u predvorju Gradske kuće u Subotici. Tradicionalna Izložba božićnjaka održava se od 1997. godine uoči najradosnijeg kršćanskog blagdana, Božića. Izložba je okupila veliki broj izlagača, kao i mnogih zainteresiranih

za ovu lijepu tradiciju Hrvata u Bačkoj. Izložbi su nazočile i brojne časne sestre i svećenici. Program je započela ženska pjevačka skupina HKPD-a „Matija Gubec” iz Tavankuta izvođenjem prigodne adventske pjesme, pod ravnanjem profesorice **Tamare Štricki Seg**. Nazočne je pozdravio **vlč. dr. Ivica Ivanković Radak**, predsjednik Katoličkog društva „Ivan Antunović”. Izložbu je otvorio **fra Zdenko Gruber**, gvardijan Franjevačkog samostana u Subotici. Na koncu programa pjevačka skupina HKPD-a „Matija Gubec” iz Tavankuta izvela je tradicionalne božićne pjesme Bunjevaca-Hrvata u ovim krajevima, „Ajte braćo da idemo” i „Srićna noć je prispila”, koje se i danas rado pjevaju. Po završetku programa, **Jelena Piuković**, pročelnica Etnološkog odjela „Blaško Rajić” uručila je izlagačima božićnjaka i ostalim sudionicima prigodne zahvalnice. Uz izložene božićnjake, priređene su i dvije prodajne izložbe: Likovnog odjela HKC-a „Bunjevačko kolo” iz Subotice i Likovno-slamarskog odjela HKPD-a „Matija Gubec” iz Tavankuta s kojima Društvo „Ivan Antunović” njeguje dobru suradnju.

*** 2018. ***

Dani biskupa Ivana Antunovića

Katoličko društvo „Ivan Antunović” početkom svake godine priređuje Dane biskupa Ivana Antunovića kojima se obilježava obljetnica smrti biskupa Antunovića, 13. siječnja 1888. godine. Svečana sveta misa za pokojnog biskupa **Ivana Antunovića** slavljenja je u nedjelju, 7. siječnja u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske. Misu je predvodio **vlč. dr. Ivica Ivanković Radak**, predsjednik Katoličkog društva „Ivan Antunović” uz još devetoricu

svećenika. Na Misi je pjevao katedralni zbor „Albe Vidaković“, pod ravnanjem **Miroslava Stantića**.

XXVI. Razgovor održan je 12. siječnja u 19 sati u Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici. Ovogodišnja tema Razgovora bilo je aktualno pitanje iseljavanja i život u iseljeništvu. Na početku Razgovora pozdravnu riječ uputio je **Lazar Cvijin**, potpredsjednik Katoličkog društva „Ivan Antunović“. Uslijedila su predavanja **msgr. Stjepana Beretića**, katedralnog župnika i **vlč. dr. Tomislava Markića**, nacionalnog ravnatelja dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu.

Nakon oba izlaganja uslijedio je razgovor koji je moderirao Lazar Cvijin, a nazočni su pokazali veliki interes za ovu aktualnu temu.

Ekumenska večernja u molitvenoj osmini za jedinstvo kršćana u Subotici

Ekumenska večernja u molitvenoj osmini za jedinstvo kršćana upriličena je u župi Isusa Radnika u Subotici. Bilo je to u sklopu svjetske molitvene osmine za jedinstvo kršćana, uoči svetkovine obraćenja svetoga Pavla apostola, kada se cijeli kršćanski svijet moli na tu nakanu. Molila se večernja molitva časoslova. Molitvu je predvodio **preč. Nándor Kara**, župnik župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Subotici. On je održao i propovijed na hrvatskom jeziku. Na mađarskom jeziku je propovijedao **László Harangozó**, pastir kalvinističke crkve u Subotici. Istaknuto je kako će oni koji se zajedno mole znati više cijeniti u drugoj osobi čovjeka, stvorenje Božje. Molitvi su se pridružili i vjernici pravoslavne crkve koje je predvodio otac **Dragan Stokin**.

Veliko prelo u Subotici

U organizaciji HKC-a „Bunjevačko kolo“ održano je 27. siječnja u prostorijama sportske dvorane Tehničke srednje škole „Ivan Sarić“ u Subotici Veliko prelo 2018. Na prelu je bilo oko 550 gostiju. Izabrane su i najljepše prelje: za drugu pratilju izabrana je **Marijana Dulić** iz Đurđina, prva pratilja je **Katarina Harangozo** iz Ljutova, a titulu *najlipče* i zlatni dukat je ponijela **Dragana Sudarević** iz Subotice. *Najlipču* preljску pismu napisala je **Nevena Mlinko**.

Za lijep ugođaj i dobru zabavu zaslužni su TA „Ruže“ iz Subotice i Tamburaški sastav „Harmonija“ iz Zagreba, koji su zahvaljujući svom bogatom i raznovrsnom repertoaru i sposobnosti da naprave dobru atmosferu, na podij za ples i igru privukli veliki broj gostiju različitih generacija. Prisutne su u nekoliko navrata slatko nasmijali članovi dramskog odjela HKC-a „Bunjevačko kolo“. Vođenje programa povjereno je, sada već iskusnim voditeljima, **Suzani Lukač** i **Augustinu Žigmanovu**, a kako bi nazočni imali bolji

uvid i prisjetili se kako je nekada izgledalo prelo, na bini je bila postavljena etno soba, tzv. živa slika, u čijem je namještanju sudjelovao **Grgo Piuković**.

15. obljetnica tjednika *Hrvatska riječ*

Prije 15 godina, 31. siječnja 2003., izašao je prvi broj obnovljenog informativno-političkog tjednika na hrvatskom jeziku *Hrvatska riječ*. Tada su se Hrvati u Vojvodini pridružili drugim manjinskim zajednicama koje imaju tjednike na svome, materinskom jeziku. Petnaesta obljetnica od izlaska prvoga broja ovoga tjednika proslavljena je u petak, 26. siječnja, na Otvorenom sveučilištu u Subotici, gdje se i nalazi uredništvo ovoga lista. Tjednik se svakoga petka nalazi na kioscima diljem Vojvodine, a za 15 su godina izašla 772 broja *Hrvatske riječi*.

84. Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

Veliko bunjevačko-šokačko prelo, 84. po redu, održano je 10. veljače godine u Somboru. Tako duga tradicija izaziva poštovanje prema svim generacijama koje su usprkos okolnostima koje nisu uvijek išle na ruku Hrvatima, uspjele očuvati generacijsko zajedništvo hrvatskih obitelji. Na prelu je bilo oko 300 gostiju. Nakon službenog nastupa *Nazorovih* folklorasa, tambura-

ša i pjevača na pozornici Hrvatskog doma, instrumenata su se latili članovi Tamburaškog sastava „Ravnica“ iz Subotice. Već dobri znanci na prelu, te iznenađenja nije bilo, pa tko je imao snage i volje mogao se veseliti skoro do jutra. Oni sretnije ruke vratili su se kući s ponekim poklonom osvojenim na tomboli. Prelo je bilo prigoda da se ponovno govori o *Nazorovim* veslačima *Salašarima somborskim*, jer im je u posjet došao predsjednik Udruge lađara iz Metkovića **Dalibor Obradović**. Gesta je to kojom ova lađarska udruga pokazuje koliko su im dragi i značajni gosti iz bačke ravnice.

VIII. Prelo sićanja u Subotici

Osmo *Prelo sićanja* okupilo je stotinjak sudionika a održano je 11. veljače Okupljanje je bilo kod spomenika Presvetog Trojstva u središtu Subotice. Potom su se sudionici odjeveni u svečanu zimsku nošnju uputili na večernju misu, koja je služena u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici. Misno slavlje predvodio je **mons. Marko Forgić** uz koncelebraciju franjeva-

ca i svećenika Subotičke biskupije. Druženje je nastavljeno u dvorani Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“, gdje su svirali tamburaški sastavi „Ruže“ i „Hajo“, te je večer prošla uz igru, razgovor, kartanje i nezaobilazne fanke.

I ove godine organizatori su bili Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ i Katoličko društvo „Ivan Antunović“, a za ovu prigodu korištena je nošnja iz spomenutog Centra, kao i brojnih obiteljskih zbirki. Zanimljiva je činjenica da se svake godine za ovo prelo šije nova nošnja, što je i prvobitni cilj organizatora.

Duhovna obnova svećenika uoči korizme

U somborskom je Karmelu u utorak 13. veljače održana predkorizmena duhovna obnova za svećenike, redovnike i đakone Subotičke biskupije pod okriljem Sluge Božjega **o. Gerarda Tome Stantića**, a na njoj je sudjelovalo pedesetak svećenika. Predavanje na hrvatskom jeziku je održao karmelićanin **o. Stipo Tomić**, a na mađarskom jeziku **vlč. Tibor Szöllösi**, kapelan u Temerinu i upravitelj župe u Budisavi. O. Tomić je svoje predavanje naslovio „Zdravo križu, nado jedina. S Gospom i o. Grgom pod križem Gospodinovim“, a vlč. Szöllösi „Svećenik, svjedok Božje ljepote“. Poslije predavanja i razgovora bilo je euharistijsko klanjanje i prigoda za osobnu ispovijed. U podne je započela sveta misa koju je predvodio biskup **mons. Ivan Pénzes** u koncelebraciji nazočnih svećenika. Duhovna obnova je završila molitvom na grobu sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića za njegovo proglašenje blaženim i svetim i za uslišanje molitava po njegovu zagovoru.

Korizmena tribina u Subotici

Prve korizmene nedjelje, 18. veljače u prostorijama Pastoralnog centra „Augustinianum“ održana je Korizmena tribina koju je organizirala hrvatska redakcija Radio Marije Srbije. Na temu „Zdrava vjera i njezine devijacije“ govorio je **prof. dr. Josip Bošnjaković**, svećenik Đakovačko-osječke nadbiskupije, diplomirani teolog, psiholog i psihoterapeut. Na interesantan način je ukazao na neke od devijacija u življenju vjere, ali je istaknuo da nasuprot tome ima barem

isto toliko i zdravog življenja vjere. U razgovoru nakon predavanja sudionici tribine su postavili predavaču pitanja o problematici bavljenja sobom, zatim koliko mu u svećeničkom djelovanju pomažu psihologija i psihoterapija te o važnosti i povezanosti ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Prisutnima se obratio i direktor hrvatske redakcije Radio Marije Srbije **mons. Andrija Anišić** te ih pozvao na korizmenu akciju spašavanja Radio Marije molitvom, upisom novih slušatelja te povećanjem donacija.

Znanstveni kolokvij o biskupu Pavlu Sučiću

U povodu 250. godišnjice rođenja biskupa **Pavla Matije Sučića** (11. siječnja 1767. – 13. travnja 1834.) Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata priredio je LIII. znanstveni kolokvij u četvrtak, 8. ožujka. Kolokvij je održan u Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici, a okupio je izlagače iz Srbije, Hrvatske i Mađarske. Sučić je rođen u Subotici kao potomak jedne o

najuglednijih gradskih obitelji. Bio je svećenik, pa biskup u Kalačkoj nadbiskupiji. Umro je kao biskup Bosanske i Srijemske ili Đakovačke biskupije. Predavanja su dio Međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Đakovu u prosincu prošle godine u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Đakovu, u suradnji s Đakovačko-osječkom nadbiskupijom, Zavodom za kulturu vojvodanskih Hrvata Subotica, Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj iz Pečuha, te Društvom hrvatskih književnika. U suradnji s đakovačkim odjelom HAZU-a izlaganja sa skupa naći će svoje mjesto u zborniku radova.

Tribina Radio Marije u Novom Sadu

Tribina „Svetost u svakidašnjici“, u organizaciji Radio Marije Srbije, održana je 10. ožujka u Klubu „Tribina mladih“ Kulturnog centra Novog Sada. Govornik je bio svećenik Subotičke biskupije, župnik u Maloj Bosni **Dragan Muharem**, dok je tribinu moderirala autorica emisija na ovom radiju **Jelena Pinter** te voditelj **Dario Marton**. Tribina je priređena u sredini korizmenog vremena kada se većina pita što bi mogao/la promijeniti u svom životu, ali i kako ostvariti sve one potencijale koje čovjek nosi u sebi. Svoje predavanje Muharem je podijelio u tri cjeline. U prvoj, filozofskoj, govorio je o ljudskoj potrebi za smislom, u drugoj, religijskoj, pokušao je dati odgovore na pitanja smisla, a na kraju je dao crkveni uvid, govoreći o svetosti u današnjem vremenu. Uz đakone i svećenike Subotičke biskupije iz Novog Sada i okolice, sudionici su bili studenti i mladi ovog grada. Usprkos temeljitoj promidžbi, te usprkos tome što je održan u svjetovnom prostoru, ovaj uvelike obogaćujući korizmeni razgovor nije uspio privući veći broj Novosađana.

Novi urednik *Zvonika*

Od travnja 2018. godine glavnim urednikom Katoličkog lista *Zvonik* imenovan je vlč. **Vinko Cvijin**, upravitelj župa u Vajskoj i Bodanima. Članovi uredništva su vlč. **Dragan Muharem**, **Željka Zelić** zadužena ujedno za redakciju i korekturu, **Ana Gaković** kao lektorica, **Nela Skenderović** i **Dario Marton** kao novinari, **Jelena Ademi** kao tehnička urednica te **Vedran Jegerić** kao fotograf. Prijašnji urednici *Zvonika* su bili mons. dr. **Andrija Anišić** (1994. – 2007.), preč. mr. sc. **Mirko Štefković** (2007. – 2012.), vlč. **Dragan Muharem** (2012. – 2016.) te vlč. **Siniša Tumbas Loketić** (2016. – 2018.).

Uskrsni koncerti u Subotici

Uskrsni koncert zbora „Sveta Cecilija“ održan je u srijedu, 4. travnja, u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila Arkandela u Subotici. Prvi dio koncerta zbor je izveo uz orguljsku pratnju s. **Mirjam Pandžić**, koja je ujedno i zborovoda. Drugi dio koncerta bio je rezerviran za pučke i liturgijske pjesme uz pratnju Subotičkog tamburaškog orkestra. Orkestar je izveo kompoziciju „Panonski valcer“, koju potpisuje **Tihomir Ranogajec**, a uslijedio je niz poznatih pjesama koje je skupa sa zborom zapjevala i publika. Koncert je završio pjesmom „Kraljice neba“ i sada već tradicionalnom pjesmom ovoga zbora „Ostani s nama“. Zborom je ravnala s. Mirjam Pandžić, dok je dirigentica orkestra bila **Marijana Marki**.

Uskrsni koncert katedralnog zbora „Albe Vidaković“ održan je 6. travnja, u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske u Subotici. Posjetitelji su mogli uživati u spoju baroka i najvećeg kršćanskog blagdana kroz kompozicije Händela, Bacha, Vivaldija, Mozarta, Antonića, Vidakovića i drugih poznatih skladatelja u izvedbi članova zbora, gostiju **Alenke Ponjavić** (sopranistice), **Vedrana Kolasevića** (truba) iz Tuzle (BiH), orguljaša **Kornelija Vizina**, a pod dirigentskom palicom **Miroslava Stantića**.

Apostolski nuncij u Subotici

U višednevnom posjetu Subotičkoj biskupiji bio je apostolski nuncij **mons. Luciano Suriani**. On je posjetio franjevački samostan u Subotici, karmelićanski samostan i župu Presvetog Trojstva u Somboru, te Bačke sestre Naše Gospe u samostanu „Marianum“ dok se u samostanu sestara Kćeri

Milosrđa u Subotici susreo i sa sestrama Kćeri Milosrđa, sa sestrama Naše Gospe iz Zagreba i sa sestrama dominikankama. Posjetio je i stare i bolesne svećenike u svećeničkom domu „Josephinum“. U četvrtak i petak, 12. i 13. travnja, susreo se sa svećenicima i redovnicima Subotičke biskupije. U petak navečer sudjelovao je na tribini Djeca Abrahamova u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće koju organiziraju predstavnici crkava i vjerskih zajednica grada Subotice. Na susretima sa svećenicima okupilo se devedesetak svećenika. Apostolski nuncij mons. Suriani održao im je duhovni nagovor (s prevodenjem na hrvatski odnosno mađarski jezik).

Tribina „Bog i djeca Abrahamova“

U Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće u petak, 13. travnja održana je još jedna u nizu tribina „Bog i djeca Abrahamova“. Tribinu organiziraju predstavnici Katoličke, Pravoslavne, Evangeličke i Reformirane crkve kao i predstavnici Islamske i Židovske vjerske zajednice u Subotici. Gost predavač na tribini bio je brat **Richard** iz Taizéa, a specijalni gost apostolski nuncij **msgr. Luciano Suriani**. Nuncij je srdačno pozdravio organizatore i sve sudionike te jedinstvene subotičke tribine. On je, komentirajući temu tribine, istaknuo da „jedinstvo nije uniformiranost, već je ono zapravo zajedništvo. Jedinstvo se rađa iz različitosti i zato različitosti postaju darovi“. On je također rekao da nas je Bog Abrahamov htio sve iste, jednake, bilo bi to vrlo monotono. On je stvorio različitosti kako bismo njima jedni druge obogaćivali i gradili zajedništvo.

Četiri desetljeća nakladničke kuće „Agape“

Svečano je 24. travnja godine obilježena 40. obljetnica nakladničke kuće „Agape“. „Agape“ je bio prvi i jedini nakladnik kršćanske literature na mađarskom govornom području u komunističko vrijeme u ondašnjoj drža-

vi, i ostao je to i danas. Od svojih početaka tiskao je više od 800 naslova u ukupnoj nakladi većoj od 3.350.000 primjeraka. Od toga manji dio su i hrvatski katolički autori čija djela su prevedena na mađarski (20 naslova), kao i publikacije na hrvatskom jeziku (24 naslova), a od 1982. do 1991. to je bila podružnica zagrebačke Kršćanske sadašnjosti za mađarska izdanja. „Agape“ je, posebice u teškim vremenima osporavanja javnosti Crkve, bio nakladnički i medijski uslužni centar Katoličke Crkve na ovim prostorima.

Blagoslov žita

Blagoslov žita na blagdan sv. Marka drevni je obred Katoličke Crkve kojega njeguju i bunjevački Hrvati. Toga dana, 25. travnja, u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanac“ blagoslovljeno je žito na njivi na kojoj je kasnije održano jubilarno 50. „Takmičenje risara“ te je time započeo ovogodišnji program Dužijance. Slavlje je započelo misom u mjesnoj crkvi sv. Josipa Radnika koju je predvodio župnik **Dražen Dulić**, uz koncelebraciju **mons. Andrije Anišića** i **mons. Stjepana Beretića**. Misa je prikazana za pokojnu **Katu Rogić** iz Đurdina, o 25. godišnjici njezine smrti i tako joj je odano priznanje za sve što je učinila za Dužijancu. Nakon mise upriličena je procesija od crkve do njive gdje je mjesni župnik Dražen Dulić blagoslovio žito. Predsjednik udruge **Marinko Piuković** ovom je prilikom predstavio i ovogodišnjeg gradskog bandaša **Marka Križanovića** i bandašicu **Mariju**

Piuković, kao i domaćine „Takmičenja risara“ **Mariju i Stipana Kujundžića**. Ove godine obilježava se 50 godina od održavanja gradske Dužijance te 25 godina zajedničkog slavlja gradske i crkvene Dužijance.

Susret mladih u Baču

Tradicionalni susret mladih Subotičke biskupije održan je u subotu 12. svibnja u Baču. Susret je okupio stotinjak mladih, napose krizmanika Subotičke biskupije. Mladi su imali predavanje na kojem je govorio **vlč. Dražen Dulić**, povjerenik za mlade. Tema susreta bila je „Vjera u katoličkoj obitelji“. Mladi su u skupinama obrađivali temu te kasnije imali svoja izlaganja u crkvi. Susret je bio obogaćen posjetom franjevačkom samostanu u Baču. Kroz samostan je mlade proveo **p. Josip Špehar** OFM. Nakon ručka bilo je druženje na bačkoj tvrđavi. Pred sam kraj programa uslijedio je izvještaj s rada po skupinama te krunica i miša u župnoj crkvi. Svetu misu predslavio je bački župnik i dekan **preč. Josip Štefković**.

Radio Mariji Srbije uručeno priznanje HDKN-a

U prigodi proslave 52. Svjetskog dana sredstava društvene komunikacije, Hrvatsko društvo katoličkih novinara je u srijedu 16. svibnja u „Plavoj dvorani“ Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu održalo prigodni susret i dodijelilo nagrade i priznanja. Nazočne je pozdravio predsjednik Odbora HBK za sredstva društvenih komunikacija riječki nadbiskup **Ivan Devčić**

koji je u ime biskupa i svih crkvenih djelatnika zahvalio novinarima za njihovo djelovanje koje se poklapa s poslanjem Crkve. Nagrada za životno djelo dodijeljena je **fra Boni Zvonimiru Šagiju**, OFM Cap. Hrvatsko društvo katoličkih novinara dodijelilo je i priznanja katoličkim glasilima, odnosno redakcijama koje su tijekom svoga postojanja i izlaženja dala izniman doprinos razvoju katoličkog novinarstva, a ove godine obilježavaju godišnjice. Među nagrađenima je i Radio Marija Srbije za 15 godina emitiranja.

Predstavljanje Zbornika radova o franjevačkoj rezidenciji u Subotici

Objavom Zbornika, koji je predstavljen u srijedu, 23. svibnja, u dvorani Pastoralnog centra „Augustinianum“ u Subotici, završena je proslava 300. obljetnice osnutka franjevačke rezidencije u Subotici koja je započela 3. listopada 2017. održavanjem znanstvenog skupa na spomenutu temu.

Autori zastupljeni u Zborniku su: **dr. sci. Robert Skenderović, Mátyás Wertheim, lic. phil. lic. theol. Bela Tonković, msgr. Stjepan Beretić, dr. Zsuzsanna Korhecz Papp, dr. Géza Czékus, dr. Károly Orcsik i prof. dr. o. Daniel Patafta.**

Zbornik je ovom prigodom predstavio jedan od njegovih autora kao i idejni pokretač obilježavanja spomenute obljetnice mr. Bela Tonković. Na

hrvatskom su još govorili gvardijan franjevačkog samostana u Subotici **fra Zdenko Gruber** i ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković**, a na mađarskom **vlč. dr. Tibor Szöllösi**.

Predstavljanje Zbornika obogaćeno je glazbenim programom u okviru kojega je na gitari nastupila **Noémi Kucsera**.

Lira naiva u Maloj Bosni

Hrvatska čitaonica iz Subotice i Bunjevačko-šokačka knjižnica „Ivan Kujundžić“ pri Katoličkom društvu „Ivan Antunović“ iz Subotice organizirali su šesnaesti susret hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva 2018*. Pjesnici iz Srbije i Hrvatske (odnosno Vojvodine, Beograda, Slavonije i Zagreba) okupili su se 26. svibnja u Maloj Bosni kraj Subotice, kako bi srcem i dušom pozdravili jedni druge, ali i ovogodišnju zbirku pjesama *Nova nada*, ispunjenu pjesmama pisanim standardnim hrvatskim jezikom, ali i ikavicom, bunjevačkom, šokačkom, dalmatinskom i istarskom.

Domaćin, **vlč. Dragan Muharem**, organizatorica susreta **Katarina Čeliković** i sudionik *Lire naive* iz Male Bosne **Branko Ivković** dočekali su i pozdravili svoje kolege po peru, sestre i braću po srcu i duši. Na poslijepodnevnoj pjesničkoj radionici gošća ovogodišnjeg susreta, pjesnikinja **Ljiljana Crnić**, kako sama kaže, „najlipša Dalmatinka u Beogradu“, umjesto suhoparne govorancije potaknula je vrlo živu i kvalitetnu raspravu, punu emocija, razumljivo o pisanju, o poeziji. Pjesnikinji se pridružio novinar u mirovini **Vlatko Jurković** iz Belog Manastira koji je nadahnuto govorio o **Dobriši Cesariću**.

Kao i svake godine, susret je završen pjesničkom večeri.

Katolici na skupštini Konferencije europskih crkava u Novom Sadu

Uz moto „Bit ćete mi svjedoci“ (Dj 1,8), u Novom Sadu je od 31. svibnja do 6. lipnja održana 15. Generalna skupština Konferencije europskih crkava (CEC), na kojoj su sudjelovali crkveni službenici i laici brojnih pravoslavnih, protestantskih i starokatoličkih zajednica iz Europe.

Skupština je kroz brojne sekcije i plenarne sastanke razgovarala o tomu kako svjedočiti kršćanstvo u današnjoj Europi, a osobito je bila otvorena za slušanje kršćana Bliskog Istoka. Novi Sad je, što je posebna rijetkost u našoj sredini, bio i mjesto velikih javnih molitvenih skupova (osim molitvi i liturgija koje su slavljene u pojedinim crkvama i na samom mjestu događaja, u Master centru Novosadskog sajma). Tako su javna molitvena okupljanja organizirana u Katoličkoj porti i na Kežu žrtava racije. Benediktinac **p. Thaddée Barnas**, iz samostana Chevetogne u Belgiji, sudjelovao je u radu Generalne skupštine CEC treći puta i smatra da je ova u Novom Sadu najbolje organizirana do sada. Konferencija europskih crkava osnovana je 1959. i okuplja 116 kršćanskih crkava, osim Katoličke, koja ima status promatrača. Ima svoje ured u Bruxellesu i Strasbourgu.

Misa zahvalnica za završetak školske i vjeronaučne godine

U subotičkoj katedrali bazilici sv. Terezije Avilske, 2. lipnja svečanim svetom misom zahvalnicom koju je predslavio **mons. Stjepan Beretić**, katedralni župnik i biskupski vikar za pastoral u zajedništvu sa svećenicima, obilježen je završetak ovogodišnje školske i vjeronaučne godine.

U slavlju je sudjelovalo mnoštvo djece i mladih iz Subotice i okolnih naselja. Bili su to osnovci i srednjoškolci koji pohađaju katolički vjeronauk i

nastavu na hrvatskome jeziku. Ove godine su na misi bili učenici osnovnih škola „Sonja Marinković“, „Ivan Milutinović“, „Matko Vuković“, „Đuro Salaj“, „Ivan Goran Kovačić“, „Jovan Jovanović Zmaj“, „Kizúr István“, „Széchenyi István“, „Jovan Mikić“, „10. oktobar“, „Miloš Crnjanski“, „Majšanski put“ i „Sveti Sava“ iz Subotice. Potom iz škola „Miroslav Antić“ na Paliću, „Pionir“ u Žedniku, „Vuk Karadžić“ u Bajmaku, „Vladimir Nazor“ u Đurđinu i „Mati-ja Gubec“ u Tavankutu. Također su bili i učenici srednjih škola, Ekonomske škole „Bosa Milićević“, Muzičke škole, Gimnazije „Svetozar Marković“, Politehničke, Kemijsko-tehnološke, Medicinske, Tehničke škole te učenici škole za slušno oštećene osobe „Dositej Obradović“. Ovaj skup upotpunila su djeca iz vrtića „Marija Petković – Biser“, „Marija Petković – Sunčica“, „Bambi“ iz Male Bosne i „Petar Pan“ iz Tavankuta. Pjevanje je predvodio zbor iz Tavankuta koga je pripremila nastavnica **Emina Tikvicki** uz pratnju tamburaškog orkestra iz Tavankuta pojačanog članovima iz Subotice. Misu zahvalnicu organizira Hrvatska glazbena udruga „Festival bunjevački pisa-ma“ na čelu s **dr. Markom Senteom** u suradnji sa Subotičkom biskupijom, a ove je godine susret pomogla papinska Zaklada za pomoć crkvi u nevolji iz Königsteina u Njemačkoj.

Skupština Katoličkog društva „Ivan Antunović“

Redovita skupština Katoličkog društva „Ivan Antunović“ održana je 4. lipnja u Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici. Na sjednici se raspravljalo o Izvješću o radu Društva za 2017. godinu te Planu i programu za 2018., kao i Financijskom izvješću za prethodnu godinu. Najveći dugoročni projekt Društva je podizanje spomenika biskupu **Ivanu Antunoviću** u Subotici, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem i Zavodom za kulturu vojvodanskih Hrvata, što je započeto 2015. godine. Akademski kipar **Bernard Pešorda** tijekom jeseni 2017. godine izradio je

gipsani odljev spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, a za ovu je godinu u planu izlivanje spomenika u bronci, ako se prikupe sredstva jer je riječ o zahtjevnom financijskom koraku. Nadalje, predsjednik Društva upoznao je članove s projektom postavljanja biste svećenika i pjesnika **Alekse Kokića** koja je prošle godine izlivena u bronci. Osigurana su sva potrebna sredstva za njeno postavljanje, ali se već punih deset mjeseci čeka na dozvolu Grada Subotice. Govoreći o Planu i programu Društva za naredno razdoblje, predsjednik je iznio prijedlog o sustavnom pristupu višegodišnjem projektu uređenja Bunjevačko-šokačke knjižnice „Ivan Kujundžić“. Radi bolje dostupnosti i sistematizacije građe, potrebno je napraviti katalogizaciju prema suvremenim normama te objediniti cjelokupni fond knjižnice u zajedničku elektroničku bazu.

Društvo „Ivan Antunović“ ima razvijenu nakladničku djelatnost. Od predviđenih naslova, u nakladi Društva ostvareno je u kontinuitetu tiskanje katoličkog lista *Zvonik* i kalendara *Subotička Danica*. Predsjednik je naglasio važnost tiskanja 4. sveska „Izabranih djela Ante Sekulića“, pod naslovom *Prinosi u godišnjaku Tkalčić*, u sunakladi s Društvom za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije *Tkalčić*. Osobito je istaknuo zadovoljstvo tiskanjem Zbornika *Vidakoviću u čast*, koji sadrži radove s Međunarodnog znanstvenog simpozija održanog 2014. godine prigodom 100. obljetnice rođenja i 50. obljetnice smrti **Albe Vidakovića**. Naime, tiskanjem ova dva naslova, Katoličko je društvo zaokružilo projekte koji traju već više godina. Važno je istaknuti još jedan naslov, a to je djelo *Pavao Tomori*, čiji je autor **Vilmos Fraknoi**, a uredio ga je **vlč. Josip Štefković**, pročelnik Nakladničkog odjela Društva. Za 2018. godinu, od posebnih naslova u planu je tiskanje knjige sabranih priloga iz rubrike *Zvonika* „Povijesni kutak“ **mons. Stjepana Beretića** te u sunakladi sa župom Presvetoga Trojstva u Somboru, spomenice istoimene župe. Skupština je usvojila i Pravilnik o postupku dodjele Nagrade *Ivan Antunović*, priznanju koje je 1991. godine utemeljeno kao *Antušova nagrada*.

Susret katedralnih bandaša i bandašica

U sjedištu UBH „Dužijanca“ u Subotici 12. lipnja održan je drugi susret katedralnih bandaša i bandašica, koji čine jedan od odjela te udruge. Na susretu se okupilo trideset bandaša i bandašica.

Nazočne je pozdravio **mons. dr. Andrija Anišić**, predsjednik UBH „Dužijanca“ a prenio je i pozdrave direktora Udruge **Marinka Piukovića**. Predsjednik je podsjetio nazočne da Udruga „Dužijanca“ uvijek računa na podršku bivših bandaša i bandašica jer njima nije potrebno tumačiti što je Dužijanac i koliko je ona važna, jer im je Dužijanac duboko u svijesti i u srcu. Stoga ih je pozvao da se uključe u ovogodišnju proslavu jubilarne Dužijance. Naime, ove godine Dužijanac obilježava tri jubileja: 50 godina održavanja prve takozvane „Gradske Dužijance“, srebrni jubilej, 25. obljetnicu početka zajedničkog proslavljanja „crkvene“ i „gradske“ Dužijance kao i 50. obljetnicu „Takmičenja risara“. U povodu navedenih jubileja ove godine će se održati i manifestacija „Dužijanac u Zagrebu“ koju je Središnji ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske označio i podržao kao najvažniju manifestaciju hrvatske zajednice u R. Srbiji, a održat će se 18. i 19. kolovoza. Predsjednik UBH „Dužijanca“ pozvao je bandaše i bandašice da se uključe

u proslavu tih jubileja i te manifestacije aktivnim sudjelovanjem kao i da svojim volonterskim radom dadu svoj doprinos i u organizaciji navedenih manifestacija. Zatim se svima obratio **Miroslav Kujundžić**, koordinator odjela „Bandaši i bandašice“ pri UBH „Dužijanca“. On je naglasio kako odjel „Bandaša i bandašica“ može biti jedan od najznačajnijih pri toj Udruzi i može dati značajni doprinos radu same Udruge. U tom smislu pozvao je okupljene bandaše i bandašice da budu promotori Dužijance gdje god to mogu te da se na vrijeme jave za aktivno sudjelovanje u navedenim manifestacijama.

Susret ministranata u Tavankutu

Godišnji susret ministranata Subotičke biskupije održan je 16. lipnja u Tavankutu, a domaćin je bio **vlč. Franjo Ivanković** sa svojim suradnicima.

Susret je započeo sv. misom koju je predstavio **vlč. Željko Šipek**, a bilo je prisutno oko 160 ministranata iz 13 župa naše biskupije: sv. Roka, Isusova Uskrsnuća, sv. Marije, Marije Majke Crkve i sv. Terezije Avilske iz Subotice, Presvetog Trojstva iz Male Bosne, Josipa Radnika iz Đurđina, sv. Jakova iz Plavne, sv. Jurja iz Vajske, sv. Pavla apostola iz Bača, Presvetog Trojstva iz Selenče, sv. Marka evanđelista iz Žednika i Srca Isusova iz Tavankuta.

Nakon euharistijskoga slavlja uslijedio je kviz u kojem su predstavnici župa mogli pokazati svoje vjeronaučno znanje. Natjecanje u znanju je do samoga kraja bilo vrlo napeto i zabavno, a pobjedu je odnio ministrant katedralne župe **Andrija Mandić** i time oduševio svoje vjerne navijače. Po završetku kviza, u dvorištu župe je uslijedio zajednički ručak, a potom jedva dočekano natjecanje u nogometu. U grupi do četvrtog razreda najbolja je bila ekipa iz Đurđina, a u grupi od petog do osmog razreda pobjedu su odnijeli Tavankučani. Od srednjoškolaca su najuspješniji bili ministri župe Marija Majka Crkve iz Aleksandrova. Djeca su mogla uživati i u zabavno-rekreativnom programu za koji su se pobrinuli **vlč. Dominik** i njegova sestra **Kristina Ralbovski**.

Djeca u Dužijanci

Ovogodišnja manifestacija „Djeca u Dužijanci“, čiji su nositelji bili mala bandašica **Kristina Šarčević** iz župe Isusova Uskrsnuća i mali bandaš **Marijan Rukavina** iz župe sv. Roka, u organizaciji Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ održana je 16. i 17. lipnja u Subotici. U subotu, 16. lipnja, na glavnom trgu grada Subotice djeca su od 16 do 20 sati sudjelovala u zabavno-poučnim igrama kroz koje su se podsjetila i naučila mnogo toga iz prošlosti bunjevačkih Hrvata, a osobito onih stvari koje su vezane za žetvu (ris). Osim igara i kviza znanja, priređene su i razne radionice kao što su likovna, slamarska i dr. Toga su dana u 20 sati na Gradskom trgu predstavljani i ovogodišnja mala bandašica Kristina i mali bandaš Marijan. U nedjelju 17. lipnja djeca su se okupila u katedrali-bazilici sv. Terezije pod geslom „Djeca zahvaljuju za žetvu“, kako bi zahvalila Bogu za ovogodišnju žetvu i kruh svagdašnji. Svetu misu zahvalnicu predslavio je katedralni župnik, **mons. Stjepan Beretić** u zajedništvu s **mons. Andrijom Anišićem**, predsjednikom UBH „Dužijanac“. U svojoj propovijedi, katedralni župnik mons. Beretić istaknuo je kako će nas današnja svečanost poučiti da za sve što imamo zahvaljujemo Bogu. Ujedno je potaknuo djecu da uče, rade, vježbaju se i stalno rastu i budu plodni dobrim djelima.

U ovoj svetoj misi djeca su aktivno sudjelovala čitanjem Božje riječi, predmoleći molitve vjernika i prinoseći darove. Poslije mise bila je euharistijska procesija oko katedrale, a slavlje je završilo velikim kolom na trgu pred katedralom.

Gerardovo 2018.

U karmelićanskoj crkvi u Somboru, 24. lipnja svečano je obilježena 62. obljetnica smrti sluge Božjega **o. Gerarda Tome Stantića**. Svečano misno slavlje predslavio je subotički biskup **mons. Ivan Péntzes**, uz koncelebraciju dvadesetak svećenika, dok su trojica redovnika bila stalno na raspolaganju za ispovijed. Brojne hodočasnike koji su došli iz mnogih mjesta Subotičke biskupije kao i iz R. Hrvatske, među kojima je bilo i onih iz Splita i Zagreba, biskup Péntzes pozvao je na žarku molitvu da Gospodin ubrza čas proglašenja sluge Božjega o. Gerarda blaženim, kako bismo ga mogli častiti na oltarima naših crkava. Prigodnu propovijed je održao bački župnik i dekan **preč. Josip Štefković**. Djeca, kojih je među hodočasniciima ove godine bilo mnogo, predmolila su molitvu vjernika a prinijela su euharistijske darove za misu kao i najbolje nagrađene dječje radove s likovnog natječaja čija je tema bila „Sveta krunica“. Poslije mise biskup je kod groba o. Gerarda predmolio molitvu za njegovo proglašenje blaženim i svetim, a zatim su karmelićani za sve hodočasnike u dvorištu samostana priredili domjenak i druženje.

Gerardovo u Somboru

ZLATNI JUBILEJ SUBOTIČKE BISKUPIJE

Zlatna misa, svećeničko i đakonsko ređenje

Na blagdan apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla, 29. lipnja, podjelom sakramenata svetog reda prezbyterata i đakonata započela je svečana proslava zlatnog jubileja Subotičke biskupije. Na misama u 8.30 sati na mađarskom, a u 10 sati na hrvatskome jeziku, subotički biskup **mons. Ivan Péntes** zaredio je za svećenike **Gáspára Józsu** i **Zsolta Magyara** te za đakone **Nebojšu**

Stipića, Dražena Skenderovića, Daniela Katačića i Dávida Sáfránya. Tim misama biskup Pénzes ujedno je proslavio i zlatni jubilej svog svećeničkog služenja, u zajedništvu sa svojim kolegama **Julijem Bašićem, Istvánom Dobajjem i Józsefom Miocsem.** Na kraju mise biskupu slavljeniku prigodnu čestitku u ime svećenika, redovnika i redovnica i svih vjernika Subotičke biskupije uputili su vikari, **mons. József Nagy** i **mons. Stjepan Beretić,** a mladi u mađarskoj i bunjevačkoj narodnoj nošnji predali su mu cvijeće i prigodne darove. Posebnu čestitku i prigodne darove uručili su mu župnik **Ākos Gutasi** i vjernici horgoške župe Snježne Gospe u kojoj je biskup Pénzes župnikovao dulji niz godina.

Svečana akademija

Istoga dana u 18 sati, u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće održana je svečana akademija u čast jubileja Subotičke biskupije i subotičkog biskupa Ivana.

Na početku akademije **vlč. Dragan Muharem** naglasio je kako se s radošću i ponosom spominjemo milosnih dana kada je blaženi **papa Pavao VI.,** 25. siječnja 1968. godine, bulom „Praeclarissima Pauli“ uzdigao Bačku apostolsku administraturu na rang biskupije, a 30. lipnja iste godine liturgijskim je činom započeo hod naše subotičke mjesne crkve.

Domaćin, biskup Ivan Pénzes pozdravio je nazočne goste biskupe pristigle na slavlje, apostolskog nuncija, sve nazočne vjernike, svećenike, redovnike i redovnice, predstavnike republičkih, pokrajinskih i gradskih vlasti i predstavnike diplomacije i drugih kulturnih i društvenih institucija grada Subotice. Nakon biskupa domaćina, okupljenima se obratio apostolski nuncij u R. Srbiji, **mons. Luciano Suriani.** On je čestitao svećenički jubilej biskupu Pénzesu, kao i jubilej biskupije svim vjernicima i svećenicima na čelu s biskupom Ivanom. Nuncij je tom prigodom uručio biskupu slavljeniku i posebno pismo – autograf **pape Franje.**

O povijesti Subotičke biskupije

U nastavku su sudionici akademije čuli četiri predavanja o povijesti Subotičke biskupije. **Dr. Károly Harmath**, franjevac, profesor crkvene povijesti na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije, govorio je o prapovijesti Subotičke biskupije na temu „Katolička Crkva na našim prostorima od osnutka crkvenih struktura do Mohačke bitke“. Daljnji tijek života Crkve u Bačkoj predstavio je **mons. Stjepan Beretić**, katedralni župnik i profesor pastoralne teologije na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije. On je u svom predavanju prikazao razdoblje od Mohačke bitke do Prvog svjetskog rata. Razdoblje između dva svjetska rata obilježeno je snažnim zamahom novoosnovane Bačke administrature na čelu s biskupom **Lajčom Budanovićem**. O tomu je u svom predavanju govorio **dr. Károly Orcsik**, profesor crkvene povijesti na Teološko-katehetskom institutu. Posljednje, četvrto izlaganje, odnosilo se na život Crkve u Bačkoj u razdoblju od Drugog svjetskog rata do današnjih dana s naglaskom na uzdignuće Bačke apostolske administrature na rang biskupije. Predavanje je izložio **vlač. Dražen Skenderović**, novi đakon Subotičke biskupije. Program svečane akademije uljepšao je svojim pjevanjem katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem **Miroslava Stantića**, zborovođe subotičke katedrale, a sve glazbene točke izvedene su uz pratnju gudačkog kvarteta.

Euharistijsko slavlje

Središnje slavlje jubileja 50. obljetnice uspostave Subotičke biskupije održano je u subotu, 30. lipnja svečanom svetom misom u 11 sati.

Slavlje je započelo u 10 sati prigodnim duhovnim programom uz molitvu slavnih otajstava krunice koje su animirali urednici hrvatske i mađarske redakcije Radio Marije Srbije, **mons. dr. Andrija Anišić** i **preč. István Palatinus**. Oni su okupljene hodočasnike podsjetili na povijest Subotičke biskupije te ih pozvali da zahvale Bogu na svim milostima kojima je obasuo sve vjernike biskupije u proteklih pedeset godina.

Svetu misu predslavio je subotički biskup, mons. Ivan Pénzes s još dvadeset biskupa iz R. Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Rumunjske kao i biskupi Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda. S njima je suslavlilo stotinjak svećenika iz Subotičke i Zrenjaninske biskupije te Beogradske nadbiskupije kao i iz drugih biskupija. Vjernici koji nisu stali u katedralu, pratili su svetu misu pored katedrale na video zidu.

Propovijed na trojezičnoj svetoj misi na hrvatskom, mađarskom i latinskom jeziku održao je domaći biskup Ivan.

Molitva vjernika bila je na hrvatskom, mađarskom, slovačkom, njemačkom i romskom jeziku koji su u uporabi u liturgiji u Subotičkoj biskupiji. U prikaznoj procesiji darove za euharistijsko slavlje prinijeli su u narodnim nošnjama predstavnici Hrvata – u bunjevačkoj i šokačkoj nošnji, te predstavnici Mađara, Slovaka i Roma, u svojim narodnim nošnjama.

Na misi su pjevali združeni katedralni zborovi „Albe Vidaković“ i „Sveta Terezija“ pod ravnanjem Miroslava Stantića. Za orguljama je bio **mr. Kornelije Vizin**, a zbor je pratio i gudački kvartet.

Poruka biskupa Ivana Pénzesa

„Dragi vjernici, kao vaš biskup i pastir ove Crkve, nosim u srcu vaše molitve, vaše radosti i nade, brige i tjeskobe. Ali vas i pozivam da radosno i hrabro svjedočite svoju vjeru, da je prenosite svojim mladima, da se ne plašite darovati svoje vrijeme, svoje znanje i trud Crkvi kojoj pripadate i koja je vaš put spasenja. U toj nadi, neka živi, neka raste i cvjeta Crkva naša subotička, sa svojim svećenicima i đakonima, redovnicima i redovnicama, vjeroučiteljima i bogoslovima, djecom i mladima, obiteljima i starcima, bolesnima i siromašnima! Neka se u svim našim župama oduševljeno ispovijeda vjera pradjedova, vjera sveta i katolička! Vjera u kojoj smo rođeni i u kojoj umiremo, koja je temelj našega identiteta.“

Kardinal Parolin blagoslovio sjedište biskupske konferencije

Kardinal **Pietro Parolin**, državni tajnik Svete Stolice, posjetio je Srbiju 30. lipnja i 1. srpnja. Prvi dan posjeta bio je rezerviran za državni protokol, dok je drugi dan posjeta protekao u Novom Sadu, gdje je predslavio misno slavlje u crkvi Imena Marijina. U koncelebraciji je bio i apostolski nuncij **mons. Luciano Suriani**, svi članovi Međunarodne biskupske konferencije (MBK) sv. Ćirila i Metoda, kao i izaslanik HBK **mons. Antun Škvorčević**, požeški biskup i BKBiH **mons. Tomo Vukšić**, vojni ordinarij u BiH te svećenici grada i okolice i klerici u pratnji kardinala i nuncija.

Nakon mise, kardinal je blagoslovio sjedište MBK koje se nalazi u nekadašnjem župnom domu župe sv. Roka. Uvodeći u obred, biskup **La-dislav Német**, predsjednik MBK kazao je: *Za nas katolike na ovim prostorima, otvaranje ovog sjedišta izraz je solidarnosti vodstva Katoličke Crkve i vjernika širom svijeta. Pomogli su nam Papal Foundation, Američka biskupska konferencija te fondacije Renovabis i Aid to the Church in Need, kojima srdačno zahvaljujemo. Nadam se da će naša prisutnost u Novom Sadu biti novi poticaj ekumenskim nastojanjima katolika u Srbiji i na terenu naše Konferencije.* Znakoviti su bili molitveni zazivi tijekom obreda, koje su izrekli biskupi, svatko na jeziku koji se pretežito koristi u biskupiji u kojoj ordiniraju: na hrvatskom, mađarskom, albanskom, makedonskom i rusinskom.

Takmičenje risara u Đurđinu

Titula najboljeg risarskog para na jubilarnom, 50. po redu „Takmičenju risara“ održanom 14. srpnja na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu pripala je **Marinku Kujundžiću** i **Ruži Juhas** iz Subotice. Ovogodišnji domaćini, koji su pripremili njivu i gozbu za goste, bili su **Stipan** i **Marija Kujundžić**. Drugo mjesto osvojili su **Perica** i **Ivana Tikvicki** iz Žednika, dok je treće pripalo **Borislavu Gojiću** i **Jeleni Milenković** iz Deronja. „Takmičenje risara“ održano je u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, a domaćini ovogodišnje jubilarne manifestacije bili su Marija i Stipan Kujundžić.

Osim spomenutih mjesta, na 50. „Takmičenju risara“ sudjelovali su i natjecatelji iz Županije (Hrvatska), Gornjih Hrgova (Bosna i Hercegovina), Kecela (Mađarska), Sente, Crne Bare, Mužlje, Sivca, Novog Orahova, Torde te okolnih mjesta Subotice: Tavankuta, Đurđina i Mjesne zajednice Pješčara.

Nije izostao niti prikaz rada na starim strojevima, rad na vršalici, dječja igra kasalisica. A ove godine je prvi puta za najmlađe posjetitelje napravljen i labirint od bala slame. Prije samog proglašenja najboljih risara nastupio je i folklorni odjel HKC „Bunjevačko kolo“.

Četnaest ekipa natjecalo se u kuhanju tarane, a jedna ju je ekipa dodatno kuhala za sve nazočne. Pobjedu je odnijela ekipa „Komencijaši s mr-ginja“ za koju su kuhali **Pajo Peić Tukuljac** i **Aleksandra Matković**, drugo mjesto pripalo je ekipi „Šogori 60 +“ za koju su kuhali **Antun Miković** i **Željko Zelić**, a treće mjesto su osvojile „Reduše“, **Ljiljana Tot** i **Ferenc Ladački Urban**.

Dužijanca u Žedniku

U župnoj crkvi sv. Marka u Žedniku, svečanim euharistijskim slavljem obilježen je 8. srpnja kraj žetve – Dužijanca. Nositelji ovogodišnje žedničke Dužijance bili su bandaš **Marjan Skenderović**, bandašica **Katarina Vojnić Tunić** te mali bandaš **Daniel Dožai** i mala bandašica **Monika Filep**.

Danima uoči Dužijance vrijedne ruke djece i mladih, kao i onih malo starijih čistile su žito, a spretne ruke **Davora** i **Marije Pandžić** isplele su vijence koji su krasili crkvu i bili ures na karucama bandaškog para. Krunu za Dužijancu je i ove godine izradila **Ruža Pejić**, a perlice za sve sudionike u narodnim nošnjama isplela je **Đurđa Dulić**. U subotu navečer, uoči same Dužijance, održana je duhovna priprava.

Euharistijsko slavlje na dan Dužijance predslavio je **fra Nediljko Šabić** iz Tučepa, u zajedništvu s đurđinskim župnikom **vlč. Draženom Dulićem**, **vlč. Miroslavom Orčićem**, **vlč. Jozefom Vogrincem** te župnikom domaćinom, **preč. Željkom Šipekom**. Mladi u narodnim nošnjama su prinijeli na oltar klasje

žita, misne darove – vodu, vino i hostije i kruh. Na svetoj misi pjevao je župni zbor pod vodstvom kantora **Nikole Ostrogonca** uz pratnju tamburaškog orkestra pod dirigentskom palicom **prof. Mire Temunović**.

U večernjim satima ispred Doma kulture upričen je kulturno-umjetnički program, a nakon toga je uslijedilo *Bandašicino kolo*. U programu su nastupali KUD „Orljava“ iz Pleternice, te KUD iz Brestovca, kao i folklorni odjel žedničkog ogranka HKC-a „Bunjevačko kolo“.

Dužijanca u Bajmaku

Proslavom mjesne Dužijance, 8. srpnja, odnosno zahvalom Bogu za ovogodišnji rod žita, bajmački katolici su i ove godine pokazali ne samo da poznaju sadržaje vlastite kulture, nego da ih i žive. Posebice jer je na proslavi bilo djece i mladih, nastavljača tradicije svojih predaka. Ovogodišnji bandaš i bandašica su bili **Ivan Šimić** i **Jasmina Mihaljević**. Osim njih, bilo je i druge djece, od vrtičke do srednjoškolske, a najmlađi sudionik je bio dječčić od 8 mjeseci. Svu je djecu pripremila njihova vjeroučiteljica **Mirela Varga**. U organizaciji se istaknula i obitelj **Petreš**. Misu zahvalnicu u mjesnoj crkvi sv.

Petra i Pavla predslavio je župnik župe sv. Roka iz Subotice, **mons. Andrija Anišić**. Za ukrašavanje crkve u duhu ove proslave zaslužni su **Andrej** i **fra Nediljko Šabić**. Navečer je priređeno „Bandašicino kolo“ uz glazbenu pratnju tamburaša iz Subotice.

Dužijanca u Lemešu

HBKUD „Lemeš“ iz Lemeša organiziralo je 15. srpnja Dužijancu. Bila je to 17. godina kako ova hrvatska udruga u Lemešu na taj način slavi završetak žetve. Ove godine manifestacija je trajala četiri dana. U ulozi bandaša i bandašice bili su ove godine **Antonia Ileš** i **Luka Vilić**. Mala banadašica bila je **Karmela Ileš**, a mali bandaš **Kevin Burza**.

Sudionici Dužijance okupili su se u Domu kulture. Povorka sudionika Dužijance, na čijem čelu su bili bandaš i bandašica, a odmah iza njih najmlađi članovi HBKUD-a „Lemeš“ u bunjevačkim nošnjama te ostali sudionici Dužijance, pješice je prošla kroz centar sela do župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije. Poslije svečane mise i simbolične predaje kruha od novog žita dužnosnicima Mjesne zajednice, uslijedila je povorka. Proslava je završena u Domu kulture.

Ovogodišnju Dužijancu otvorila je likovna kolonija u čijem radu su sudjelovali slikari članovi HLU „Croart“ iz Subotice, a umjetnici su radili na

salašu obitelji ovogodišnje bandašice. Književna večer pjesnika „Lira naiva“ organizirana je drugog dana Dužijance, a trećega dana priređena je kulturno-umjetnička večer na otvorenom.

Dužijanca u Tavankutu

Dužijanca u Tavankutu ove je godine bila u znaku jubileja. Naime, prva tavankutska dužijanca organizirana je 1928. godine, pa je tako ove godine 22. srpnja obilježeno 90 godina od njenog prvog održavanja. Tavankut je bio prvo selo koje je organiziralo obilježavanje dužijance nakon što je isto započeto u Subotici.

Prošlogodišnji bandaš i bandašica **Martina Stantić** i **Dragan Žarić** su ovogodišnjem predvoditeljskom paru Dužijance **Katarini Harangozo** i **Darku Vidakoviću** te **Petri Mačković** i **Marku Balaževiću**, malom bandašu i bandašici, predali krunu koju

je izradila **Jozefina Skenderović**. Tema ovogodišnje krune je „Devedeset godina od prve tavankutske Dužijance“.

Sveta misa je slavljena u crkvi Presvetog Srca Isusova gdje su se djeca i mladi u narodnim nošnjama okupili kako bi zajedno zahvalili Bogu za novi kruh. Misno slavlje predslavio je đurđinski župnik **vč. Dražen Dulić**, u koncelecijaciji **mons. Andrije Anišića** i mjesnog župnika **preč. Franje Ivan-kovića**. U večernjim satima u dvorištu župe održano je „Bandašicino kolo“.

Dužionica u Somboru

U organizaciji HKUD-a „Vladimir Nazor“ u Somboru je 22. srpnja priređena 84. somborska Dužionica. Nositelji ovogodišnje manifestacije bili su bandaš **Milorad Stojnić** i bandašica **Sara Horvat** iz Berega. Po već uho-danoj tradiciji, okupljanje sudionika Dužionice bilo je u Hrvatskom domu. Povorka sudionika Dužionice prošla je centrom grada do Županije. Također po tradiciji dugoj dvadesetak godina, kruh od novog žita predan je prvom čovjeku grada, ovoga puta gradonačelnici **Dušanki Golubović**.

Misno slavlje u crkvi Presvetog Trojstva predslavio je prior Karmel-skog samostana u Splitu **o. Zlatko Pletikosić**, inače rodom Somborac. Su-dionici Nazorove Dužionice bili su KUD „Širokopoljac“ iz Širokog Polja, te HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Berega i HBKUD „Lemeš“ iz Lemeša. Gosti Dužionice bili su veleposlanik RH u Beogradu **Gordan Ba-kota**, opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu RH u Beogradu **Ivan Sabolić** i predsjednik HNV-a **Slaven Bačić**, kao i gradonačelnica Sombora, dogrado-načelnik **Antonio Ratković** i predsjednik Skupštine grada **Zoran Parčetić**.

Dužijanca u Maloj Bosni

U crkvi Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni proslavljena je 29. srpnja Dužijanca, zahvala Bogu za ovogodišnju žetvu. Svetu misu predslavio je **preč. Željko Šipek**, župnik iz Žednika u koncelebraciji s **mons. Andrijom Anišićem** i župnikom, **vlač. Draganom Muharemom**. Novozaređeni đakon **vlač. Dražen Skenderović** i bogoslov **Luka Poljak** uljepšali su liturgijsko slavlje.

Ovogodišnji bandaš i bandašica bili su **Kristijan Matković** i **Josipa Ivković**, dok je mali bandaš bio **Petar Kečenović**, a male bandašice **Iva Poljaković** i **Mirela Poljaković**. Na misi se okupio velik broj domaćih vjernika kao i gostiju iz drugih mjesta. Župnik Dragan je na kraju mise zahvalio svima koji su pomogli u organiziranju Dužijance te mladima koji su bili u nošnji. Navečer je uslijedilo „Bandašicino kolo“.

Dužijanca u Đurđinu

Euharistijskim slavljem, 5. kolovoza, u župnoj crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu proslavljena je ovogodišnja Dužijanca. Nositelji zahvale Bogu za kruh svagdašnji u Đurđinu bili su bandaš **Željko Ivković** **Ivandečić** i bandašica **Jelena Vidaković**, mali bandaš **Petar Dulić** i mala bandašica **Mila Stantić**. Misno slavlje predslavio je **preč. Marijan Đukić**, župnik iz Kutje-

va, uz koncelebraciju **preč. Željka Šipeka**, **mons. dr. Andrije Anišića** te župnika domaćina, **vlač. Dražena Dulića**. Mladi u narodnoj nošnji prinijeli su plodove zemlje, a bandaš i bandašica prinijeli su ovogodišnju *krunu* Dužijan-
ce u Đurđinu, sliku od slame koju je izradila **Marija Vidaković**, a na njoj je prikazano peto otajstvo svjetla. U večernjim satima priređena je akademija, a nakon toga je uslijedilo tradicionalno „Bandašicino kolo“, u kom je nazočne zabavljao ansambl „Uspomene“.

Dužijanica u Mirgešu

Na plodovima zemlje Mirgeša-
ni su zahvalili Bogu 5. kolovoza, pro-
slavljajući Dužijancu. Misno slavlje u
mjesnom Domu kulture predslavio je
župnik župe sv. apostola Petra i Pavla
u Bajmaku **Zsolt Bende**, u zajedniš-
tvu s mjesnim župnikom **Franjom
Ivankovićem**. Nositelji žetvenog
slavlja bili su mali bandaš **Stefan Tot**
i mala bandašica **Matea Balaž** (već
nekoliko godina u Mirgešu nema ve-
likog bandaša i bandašice), a proslava
je završena tradicionalnim „Bandaši-
cinim kolom“.

Književna večer Društva „Ivan Antunović“

U organizaciji Katoličkog društva „Ivan Antunović“, 9. kolovoza u svečanoj dvorani HKC „Bunjevačko kolo“ održana je tradicionalna Književna večer a bila je posvećena pjesniku **Jakovu Kopiloviću**. Tijekom večeri moglo se čuti izlaganje **prof. Katarine Čeliković**, pročelnice Bunjevačko-šokačke knjižnice „Ivan Kujundžić“ pri Katoličkom društvu „Ivan Antunović“, kao i odlomci iz Kopilovićeve poezije, koju su govorili recitatori **Katarina Piuković** i **Tomislav Huska**.

Dodijeljene su i nagrade „Ivan Antunović“ za iznimne zasluęe u nje-govanju i očuvanju kulture, povijesti i duhovnosti Hrvata u Bačkoj te promicanje kršćanskih vrijednosti u društvu i sredini u kojoj živimo. **Marija Vukov** iz Subotice dobitnica je nagrade koja se dodjeljuje pojedincu. Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu „Vladimir Nazor“ iz Sombora i glasilu ovoga društva *Miroljub* dodijeljena je nagrada kao zasluęnoj udruzi. Nagrada za brojnu obitelj pripala je obitelji **Željke** i **Tomislava Vukova** iz Subotice.

Pročitana su i imena dobitnika nagrada za najbolje izloge s temom Du-žijance. Prvo mjesto pripalo je **Ivanu Stipiću**, **Heleni Štrbo**, **Vesni Čović** i **Ivanki Čović** za izlog u „Školskoj knjizi“, drugo mjesto obitelji **Slavice** i **Fra-nje Skenderovića** za izlog aranžiran u butiku „Veruška“, a treće mjesto **Ma-rini Ivanković Radaković** i **Emini Kujundžić** za izlog u butiku „Mondo“.

Zbor Collegium musicum catholicum uljepšao je večer izvođenjem dviju kompozicija.

Dužijanca u Subotici

Večernja molitva kao uvod u duhovni dio središnjega slavlja Dužijance 2018. održana je 11. kolovoza u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske, a predvodio ju je katedralni župnik **mons. Stjepan Beretić** u nazočnosti domaćeg biskupa **Ivana Pénzesa** i svećenika Subotičke biskupije. On je na kraju uputio posebni pozdrav onima koji će biti u središtu pozornosti ovogodišnjeg završnog slavlja Dužijance: bandašu **Marku Križanoviću** i bandašici **Mariji Piuković** te malom bandašu **Marijanu Rukavini** i maloj bandašici **Kristini Šarčević**.

Završni dan slavlja jubilarne Dužijance započeo je u nedjelju 12. kolovoza tradicionalnim ispraćajem i blagoslovom bandaša i bandašice iz crkve sv. Roka gdje su se u jutarnjim satima okupili bandaši i bandašice iz okolnih naselja te gradski bandaš i bandašica sa svojim pratiocima kao i „Kerske kraljice“. Nakon blagoslova krenula je povorka do katedrale, a na njenom čelu je bio konjanik s barjakom Dužijance, a na začelju konjanici ergele „Kelebija“.

Misno slavlje predslavio je subotički biskup-zlatomisnik, mons. dr. Ivan Pénzes koji je promatrajući zlatne klasove u ikebani pored oltara, u svojoj propovijedi ustvrdio kako je puno rada utkano u svaki klas, a još više Božjega blagoslova. Molitve vjernika predmolili su mali bandaš i bandašica te mladi u narodnim nošnjama. Darove za misu kao i plodove zemlje prinijeli su također mladi u narodnim nošnjama kao i bandaši i bandašice iz Žednika, Bajmaka, Tavankuta, Male Bosne i Đurdina, Mirgeša, Lemeša i Sombora koji su prinijeli krune odnosno slike od slame koje su ove godine bili simboli Dužijance u njihovim župama, a bandašica Marija i bandaš Marko prinijeli su krunu ovogodišnje katedralne-gradske Dužijance.

U svečanoj povorci do glavnog gradskog trga svojim plesovima i bogatstvom narodnih nošnji predstavili su se članovi brojnih kulturno-umjetničkih društava. U povorci su prošle i brojne klasovima okićene zaprege, konjanici te karuce s velikom krunom ispletenom od žita kao i mlade djevojke u šlingu s velikim žitnim klasom. Vrhunac povorke uvijek čine bandaši i bandašice iz okolnih mjesta te Sombora. Bandaš Marko i bandašica Marija na svečanim karucama donijeli su blagoslovljeni kruh i predali ga gradonačelniku Subotice, **Bogdanu Labanu**. Vlada APV ove je godine bila generalni pokrovitelj Dužijance stoga je pozdravne riječi brojnoj publici uputio najprije **Mihály Nyilas**, dopredsjednik Vlade Autonomne pokrajine Vojvodine i pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Ni ove godine nije zaboravljen utemeljitelj crkvene Dužijance **mons. Blaško Rajić**. U popodnevrim satima, gradski bandaš i bandašica te direktor i predsjednik UBH „Dužijanica“ uz druge poštovatelje toga velikana posjetili su njegov grob na „Kerskom groblju“. Bandaš Marko je na njegov grob položio snopić od žita, a bandašica buket.

Slavlje Dužijance 2018. završilo je „Bandašicinim kolom“ na Trgu slobode. Na ovom tradicionalnom narodnom veselju okupio se veliki broj građana Subotice i okolnih naselja kao i turista koji su se zatekli u gradu. Slavlje i ples je animiralo šest tamburaških ansambila.

Dužijanica u Zagrebu

U godini jubileja Dužijance, prvi je puta u glavnom gradu Republike Hrvatske – Zagrebu 18. i 19. kolovoza održana manifestacija „Dužijanica u Zagrebu“, čime su bunjevački Hrvati sa Šokcima iz Srijema u svojoj matičnoj domovini posvjedočili o bogatstvu i ljepoti svojih običaja te u nekoliko

dogadaja predstavili drevni običaj – Dužijancu. Iz Vojvodine je na Dužijanci u Zagrebu sudjelovalo oko 350 sudionika iz Bačke, Podunavlja i Srijema te je prikazana Dužijanica u malom. Tako su, među ostalim, posvjedočili i svoju vjernost Bogu i Katoličkoj Crkvi, svoju vjernost i ustrajnost u pripadnosti hrvatskome narodu.

U subotu navečer, 18. kolovoza, na glavnome zagrebačkom Trgu bana Josipa Jelačića, Hrvati iz Vojvodine predstavili su se svojom nošnjom, igrom i pjesmom. Nastupili su HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, kraljice HKC-a „Bunjevačko kolo“, HKC „Srijem“ – Hrvatski dom iz Srijemske Mitrovice, ansambl „Ruže“ i HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Brega.

Svečano zahvalno misno slavlje 19. kolovoza u zagrebačkoj prvostolnici Uznesenja Blažene Djevice Marije i svetih Stjepana i Ladislava u povodu 25. obljetnice zajedničkoga slavlja „Dužijance“, u ime zagrebačkog nadbiskupa kardinala **Josipa Bozanića**, predslavio je zagrebački pomoćni biskup **mons. Ivan Šaško**. U koncelebraciji su bili subotički biskup **mons. Ivan Pénzes** te više svećenika među kojima subotički katedralni župnik **mons. Stjepan Beretić** i predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ te

župnik župe sv. Roka u Subotici **mons. Andrija Anišić**. U prinosnim darovima, okolni bandaši i bandašice te bandaš i bandašica iz Lemeša i Sombora prinijeli su na oltar simbole svojih dužijanaca, a bandašica **Marija Piuković** i bandaš **Marko Križanović** prinijeli su na oltar krunu od slame koju je za Dužijancu u Zagrebu izradila **Jozefina Skenderović**, a koja će se čuvati u riznici zagrebačke prvostolnice.

Zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić primio je u nedjelju 19. kolovoza u nadbiskupskom dvoru predstavnike Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanaca“ na čelu sa subotičkim biskupom mons. Ivanom Pénzesom.

Festival marijanskog pučkog pivanja u Monoštoru

Međunarodni „Festival marijanskog pučkog pivanja“ u Monoštoru održan je 7. srpnja u crkvi sv. Petra i Pavla. Festival, koji je ove godine bio posvećen pjesmama za blagdan Male Gospe, biranim je riječima otvorila dopredsjednica KUD-a Hrvata „Bodrog“ **Anita Đipanov-Marijanović**. Prvih godina sudionici festivala uglavnom su bile pjevačke skupine iz Vojvodine, ali od 2011. godine redoviti sudionici festivala postaju pjevačke skupine iz Hrvatske. Ove godine bilo ih je četiri – iz Beravaca, Bošnjaka, Samobora i Lučkog. U programu su nastupili i članovi SKUD-a „Izvor“ iz Stanišića i ŽPS „Kraljice Bodroga“. Sve skupine pjesme su izvodile *a capella* (bez glazbene pratnje).

Proštenje na Bunariću

Proštenje u subotičkom marijanskom svetištu Bunarić u kojem se štuje Gospa od suza, proslavljeno je u znaku 125. obljetnice hodočašća, 25. i 26. kolovoza. Za taj su se događaj vjernici pripremili trodnevnicom. U četvrtak 23. kolovoza navečer bilo je euharistijsko klanjanje. U petak 24. kolovoza, drugoga dana trodnevnice, molio se križni put. Trećega dana, 25. kolovoza bilo je bdijenje, a započelo je pokorničkim bogoslužjem. Vrhunac bdijenja bilo je euharistijsko slavlje koje je predvodio **mons. Stjepan Beretić**. Svečano misno slavlje na hrvatskom jeziku na dan proštenja predslavio je **mons. Zdenko Križić**, gospičko-senjski biskup. Vjernici su poslije mise Gospi poljupcem izražavali svoje čašćenje.

Bunarićko proštenje je bilo završna manifestacija Dužijance 2018.

HosanaFest 2018.

Trinaesti po redu Festival hrvatskih duhovih pjesama „HosanaFest“ održan je 23. rujna u subotičkoj Dvorani sportova. Nastupilo je 15 izvođača. Nagradu za najbolji tekst dobio je **Vlado Kudić** za pjesmu „Isuse, daj nam milost“ koju je otpjevala skupina „Speranza“ iz Prozora-Rame. Nagradu bivših ovisnika iz zajednice „Hosana“ dobila je **Josipa Stantić** iz Đurdina. Najboljim debitantom proglašena je **Nikoleta Malenić** iz Sombora. Nagrada stručnog žirija dodijeljena je skupini „Frama“ iz Posušja. Glavnu nagradu, onu koju sami izvođači dodjeljuju najboljem, dobila je **Kristina Crnković** iz Tavankuta za pjesmu „S tobom“ za koju je tekst napisala **Marica Mikrut**, glazbu **Marina Hojsak** a aranžman **Daniel Hojsak**.

Hodočašće Subotičke biskupije u Mariju Bistricu

Posljednjeg vikenda u mjesecu rujnu, već tradicionalno bački Hrvati – Bunjevci i Šokci, predvođeni svećenicima Subotičke biskupije hodočaste u hrvatsko nacionalno svetište Mariju Bistricu.

Na hodočašće je 29. rujna krenulo oko 200 hodočasnika iz Subotice, Tavankuta, Žednika, Đurdina, Bajmaka, Male Bosne, Sombora i Bačkog Monoštora. Predvoditelji hodočašća su organizirali posjete određenim mjestima: Đakovu, Zagrebu, Kloštar Ivaniću, Krašiću. Euharistijsko slavlje u 20 sati predvodio je **preč. Franjo Ivanković**. Uslijedio je križni put a na XII. je postaji **vlč. Patrik Tvorek** održao prigodnu propovijed.

Drugoga dana hodočašća, u nedjelju 30. rujna, svetu misu u župnoj crkvi predslavio je **mons. Slavko Večerin**. Na povratku su se hodočasnici uputili ka Zagrebu gdje su imali prigodu pohoditi grob blaženog **Alojzija Štepinca**, razgledati znamenitosti Zagreba i uživati u šetnji u lijepom i sunčanom danu.

Šokci i baština 2018. u Baču kod Radosne Gospe

Pod geslom *Još nas ima, još smo tu!*, u drevnom Baču 6. i 7. listopada održana je zajednička manifestacija šokačkih udruga *Šokci i baština 2018*. Program je započeo 6. listopada predstavljanjem knjige *Život i djelo Stjepana Adžića* koje je održano u Franjevačkom samostanu u Baču. Drugoga dana je slavljena svečana sveta misa prigodom 330. obljetnice doseljavanja posljednje skupine Šokaca iz Gradovrha kraj Tuzle u Bač i okolicu. Proslavljen je i blagdan Radosne Gospe Bačke koji se u franjevačkoj crkvi u Baču slavi prve nedjelje u listopadu. Misno slavlje je predslavio **fra Zdenko Gruber** iz Subotice.

Program manifestacije *Šokci i baština*, nastavljen je nastupom udruga u velikoj dvorani Kulturnog centra u Baču.

Uloga domaćina bila je povjerena HKU „Antun Sorgg“ iz Vajske. U programu su sudjelovale šokačke udruge iz Bača, Plavne, Vajske, Sonte, Sombora, Berega, Monoštora, a kao gosti HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice i iz Drenovaca (Hrvatska).

Zlatna harfa

Domaćin ovogodišnje, 32. po redu, „Zlatne harfe“ bila je župa sv. Antuna Padovanskog u Čantaviru. Čantavir je u subotu, 13. listopada, bio ispunjen djecom koja su pohitala predstaviti svoju župu. Nastupilo je oko 270 djece u deset župnih zborova iz Subotičke biskupije i jedan vrtički zbor, dječjih vrtića „Marija Petković Sunčica“ i „Biser“. Prije nastupa djeca su sudjelovala na zajedničkoj svetoj misi, koju je predvodio **vlč. Dragan Muharem**, uz prisutnost svećenika i đakona Subotičke biskupije. Tema ovogodišnjeg susreta bila je Advent, a organizator susreta je Katoličko društvo „Ivan Antunović“, dok je koordinator „Zlatne harfe“ **mo. Miroslav Stantić**, zborovođa i orguljaš subotičke katedrale. Ovaj susret dječjih župnih zborova nije natjecateljskog karaktera, pa su na kraju programa svim zborovima uručene zahvalnice za sudjelovanje. Druženje i upoznavanje s drugim župama i vršnjacima je dodatni povod ovoga susreta. Iako se nekada znao okupiti i veći broj sudionika, u današnje vrijeme brojnih obveza i sve manje djece na župama, ovo je lijepi broj onih koji su se odazvali pozivu organizatora. Brojka od skoro 300 djece zavrjeđuje pohvalu.

Šesta noć svetaca u Subotici

Šesta po redu noć svetaca održana je 31. listopada u HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici, a bila je posvećena **sv. Tereziji Avilskoj**, zaštitnici

katedrale i grada. Na početku večeri je karmelićanin **o. Zlatko Žuvela** govorio o karizmi Karmelskog reda kao i o životu i djelovanju sv. Terezije Avilske.

Djeca i mladi iz više subotičkih župa izveli su igrokaz „Vaša sam, za vas sam rođena“ koji je napisala karmelićanka **s. Petra Mirjam od Božje Prisutnosti**. Tekst je obradila i režirala **Nevena Mlinko**, glazbu je birao **Dar-ko Temunović**, dok je za scenografiju bio zadužen **Kristijan Milanković**. Voditeljica programa bila je **Katarina Piuković**.

15. obljetnica postojanja Radio Marije

Na blagdan sv. Nikole Tavelića, 14. studenoga, svečanom svetom misom u kapeli Radio Marije, proslavljena je 15. obljetnica postojanja jedinog katoličkog radija u Srbiji. Svetu misu je predslavio glavni i odgovorni urednik hrvatske redakcije **mons. dr. Andrija Anišić** uz koncelebraciju **mons. Marka Forgića**. Na misi se okupio lijepi broj slušatelja i volontera Radio Marije zajedno s djelatnicima i vodstvom Udruga Marija preko koje djeluje radio.

ČA MARKO

Moj komšija priko puta
je pleo korpe
i tako je u svaku košaru
i svaki ceker
uplito samog sebe
k'o da je svaki stoti prut
od njegove duše otkoljit

A kad se razboljio
i umro
on tu više ni ni bio

Odavno je s košarama
i cekerima
već otputovo
u daleki, daleki svit

Denis Kovač

SADRŽAJ

Kalendar	4
Astronomski i vremenski podatci za 2019. godinu	28
Kakvo će vrijeme biti u 2019. godini	28
Vrijeme po mjesecima	28
Zapovijedani blagdani	29
Obvezatni post i nemrs	29
Katolička Crkva u svijetu	30
Katolička Crkva u Hrvatskoj	31
Crkva u Bosni i Hercegovini i Makedoniji	32
Crkva u Crnoj Gori	32
Crkva u Srbiji	32
Biskupi Hrvati izvan domovine	33
Značajniji datumi u Subotičkoj biskupiji	34
Katoličke novine i časopisi (izbor)	35

Josip Štefković: Dragi štioče (Riječ urednika)	37
--	----

PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU

Andrija Anišić (priredio): Radujte se i kličite	39
(*) Prigodom prve obljetnice smrti Alekse Kokića.....	42

DUHOVNOST

Zlatko Žuvela: Blažena Djevica Marija – Zdravlje bolesnih	43
(*) Kata Kovač: Krila.....	50
Marinko Stantić: Gospa od suza na Bunariću	51
Željko Šipek: Majko Božja Bistrička, moli se za nas!	57
(*) Ivan Tumbas: Šandorsko proštenje	60
Mato Miloš: Sv. Elizabeta od Presvetog Trojstva	61
Antun Kopilović: Oživljavanje čašćenja sv. Eugena u Futogu	69
(*) Lucia Knezy: Magla	72
Alojzije Firanj: Vjerski život Nenadićana	73
(*) Katarina Firanj: Kapelica u Nenadiću	76
Nataša M. Firanj: Duhovna suhoća	77
(*) Katarina Čeliković: Platno da je svima nama biti!	78
Kristina Ralbovski: Slovačka ima novu blaženicu: Annu Kolesárovu ..	79
Daniel Katačić: Papa Pavao VI.	81

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Mato Miloš: Gerardova savršenost: Prilagoditi se volji Božjoj	87
---	----

NARODNO BLAGO

Luka Poljak (priredio): Narodni običaji bunjevačkih Hrvata prilikom rođenja i odrastanja djeteta	93
Luka Poljak (priredio): Narodni običaji posljednjeg ispraćaja kod šokačkih Hrvata iz okolice Bača	95

MALA DANICA (uredila Katarina Čeliković)

(*) Marko Grmić: Mnogo osmjeha, igre i veselja.....	97
Katarina Čeliković: Spomenar za dušu	98
Blagdan blažene Marije Petković	99
Tijelovo i latice ruža.....	100
Dužijanica i nošnja.....	101
Pjevanje za „vlog“	102
Istinite molitve djece.....	103
(*) Jakov Kopilović: Tata.....	104
(*) Jakov Kopilović: Poklon	104
Ana Skenderović: Moje djetinjstvo.....	105
Dunja Vojnić Hajduk: Njive djetinstva.....	106
Sara Salata: Njive djetinjstva	107
Ovo sliči šalama.....	108

MLADI SUBOTIČKE BISKUPIJE (uredila: Larisa Skenderović)

Vedrana Cvijin: Uloga oratorija danas	114
Jelena Pinter: Skupa prema vrhu	116
Andrija Anišić: Šesti Hollywin u Subotici	118
Pastirova tajna	120
Bruno Ferero: Don Boscov san – oči u oči sa Sotonom	121
Ivan Dodig (priredio): Hodočašće u Malu Aziju	122
Matiša Dulić: Križni put mladih	125
Subotički animatori: Subotičani u Zagrebu	126
(*) Anita Đipanova Marijanović: Rič	127
(*) Nevena Mlinko: Sa svojima	128

OBITELJ (uredili Vesna i Ladislav Huska)

Obitelj Katice i Pavla Ivankovića – ponosni i puni ljubavi	129
(*) Mariška Pravdić: Ime u ajeru	146
<i>Kuvarski dnevnik babe Marte</i> – 9. izdanje	147
(*) Verica Dulić: Poniznost.....	148

KULTURA

Klara Dulić: Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata 2017. – 2018.	149
Dominik Deman: Nova knjiga <i>Pavao Tomori</i> autora Vilmosa Fraknója	157
(*) Branka Dačević: Spas	160
(*) Ruža Silađev: Međ svojima	161
(*) Josip Dumendžić Meštar: Žudnje.....	162

DA IH NE ZABORAVIMO

Marko Tucakov: Poderane čarape patra Adama Stoljeće rođenja p. Adama Periškića DI	163
Marko Tucakov: Legendarni teolog na Istoku Zapada In memoriam: Dr. Roman Myz	167

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

Alojzije Firanj: Anegdote	171
Ivan Vilov: Usna harmonika	174

POVIJESNI KUTAK

Stjepan Beretić: Subotički župnik Pavao Matija Sučić Pačirski.....	175
Stjepan Beretić: Područje Subotičke biskupije od Mohačkog poraza do 1923. godine	183
(*) Tomislav Žigmanov: Zaogrnuti bjelinom anđela	192
Dražen Skenderović: Katolička Crkva u Bačkoj od Drugoga svjetskog rata do danas	193
(*) Željka Zelić: Čekanje	198
Dražen Skenderović: Isusovci u Novom Sadu (1959. – 1960.)	199
(*) Marica Mikrut: Odlazi tugo	207
(*) Katica Milosavljević: Uzdam se u žrtvu Tvoju	208

OBLJETNICE

Dragan Muharem: Naši zlatomisnici	
Mons. dr. Ivan Pénzes, biskup	209
Preč. Julije Bašić	210
Mons. József Miocs	210
Vlč. József (Tóth) Csombanczy	211
Preč. István Dobai	211
Marko Tucakov: 25. obljetnica svećeništva Davora Kovačevića	212
Željka Vukov: Pedeset godina redovništva s. Silvane Milan	213
(*) Pavka Domić: Jesen.....	214
Barbara Bagudić: Pedeset godina zavjeta s. Tereze Mačković	215
Marko Tucakov: Srebrni jubilej s. M. Ljiljane od Duha Svetoga	216

DUHOVNA ZVANJA (priredio Mirko Štefković)

Mladomisnici	
Đakon Gáspár Józsa	217
Vlč. Zsolt Magyar	217
Đakoni	
Daniel Katačić	218
Luka Poljak	218
Dražen Skenderović	218
Nebojša Stipić	219
Dávid Sáfrány	219
(*) Silvester Bašić: Pjesnik	220

NAŠI POKOJNICI

Srećko Rimac: Brat Stipo Doboš	221
Marina Piuković: S. Leonija Matija Skenderović	222
Fra Marijan Kovačević	223
Emila Barbarić: S. M. Trpimira Isusova – Vera Temunović	224
Marina Piuković: S. M. Josipa Đula Milodanović	226
Mons. József Rehák	227
Barbara Bagudić: S. Leopoldina Temunović	228
Blaženka Perković: S. Edelfrida Kirchhofer	229

KRONIKA

Josip Štefković (priredio): Od Danice do Danice	233
(*) Denis Kovač: Ča Marko	276
Sadržaj	277

Znak (*) označava pjesme

Nakladu Subotičke Danice za 2019. su pomogli:

Uprava za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama Republike Srbije

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu
i nacionalne manjine-nacionalne zajednice

Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
Hrvatsko nacionalno vijeće